

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๔๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๔

"ผู้เป็นข้าราชการพึงสำเหนียกตระหนักเป็นนิตย์ถึงความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติงานของตัวร่วมกับงานของผู้อื่น และประสานประโยชน์กับทุกฝ่ายให้ได้ผลสมบูรณ์ทุกส่วน เพื่อนำพาประเทศชาติให้ก้าวไปถึงความเจริญมั่นคงซึ่งเป็นจุดประสงค์แท้จริง"

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๙

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๔๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๓๔

หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125-572X

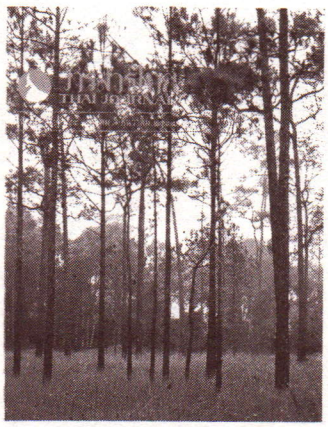

ปก : ทุ่งโนนสน
อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

"วารสารไทย" เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
นายสุธี อากาศฤกษ์

บรรณาธิการ นายชาคริต จุลกะเสวี

บรรณาธิการผู้ช่วย นางสาวอนุตรา ทงษ์สุวรรณ

กองบรรณาธิการ นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวณิช นายวิจิตร อาวะกุล
นางคณิตา เลขะกุล นายสมบัติ พลายน้อย
นางธัยกร เหมะจันทร นายปัญญา นิตยสุวรรณ

จัดรูปเล่ม นางสาวอนุตรา ทงษ์สุวรรณ

ฝ่ายจัดการ นางอัคถจินดา ทงษ์พงษ์ นางสาวจีรบุณย์ ทัศนบรรจง

สำนักงานวารสารไทย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
อาคาร ๑๑ ชั้น ๓ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อย จปร. (เดิม)
ถนนราชดำเนิน โทร. ๒๘๑๔๕๔๐

วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์ อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายวิจิตร อาวะกุล ประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสวี รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวณิช นางคณิตา เลขะกุล
นายสถิตย์ เล็งไธสง นายสมบัติ พลายน้อย
นางธัยกร เหมะจันทร นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงกิจ นางวรรณิภา ณ สงขลา
นางสาวอนุตรา ทงษ์สุวรรณ นางอัคถจินดา ทงษ์พงษ์
นางสาวจีรบุณย์ ทัศนบรรจง

พิมพ์ที่ บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด
๕/๒๘-๒๙ ๓๗-๔๑ ถนนรองเมือง ซอย ๕ กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๒๑๔๔-๖๖๐, ๒๑๔๔-๓๗๐

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ
จาก
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

จากบรรณาธิการ

"วารสารไทย" ที่กำลังอยู่ในมือของท่านขณะนี้ มีเรื่องดี ๆ ให้เป็นอาหารสมองของท่านผู้สนใจทั้งหลาย อยู่อย่างครบครันเช่นเคย เริ่มจากบทคำโคลงและฉันท์ "วชิราวุธสดุดี" พร้อมด้วยเรื่อง "ภาษาไทยของเรา" โดยท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา เรื่อง "พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ" ของอาจารย์ประพัฒน์ ตรีณรงค์ ก็ได้ช่วยให้ได้ทราบว่า "ตึกไทยคู่ฟ้า" ที่แสนจะสง่างามและโก้หรูที่ "บ้านนรสิงห์" หรือทำเนียบรัฐบาลปัจจุบันนี้นั้น เดิมนั้นมีชื่อว่า "ตึกไกรสร"

สำหรับเรื่อง "การประชุมศาสนาเอเชียที่กัตมันดู" โดยท่านผู้พิพากษานักเขียน สถิตย์ เล็งไธสง กับเรื่อง "จากนิสัยชอบความสบายถึงวัฒนธรรมไทย" โดยศาสตราจารย์ระพี สาคริก และ "พิพิธภัณฑ์หุ่นชี้ผึ้ง" โดย "เมษ" รวมทั้งเรื่อง "สวนไทย" โดย ส.พลายน้อย "ต้นไม้ในหน่วยงาน" โดยรองศาสตราจารย์วิจิตร อาวะกุล เหล่านี้ได้มีเสนอเป็นสาระน่ารู้ ให้ท่านผู้สนใจอ่านได้อย่างจุใจ

นอกจากนี้ ยังมีเรื่อง "การใช้สมุนไพรแบบพื้นบ้านและแบบปัจจุบัน" "โป๊ยเซียน" เกร็ดความรู้เรื่อง "ผมกับแชมพู" และ "อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง" ก็ได้ให้ความรู้เสริมแก่ท่านผู้สนใจได้เป็นอย่างดี แถมท้ายก็ยังมีรายงาน "กิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ" และ "ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ" เสนอไว้ให้ทราบทั่วกันด้วย

สำหรับจดหมายจากท่านผู้อ่าน ที่หลายท่านได้กรุณาส่งมาถึงบรรณาธิการโดยตรงนั้น ก็ได้พยายามส่งตอบทยอยไปให้ทราบแล้วทุกราย ต้องขอขอบคุณที่ท่านผู้อ่านได้ให้ความเมตตา รับที่จะช่วยเอื้อเฟื้อส่ง "วารสารไทย" ที่ท่านอ่านแล้วส่งต่อให้เพื่อนพ้องผู้สนใจได้อ่านด้วย ทั้งนี้เพราะเรามีงบประมาณอยู่จำกัด และมีกฎระเบียบรัดตัวอยู่มาก จึงทำให้คณะกรรมการยังไม่สามารถจะเพิ่มจำนวนพิมพ์ขึ้นอีกได้ แต่ถึงอย่างไรก็ต้องขอขอบพระคุณ ในความหวังดีของทุก ๆ ท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยเป็นอย่างยิ่ง

ชาคริต จุลกะเสวี

ธันวาคม ๒๕๓๔

สารบัญ

วชิราวุธสดุดี ๔
พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ ๖
การใช้สมุนไพรแบบพื้นบ้านและแบบปัจจุบัน (ตอนจบ) ๑๖
การประชุมศาสนาเอเชียที่กัตมันดู ๒๕
สวนไทย ๓๔
ภาษาไทยของเรา ๓๙
จากนิสัยชอบความสบายถึงวัฒนธรรมไทย ๔๑
พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง ๔๕
วัฒนธรรมพื้นเมือง ๕๑
ต้นไม้ในหน่วยงาน ๕๘
"โป๊ยเซียน" ไม้ประดับที่มีการส่งออกขาย ต่างประเทศแล้ว ๖๒

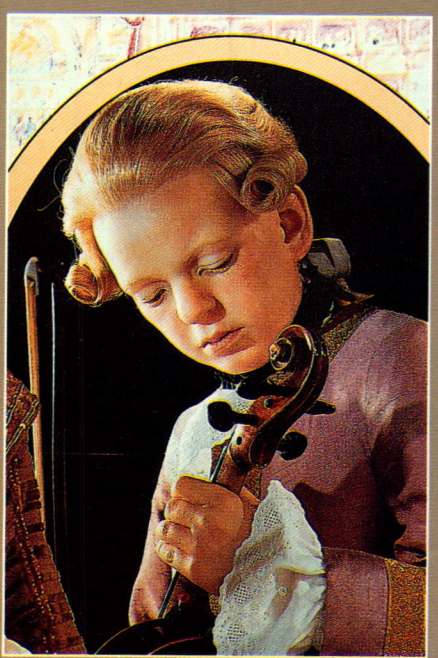

อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ๖๗
คุณลักษณะพิเศษแห่ง พระพุทธศาสนา ๗๗
เกร็ดความรู้ ๘๓
กิจกรรมเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ ๘๘
ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงาน เสริมสร้างเอกลักษณ์ ของชาติ ๙๐
แวะเยือนทั่วไทย ตอน นครวาวี ๙๖
"ดินแดนแห่งภูเขาและชาวดอย"

วชิราวุธสดุดี

โคลงสี่สุภาพ

ข้าแด่ฉัฐมราชเจ้า จอมไทย พระเอย
พระสถิตย์ทิพย์สถานใด บัดนี้
โสพสพรหมพิไล ฤาเทพ พิมานโอ้
นับแด่พระนิราศสี้ ราษฎร์ล้วนอาลัยถึง
คนึงพระคุณครอบเกล้า เผ่าสยาม ยิ่งนา
อิสรภาพคืนคาม ครบถ้วน
เพราะพระนโยบายงาม นำชาติ ไทยนอ
ยุโรปอเมริกาล้วน เริ่มน้อมนับถือ
ระบือพระเกียรติพระยศก้อง โลกา ทั่วแฮ
ชัดดิยกวีปรีชา ยิ่งผู้
พระสมเยศมหา ธีรราช เจ้านอ
พระราชนิพนธ์ ธ กู้ กอบให้ไทยผยอง

ภุชงคประยาตรฉันท์ ๑๒

ณ ยามมองพระพักตรา
ภิวาทน์บาทก็อาวรณ์
คนึงคุณพระ "พ่อเสือ-
ธ ก่อกลุ่มพยัคฆ์ไทย
ธ หมายให้สยามหาญ
เผชิญยากวิบากเหลือ
เพราะ "พ่อเสือ" และ "ลูกเสือ"
ชีวิตเพื่อประชาชี
จะยามศึก ฤ ยามสันติ์
ประพฤติดุจพยัคฆ์ไพร
ประชาไทยหทัยเสือ
จะสืบชาติฉกาจลาย
ณ ยามสุขสงบนั้น
ณ ยามศึกชีวีทูน
เสมอราชะดำรัส
ไผทรัฐพิพัฒน์ดล
ณ คาบนี้ประดาข้า-
ประนังจิตประนมกร
จะสืบหนุนสกุล "เสือ
จะพร้อมพรึบประพฤติหมาย
พิทักษ์ถิ่นกำเนิดตน
ผิยากไร้ก็กินเกลือ
ถนอมสัตย์ทะนงใจ
ผิเสียกลกะไพริน
ภิไธย "วชิราวุธ"
ประชาธิปไตยพราย
ประกาย "วชิราวุธ"
สว่างเขตประเทศไทย
บรมราชะนุสรณ์
ระลึกถึงพระรัชสมัย
สยาม" เมื่อพระทรงชัย
พิทักษ์ถิ่นเสมือนเสือ
ผิถึงกาลจะมุ่งเมือ
สยามชายมิหน่ายหนี
ฤ "แม่เสือ" จะยอมพลี
ประเทศรอดตลอดไป
ก็มุ่งมั่นระมัดใจ
ระแวดถิ่นระวังกาย
เพราะชาติเชื้อสยามหมาย
พยัคฆ์ไทยมิให้สูญ
จะเสริมสันติภาพพูน
ถวายชาติประเทศตน
พระรามฉัฏฐม์ ธ มุ่งผล
เกษมสันต์นิรันดร
พระบาทไทสโมสร
ประสานเสียงประกาศถวาย
สยาม" เชื้อมิทิ้งลาย
พระดำรัส "พระพ่อเสือ"
กมลรักมิจางเจือ
มิยอมชายไทยประเทศกิน
ทะนงกายมิราคิน
ก็ลาโลกเพราะเหลืออาย
ประดุจฟ้าประกายสาย
ระเรื่อแสง ณ รัชสมัย
มิสิ้นสุดวิเศษไส
สว่างสวรรค์นิรันดร์เทอญ

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

ครั้งนี้ขอนำเกียรติประวัติของบุคคลสำคัญของไทยอีกท่านหนึ่งมาสดุดี คือ **พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ** ซึ่งความจริงแล้วท่านผู้นี้ยังได้รับพระราชทานยศชั้นสูงในกระทรวงวังอีก คือ จางวางเอก และมหาเสวกเอก แต่เพราะยศดังกล่าวนี้ได้ยกเลิกไป ส่วนใหญ่จึงใช้เพียงยศทางราชการทหารนำหน้าบรรดาศักดิ์ของท่านเท่านั้น

พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ เป็นผู้ได้รับการยกย่องสรรเสริญว่าเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมอันสูงค่าประการหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความเจริญทั้งส่วนตัวและส่วนราชการ พระยาสุนทรพิพิธ *(เชย สุนทรพิพิธ)* อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้กล่าวถึงคุณธรรมสำคัญของท่านไว้ว่า

"ความมีคุณธรรมของท่านเจ้าพระยารามราฆพ ในสมัยเยาว์วัยนับแต่มีความประพฤติปฏิบัติอันดีงาม มีความสุภาพเรียบร้อย และมีจิตใจไมตรี ถึงสมัยรับราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและราชการแผ่นดินเล่า ท่านมีฐานะมากมายหลายตำแหน่ง ได้รับยศบรรดาศักดิ์อย่างสูง ดูจะเกินกว่าอายุที่อยู่ในปฐมวัย หรือมัชฌิมวัย จนเป็นเรื่องกล่าวขวัญกันในสังคม แต่ท่านก็ดำรงตนอยู่ด้วย

ความเหมาะสมแก่ฐานะหน้าที่ และดำเนินการปกครองบริหารด้วยความสำเร็จเรียบร้อย ได้ราชการสมพระราชหฤหัยองค์พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ก็โดยท่านสมบูรณ์ด้วยคุณธรรมอันเป็นคุณสมบัติที่สูงค่า และคุณธรรมประการสำคัญก็คือ ความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดีอย่างมั่นคง"

ท่านผู้อ่านที่เคารพ ท่านได้ทราบถึงคุณธรรมอันเป็นเหตุให้พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ มีความเจริญก้าวหน้าและปฏิบัติราชการได้สำเร็จตามความมุ่งหมายแล้ว จากนี้ขอนำชีวประวัติและเกียรติประวัติของท่านแต่ละสมัยมากล่าวเพื่อให้ทราบรายละเอียดเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้

พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ มีนามเดิมว่า หม่อมหลวงเฟื้อ พึ่งบุญ เกิดที่บ้านจักรเพชร จังหวัดพระนคร เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๓ เป็นบุตรของพระยาประสิทธิศุภการ *(หม่อมราชวงศ์ละม้าย พึ่งบุญ)* กับพระนมทัด พึ่งบุญ ณ อยุธยา เมื่อเยาว์วัยได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนบพิตรพิมุข ต่อมาได้ถวายตัวในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร *(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)* อายุ ๑๓

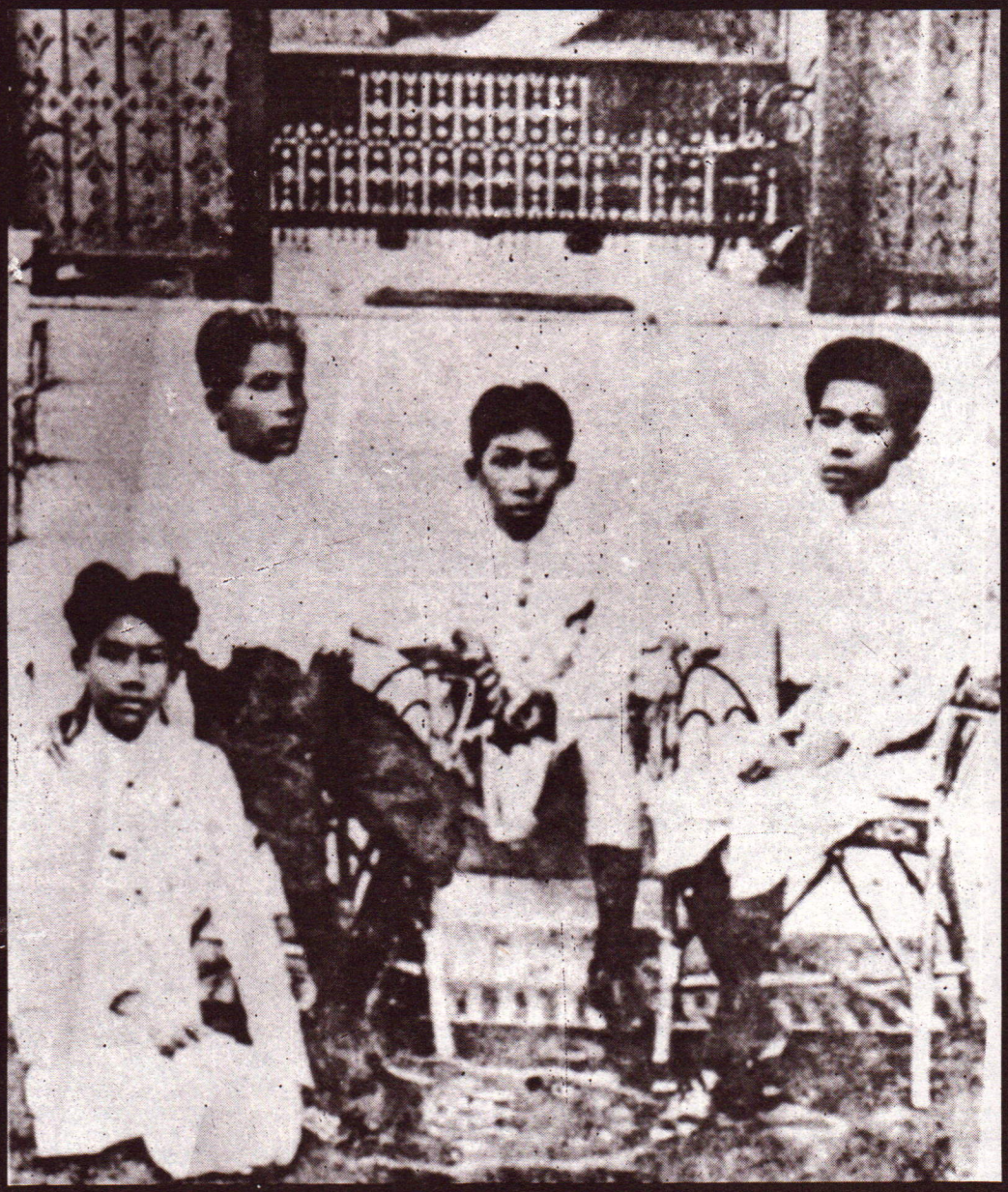

พระนมทัด พึ่งบุญ ณ อยุธยา เจ้าพระยารามราฆพ ท้าวอินทรสุริยา พระยาอนิรุทธเทวา
ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๑

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์ชุดเสือป่า และเจ้าพระยารามราฆพ เมื่อสมัยยังเป็นจางวางห้องที่พระบรรทม

คนหนุ่มทั้งหลายไม่มีข้อบกพร่องในทางเที่ยวเตร่ต่าง ๆ เป็นต้น เหมือนคนที่อายุรุ่นราวคราวกัน มักพอใจประพฤติเจ้าได้ตั้งอยู่ในโอวาทของข้า ประหนึ่งว่าข้าเป็นบิดาของเจ้าจริง จึงทำให้ข้ามีความรักใคร่อย่างบุตรแท้จริงเหมือนกัน"

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนอกจากจะได้ตรัสสรรเสริญพลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ ตั้งแต่เริ่มเข้ามาพึ่งพระบารมีของพระองค์เมื่ออายุ ๑๓ ปีเศษ จนกระทั่งถึงมีอายุ ๒๑ ปีบริบูรณ์แล้ว พระองค์ยังได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเพื่อการปฏิบัติตนต่อไปในอนาคตอีกด้วย ดังข้อความในลายพระราชหัตถเลขาตอนท้ายที่ทรงไว้ ดังนี้

"เฟื้อเอ๋ย ความประพฤติของเจ้าที่เป็นมาแล้วอย่างไร ขอให้เจ้าตั้งใจปฏิบัติให้คงเป็นไปอย่างนั้นในเบื้องหน้า เสียแรงได้อุตสาหะรักษาตัวดีมาจนถึงเพียงนี้แล้ว อย่ากำเริบปล่อยใจให้เหหันไปในทางอันไม่งาม อย่าทะนงใจว่ารักษาตัวรอดตลอดมานานแล้วจะไม่ระวังตัวอีกต่อไป ในโลกนี้คนชั่วมีอยู่มากที่คอยมุ่งจะพึ่งบุญผู้ที่พระเจ้าแผ่นดินโปรดปราน โดยมันประสงค์จะใช้เป็นตะพานเพื่ออาศัยเดินข้ามไปให้บรรลุความปรารถนาของมัน ตัวเจ้าสิเป็นคนสุจริต ที่ไหนเลยความคิดในทางชั่วจะรู้เท่าทันคนพาลได้ ศาสตราวุธใด ๆ ในโลกนี้ที่คนพาลจะใช้ประหารจะหาที่ร้ายกาจเท่าปากไม่มีแล้ว เพราะมันทำลายโดยผู้ที่ถูกทำลายไม่รู้สึกตัว เพราะฉะนั้นจงระวังคนปากหวานให้จงมาก ถ้ามันจะพูดจาล่อลวงชักจูงใจให้หันไปทางที่ไม่ถูกกระแสโอวาทของข้าผู้เป็นบิดาแล้ว ให้พึงเข้าใจเถิดว่า ผู้นั้นคือ ศัตรูของเจ้า มิใช่มิตรเป็นอันขาด ถ้าจำข้อนี้ไว้แล้วคงจะไม่พลาดพลั้งไปได้เป็นแน่แท้"

ท่านผู้อ่านที่เคารพ พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ คงจะจดจำพระบรมราโชวาทอันสูงค่ายิ่งนี้ไว้เหนือเกล้าฯ ตลอดเวลา จึงปฏิบัติราชการเจริญก้าวหน้าได้รับพระราชทานยศถาบรรดาศักดิ์สูงขึ้นโดยลำดับ ดังปรากฏรายละเอียดอยู่ในพระบรมราชโองการประกาศตั้งเจ้าพระยา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ขณะนั้นท่านมีอายุเพียง ๓๑ ปีเศษเท่านั้น ตำแหน่งสำคัญ ๆ อันมีปรากฏในประกาศฉบับนั้นก็คือ ขณะที่ท่านมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาประสิทธิ์ศุภการนั้น ได้เป็นจางวางห้องที่พระบรรทม เป็นองคมนตรี อธิบดีกรมมหาดเล็ก ผู้สำเร็จราชการมหาดเล็ก อุปนายกเสือป่า พลเอก กองทัพบก พลเรือโทกองทัพเรือ นอกจากนั้นยังเป็นกรรมการของสมาคมต่าง ๆ เช่น กรรมการที่ปรึกษาสำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีศักดิ์รามาธิบดี กรรมการที่ปรึกษาสภากาชาดสยาม กรรมการที่ปรึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เป็นต้น และยังรับราชการสนองพระเดชพระคุณในหน้าที่ราชเลขานุการเป็นการส่วนพระองค์บางกาลบางสมัยด้วย

ความจงรักภักดีอันมั่นคง

แด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของ พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ มิได้มีวันเสื่อมคลาย แม้จะต้องออกจากราชการเมื่อสิ้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ท่านได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเมื่อโอกาสอำนวยให้และเต็มใจที่จะฉลองพระเดชพระคุณอยู่เสมอ อย่างเช่นเมื่อท่านตั้งกองเรือท่าเกษมขึ้นใหม่ตามแนวการจัดตั้งกองเสือป่าราชนาวี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ตามคำขอร้อง พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี กองเรือท่าเกษมได้มีโอกาสนำเสด็จพระราชวงศ์ฝ่ายในประพาสทางน้ำอยู่เนือง ๆ แม้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ ในสมัยต้นก็ใช้กองเรือท่าเกษมอยู่เป็นนิตย์ และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ กองเรือท่าเกษมก็ได้ถวายเรือเป็นราชพาหนะนำเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ พร้อมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทอดผ้าพระกฐินที่วัดปรมัยยิกาวาส จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น ด้วยความจงรักภักดีและความสามารถของท่าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนยศทหารให้ท่านเป็นพลเรือเอก

เจ้าพระยารามราฆพ และคุณหญิงประจวบฯ ภริยา

เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๘ และได้ดำรงตำแหน่งสมุหพระราชวังและประธานกรรมการพระราชวัง เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๖ ท่านพยายามฉลองพระเดชพระคุณด้วยวิริยะอุตสาหะเต็มกำลัง หากไม่ป่วยใช้ถึงล้มหมอนนอนเสื่อแล้วต้องฉลองพระเดชพระคุณตามหน้าที่ และเป็นเช่นนี้ตลอดชีวิต

งานที่สำคัญของ พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ อีกอย่างหนึ่งในตอนปลายของชีวิตก็คือ เมื่อมีการจัดตั้งเทศบาลกรุงเทพขึ้นเป็นครั้งแรก ท่านก็ได้รับเลือกเป็น**นายกเทศมนตรีคนแรก** เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ บริหารงานอยู่เป็นเวลา ๑๑ เดือน ก็หมดอายุตามวาระ แต่ถึงอย่างนั้น

"ตึกไกรสร" ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "ตึกไทยคู่ฟ้า" ทำเนียบรัฐบาล

เทศมนตรีในยุคของท่านก็ทำงานหนักและเป็นผล เพราะได้สร้างรากฐานของการบริหารท้องถิ่นในนครหลวงให้บุคคลรุ่นหลังเข้ารับช่วงปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี รูปพระอินทร์ทรงช้าง พระหัตถ์ขวาทรงถือวชิราวุธ ตราเครื่องหมายของเทศบาลนครกรุงเทพ ก็เกิดจากท่านเป็นผู้กำหนดขึ้น

และอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมากและไม่ควรจะลืมก็คือ **ทำเนียบรัฐบาล**อันสง่างามปัจจุบันเดิมเป็นสมบัติของท่านที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังมีอาคารสำคัญปรากฏอยู่ คือ **ตึกไทยคู่ฟ้า** มีเหตุการณ์อย่างหนึ่งที่บันทึกไว้ว่าทำเนียบรัฐบาล เดิมชื่อ **บ้านนรสิงห์** เป็นของพลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๒๗ ไร่ ๓ งาน ๔๔ ตารางวา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ ญี่ปุ่นได้ขอซื้อหรือไม่ก็ขอเช่าทำเป็นสถานฑูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย แต่ท่านได้ตัดสินใจขายให้แก่รัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี แม้จะได้ราคาเพียงครึ่งหนึ่งของราคาที่ท่านได้ตั้งไว้ ด้วยเหตุนี้อาคารที่สร้างขึ้นในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ และได้รับการยกย่องว่างามที่สุดหลังหนึ่ง จึงยังคงเป็นของไทยเหมือนชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่ว่า "**ตึกไทยคู่ฟ้า**" โดยเปลี่ยนมาจากชื่อเดิมคือ **ตึกไกรสร**

ท่านผู้อ่านที่เคารพ ก่อนจบเกียรติประวัติของพลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ บุคคลสำคัญในครั้งนี้ ขอนำคำของพระยาสุนทรพิพิธมาสรุปถึงวิธีทำงาน และความจงรักภักดีของท่านที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ไว้ว่า

"ในสมัยแต่ยังเป็นเด็กด้วยกันมา ไม่เคยปรากฏว่า ท่านขาดเฝ้าหรือขาดงานแต่สักครั้งเดียวเลย ท่านเป็นผู้ตื่นก่อนนอนหลัง คือ นอนภายหลังเสด็จเข้าห้องบรรทมแล้ว และตื่นก่อนทรงตื่นบรรทม แม้บางวันท่านมีกิจจำเป็น เช่น จะไปเยี่ยมบ้าน เยี่ยมมารดา ท่านก็ตื่นแต่เช้าก่อนเวลาปกติไปกิจธุระเสียให้เสร็จแล้วกลับถึงวังก่อนตื่นบรรทม หมายความว่า นับแต่ตื่นบรรทมจะได้ทรงเห็นหน้าท่านเจ้าพระยารามราฆพ ตลอดถึงเวลาเข้าพระที่บรรทม หรือจะทรงเรียกตัวเมื่อใดเป็นได้ตัวทุกเมื่อ เจ้าพระยารามราฆพ ไม่เคยขาดเฝ้าขาดงานเลย พวกเราเด็ก ๆ ทั้งหลายไม่มีใครปฏิบัติได้เช่นนี้สักคนเดียว ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าถ้าปฏิบัติได้ก็เป็นคุณแก่ตน แต่ก็ไม่มีใครพยายามิ โดยไม่สามารถต่อสู้กับกิเลสมารที่ครองใจตนอยู่ได้ ข้อสำคัญที่สุดก็คือท่านเจ้าพระยารามราฆพ ปฏิบัติได้เช่นกล่าวนั้นก็เพราะไม่เคยปรากฏ

ตึกไทยคู่ฟ้า มีความงามทั้งด้านสถาปัตยกรรม และมัณฑณศิลป์ รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นแบบ Venetian Gothic ซึ่งได้แบบอย่างมาจากเจ้าผู้ครองนครเวนิสในสมัย ค.ศ. ๑๓๐๙-๑๔๒๔

ด้านนอกของตึก มีปูนปั้นเป็นรูปหัวไก่ประดับอยู่ตามกรอบหน้าต่าง ซึ่งมีมาแต่เดิมสมัยเป็นบ้านนรสิงห์ เพราะคุณหญิงประจวบภริยาเจ้าพระยารามราฆพ เกิดปีระกา

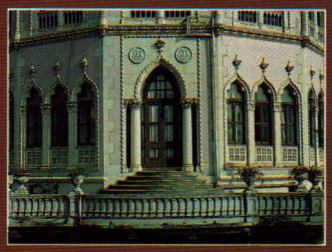

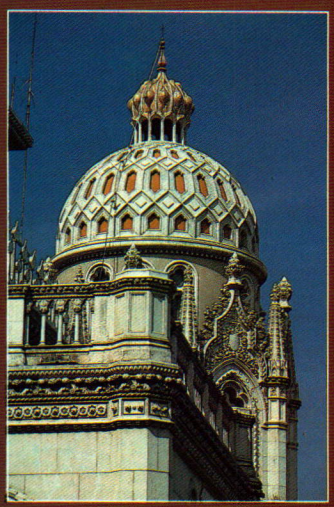

เพดานโดมแบนเมื่อมองจากชั้นล่างขึ้นไป จะเห็นประติมากรรมรูปหล่อสัมฤทธิ์ ตั้งอยู่ริมราวลูกกรงของชั้น ๒

ห้องโถงชั้นล่าง พื้นเป็นหินอ่อน มีบันไดสำหรับขึ้นไปชั้นบน โดยแยกออกเป็นทางเหนือและทางใต้

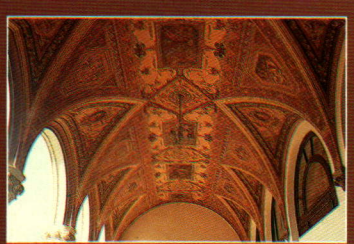

ลวดลายจิตรกรรมและสถาปัตยกรรมแบบอิตาเลี่ยนตามห้องต่าง ๆ ภายในตัวอาคาร

ชั้น ๒ เมื่อมองจากทางชั้นบันได ชั้นล่างห้องโถงด้านหน้าของตึกไทยคู่ฟ้า

ว่าท่านเจ็บป่วยเลย ส่วนพวกเราต่างพากันป่วยไข้บ่อย ๆ อันเป็นอุปสรรคสำคัญ นี่คือ อโรคยา ปรมา ลาภา ความไม่มีโรคของท่านก็คือกุศลผลบุญเป็นคุณสมบัติส่งท่านให้ถึงความสำเร็จ ความเจริญมงคลโดยสมบูรณ์ และผู้ซึ่งได้ทราบความจริงข้อนี้แล้วย่อมจะไม่มีความประหลาดใจในพระมหากรุณาแห่งพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อเจ้าพระยารามราฆพโดยพระราชทานลาภยศ ตำแหน่งหน้าที่อันสูงส่งดังกล่าวมาแล้วนั้นเลย"

นอกจากพลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ จะมีความจงรักภักดีปฏิบัติราชการด้วยความอุตสาหะดังเช่นที่พระยาสุนทรพิพิธได้สรรเสริญไว้แล้ว ท่านยังคอยพิจารณาตนเองอยู่ตลอดเวลา หากเห็นว่าตนเองหย่อนสมรรถภาพอยู่ในสิ่งใด ท่านก็ขวนขวายในสิ่งนั้นให้มีขึ้น ตัวอย่างในตำแหน่งท่านต้องพบคนต่างประเทศอยู่เสมอ แต่ท่านพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ ท่านก็หาครูมาสอน จนพูดได้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งกองเสือป่า และกองรักษาดินแดนขึ้น ท่านก็พยายามศึกษาวิชาทหารโดยการอ่านตำรา สอบถามนายทหาร สนทนากับผู้ทรงความรู้ ตลอดจนได้ศึกษายุทธวิธีทหารเรือ วิธีใช้และการรักษาเรือเล็กซึ่งมีอยู่ในบังคับบัญชาของท่าน จนสามารถใช้หรือนำเรือเล็ก ๆ ไปได้ด้วยตนเอง เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฟื้นวิชาฟ้อนรำ ท่านพยายามฝึกฝนตนเองโดยหาครูมาฝึกหัดจนรำได้ดีเสมอผู้รู้ ผู้ชำนาญในทางนี้ จึงได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา *(ในวิชานาฏศิลป์)*

นี่คือความอุตสาหะพยายามอันน่าสรรเสริญยิ่งของ พลเอก พลเรือเอก เจ้าพระยารามราฆพ ผู้ซึ่งรับราชการมาด้วยดีโดยตลอดจนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๕๑๐ จึงมีอาการของโรคเกิดขึ้น คือปวดที่ขาขวา เดินไม่สะดวก เข้ารักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์จนอาการทุเลาลง กำหนดวันจะออกจากโรงพยาบาล แต่แล้วก็เกิดโรคทางลำไส้อาการกลับอ่อนเพลียลงอีกจนกระทั่งถึงอสัญกรรมด้วยโรคหัวใจวาย เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ สิริรวมอายุได้ ๗๗ ปี กับ ๑๖ วัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้โปรดเกล้าฯ ทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ตั้งแต่ท่านเริ่มป่วยและในวันพระราชทานเพลิงศพ วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

การใช้สมุนไพรแบบพื้นบ้านและแบบปัจจุบัน

(ตอนที่ ๒)

พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ

เครื่องสำอางที่ได้จากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ (Natural Cosmetics)

ตั้งแต่โบราณกาล สุภาพสตรีไทยนิยมที่จะชะโลมหรือทาตัวด้วยเครื่องหอมที่เตรียมมาจากสารธรรมชาติที่เป็นของไทย ๆ เช่น น้ำอบไทย แป้งร่ำ และใช้บางส่วนของพืชทาปาก และทาแก้ม สำหรับสมุนไพรมีหลายชนิดที่ใช้เตรียมเป็นเครื่องสำอาง เช่น วุ้นว่านหางจระเข้ ต้นกระเม็ง และมะกรูด วุ้นว่านหางจระเข้และกระเม็ง เมื่อใส่ผมจะทำให้ผมดกดำเป็นเงางาม ส่วนมะกรูดใช้สระผมทำให้ผมสะอาด ในเมืองไทยมีดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมมากมาย หลาย ๆ ชนิด ใช้ปรุงน้ำอบไทย แป้งร่ำ ทำบุหงา และเครื่องหอมอื่น ๆ

สำหรับการอาบอบสมุนไพรโดยใช้สมุนไพรหลายชนิดมาต้มรวมกัน สมุนไพรที่ใช้ในการอาบอบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่มีน้ำมันหอมระเหย และมีสรรพคุณรักษา

เทียนกิ่ง

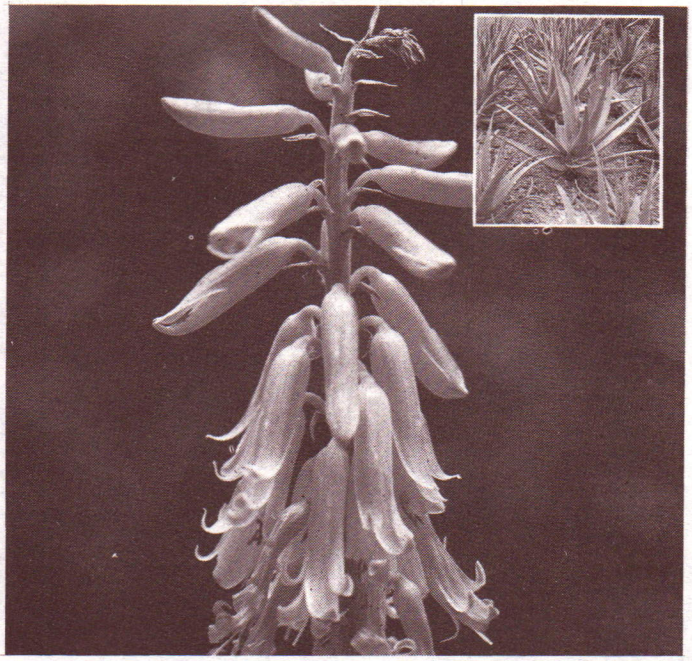

ว่านหางจระเข้

โรคต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีสมุนไพรที่มีรสเปรี้ยว จะช่วยทำให้ผิวหน้าและร่างกายสะอาดขึ้น. การอาบอบสมุนไพรนี้ได้ใช้กันมาแต่โบราณ โดยใช้กับหญิงหลังคลอดเมื่อคลอดบุตรแล้ว ต้องอยู่ไฟ ๗-๑๔ วัน ทำให้เหงื่อออกหมักหมมมากหลังจากการอยู่ไฟแล้ว จึงมีการเข้ากระโจม หรือที่เรียกว่า การอาบอบสมุนไพรนั่นเอง การอยู่ไฟเพื่อจะช่วยให้น้ำคาวปลาถูกขับออกได้หมดและเร็วขึ้น สำหรับการเข้ากระโจมเป็นการชะล้างสิ่งสกปรกและช่วยทำให้เลือดไหลเวียนดีขึ้น สมองจะปลอดโปร่งและสดชื่นหลังจากเข้าอาบอบสมุนไพรแล้ว ต่อไปนี้เป็นสมุนไพรที่ใช้เตรียมเครื่องสำอาง

เทียนกิ่ง

เทียนกิ่งเป็นเครื่องสำอางที่ได้ใช้กันมานานแล้ว โดยใช้ใบเป็นสีย้อม ทาเล็บ ในปัจจุบันมีการเตรียมผลิตภัณฑ์จากใบเทียนกิ่งออกมาสู่ตลาดหลายชนิดด้วยกัน เช่น ทำเป็นผงไว้สำหรับย้อมผม ทำเป็นแชมพู และในรูปของเครื่องสำอางที่ช่วยทำให้เรือนผมสลวยสวยงาม ในใบของเทียนกิ่งมีสารที่เป็นผลึกสีส้ม มีชื่อว่า "lawsone" เมื่อใช้เป็นสีย้อมแล้วจะได้สีส้ม แต่ถ้าต้องการให้สีของผมเป็นสีอื่น ๆ สามารถเติมสมุนไพรบางชนิดลงไป สำหรับในยาไทยใช้ใบสดของเทียนกิ่งผสมกับเกลือ ข้าวสุกเผาไฟ หรือผสมกับเกลือและเหง้าขมิ้นอ้อย ตำใช้พอกเล็บที่เจ็บอักเสบจะเป็นหนองจะทำให้ลดการอักเสบและแผลหายเล็บจะไม่ถอด

เทียนกิ่งมีชื่อสามัญว่า "Henna" หรือจะเรียกว่า "Egyptian Private, Mignonette Tree" มี ๒ สายพันธุ์ คือ พันธุ์ดอกสีขาวและพันธุ์ดอกแดง เป็นไม้พุ่มขนาดใหญ่แตกกิ่งก้าน ใบเดี่ยว ขนาดเล็ก ใบเกือบกลม ปลายใบแหลม ดอกเป็นช่อใหญ่ออกที่ปลายกิ่ง ดอกสีแดงหรือดอกสีขาว มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ผลสีน้ำตาลอ่อนกลมขนาดใหญ่กว่าเมล็ดพริกไทยเล็กน้อย เทียนกิ่งนอกจากใช้เป็นเครื่องสำอาง ใช้ทายาแล้วยังใช้เตรียมบุหงา เทียนกิ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Lawsonia inermis Linn อยู่ในวงศ์ Lythraceae เป็นพืชในวงศ์เดียวกันกับอินทนิลตะแบก เสลา ยี่เข่ง และอื่น ๆ มีชื่อท้องถิ่น ภาคกลางเรียก เทียนต้น เทียนย้อม เทียนขาว เทียนแดง

ว่านหางจระเข้

ในช่วงนี้วงการเครื่องสำอางมีการใช้ผลิตภัณฑ์ของว่านหางจระเข้กันอย่างกว้างขวาง มีหลายรูปแบบ เช่น ทำเป็นแชมพู โลชั่น ครีม สบู่ และเจล ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีราคาค่อนข้างแพง แต่จะมีประสิทธิภาพในการใช้สมราคาหรือไม่นั้น คงต้องแล้วแต่วิธีการเทคโนโลยีในการผลิต เพราะวุ้นหรือเจลในใบว่านหางจระเข้นั้น มีสารเป็น glycoprotein ชื่อ Aloctin A ซึ่งเป็นสารที่เสื่อมคุณภาพได้ง่ายมาก เมื่อตัดใบจากต้น สารสำคัญที่มีประสิทธิภาพในการบำรุงแต่งผิว ผม จะลดลงเรื่อย ๆ นอกจากจะใช้เป็นเครื่องสำอางบำรุงผิวทำให้ผิวเนียนชุ่มชื้นเปล่งปลั่งแล้ว ยังสามารถช่วยป้องกันและรักษาผิวที่ถูกแสงแดดเผาแสงจากรังสี รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก กำจัดรังแค ใส่แผลสดและรักษาโรคผิวหนัง ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีการเตรียมว่านหางจระเข้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น เตรียมเป็นน้ำว่านหางจระเข้ขายกันอย่างแพร่หลาย

ว่านหางจระเข้ คนไทยเรียกกันว่า Aloevera ซึ่ง Aloe vera นั้นเป็นชื่อพ้องของชื่อวิทยาศาสตร์ของ A. barbadensis Mill. ชื่อสามัญเรียกว่า Aloe หรือ Star Cactus เป็นพืชที่อยู่ในวงศ์เดียวกับหน่อไม้ฝรั่ง ดองดึง ดอกไม้เมืองจีน ฯลฯ ว่านหางจระเข้ เป็นพืชที่มีลำต้นเป็นท่อนกลม ๆ ใบเป็นใบที่อวบน้ำมาก ๆ รูปใบเป็นรูปปลายดาบ โคนใบกว้างปลายใบแหลม ขอบใบเป็นหนาม ใบหนา มาก ใบจะจัดอยู่หนาแน่นตรง ปลายต้น ดอกช่อ ก้านดอกยาว มีหลายพันธุ์ บางชนิดมีดอกสีส้ม

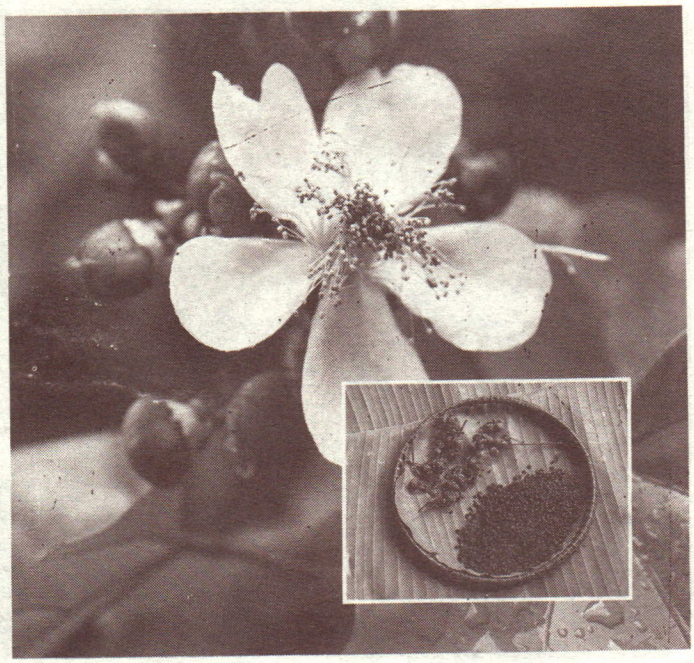

ชาด

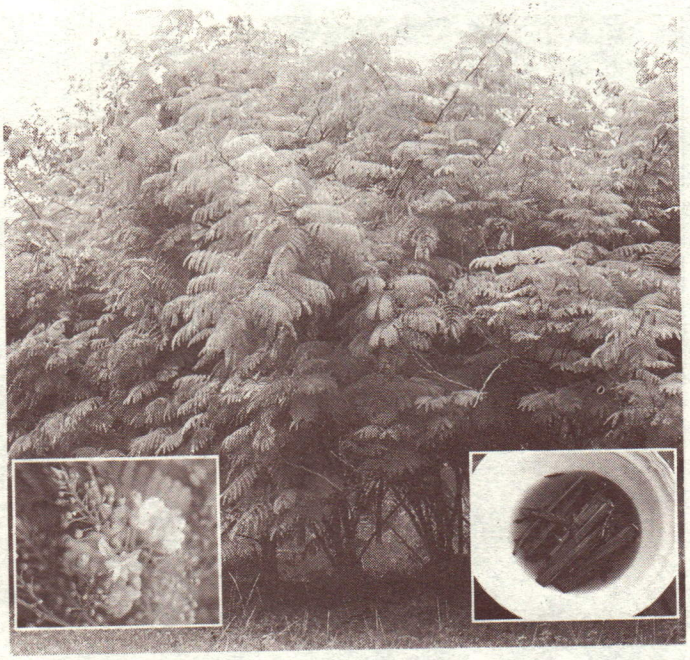

-ฝาง-

สีแดง และสีเหลือง

สำหรับสารในว่านหางจระเข้ที่เรียกว่า **ยาดำ** นี้ได้เข้ามาใช้ในทางยาพร้อมกับมะขามแขกตั้งแต่ครั้งพระนารายณ์มหาราช โดยพวกมิชชันนารี ใช้เป็นยาถ่ายในใบว่านหางจระเข้นอกจากจะมีวุ้นที่ใช้สำหรับเตรียมผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแล้ว ยังมีน้ำยางสีเหลืองกลิ่นเหม็น คลื่นไส้ นำน้ำยางนี้มาระเหยน้ำออกจะได้ของแข็งมีสีดำมัน กลิ่นเหม็นคลื่นไส้ เรียก **"ยาดำ"** ใช้เป็นยาถ่าย ขนาด ๒.๕ กรัม ในยาไทยนิยมใส่ลงในตำรับยาหลาย ๆตำรับที่ต้องการให้มีการถ่าย จนกระทั่งมีคำพังเพยว่า **"แทรกเป็นยาดำ"** สารที่ออกฤทธิ์เป็นยาถ่ายนี้เป็น anthraquinone derivatives ที่มีชื่อว่า barbaloin ออกฤทธิ์เป็นยาถ่าย ว่านหางจระเข้มีชื่อพื้นเมือง ภาคกลางเรียก หางตะเข้ เหนือ ว่านไฟไหม้ จีนเรียก นำเด็ก

ชาด

เป็นไม้ประดับที่มีดอกผลสวย เป็นพุ่มขนาดใหญ่ ใบเป็นใบเดี่ยว ขนาดค่อนข้างใหญ่ รูปหัวใจ ปลายใบแหลมเรียว มี ๒ พันธุ์ พันธุ์ดอกสีชมพูอ่อน และดอกสีชมพู กลีบดอกร่วงง่าย ผลมีขนเหมือนเงาะ ชนิดที่มีดอกสีชมพูอ่อน ผลจะค่อนข้างมนกลม ขนของผลเป็นสีน้ำตาล สำหรับดอกสีชมพู ผลจะเป็นรูปสามเหลี่ยม ขนของผลเป็นสีแดงสวย ผลแก่แตกออกเป็น ๒ ซีก ภายในมีเมล็ดสีแดงหลายสิบเมล็ด

ในเมล็ดของชาด เมื่อสกัดด้วยน้ำจะให้สารสีแดงส้ม มีชื่อว่า "bixin" bixin นี้ใช้เป็นตัวแต่งสียาและสีอาหารสากล คือใช้ในหลาย ๆ ประเทศ ใช้แต่งสีอาหารที่เป็นพวกไขมัน ในสมัยก่อนใช้เมล็ดมาขยี้กับน้ำ ใช้ทาแก้ม ทาปาก ในพวกนักแสดง ชื่อสามัญของชาด คือ Annatto Tree, Lipstick Tree มีชื่อทางวิทยาศาสตร์คือ Bixa orellana Linn. อยู่ในวงศ์ Bixaceae มีชื่อท้องถิ่น กรุงเทพฯ คำแสด คำแฝด คำไทย คำแงะ คำเงาะ เลยเรียก ชิติหมัก ทางเหนือเรียก แสด มะกายหยุม ฉาน แม่ฮ่องสอน เรียก หมากมอง

การอาบอบสมุนไพร

การอบตัวด้วยไอน้ำที่มีสมุนไพรสด ๆ หลายชนิดต้มรวมกัน ส่วนใหญ่สมุนไพรพวกนี้เมื่อต้มแล้วจะมีน้ำมันหอมระเหยออกมา ทำให้คนที่รับการอาบอบสมุนไพรได้สูดดมสารที่ระเหยออกมา สามารถช่วยในการรักษาโรคบางชนิดได้ เช่น อาการหวัด และยังช่วยให้ผิวหนังสะอาด โดยเฉพาะเหมาะกับหญิงหลังคลอดที่ได้อยู่ไฟแล้วซึ่งเรียกว่า **"การเข้ากระโจม"** นอกจากจะใช้สำหรับคนหลังคลอดแล้ว ยังใช้สำหรับช่วยรักษาโรคบางชนิด เช่น โรคปวดข้อ ปวดเมื่อย และพวกโรคผิวหนังต่าง ๆได้ด้วย ยิ่งกว่านั้นในปัจจุบันยังใช้การอบตัวเป็นการเสริมสวยแบบหนึ่ง ทั้งยังช่วยลดน้ำหนักและความอ้วนด้วยดีด้วย

สำหรับสมุนไพรที่ใช้ในการอาบอบสมุนไพรนี้อาจจะแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ

กลุ่มที่ ๑ สมุนไพรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเหง้าเป็นหัวหรือส่วนอื่น ๆของพืชที่มีสารสำคัญเป็นน้ำหอมระเหย ตัวอย่างเช่น เหง้าขมิ้นชัน ใบส้มโอ ผลของมะกรูด ต้นตะไคร้หอม และ ขมิ้นอ้อย เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ เป็นสมุนไพรที่มีสารที่เป็นกรด หรือมีรสเปรี้ยว ได้แก่ใบมะขาม ฝักส้มป่อย ผลมะกรูด ผ่าซีก

กลุ่มที่ ๓ เป็นสารที่สามารถระเหิดได้ ได้แก่ การบูร หรือพิมเสน

กลุ่มที่ ๔ เป็นสมุนไพรที่ใช้รักษาเฉพาะโรค เช่น ใช้ผักบุ้งร่วมเพื่อลดการอักเสบ หัวหอม ว่านน้ำ เปราะหอม ใช้สำหรับรักษาอาการหวัด ต้นสำมะงาและเหงือกปลาหมอใช้ต้มรักษาพวกโรคผิวหนัง เป็นต้น

เตยหอม

คราม

ขั้นตอนในการเตรียมสมุนไพรเพื่ออาบอบ

- ใช้สมุนไพรสด จะดีกว่าสมุนไพรแห้ง ใช้อย่างละประมาณ ๒-๓ กำมือ ใส่ลงในหม้อที่มีน้ำใส่อยู่เป็นจำนวนมาก สำหรับสารกลุ่มที่ ๓ นั้น ยังไม่ใส่ ปิดฝา

- นำหม้อที่มีน้ำและสมุนไพรตั้งไฟให้เดือด ๕ - ๑๕ นาที

- ยกหม้อต้มสมุนไพร มาวางไว้ในสถานที่ที่จัดไว้ซึ่งเป็นห้องเล็ก ๆ ที่มิดชิดและมีคนที่จะอาบอบนั่งรออยู่ แง้มฝาหม้อ และโรยสารกลุ่มที่ ๓ ตัวใดตัวหนึ่งลงไป คนใช้ สูดด้วย และจะได้รับไอน้ำอบตัวด้วย จนกระทั่งน้ำในหม้อนั้นอุ่น ๆ จึงใช้อาบต่อไป

ปัจจุบัน มีสถานเสริมสวยในกรุงเทพฯอยู่มากมาย ที่มีการอาบอบสมุนไพรเพื่อเป็นการเสริมสวยและลดความอ้วน

สีสำหรับแต่งอาหารและสีย้อมจากธรรมชาติ (Natural Colouring Agents and Dyes)

ก่อนที่จะถึงยุคของการสังเคราะห์สีมาใช้ พืชและเกลือแร่จะเป็นแหล่งสำคัญของสีย้อมและสีแต่งอาหารและยา พืชที่เก่าแก่ที่รู้จักกันดีมาตั้งแต่สมัยอียิปต์ที่ใช้เป็นสีย้อมนั้นมีชื่อว่า "Henna" คือ **"เทียนกิ่ง"** ใช้เป็นสีย้อมผมและย้อมเล็บ สำหรับสมุนไพร Henna นี้ยังคงใช้เป็นเครื่องสำอางมาจนทุกวันนี้โดยใช้ย้อมผม สำหรับสีแต่งอาหารก็ได้มีบทบาทมากมาตั้งแต่เริ่มยุคของอารยธรรม สำหรับในการปรุงอาหารไทย ๆ มีการใช้สีจากพืชหลาย ๆ ชนิด เช่น สีจากอัญชันดอกสีน้ำเงิน ใช้ดอกสดตำคั้นกับน้ำได้สีน้ำเงิน ถ้าเติมน้ำมะนาวเล็กน้อยจะได้สีม่วง ใช้แต่งสีในขนมเช่น **"ขนมช่อม่วง ขนมน้ำดอกไม้"** หรืออาจจะใช้ใบสดของใบว่านกาบหอยมาเตรียมเป็นน้ำสมุนไพร จะได้น้ำว่านกาบหอยสีชมพู น่าดื่มยิ่งนัก สำหรับสีย้อมที่ได้จากธรรมชาติอาจจะได้จากส่วนของเปลือก ใบ และส่วนอื่น ๆ ของพืช โดยนำมาใช้ย้อมไหม หรือ ฝ้าย แล้วนำไปทอเป็นผ้าตีนจกของจังหวัดแพร่ และผ้าไหมมัดหมี่จาก จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เช่น ขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา เป็นต้น ในสมัยก่อนสีย้อมไหมนั้นได้ใช้สีจากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ เช่น ใช้แก่นขนุนซึ่งเรียกว่า **"กรัก"** และ เปลือกรากของหม่อนจะให้สีเหลือง สารสีเหลืองนี้มีชื่อว่า "movin" ใบสดของหูกวางจะให้สีย้อมเป็นสีเขียวสีม้า สำหรับสีย้อมที่ให้สีดำนั้นได้จากผลของมะเกลือและจากต้นกระเม็ง ส่วนเมล็ดของคำไทจะให้สีแดง ใบของต้นครามจะให้สารสีน้ำเงิน เป็นต้น ต่อไปนี้เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ

ฝาง

ฝางมีชื่อสามัญว่า "sappan" มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Caesalpinia sappan Linn. เป็นพืชในวงศ์เดียวกันกับ ขี้เหล็ก ทรงบาดาล ซุ่มเห็ดเทศ ฯลฯ อยู่คือในวงศ์ Leguminosae เป็นไม้พุ่มรอเลื้อย ต้นที่มีอายุหลายปีจะเลื้อยไปพาดพันกับต้นไม้อื่น ๆ ลำต้นมีหนามทั่วไป ใบเป็นใบประกอบ ใบย่อยมีขนาดเล็กมีเป็นจำนวนมาก ใบย่อยรูปไข่ยาวมีจำนวน ๑๐ - ๑๕ คู่ ดอกเป็นช่อสีเหลืองสดขนาดใหญ่อยู่ที่ปลายกิ่ง ผลเป็นฝักรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนยาว แก่จะแตกออก ภายในมีเมล็ด ๑-๔ เมล็ด พบทั่ว ๆ ไปในป่าของประเทศไทย อินเดีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย แก่นของฝางจะให้สารสีแดงซึ่งมีชื่อว่า "brazilin" คนไทยใช้แต่งสีน้ำยาอุทัย ในทางยาไทยแก่นฝางใช้เป็นยาบำรุงเลือด ฝางมีชื่อพื้นเมือง กาญจนบุรีเรียก ฝางส้ม แพร่เรียก หนามโค้ง กระเหรี่ยง กาญจน์ เรียก งาย

เตยหอม

เตยหอมเป็นที่รู้จักกันดีเพราะในขนมไทยหลาย ๆ ชนิด

นิยมใช้ใบเตยแต่งสีแต่งกลิ่น เช่น ขนมชั้นหนู ลอดช่อง สลิ่ม ขนมน้ำดอกไม้ ฯลฯ แม้แต่การหุงข้าวมันยังนิยมแต่งกลิ่นด้วยใบเตยและใช้ห่อไก่นำไปอบเรียกไก่อบใบเตย เป็นต้น นอกจากนั้นยังนำใบเตยสดมัดกำรวมกับดอกไม้อื่น ๆ ใช้บูชาพระ ใช้ใบเตยสดหั่นเล็ก ๆ ทำบุหงาสดถ้าเป็นบุหงาแห้งต้องนำใบเตยที่หั่นแล้วไปทำให้แห้ง และใช้ผสมกับดอกไม้อื่น

ในใบเตยนั้นนอกจากมีสารสีเขียวแล้ว ยังมีน้ำมันหอมระเหยซึ่งเป็นยาบำรุงหัวใจ คนไทยจึงนิยมนำเอาใบเตยสดที่ไม่แก่จนเกินไปมาเตรียมเป็นน้ำใบเตยใช้ดื่มใน หน้าร้อนทำให้รู้สึกสดชื่น แก้อาการกระหายน้ำ เตยหอมเป็นไม้พุ่มเตี้ย ต้นไม่ตรง งอโค้ง จะมีรากค้ำไว้ ใบยาวเรียวสีเขียวผิวใบมัน ใบจัดเรียนเป็นเกลียวและใบจะอยู่อย่างหนาแน่นตรงตอนปลาย ๆ ของต้น ขอบขึ้นริมน้ำหรือที่แฉะ ๆ เตยชนิดนี้ไม่พบดอก กระจายพันธุ์โดยการแตกหน่อใหม่ เตยหอมมีชื่อสามัญว่า Frangrant Screw Pine ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Pandanus amarylli-folius Roxb. เป็นพืชอยู่ในวงศ์ Pandanaceae พืชที่อยู่ในวงศ์นี้มีหลายชนิด เช่น ลำเจียก การะเกด เตยลาย เป็นต้น เตยหอมมีชื่อพื้นเมืองว่า หวานข้าวไหม ทางนราธิวาสเรียก ปาแนะวอจิง จีนเรียก พังลั้ง รากของเตยใช้เป็นยาขับปัสสาวะ

คราม

เป็นพืชที่ทั้งต้นให้สีน้ำเงิน ใช้เป็นสีย้อม เป็นไม้พุ่มลำต้นตรง ลำต้นมีขนแตกกิ่งก้าน ต้นสูงประมาณ ๑.๕ ม. ใบเป็นใบประกอบใบย่อยเป็นรูปขอบขนาน ปลายใบมน ดอกช่อออกที่ซอกใบกับกิ่ง มีลักษณะรูปดอกเหมือนดอกโสน แต่มีสีชมพู ผลเป็นฝักมีขน ฝักจะงอเล็กน้อย เมื่อนำต้นสดของครามมาหมักไว้ ๑-๒ คืน จะได้สีน้ำเงิน และจะมีผงครามนอนก้นภาชนะที่หมัก เทน้ำทิ้งนำผงครามมาทำให้แห้ง ใช้เป็นสีย้อมผ้าและย้อมไหมสีจะติดแน่นดี

ครามมีชื่อสามัญว่า "Indigo" ชื่อทางวิทยาศาสตร์ คือ Indigofe - ra tinctoria Linn. เป็นพืชในวงศ์เดียวกันกับ โสน แค ถั่วต่าง ๆ เป็นต้น อยู่ในวงศ์ Leguminosae มีชื่อพื้นเมืองทางอิสานเรียก คาม กรุงเทพฯเรียก ครามย้อม กะเหรี่ยงแม่ฮ่องสอน เรียก นะมอ ในต้นครามมีสารให้สีชื่อ "Indigotin" ยาชงจากรากในฟิลิปปินส์ ใช้แก้อาการพิษที่เกิดจากสารหนู ทั้งต้นเป็นยาขับปัสสาวะ

ฮ่อม

เป็นสมุนไพรอีกชนิดหนึ่งซึ่งให้สีย้อมเป็นสีน้ำเงิน ใช้ย้อมเสื้อทางภาคเหนือ ที่เรียกว่า "เสื้อหม้อฮ่อม" เป็นเสื้อที่นิยมใส่กัน ทางภาคเหนืออย่างกว้างขวาง และยังเป็นสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อเป็นของฝาก วิธีการที่จะให้ได้สีโดยตำต้นสดแล้วนำไปหมักกับน้ำปูนใสประมาณ ๑ สัปดาห์ คนเป็นครั้งคราว จากนั้นกรอง ตั้งน้ำสีทิ้งไว้ให้สีตกตะกอน นำตะกอนไปทำให้แห้งใช้ย้อมผ้าให้สีน้ำเงิน

ต้นหม้อฮ่อม มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ Baphicacanthus cusia Brem อยู่ในวงศ์ Acanthaceae ซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับใบเงิน ใบทอง เสลดพังพอน เหงือกปลาหมอ ฯลฯ ทั้งต้นมีสาร "Indigotin" เป็นสารสีน้ำเงิน เช่นเดียวกับในต้นคราม ทายา ยาจีนใช้รากของต้นฮ่อม ๓๐ กรัม ทำยาต้ม ใช้รักษาโรคตับอักเสบเรื้อรัง

ต้นหม้อฮ่อมเป็นไม้พุ่มสูงประมาณ ๐.๖-๑.๓ ม. แตกกิ่งก้าน กิ่งก้านเป็นสี่เหลี่ยม ใบสีเขียวแก่รูปแหลมหัวแหลมท้าย ขอบใบจักเล็ก ๆ ใบออกตรงข้ามกัน มีขนทั้งหลังและท้องใบ ดอกช่อออกที่ปลายยอด ดอกย่อยเป็น ๒ ปาก กลีบด้อกสีม่วงอ่อน มีขนเป็นเหมือนกำมะหยี่ปกคลุม ปลูกกันมากทางภาคเหนือ เรียกชื่อตามท้อง

ฮ่อม

ยอป่า

ถิ่นทั่วไป ครามหลอย น่านเรียก ย่อมเมือง กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน เรียก ชันเหญ่า

ยอป่า

เป็นพืชคนละต้นกับยอบ้าน พบตามป่าเบญจพรรณ และชายป่าทั่วไป เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงประมาณ ๔-๖ ม. ใบเป็นใบเดี่ยว แต่ใบมีขนาดเล็กกว่ายอบ้าน ปลายใบและโคนใบแหลมกว่ายอบ้าน ใบออกตรงข้ามกัน ดอกออกเป็นช่อ ดอกสีขาวมีกลิ่นหอม ผลเล็กกว่าผลยอ บ้านมาก มีชื่อสามัญว่า Wild Indian Mulberry และ มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า **Morinda coreia Ham.** เป็นพืชที่อยู่ในวงศ์เดียวกันกับ กาแฟ ยอบ้าน เข็ม ฯลฯ คืออยู่ในวงศ์ Rubiaceae ในรากของยอป่ามีสารที่ให้สีชื่อ "morindin" เป็นสารสีเหลืองแกมแดง ใช้ย้อมผ้า ทางยาไทยใช้รากแก้เบาหวาน แก่นทำยาต้มเป็นยาบำรุงโลหิต

ยอป่ามีชื่อพื้นเมือง พายัพเรียก สลักป่า สลักหลวง สระบุรีเรียก อุ้มลูกดูหนัง พิษณุโลกเรียก คุย กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี เรียก คุ

ขนุน

เป็นผลไม้ที่รู้จักกันดี มีชื่อสามัญว่า Jack Fruit Tree ชื่อทางวิทยาศาสตร์ คือ **Artocarpus heterophyllus lamk.** อยู่ในวงศ์เดียวกันกับ โพธิ์ สาเก ไทร เป็นต้น คืออยู่ในวงศ์ Moraceae เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ ๘-๑๕ ม. ปลูกไว้ในเรือกสวนเพื่อใช้ผลเป็นอาหาร ใบเป็นใบเดี่ยวรูปไข่ ใบสากเล็กน้อย ดอกเป็นช่อ ดอกตัวผู้จะเกิดที่ปลายยอดหรือด้านข้าง สำหรับดอกตัวเมียจะออกที่โคนต้นหรือโคนกิ่ง ผลจะใหญ่มาก กลมและยาว ภายในมีเนื้อสีเหลืองอ่อนถึงเหลืองจำปา จะใช้รับประทานได้เมื่อผลสุก จะมีรสหวานหอม เมล็ดต้มสุกเป็นอาหาร ผลอ่อนใช้เตรียมเป็นอาหารคาว ทุกส่วนของต้นมียางสีขาวเหมือนน้ำนม และมีลักษณะเหนียว

แก่นขนุนเรียกกรัก ใช้เป็นสีย้อม ย้อมผ้าและไหมให้สีเหลือง มีสารชื่อ "morin" ในทางยาไทยใช้แก่นเตรียมเป็นยาแก้อาการท้องเสีย มีชื่อพื้นบ้าน พายัพเรียก มะขนุน มะนุน เพชรบูรณ์เรียก หมักมี้ ของจันทบุรี เรียก ขะนู มะลายู-ปัตตานี เรียก นากอ

แกแล

เป็นไม้เนื้อแข็งชนิดพุ่มแกมเถา พบตามป่าโปร่ง ทั้งต้นมีหนามแข็งยาวใหญ่มาก ใบเดี่ยวเกือบกลมหรือรูปไข่ ผิวใบมัน แยกเป็นต้นตัวผู้กับต้นตัวเมีย ดอกตัวเมียรวมกันเป็นกลุ่มกลม ส่วนดอกตัวผู้เป็นช่อบานจากล่างขึ้นข้างบน ผลเป็นผลชนิดที่มีเนื้อมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๕ ซ.ม. ทุกส่วนของพืชมีน้ำยาสีขาวเหมือนน้ำนม พบทั่วไปทั้งในภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย

แกแลมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Maclura cochinchinensis Corner อยู่ในวงศ์เดียวกันกับ ขนุน สาเก มะเดื่อ เป็นต้น คืออยู่ในวงศ์ Moraceae แก่นของแกแลมีสารสีเหลืองชื่อ "morin" ใช้เป็นสีย้อมผ้าในยาไทยใช้แก่นรับประทานแก้อาการท้องร่วง ใช้ปรุงเป็นยาบำรุงกำลัง มีชื่อพื้นเมือง ไทยเรียก เหลือง ไม้เหลือง แพร่เรียก แก้ก้อง ใต้เรียก แกง แหง ภาคกลางเรียก สักขี นครราชสีมาเรียก เข ลำปางเรียก ช้างงาต้อก ปัตตานีเรียก น้ำเคี่ยวโซ

กรรณิการ์

กรรณิการ์ เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงประมาณ ๔-๖ ม. ใบเดี่ยวผิวใบหยาบ สากมือ รูปใบรูปไข่ฐานกว้างปลายใบเรียวแหลม ดอกออกเป็นช่อสั้น ๆ บานตอนเย็น มีกลิ่นหอม ดอกจะร่วงในเช้าวันรุ่งขึ้น ดูอกย่อยคล้ายดอกพุดร้อยมาลัย มีกลีบดอกเป็นหลอดสีส้ม ปลายกลีบดอกแยกออกเป็น ๕ ๖ แฉก จะแผ่ออกเป็นจานบิดเป็นรูป จักร ตรงกลางของโคนกลีบดอกที่ แผ่ออกเห็นเป็นสีส้ม ส่วนของกลีบดอกที่เป็นหลอดสีส้ม

ขนุน

แกแล

กรรณิการ์

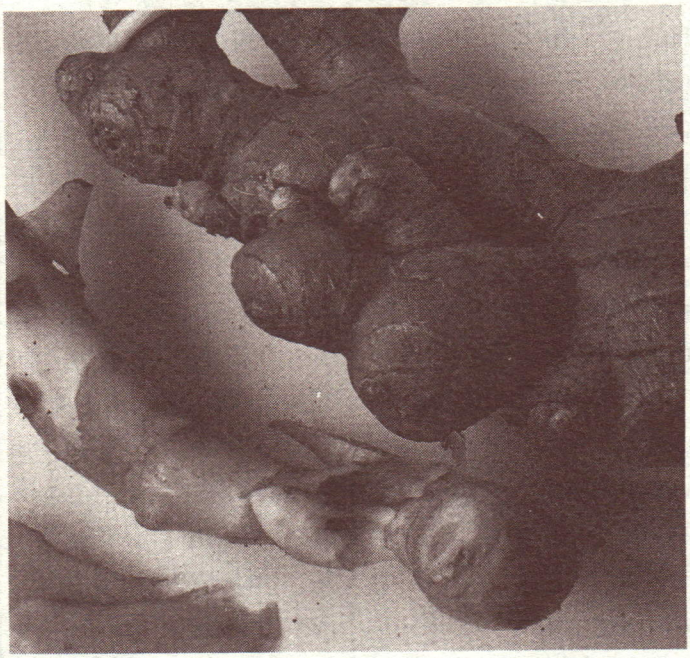

ขิง

มีสารสีเหลืองชื่อ "nyctantin" ใช้เป็นสีย้อม การสกัดสีและการย้อม นำ หลอดสีส้มที่ตากแห้งแล้วมาสกัด ด้วยการต้มกับน้ำเดือดเคี่ยว ๕-๑๐ นาทีกรองเอากากทิ้งนำผ้าหรือผ้าไหมที่ต้องการย้อมชุบน้ำบิดให้หมาด ๆ นำไปแช่น้ำสีที่สกัดได้ ทิ้งไว้ ๒๕-๓๐ นาที จึงนำผ้าไปผึ่งให้แห้งในร่ม ถ้าต้องการให้สีคงทนให้เติมสารส้มลงไปเล็กน้อยขณะที่ย้อม

กรรณิการ์มีชื่อสามัญว่า Night Jasmine หรือ Coral Jasmine หรือ Tree of Sadness มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Nyctanthes arbor-tristis Linn. อยู่ในวงศ์เดียวกันกับ สัก นางแย้ม ผกากรอง ฯลฯ คือ วงศ์ Verbenaceae มีชื่อท้องถิ่น ภาคกลางเรียก กณิการ์ กรณิการ์

ในยาไทย ใบใช้แก้ไข้ และโรคปวดข้อ น้ำคั้นจากใบใช้เป็นยาระบาย สมัยก่อนที่ยังไม่มีสีสังเคราะห์นิยมปลูกต้นกรรณิการ์ไว้ในวัด เพื่อใช้ดอกย้อมสะบงจีวรพระ

สมุนไพรที่ส่งเป็นสินค้าออก

สำหรับสมุนไพรที่ส่งออกของไทยที่สำคัญ ได้แก่ เร่ว กระวานไทย ขิง พริกไทย ฯลฯ เป็นสินค้าที่ทำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนเงินมาก สำหรับสมุนไพรที่ทำรายได้รองลงมาได้แก่ รากระย่อม แพงพวย ฝรั่ง มะขามแขก สำรองและอื่น ๆ ประเทศที่รับซื้อได้แก่ เยอรมัน ตะวันตก อเมริกา จีน และอังกฤษ จากรายงานของกระทรวงพาณิชย์ในปี ๒๕๒๙ ประเทศไทยได้ส่งสมุนไพรเครื่องเทศและผลิตภัณฑ์ทั้งหมดออก คิดเป็นน้ำหนัก ๗,๐๐๐ ตัน เป็นเงินเกินกว่า ๔๐๐ ล้านบาท สมุนไพรที่ส่งออกมีพลู ๒,๕๐๐ ตัน พริกไทย ๒,๐๐๐ ตัน ขิง ๑,๒๕๐ ตัน เร่ว ๑๘๕ ตัน รากระย่อม ๙.๗ ตัน และกระวาน ๔.๖ ตัน

เกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยได้ส่งสมุนไพรเป็นสินค้าออกเป็นจำนวนมากในแต่ละปี แต่ก็ยังไม่พอกับความต้องการของตลาดโลก ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้สนับสนุนการปลูกสมุนไพรเพื่อการส่งออก และได้พยายามสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้ได้สมุนไพรที่มีคุณภาพตามมาตรฐานของผู้รับซื้อ โดยได้ใส่ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ ต่อไปนี้เป็นสมุนไพรที่ส่งออก

ขิง

ขิงเป็นที่รู้จักกันดี เพราะเหง้าขิงอ่อนและขิงแก่ใช้ประกอบอาหารทั้งคาวหวาน นอกจากนั้นยังใช้เตรียมน้ำขิงดื่ม ขิงเป็นไม้ล้มลุก มีชื่อสามัญว่า ginger มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Zingiber offcinale Rosc. อยู่ในวงศ์เดียวกันกับข่า ขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน ฯลฯ คืออยู่ในวงศ์ Zingiberaceae ขิงมีเหง้าใต้ดินที่ใหญ่และอวบน้ำ มีกลิ่นหอมมาก ลำต้นบนดินเป็นกาบใบมาห่อหุ้มกันแน่น สูงได้ถึง ๐.๔-๑.๐ ม. ใบเป็นใบเดี่ยวเรียวยาว ปลายใบแหลมออกสลับกันและเห็นเป็น ๒ แถว ช่อดอกมีก้านยาวกลม แทงออกมาจากเหง้าใต้ดิน ช่อดอกเป็นรูปแหลมหัวแหลมท้ายตรงกลางป่องมีใบประดับสีเขียวอ่อน ๆ หุ้มดออย่อยซึ่งมีกลีบดอกสีเหลืองอ่อน มีสีม่วงอยู่ตรงโคนกลีบดอกสำหรับเหง้าขิงจะมีขนาดแตกต่างกันแล้วแต่พันธุ์

ในเหง้าขิงแก่จะมีปริมาณของสาร oleoresin สูงกว่าในเหง้าขิงอ่อนเป็นสารที่ทำให้ขิงมีรสเผ็ดและมีกลิ่นหอม ขิงนำมาสกัดให้น้ำมันหอมระเหย ๑-๓% ประกอบด้วย sesquiterpene, zingilberene และอื่น ๆ

ขิงปลูกกันมากทางภาคกลางและภาคเหนือของประเทศไทย ในพ.ศ.๒๕๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๙ ประเทศไทยได้ส่งออกขิงแห้ง เป็นจำนวน ๒๔,๕๘๐ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๒๐๐ ล้านบาท และส่งผลิตภัณฑ์ที่

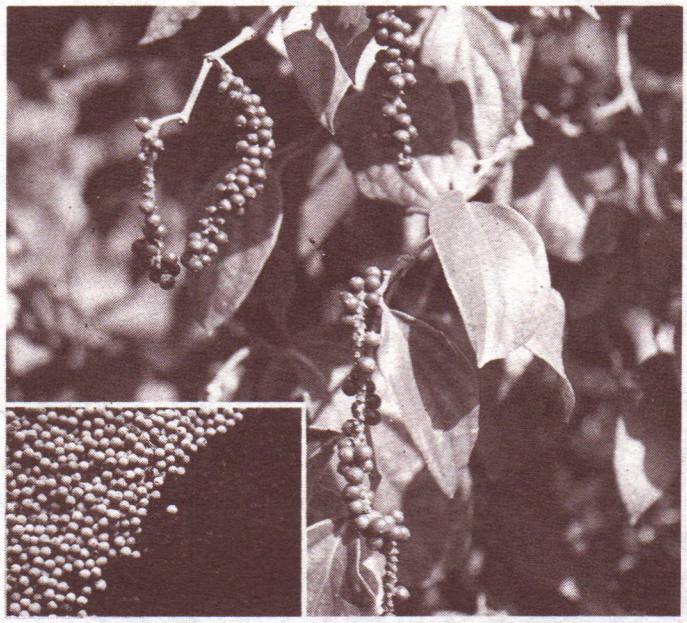

พริกไทย

รง

เตรียมเป็นซิงอ่อนบรรจุกระป๋อง ใช้เป็นอาหารไปยังประเทศญี่ปุ่นอีก เป็นเงินมหาศาล

พริกไทย

พริกไทยเป็นเครื่องเทศที่ใช้แต่งกลิ่นแต่งรสอาหาร นิยมใช้กันเกือบทั่วโลก พริกไทยมีชื่อสามัญว่า "pepper" มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Piper niqrum Linn. เป็นพืชที่อยู่ในวงศ์เดียวกันกับ พูล ดีปลี ช้าพลู ฯลฯ อยู่ในวงศ์ Piperaceae เป็นสมุนไพรที่เป็นไม้เลื้อยแตกกิ่งก้านเล็กน้อยที่ส่วนปลายยอดและต้องอาศัยค้าง ใบเป็นใบเดี่ยว ใบรูปไข่ปลายใบแหลม ดอกรวมเป็นช่อ ช่อดอกยาวประมาณ ๔-๗ ซ.ม. ดอกย่อยมีขนาดเล็ก สีเขียวอ่อนจัดเรียงอยู่บนแกนอย่างหลวม ๆ ผลมีขนาดเล็กกลมมีสีเขียวเมื่อยังอ่อน รวมกันอยู่เป็นช่อห้อยลง เมื่อผลสุกจะเปลี่ยนเป็นสีแดง การเก็บพริกไทยจะเริ่มเก็บเมื่อผลเริ่มจะสุก นำมาทำให้แห้ง พริกไทยมี ๒ ชนิด คือ พริกไทยดำ และพริกไทยอ่อน พริกไทยดำเก็บจากผลที่โตเต็มที่เมื่อผลที่อยู่ปลายสุดของช่อเริ่มเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีแดง นำไปทำให้แห้งโดยตากแดดหรือใช้ความร้อน จะได้พริกไทยดำ ซึ่งมีรสเผ็ดจัด ผิวผลสีดำไม่เรียบ ส่วนพริกไทยอ่อนนั้น ได้จากการเก็บพริกไทยชนิดเดียวกันกับพริกไทยดำที่แก่จัดนำไปแช่น้ำหรือแช่ด้วยน้ำคลอรีน แล้วล้างเปลือกออก ตากแห้ง จะได้พริกไทยอ่อน มีลักษณะเมล็ดกลมสีขาวเทา ผิวเกลี้ยง รสเผ็ดและหอมน้อยกว่าพริกไทยดำ

ในพริกไทย มีสารที่ทำให้มีรสเผ็ดชื่อ "chavicine" ส่วนสารที่ทำให้เกิดกลิ่นฉุน และร้อนได้แก่ "piperine" สำหรับกลิ่นหอมชวนรับประทานนั้นเป็นพวกน้ำมันหอมระเหย พริกไทยปลูกมากทางตะวันออกและทางตอนใต้ของประเทศ สำหรับการส่งออกพริกไทยได้เพิ่มขึ้นจากในปี ๒๕๒๕ ซึ่งมีปริมาณเพียง ๑๐๐ ตัน มาเป็น ๑,๖๙๘ ตัน ในปี ๒๕๒๙

รง

รง เป็นไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ ขนาดกลาง สูง ๑๐-๑๗ ม. แตกกิ่งก้าน ใบเดี่ยวดกหนาทึบ ใบค่อนข้างเหนียว สีเขียวแก่ รูปไข่ปลายใบมน ดอกมี ๒ ชนิด คือดอกตัวเมีย ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าดอกตัวผู้ ดอกมีสีเหลืองออกเป็นกระจุกบนกิ่ง ผลกลมสีส้มอมเขียวขนาดเท่ากับลูกมะนาวผลโต ๆ รง มีชื่อสามัญว่า Gum cambodge Tree หรือ Gamboge Tree มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Garcinia hanburyi Hook.f. อยู่ในวงศ์ guttiferae คือวงศ์เดียวกันกับมะดัน มะพูด ชะมวง เป็นต้น

รงได้จากน้ำยางสีเหลืองของต้นรง เมื่อกรีดลำต้นของรง น้ำยางสีเหลืองจะไหลออกมา ใช้กระบอกไม้ไผ่รองไว้ ทิ้งไว้ให้แข็ง ใช้ความร้อนช่วยทำให้แห่งรงทองร่อนหลุดจากส่วนของกระบอกไม้ไผ่ แกะไม้ไผ่ออกจะได้รงเป็นท่อนกลมยาว สีเหลือง เป็นท่อน ๆ แข็งและเปราะ ใช้เป็นสีน้ำสำหรับระบายสีให้สีทอง ใช้ผสมน้ำมันชักแห้งทาไม้และโลหะให้สีเหลืองสวย ในประเทศไทยใช้เป็นหมึกเขียนลงบนกระดาษสีดำ รงในสมัยก่อนใช้เป็นยาถ่าย แต่ปัจจุบันไม่ใช้แล้ว เพราะมีผลข้างเคียงคือเกิดอาการคลื่นไส้อาเจียน รงเป็นสินค้าออกที่ไทยส่งออกไปยังประเทศจีน

เร่ว

เร่วเป็นไม้ล้มลุกมีลำต้นเป็นเหง้าอยู่ใต้ดิน ลำต้นบนดินเป็นส่วนของกาบใบที่หุ้มกันแน่นสูงได้ถึง ๑-๑.๕ ม. ใบเป็นใบเดี่ยว แผ่นใบกว้างและยาวปลายใบเรียวแหลม มีขนนุ่ม ๆ ปกคลุมผิวใบ จัดใบแบบสลับกันและออกเป็นสองแถว ดอกช่อสั้น ๆ ดอกย่อยจะรวมเป็นกระจุก จะแทงก้านช่อดอกออกมาจากเหง้าใต้ดิน ก้านช่อดอกไม่ยาวมาก ช่อดอกจะทอดอยู่ติดกับดิน ดอกย่อยเป็นสีชมพูมีใบประดับสีชมพูหุ้ม ผลกลมรีมีขนสั้น ๆ สีม่วงแดงปนน้ำตาล ขนลักษณะ

คล้ายขนเงาะแต่สั้นกว่า ในผลซึ่งกลมรีนี้ภายในมีเมล็ดสีน้ำตาลเทาอยู่จำนวนมากเกาะกันเป็นก้อน

เร่ว มีสารสำคัญเป็นน้ำมันหอมระเหย ซึ่งประกอบด้วย P.methoxy - trans - ethylcinnamate เร่วจะมีรสเผ็ดและกลิ่นหอมหวาน ส่วนใหญ่จะใช้เป็นเครื่องเทศ ในทางยาใช้เป็นยาขับลมแก้ท้องอืดเฟ้อ เร่วมีชื่อวิทยาศาสตร์ **Amomum xanthioides** Wall. มีชื่อสามัญว่า Tavoy Cardamomum หรือ Bastard Cardamomum ในวงศ์ Zingiberaceae คือเป็นสมุนไพรวงศ์เดียวกับ ขิง ข่า ขมิ้น ฯลฯ

เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับสมุนไพร

นอกจากการใช้พืชสมุนไพรในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการใช้พืชสมุนไพรในสมัยก่อนที่น่าจะกล่าวถึง คือการใช้หมากกับพลูสำหรับเป็นเครื่องขบเคี้ยว สำหรับการเคี้ยวหมากนั้นนิยมกันมากในหมู่คนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขณะที่ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม กำลังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ได้ขอร้องพี่น้องชาวไทยอย่าเคี้ยวหมากต่อไป เพราะการเคี้ยวหมากจะทำให้ปากและฟันเป็นคราบ ฟันอาจจะดำ,และน้ำหมากซึ่งมีสีแดงคล้ำจะทำให้เปื้อนเสื้อผ้าได้ นอกจากนั้นคนที่เคี้ยวหมาก ยังมีโอกาสเป็นมะเร็งในช่องปากได้ง่าย

การเคี้ยวหมากนี้นิยมเคี้ยวกันในหลาย ๆ ประเทศ เช่นในประเทศเมียนม่า มาเลเซีย อินเดีย และไทย เป็นต้น จะติดกันเป็นนิสัย เช่นเดียวกับการสูบบุหรี่ที่ติดกันอย่างมากมายในซีกโลกตะวันตกและแหล่งอื่น ๆ คนที่ติดนิสัยเคี้ยวหมากทั่วโลกนี้เชื่อกันว่ามีถึง ๒๕๐ ล้านคน

ส่วนประกอบที่สำคัญของการเคี้ยวหมากมี เนื้อหมาก พลู ปูน และยาฉุนหรือยาจืด เนื้อหมากนี้ได้จากผลของ **Aneca catechu** Linn. ต้นหมากเป็นพืชพวกปาล์มที่มีลำต้นสูงมาก สูงประมาณ ๒๐-๒๕ ม. ลำต้นเป็นสีเทาและมีรอยเป็นปล้อง ๆ รอบ ๆ ลำต้น มีใบเป็นทางใหญ่ ใบจะรวมกันอยู่ตรงปลายยอดรวมทั้งดอกและผลจะรวมกันอยู่ตรงปลายยอดนี้ พลูเป็นใบที่ได้จาก **Piper Betel** Linn. เป็นไม้เถาเถาเป็นปล้อง ๆ ต่อกัน ตรงข้อมีรากสั้น ๆ สำหรับเกาะค้าง ใบเดี่ยวขนาดใหญ่ ดอกเป็นแท่งสีขาวตั้งขึ้นเหมือนดอกช้าพลู การเตรียมหมากและพลู ผ่าหมากดิบเป็น ๒ ซีก และผ่าออกมาเป็นชิ้นเล็ก ๆ ชิ้นละคำ เจียนเอาเปลือกออก การเตรียมพลูจีบ เลือกพลูนำมาเจียนให้เป็นรูปไข่แล้วเอาปูนป้ายพอควรด้านในของพลู ม้วนให้กลมเป็นรูปเจดีย์ยาว โคนกว้างประมาณ ๑ ซ.ม. ปลายแหลมยาว ๖-๙ ซ.ม. ใช้ใยของสำลีผูกกันใบพลูคลี่ออก เมื่อรับประทานหมากหนึ่งคำ และพลูจีบหนึ่งจีบ ใช้ยาเส้นหรือยาจืดทำให้เป็นก้อนกลม ๆ ใส่ไว้ตรงข้างแก้มขณะที่เคี้ยวหมากและพลู การเคี้ยวหมากนี้จะลดน้อยลงในสมัยรัชกาลที่ ๘ เนื่องจากขัดต่อวัฒนธรรมอันดี

บุหงาไทย (Thai-style Sachets)

ดอกไม้ไทย ๆ ที่มีกลิ่นหอมชวนดมนี้ นิยมใช้ในการเตรียมบุหงา สมัยก่อนสุภาพสตรีไทยมีความเชี่ยวชาญ ในการเตรียมบุหงาด้วยดอกไม้หอมเหล่านี้ ดอกไม้ที่ใช้นั้นมักจะเลือกชนิดที่มีกลิ่นหอมและมีดอกขนาดเล็ก ๆ เช่น ดอกชมนาด กลีบกุหลาบ ดอกมะลิ ดอกเทียนกิ่ง ดอกพิกุล ดอกเยี่ยวกระแต ดอกกระดังงาไทย ดอกบานไม่รู้โรย และอื่น ๆ รวมทั้งใบสดของเตยหอมหั่นฝอยเล็ก ๆ ถ้าเป็น บุหงาดอกไม้สด ใช้ดอกไม้และใบไม้สดดังกล่าวรวมกันในภาชนะ แล้วพรมด้วยน้ำอบไทย และน้ำปรุง โดยเฉพาะใบเตยพรมน้ำอบไทยให้ชุ่ม

(ต่อหน้า ๘๗)

การประชุมศาสนาเอเซีย ที่กัตมันดู

สถิตย์ เล็งไธสง

▲ *ท่านเมตตานันโท จากสำนักพระธรรมกาย ถ่ายรูปร่วมกับผู้แทนไทยและผู้แทนจากอินเดีย*

ผมได้มีโอกาสได้ไปประชุมศาสนาสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ที่ผมเคยพบมา ในดินแดนอันมีเอกลักษณ์ หาที่ใดในโลกนี้เสมอเหมือนมิได้ ที่พิเศษสุดก็คือ ดินแดนแห่งพุทธองค์

ผู้แทนไทย ประกอบด้วยสองศาสนา คือ พุทธกับคริสต์ เช่นเดียวกับที่คราวไปกรุงโซล รวมทั้งสิ้น ๒๒ คน มีพระสงฆ์ไปด้วยถึง ๕ รูป จากวัดสังฆทาน ๒ รูป คือ หลวงพ่อสนอง กตปุญโญ กับศิษย์ของท่าน จากวัดพระธรรมกาย ๑ รูป คือ ท่านเมตตานันโท ซึ่งพูดภาษาอังกฤษสำเนียงออกซ์ฟอร์ด เป็นที่เชิดหน้าชูตาคณะผู้แทนไทยมาก จากมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ๑ รูป คือ ท่านอาจารย์ ดร.มหาสมชาย ซึ่งเป็นคณบดีบัณฑิตศึกษาที่มหาจุฬาฯ กับท่านภัทรวุธ จากวัดมะกอก ผู้ได้ชื่อว่าเป็นพระผู้น่ารักที่สุด ที่พวกเราเคยเห็นมาท่านพูดภาษาญี่ปุ่นได้ด้วย ส่วนมราวาสเป็นดอกเตอร์ถึง ๕ คน มีทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัย นักกฎหมาย นักปฏิบัติ โภชนากร นักการศึกษา และสถาปนิก นับว่าเป็นคณะที่ทรงคุณวุฒิกว่าทุกคราวที่ผ่านมา เก่งภาษาอังกฤษกันทั้งสิ้น แม้ทั้งที่พูดไม่ค่อยจะเป็น

เราออกเดินทางจากดอนเมืองที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๓๔ จำนวน ๑๗ คน ส่วนคณะหลวงพ่อสนองไปวันที่ ๓๐ เครื่องออกช้ากว่ากำหนด ๓๐ นาที ที่ช้านั้นเข้าใจว่าเพราะเครื่องไทยออกในระยะไล่เลี่ยกันหลายลำคนโดยสารที่บริเวณเช็คตั๋วมืดฟ้ามัวดินแทบไม่มีที่จะยืน ทำให้การเช็คตั๋วล่าช้า ฝรั่งหลายคนซื้อตั๋วรอที่นั่งซึ่งคาดว่าคนอื่นจะสละ ก็ผิดหวังไปตามๆ กัน มีการต่อปากต่อคำกับพนักงานที่เคาน์เตอร์ ก็อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งก็ได้ ทำให้ผมภูมิใจในบริการเอื้องหลวงของเราที่ขนทั่วโลกนิยมชมชอบ นอกจากนั้น ผมได้ข่าวมาว่าที่เนปาลระยะนั้นเป็นหน้าดันฤดูหนาว ฤดูฝนเพิ่งสั่งลา

เมื่อไม่กี่วัน เป็นฤดูที่คนชอบไปเที่ยวกันมาก ทำให้ผมใจระทึกด้วยคิดว่าจะได้เห็นของดี ๆ ที่เนปาล ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของเจ้าชายสิทธัตถะ ผู้กลายเป็นพระบรมศาสดาของเทวดาและมนุษย์ พอนึกถึงตรงนี้ความปิติก็เกิดขนลุกทั่วสรรพางกาย ผมยกมือขึ้นประนมขอรับพรจากเบื้องบน แล้วรีบเดินตามคณะไปขึ้นเครื่องที่ประตูหมายเลข ๒๖ พลางทอดสายตาออกไปข้างนอก เพื่อดูว่าพระอาทิตย์ทรงกลดแสดงถึงสาธุการเหมือนเมื่อคราวไปเยือนจีนหรือไม่ เห็นแต่เมฆครึ้มบดบังแสงสูรย์ เป็นบริเวณกว้างเป็นนิมิตหมายแห่งอนุโมทนาการจากทวยเทพในความกลมเกลียวแห่งเรา

บนเครื่อง ผู้โดยสารแน่นขนัด ไม่ว่างแม้แต่ที่เดียว จำนวนไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ คน ไม่ช้าเครื่องก็ทะยานขึ้นสู่เวหา เพียงชั่วอึดใจก็ได้เพดานบิน ลอยล่องเป็นส่วนหนึ่งของท้องนภา อยู่เหนือมวลเมฆน้อยใหญ่ สวยสุดพรรณนา ผมไม่สามารถมองเห็นเบื้องล่างเหมือนบางคราวเพราะเหตุว่านั่งแถวกลางทั้งยังอยู่ตรงกึ่งกลางลำด้วย เห็นแต่ปีกนกเหล็กอันใหญ่ กว้าง และเหยียดนิ่ง แหวกปุยเมฆบาง ๆ ซึ่งลอยอยู่เหนือเมฆหนาด้วยความเร็วพลับ ๆ กลุ่มแล้วกลุ่มเล่า น่าทัศนายิ่ง ความอ่อนเพลียจากการงานเมื่อหลายวันที่ผ่านมาค่อย ๆ เพลาลงตามวิถีแห่งสัจธรรม

สายการบินไทยได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้บริการที่เยี่ยมยอด พอเครื่องได้เพดานบินไม่นานพนักงานบนเครื่องซึ่งมีทั้งฝรั่ง ไทย และญี่ปุ่น ก็นำของว่างมาให้ขบเคี้ยว ผมอ่อนใจที่พระ ๓ รูปยังไม่ได้อาหารเพล หากได้ฉันแล้วถึงเสร็จเมื่อเลยเที่ยงไปสักนิดก็พออนุโลม แต่การณ์กลับผิดคาด ไม่กี่อึดใจหลังจากให้ของว่าง ถาดอาหารเพลพระก็ตามมา โดยไม่มีใครในหมู่พวกเราได้ขอร้องหรือบงการ

เห็นพระฉันพวกเราก็พากันอยากรับประทานบ้าง ต่างมองตาและยิ้มให้กัน ไม่ทันจะหยุดยิ้มพนักงานก็เข็นตู้เครื่องดื่มมาแจก ใครใคร่ดื่มอะไรเขาให้เลือกได้ตามใจชอบ เบียร์ วิสกี้ น้ำส้ม โค้ก สารพัด อีกประมาณครึ่งชั่วโมง อาหารจึงตามมาซึ่งมีให้เลือกหลายอย่าง ทั้งเนื้อ แกะ ไก่ กุ้ง หมู และปลา ระหว่างรับประทานพนักงานก็ยังมาบริการเครื่องดื่มตลอดเวลา มิน่า คนจึงได้ชอบสายการบินไทย ผมคิดในใจ แต่ราคาค่าโดยสารแพงกว่าสายการบินอื่นเล็กน้อย ผมภาวนาให้ค่าโดยสารขาเข้าเมืองไทยเราถูกลง เพื่อดึงดูดชาวต่างประเทศให้เข้ามาใช้เงินในประเทศเราให้มาก

หลังจากอาหารกลางวันผ่านพ้นไปไม่นานผมก็ม่อยหลับตามนิสัยที่เคยเป็น มาตื่นเอาเมื่อมีเสียงประกาศจากบนเครื่องว่าเครื่องเข้าเนปาล อากาศเย็น ๒๐ องศาเซลเซียส เครื่องจะลงภายใน ๓๐ นาทีขอให้ผู้โดยสารนั่งตัวตรงและรัดเข็มขัด แต่ผู้โดยสารหาเชื่อฟังไม่ กลับพากันวิ่งไปที่หน้าต่างเบิ่งตาผ่านช่องเมฆลงไปเสาะหายอดเขาหิมาลัย ผมเองก็วิ่งวุ่นกับเขาด้วย ใจก็กลัวว่าเครื่องบินจะเสียศูนย์พาตกเอาได้แต่พนักงานก็ไม่ได้ว่าอะไร เป็นอันว่าเราได้ดูยอดเขาเอเวอ-เรสต์ แต่สำหรับผมเองไม่เห็นอะไรกับเขาเลย ขณะนั้นมีความรู้สึกว่า เครื่องลดความสูงหัวดิ่งลงเบื้องล่าง ผู้โดยสารต่างพากันวิ่งกลับมาสู่ที่นั่งของตนโดยไม่มีใครร้องขอแล้วรีบรัดเข็มขัด

มองลงไปเบื้องล่างผ่านเมฆบาง ๆ เหนือผิวโลก เห็นยอดเขาใหญ่น้อย ดารดาษ สูงต่ำและทุบเทว บ้างก็มีต้นไม้ขึ้นเป็นผืนกะรุ่ง-กะริ่ง หนาบ้าง บางบ้าง ส่วนใหญ่เป็นเขาโล้น แต่ไม่โล้นเท่าเขาในเมืองจีนที่ผมไปเห็นมา แต่ไม่เห็นยอดเอเวอเรสต์ที่ทุกคนใคร่เห็น สนามบินเป็นทุบเขาที่ถูกตกแต่งให้เป็นที่ราบ จึงรายล้อมไปด้วยหมู่บรรพต พอลงจากเขาเครื่องก็ดิ่งสู่สนามบิน ซึ่งคนขับจะต้องชำนาญเป็นพิเศษ บัดดลนั้นก็ได้ยินเสียงโครม รู้สึกว่าเครื่องลงสู่สนามแรงผิดปกติ ทำให้คิดว่าคนขับเครื่องบินมือไม่นิ่ม เพิ่งมาทราบภายหลังที่กัดมันดูว่า เมืองกัด-มันดูอยู่สูงมาก อากาศน้อย เครื่องต้องเร่งจึงทำให้ลงสู่พื้นแรงผิดธรรมดาเมื่อทราบเช่นนั้นค่อยคลายกังวล อากาศที่สนามบินเย็นสบาย ค่อนข้างหนาวสำหรับคนไทยที่เคยชินต่อความอบอ้าว แต่ผมเองชอบมาก มองไปรอบ ๆ

เห็นมีเครื่องบินจอดอยู่ไม่กี่ลำ พื้นดินแห้ง หญ้าเหลืองค่อนข้างแดง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาในต้นเหมันตฤดู เมื่อเข้าไปนั่งในรถที่มารับผู้โดยสารก็ทำให้รู้สึกว่าร้อนนิดๆ เพราะไม่มีเครื่องทำความเย็น เจ้าหน้าที่ศุลกากรและด่านตรวจคนเข้าเมืองปล่อยพวกเราไปอย่างรวดเร็ว โดยตรวจแต่พอเป็นพิธี ผู้แทนไทย ๑๗ คน มาจากประเทศอื่นอีกร่วมร้อย ผู้ที่ไม่มีวีซ่าก็สามารถที่จะขอเอาได้ที่สนามบินนั่นเอง ช่างเป็นเมืองส่งเสริมการท่องเที่ยวเสียจริงๆ สิ่งที่ไม่ผิดกับสนามบินดอนเมืองของเราก็คือ มีพวกรถรับจ้างมาแย่งผู้โดยสารกันเป็นจำนวนมาก รวมทั้งพวกแย่งขนของด้วย แต่เมื่อเราบอกเขาว่ามีคนมารับแล้ว เขาก็ปล่อย โดยไม่เซ้าซี้เหมือนในอินเดียทั้งๆที่ เป็นคนหน้าตาคล้ายกัน พวกเด็กกุลีที่มาช่วยขนก็เช่นกัน ขนแล้วเราให้เขาก็เอา ไม่ให้เขาก็ไม่ว่า ทำให้ผมรู้สึกชอบนิสัยชาวเนปาลขึ้นมาระดับหนึ่ง คนที่มารับพวกเราคนหนึ่งเป็นชายวัยยังหนุ่ม หน้าตาขึงขังและจริงจัง ได้คัดพวกเราขึ้นรถต่างคันกัน คล้ายกับคนเลี้ยงคัดไก่พันธุ์ ทำให้บางคนต้องพลัดพวก และลำบากใจ จึงพากันตื้อมาขึ้นรถคันเดียวกัน แต่ในที่สุดก็ถูกจับแยกให้ไปพักต่างโรงแรมกัน ภริยาของผมและเพื่อนถูกแยกไปพักอีกโรงแรมหนึ่งเพื่อนชาวอินโดนีเซียก็เช่นกัน ซึ่งห่างออกไปจากที่เราพักถึง ๔ กิโลเมตร ลูกสาวของผมไปอยู่กับกลุ่มเยาวชนที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขตปาทาน ฟากฝั่งแม่น้ำใหญ่ซึ่งไหลผ่านเมืองกัตมันดู ใจซึ่งพะวงถึงลูกและห่วงภริยาหาความสุขอันใดมิได้ ที่เขาแยกเช่นนั้นก็เพราะว่า พวกเยาวชนและหญิงนั้นจะต้องประชุมกัน ณ โรงแรมนั้นๆ เมื่อเสร็จประชุมกันซึ่งกินเวลาเพียง ๒ วัน แล้วค่อยขยับขยายเข้ามาอยู่โรงแรมเดียวกับสามีส่วนลูกนั้นไม่ได้เปลี่ยนโรงแรมเลย

เมืองคนดีของถูก

เนปาลเป็นเมืองที่พระพุทธองค์ถือกำเนิดในพระชาติเจ้าชายสิทธัตถะ ในตระกูลกษัตริย์แห่งศากยวงศ์ในแคว้นสักกะ มีกรุงกบิลพัสดุ์เป็นเมืองหลวง ตอนเหนือของชมภูทวีปซึ่งเป็นเนปาลส่วนล่างในปัจจุบัน เวลานี้ก็ยังมีคนสืบสกุลศากยมุณีอยู่ไม่น้อยในเนปาลเป็นดินแดนแห่งวรรณะ ตามคติของชาวชมภูทวีปโบราณแต่รู้สึกว่าเรื่องวรรณะนี้น้อยกว่าชาวอินเดียที่ผมไปเห็นมาเป็นอันมาก คนขอทานก็มีจำนวนน้อย พอๆ กับเมืองไทย ความรำคาญของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากคนขอทานจึงมีน้อย หรือแทบจะไม่มีเลย เมื่อเนปาลแยกออกเป็นประเทศเอกราชจากอินเดียในกาลต่อมา ผืนแผ่นดินส่วนนี้ก็ยังรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนนั่นคือความมีสันโดษ และสันติ บ้านเมืองอยู่ในลักษณะธรรมชาติ หญ้าที่ขึ้นรกมิได้มีการถากหรือดาย ประชาชนอยู่กันตามสภาพธรรมชาติ ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เวลาเราไปแลกเงิน เขาก็จะหยิบหนังสือพิมพ์ขึ้นมาดูว่าขณะนั้นอัตราแลกเปลี่ยนเท่าใด แล้วถือตามนั้น ไม่ว่าจะเป็นที่สนามบินหรือที่ร้านค้าอัตราจะเหมือนกันหมด เว้นแต่การแลกในตลาดมืดได้อัตราสูงกว่าทางการ ทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ

คืนวันหนึ่ง ผมไปเยี่ยมสมาชิกซึ่งถูกพรากไปพักต่างโรงแรม ต้องกลับโรงแรมที่ผมพักในตอนดึกเจ้าหน้าที่โรงแรมแห่งนั้นอัธยาศัยดีมาก บริการอย่างน่าประทับใจ ให้คนยามออกไปตามรถแท็กซี่มาให้ผม ผมให้รางวัลเพียง ๑๐ รูปีก็แสดงความดีใจ พอผมขึ้นนั่งแท็กซี่ก็รู้สึกหดหู่และกลัว เพราะในรถมีชายอีกคนหนึ่งนั่งคู่กับคนขับ กลัวว่าชายสองคนนั้นจะพาผมไปจี้เอาเงิน ซึ่งผมไม่มีทางสู้หรือขัดขืนเลย แต่เดชะบุญผมกลับถึงที่พักโดยปลอดภัย เมื่อกลับถึงโรงแรมแล้วก็ดีใจคล้ายกับว่าตนได้เดินทางฝ่าดงเสือมาโดยไม่มีอันตราย พอรุ่งขึ้นก็ได้เล่าให้เพื่อนฟัง รวมทั้งเพื่อนชาวเนปาลซึ่งอยู่ ณ ที่นั่น เพื่อนพากันดีใจด้วย และเตือนผมไม่ให้เดินทางค่ำมืด แต่เพื่อนชาวเนปาลกลับหัวเราะและพูดด้วยสีหน้าและน้ำเสียงอันจริงจังว่า ที่เนปาลนี้ไม่มีโจรผู้ร้ายทรอก ไม่ต้องกลัวอาชญากรรมหากจะมีบ้างก็มักจะเกิดจากโทสะจริตมากกว่าอย่างอื่น

สภาพภูมิศาสตร์

เนปาลเป็นประเทศสูงที่เต็มไปด้วยขุนเขาใหญ่น้อย นับร้อยนับพันลูก มองจากเครื่องบินเห็นแต่ภูเขาเต็มไปหมด เป็นอาณาบริเวณกว้างแลสุดลูกตา เทือกเขาหิมาลัย ทอดยาวเหยียดอยู่ทางเบื้องอุดรทิศซึ่งเป็นพรมแดนติดธิเบต เขาส่วนใหญ่ยังเขียวอยู่ แม้จะย่างเข้าเหมันตฤดูแล้วก็ตาม บนยอดดอยสูงมักจะคลุมด้วยหิมะ เมื่อต้องแสงอาทิตย์ยามทิวาวารก็จะกลายเป็นหยาดน้ำไหลลงสู่เบื้องล่าง รวมกันเป็นแม่น้ำพักมาตีและพิษณุมาตี เนปาลจึงอุดมไปด้วยน้ำเช่นเดียวกับสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งได้น้ำจากเทือกเขาแอลป์ไหลลงสู่ทะเลสาบเจนีวากลายเป็นต้นแม่น้ำโรห์น จึงเป็นประเทศที่โชคอำนวยในด้านธรรมชาติ ประเทศหนึ่งอยู่บนเขาและด้วยภูเขา แต่อับโชคในแง่ที่ขาดทุนทรัพย์ในการพัฒนาและสินค้าต่างๆ ที่นำเข้าเนปาลก็แพง เพราะต้องขนทางเครื่องบิน หรือไม่ก็ขนผ่านประเทศเพื่อนบ้านซึ่งทุรกันดานมาก ผมชมชาวเนปาลอีกอย่างคือ เจ็ดวันที่เราอยู่ที่นั่น

ไม่เห็นเขาจุดไฟเผาหญ้าหรือป่าทั้งๆที่เป็นเวลาหน้าแล้ง อันนี้เป็นความดีสูงสุดและจำเป็นสำหรับปัจจุบัน เทือกเขาหิมาลัยนั้นทอดไปตามความยาวของประเทศ จากทิศตะวันออกที่สิกขิมและเบงกอลตะวันออก จนจรดรัฐอุตรประเทศของอินเดียทางตะวันตก มีความยาวกว่า ๘๐๐ กิโลเมตร ทางด้านใต้จดรัฐพิหารและรัฐอุตรประเทศของอินเดีย มีความกว้างจากเหนือถึงใต้ระหว่าง ๑๔๕ *(ซึ่งเป็นส่วนที่แคบที่สุด)* ถึง ๒๔๑ กิโลเมตร *(ซึ่งเป็นส่วนที่กว้างที่สุด)* มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลกว่า ๑,๒๒๐ เมตร ในเขตหิมาลัยนั้นสูงมากระหว่าง ๔,๘๗๗ ถึง ๘,๘๔๘ เมตร มีหิมะปกคลุมตลอดปี วันใดอากาศแจ่มใสก็จะมองเห็นเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งสูงโผล่พ้นขุนเขาทั้งปวง มีหิมะคลุมขาวเสียดฟ้าเป็นความงามที่โดดเด่นไม่มีที่ใดเหมือน และจะยืนยงคงอยู่เช่นนั้นชั่วอนันตกาล หิมาลัยเทือกนี้มียอดสูงหลายยอด มีชื่อเรียกต่างๆกัน ที่สูงที่สุดชื่อ สักการมาต หรือ เอเวอเรสต์ ซึ่งสูงถึง ๘,๘๔๘ เมตร หรือ ๒๖,๕๔๗ ฟิต เครื่องที่บินไม่สูงก็อาจขนได้ ปีหนึ่งๆ มีคนไปไต่เทือกเขานี้เป็นจำนวนมาก ปีนเขาตายไปแล้วก็หลายคน ด้วยเหตุต่างๆ กัน ตกเขาบ้าง หิมะพาพังบ้าง การเดินทางจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของทางการโดยเคร่งครัด มีศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นระยะ และมีร้านจำหน่ายสิ่งจำเป็นตลอดเส้นทาง พื้นที่ลุ่มของเนปาลที่พอจะทำการเพาะปลูกได้มีเพียง ๑๗% ของพื้นที่ทั้งหมด เพราะฉะนั้น รายได้ของประชากรจึงต่ำมาก ต่ำกว่าบังคลาเทศเสียอีก ส่วนใหญ่ได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งตกไปอยู่ในมือของนักลงทุน เช่น เจ้าของโรงแรมและร้านค้าต่างๆ โดยเฉพาะเพชรพลอย ซึ่งมีอยู่ในนครกัตมันดูมากมายสภาพของบ้านเมืองทั่วๆไปเต็มไปด้วยความเก่าแก่ ปรักหักพัง มลพิษ และฝุ่นละออง เวลาเดินก็ต้องระวัง เพราะอาจจะไปเหยียบของสกปรกข้างถนนได้โดยง่าย เพราะฉะนั้น นักท่องเที่ยวที่ไปเนปาลจึงไปดูความเก่าแก่ดั้งเดิมและความเป็นอยู่ตามธรรมชาติ หาใช่ไปดูความเจริญทางด้านวัตถุไม่

ศาสนาและวัฒนธรรม

คนทั้งหลายเรียกขานเนปาลว่าเป็นประเทศฮินดู แม้แต่ชาวเนปาลเองก็ถือว่าเขาเป็นฮินดูหรือพราหมณ์ จนได้มีการพิมพ์เผยแพร่ในเอกสารต่างๆ ว่าผู้นับถือศาสนาฮินดูในเนปาลมีจำนวนถึง ๘๙.๕% พุทธเพียง ๕.๓% มุสลิม ๒.๗๑% และเชน ๐.๑% มีคริสต์อยู่เพียง ๐.๒๓% แต่เท่าที่ผมสังเกตดูมิใช่ฮินดูอย่างที่เรียก ขานกันนัก หากเป็นพราหมณ์เยี่ยงพระพุทธองค์ก่อนเสด็จออกบรรพชา และเขานับถือพระพุทธองค์เป็นชีวิตจิตใจ ไปที่ใดก็มักจะเห็นพระพุทธรูป หรือไม่ก็พระรูปของเจ้าชายสิทธารถะ การแบ่งชั้นวรรณะไม่มีในสายตาของผม แม้จะมีชาวพุทธและมีพระสงฆ์อยู่ตามวัดต่างๆ หลายแห่งในกัตมันดู แต่ก็ไม่พบว่าพระออกบิณฑบาตเลย ผมตื่นเช้ามืดและพาภริยาออกไปเดินดูว่าเขาปฏิบัติศาสนกิจกันอย่างไร ก็พบว่ามีเทวสถานอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นหินแกะสลักเป็นรูปพระพุทธเจ้า เทวรูปอื่นก็มีหลายๆรูปในแห่งหินเดียวกัน ประดิษฐานไว้ตามที่สาธารณะ เช้าๆประชาชนมักจะนำโภชนาหารซึ่งมิใช่ทำจากสิ่งที่มีชีวิต เช่น ข้าวสุก เป็นต้นผสมกับกลีบดอกไม้ไปสักการะ แต่การสักการะของชาวเนปาลนั้น ไม่ได้วางเครื่องถวายไว้เบื้องหน้าเทวรูปเหมือนดังชาวไทยถวายอาหารพระภูมิเจ้าที่ แต่เขานำกลีบดอกไม้และข้าวสุกไปติดไว้ตามปากตามคอของเทวรูป สุดแต่จะมีขอกมีช่องว่างพอจะยัดใส่ของถวายเข้าไปได้ พอคนเดินห่างออกไปหน่อยอีกา ซึ่งเกาะคอยทีอยู่บนที่สูงก็จะโฉบลงมากิน นกพิราบกินบ้าง พวกเราเดินกันไปตามซอกซอยหลายแห่ง ก็เห็นการปฏิบัติเช่นเดียวกันอยู่มากมาย ผมนึกในใจว่า เออ ความเชื่อนี้ช่างประหลาดเสียจริง เหมือนกันทุกหนแห่งเป็นศรัทธาที่ไม่อาจจะหักห้ามและยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ เป็นสิทธิตามธรรมชาติโดยแท้ เรียกรวมๆว่า เสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งทุกชาติให้การรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญของตน ผมเองกับภริยาก็ได้แต่ยกมือขึ้นวันทาขอพรท่าน ให้สิ่งที่เราปรารถนาสัมฤทธิ์ผล ซึ่งผมเชื่อเหลือเกินว่า เทพไท้เทวา ท่านรับทราบและอำนวยพรให้

ท่านผู้อ่านคงเคยได้ยินเรื่องประเทศธิเบตเลือกเด็กชายผู้มีอุดมลักษณ์มาเป็นพระประมุขแห่งชาติ ที่เรียกว่า ดาไลลามะ ที่เนปาลเป็นอีกลักษณะหนึ่ง คือเขาเลือกเอาเด็กหญิงมาเป็นเทพนารี เรียกว่า กุมารี แต่ที่แปลกก็คือ เขาเลือกเอาจากครอบครัวชาวพุทธ กุมารี นี้ถือว่าเป็นหญิงพรหมจารีที่ทุกคนเคารพ แม้แต่กษัตริย์ก็ทรงกราบไหว้ และถือว่าเป็นนางฟ้า อยู่ในวิมานสถานตลอดเวลา เท้าจะต้องไม่แตะดิน วิมานสถานที่กุมารีเทพสถิตย์นั้นตั้งอยู่ใกล้กับพระราชวังเดิมในนครกัตมันดูนั่นเอง

เช้าวันที่ ๒ พฤศจิกายน ซึ่งเป็นวันปิดประชุมและเป็นวันที่พวกเราเกือบทั้งหมดจะเดินทางกลับประเทศไทย ท่านภัทรวุธ พระสงฆ์ผู้น่ารักจากวัดอภัยทยาราม ได้พาพวกเราไปซื้อแอ๊ปเปิ้ล ซึ่งถือกันว่าอร่อยที่สุดในโลก เพื่อนำมาฝากญาติมิตรที่เมืองไทย

ท่านได้พาพวกเราไปดูทิพยวิมานที่กุมารีเทพสถิตย์ เป็นเรือนไม้ ๓ ชั้นที่เต็มไปด้วยลวดลายแกะสลัก สี่หลังเชื่อมต่อกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส ตรงกลางมีเทวรูปหินประดิษฐานอยู่องค์หนึ่ง เป็นที่ว่างโล่งชั้น ๒ และ ชั้น ๓ มีหน้าต่างเล็กๆ ตามแบบของชาวเนปาลอยู่รายรอบ ภายในเป็นระเบียงสำหรับเป็นที่ให้กุมารีเทพโผล่ศีรษะออกมาประทานพรแก่ผู้ที่ไปถวายความสักการะ ผมสังเกตดูที่ราวเหล็กตรงหน้าต่างเบื้องบูรพทิศทั้งชั้น ๒ และ ชั้น ๓ มีรอยเกลี้ยงๆ ที่เกิดจากการจับต้องเสียดสี แสดงว่ากุมารีออกมาวางกรบนราวนั้นระหว่างให้พร

ขณะที่ท่านภัทรวุธกำลังอธิบายอยู่นั้น ก็ปรากฏว่ามีร่างมนุษย์วับๆ อยู่ภายในระเบียง เห็นไม่ถนัดพวกเราก็พากันนึกว่าเป็นกุมารีมาโปรด และพากันดีใจ แต่ประเดี๋ยวใจก็มีเสียงลอดออกมาจากช่องหน้าต่างว่า กุมารีสลีพ หมายความว่า กุมารีกำลังหลับ พวกเราจึงพากันรีบไปซื้อแอ๊ปเปิ้ลซึ่งยังไม่ได้ซื้อเลยสักลูกเดียว

ณ บริเวณแห่งนั้น เป็นพระราชวังเดิมของกษัตริย์ มีปราสาทสร้างด้วยอิฐผสมไม้ รูปทรงคล้ายสถาปัตยกรรมจีน แต่ต่างตรงหลังคาไม่แอ่นเหมือนของจีน เต็มไปด้วยลวดลายแกะสลักสลับซับซ้อนมาก ส่วนหนึ่งคงของเดิมไว้ อีกส่วนหนึ่งตบแต่งทาสีใหม่ พวกเราพากันสงสัยว่าทำไมไม่บูรณะให้ใหม่ ท่านภัทรวุธรีบอธิบายว่า *"ไม่ได้ๆ ถ้าบูรณะให้เป็นของใหม่แล้วคนเขาก็ไม่อยากดูน่ะซี"* ดวงตะวันยังไม่โผล่พ้นยอดเขาสูงแม้จะเกือบเจ็ดนาฬิกาแล้วก็ตาม พวกเราต้องรีบซื้อสิ่งที่ต้องการจึงพากันรีบไปข้างหน้าเจอที่ไหนจะได้ซื้อที่นั่น

พอเราออกจากวิมานสถานของกุมารีเทพยังไม่พ้นบริเวณพระราชวัง พวกคนขายของฝากก็มาตอมยัดเยียดให้ซื้อสินค้าชนิดต่างๆ ในมือของเขา บอก ๒๐๐ ต่อ ๑๐ รูเปียก็ได้ คนที่ไม่ได้ขายก็เดินตามต้อยๆ อ้อนแล้ววอนอีก เหมือนเด็กอยากได้ของเล่น น่ารำคาญสิ้นดี แม้สินค้าจะดียังไงก็ไม่อยากซื้อใจก็คิดอยากจะซื้อขลุ่ยเนปาลมาเป่าเล่นสักอันหนึ่ง แต่ความน่าเบื่อของผู้ขายทำให้ผมไม่ซื้อ พอเราเดินไปมันก็วิ่งไปดัก บางคนดึงแขนเราด้วย พลางเป่าขลุ่ยให้ดู ซึ่งเสียงมันก็ดี และรูปร่างของขลุ่ยก็สวยงามน่ามีไว้สักอัน แต่ก็ซื้อไม่ลง กว่าจะพ้นความรำคาญได้ก็ต้องเดินไกลเกือบกิโล

ท่านภัทรวุธเตือนพวกเราว่า เราเดินพ้นตลาดแล้วไม่มีแอ๊ปเปิ้ลให้ซื้อแล้ว แต่เราก็ต้องเดินไปข้างหน้าเรื่อยๆ จนมาถึงสะพานแห่งหนึ่ง ก็เดินสวนกับผู้คนที่เดินมาด้วยสินค้า เทินบนศีรษะหลายชนิดซึ่งเราไม่ต้องการ หลัง

สุดเป็นชายคนหนึ่งจูงจักรยาน มีตะกร้า ๒ ใบแขวนข้างจักรยาน บรรจุแอ๊ปเปิ้ลเต็มทั้งสองใบ พวกเราได้รับคำสั่งจากท่านภัทรวุธให้ซื้อ เพราะไม่มีที่ไหนอีกแล้ว ผู้ชายผ่าลูกหนึ่งให้ชิมก็ดูหวานดีแต่พอมาถึงบ้านไม่สมปรารถนานัก รสค่อนข้างเปรี้ยว ช้ำไม่กรอบ ซึ่งปกติ แอ๊ปเปิ้ลเนปาลจะหวานหาที่ใดในโลกนี้เทียบไม่ได้ ทำให้ผมมองเห็นสัจธรรมว่า ความดีความชั่วนั้น เป็นธรรมดาของโลก คละเคล้าระคนกันอยู่ทุกหนแห่ง ส่วนพันธุ์หวานนั้นหวานจริง ๆ คงจะเหมือนมะพร้าวอ่อน หรือทุเรียนไทย ซึ่งชาวต่างชาติชมว่าหาที่ใดไม่เหมือน

ซื้อแอ๊ปเปิ้ลได้แล้วพวกเราพากันเดินข้ามสะพานบนแม่น้ำพิษณุมาตี ที่มีน้ำจากหิมะไหลซับเซาะไปตามแก่งหินสีดำ ๆ น้อยใหญ่ ดูเป็นน้ำสีดำไปด้วยปะทะกับเมฆขาวกระจายเหนือยุนเขา ในบรรยากาศที่เย็นสุดชื่นใจ มองไปเบื้องหน้าเห็นผู้คนแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ เป็นส่วนใหญ่เดินกันมา สวนทางกับพวกเราบ้างก็บรรทุกสินค้าด้วยจักรยาน บ้างก็เหินศีรษะด้วยกระบุงสิ่งของ เยี่ยงชาวภารตะทั้งหลาย ผิดแต่ว่านิสัยใจคอของเขาดี จะหาคนที่ไหนในภูมิภาคนี้เสมอเหมือนมิได้เท่านั้น ลักษณะโดดเด่นที่สุดก็คือ กุมารีเทพ ซึ่งเราไปดูมาเมื่อสักครู่ พวกเรารีบ

ผู้เขียนถ่ายภาพร่วมกับพระสงฆ์จากภูฏาน

เดินมาจนพ้นสะพานนั้นจึงพบรถแท็กซี่คันหนึ่ง ซึ่งอนุญาตให้พวกเรานั่งเบียดกันถึง ๕ คน ราคาก็แสนจะถูก ทั้ง ๆที่น้ำมันก็แสนจะแพงเหมือนสินค้านำเข้าอย่างอื่นทั้งหลาย ซึ่งต้องขนผ่านอินเดียหรือประเทศข้างเคียง เพราะเนปาลไม่มีฝั่งทะเลของตนเอง รถแท็กซี่ได้พาพวกเราลัดเลาะไปตามถนนที่ค่อนข้างจะคดเคี้ยวและเต็มไปด้วยฝุ่นและหมอกผสมกันในยามรุ่งอรุณพวกเราบางคนก็ใช้ผ้าปิดจมูก พลางพูดทยอกล้อหัวเราะกัน ขณะที่รถเลี้ยวทำให้พวกเราโอนไปข้างซ้ายแล้วเอียงไปทางขวา ตามจังหวะแรงเหวี่ยงของพาหนะ ซึ่งค่อนข้างเก่าและไม่มีเครื่องปรับอากาศ ในที่สุดก็พาพวกเรามายังโรงแรมที่พักโดยปลอดภัย

การประชุม

วันที่ ๒๘ ตุลา เป็นวันลงทะเบียน ไม่ได้เป็นวันเปิดประชุมดังที่กำหนดไว้เดิม ผู้เข้าร่วมประชุมจึงพากันเดินทางมาถึงแล้วเป็นส่วนมาก หรือเกือบทั้งหมด จำนวนกว่า ๓๐๐ คน กระจายพักกันอยู่ถึง ๕ โรงแรม มาลงทะเบียนกันที่โรงแรมบลูสตาร์ ซึ่งใช้เป็นศูนย์การประชุม เป็นโรงแรมใหญ่ แต่แลแคบไปถนัด เป็นมหาสันนิบาตแห่งศาสนิกต่างเหล่า บ้างก็แต่งกายประจำชาติ บ้างก็แต่งตามลัทธิแห่งความเชื่อของตน แม้ศาสนาเดียวกันก็แผกกันในรูปแบบ วิธีนุ่งห่มและสีสรร ตัวอย่างพระสงฆ์ในพุทธศาสนาก็ไม่เหมือนกัน พระที่มาจากภูฏานห่มด้วยจีวรที่ตัดคล้ายเสื้อคลุม สีแสดค่อนข้างแดง มิได้ม้วนชายให้กระชับตัวแล้วพาดไหล่แล้วกำชายไว้ด้วยมือซ้ายเหมือนพระสงฆ์ไทย ท่านห่มหลวม ๆ เหมือนคนห่มผ้ากันความหนาว นอกจากนั้นท่านยังผูกนาฬิกาข้อมือ ใส่ถุงน่องรองเท้า การปลงผมก็ดูจะไม่บ่อยนัก เพราะดูผมท่านยาวผิดปกติ ทั้งมิได้โกนคิ้วด้วย ผมได้ปราดเข้าไปทักและถ่ายรูปด้วย ผมถามท่านว่าประเทศภูฏานอยู่ที่ไหนของโลก ท่านหัวเราะก่อนตอบว่า

"มันเป็นประเทศเล็ก ๆตั้งอยู่ตะวันออกของประเทศเนปาล เหนือ

สิกขิมและบังคลาเทศ ใต้ธิเบต และจีน มีพลเมืองล้านเศษ ๆ"

ผมเหลือบไปอีกทางหนึ่ง ได้เห็นนักบวชอีกกลุ่มหนึ่ง หน้าตาเหมือนคนไทย โกนศีรษะจนเกลี้ยงแต่ไม่โกนคิ้ว ห่มจีวรสีขาว มีอังสะสีแสดพาดไหล่ซ้ายคาดมาทางสะโพกขวา แต่ไม่ได้ถามว่ามาจากประเทศใด พอทันมาทางพระสงฆ์ไทยก็ได้หัวเราะกันอีก เพราะพระแต่ละท่านสวมถุงน่องหนา ๆ กันทั้งนั้น

ขณะที่ผมเดินทักเพื่อนเก่าจากประเทศต่าง ๆ ก็ได้เดินมาพบโยคีท่านหนึ่ง ตัวใหญ่มาก นุ่งห่มสีไพรเพื่อนชาวอินเดียคนหนึ่งแนะนำให้รู้จัก บอกว่าท่านเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลอินเดียปัจจุบัน แต่รู้สึกว่าท่านไม่ถือเนื้อถือตัว เมื่อเดินเข้าไปเทียบกับท่านรู้สึกว่าผมเตี้ยไปถนัดตา คือสูงเพียงแค่ไหล่ของท่านเท่านั้น ทันทีที่เข้าไปใกล้ท่าน ก็รู้ว่าความสงบแห่งสมาธิของท่านสูงมาก แผ่ซ่านเข้ามาถึงผมด้วย ท่านพูดจานุ่มนวล เยือกเย็น และมีเมตตาสูง มือซ้ายของท่านถือคทายาวเกือบศอกของผม โตเท่าไม้ตีพริกขนาดย่อมผมเอื้อมมือไปขอจับดู ท่านก็ได้แต่หัวเราะ ๆ จึงถามท่านว่าเป็นอะไร ท่านบอกว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ผมจึงพูดทีเล่นทีจริง ขอให้ท่านช่วยปัดเป่าโรคภัยให้ผมด้วยไม้ศักดิ์สิทธิ์อันนั้น ท่านได้ใช้ไม้นั้นข้างหนึ่งแตะลงบนศีรษะของผม ขณะนั้นผมรู้สึกว่ามีพลังวิ่งผ่านจากศีรษะลงมาทั่วสรรพางกาย ขนของผมลุกชูและรู้สึกสบาย ผมนมัสการท่านพร้อมกับกล่าวคำขอบคุณก่อนขอตัวไปทักทายกับเพื่อนศาสนิกจากประเทศอื่น

การเปิดประชุม

วันที่ ๒๙ ตุลาเป็นวันเปิดประชุมที่โรงแรมเอเวอเรสต์ ซึ่งเป็นโรงแรม ๕ ดาว พวกสุภาพสตรีไทยแต่งกายประจำชาติเหมือนกับชาติอื่นอีกหลายชาติ สวยจับใจ ผู้คนเต็มห้องประชุม แน่นขนัดตามทมายกำหนดการกษัตริย์เนปาลและพระราชินีจะเสด็จมาทรงประกอบพิธี ๑๑.๓๐ นาฬิกา ก่อนหน้านั้นจึงเป็นโอกาสที่ผู้นำศาสนาเหล่าต่าง ๆ จะได้กล่าวเปิดประชุม ซึ่งล้วนแต่คนสำคัญ ๆ เช่น เลขาธิการใหญ่องค์การศาสนาสัมพันธ์และสันติภาพโลก จากเจนีวา สาธุคุณอรินเซ่ นักบวชผิวหมึกคนสำคัญซึ่งทำหน้าที่แทนวาติกัน สวามีจิตนันทะ นักบวชชาวฮินดูจากอินเดีย ผู้มีฝีปากกล้าและคม เป็นอาทิ ส่วนผมถูกจับให้อ่านสาส์นท่านสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเป็นประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เขาจัดผมไว้หางแถวสุด และถูกจับไปนั่งแกร่วอยู่แถวหน้าสุด หมดอิสรภาพไปโดยสิ้นเชิง นักบวชในนิกายโรมันคาทอลิกท่านหนึ่งถูกจับมานั่งติดกับผม ผมเอียงไปถามท่านว่าถูกเขาจับมานั่งที่นี่ด้วยเรื่องอันใด เพราะพวกที่ถูกควบคุมไว้แถวหน้านี้หมายถึงผู้ที่จะต้องไปอ่านอะไรสักอย่างหนึ่งบนเวที ท่านตอบผมว่าท่านอรินเซ่ ผู้แทนสมเด็จพระสันตปาปามาไม่ได้ท่านจะต้องอ่านสาส์นแทน

พวกที่อ่านก่อนแต่ละท่านก็อ่านเสียยืดยาว ผมเองไม่มีแก่ใจจะฟังใครพูดเอาเสียเลย เพราะเป็นห่วงตัวเอง จะอ่านได้ดีสมกับเป็นผู้แทนคนไทยทั้งประเทศหรือไม่ ที่อ่าน ๆ ท่อง ๆ ไว้ก็รู้สึกลืมมันจนสิ้น เหงื่อไหลชืมภายใต้บรรยากาศที่หนาวเย็น

สำหรับท่านทั้งหลายที่อ่านกันยาว ๆ ก่อนผมนั้น ท่านแรก ๆ ก็พอทนฟัง ประกอบกับแต่ละท่านก็อ่านดีสมกับเป็นผู้แทนคนในชาติของแต่ละท่าน ความเก่งของท่าน มิได้ดึงดูดความสนใจของผมถึง ๕๐% เลย ยิ่งนานเข้าก็หมด คิดแต่ว่าเมื่อใดหนอจะถึงตาเรา บางครั้งก็เนื้อเต้น บางทีก็ขนลุกสลับกันไป ผมคิดจะโกรธตัวเองเสียแล้วซี แต่แล้วก็ฉุกคิดว่า โกรธไม่ดีจึงหันมาตั้งจิตภาวนา ขอให้เทพไท้เทวาช่วยดลบันดาลช่วยประคองอย่าได้เป็นลมล้มคว่ำกลางเวทีเป็นอันขาด เอาหน้าคนไทยทั้งชาติไปขายที่เนปาล แล้วหายใจเข้ายาว ๆ แล้วพุ่งมันออกแรง ๆ ตั้งสติให้มั่น บัดดลนั้น รู้สึกว่ามีมือใหญ่มาสัมผัสที่หลังเบา ๆ ความตื่นเต้น ค่อย ๆ หายไป พอได้สติผมก็มองขึ้นไปบนเวที ดูซิว่าพูดกันจวนหมดหรือยัง จะได้ถึงตาเราบ้าง แต่ก็ปรากฏว่ายังไม่มีทีท่าว่าจะจบกันช่างพูดได้พูดดีในหัวข้อเดียวกันเป็นชั่วโมง ผมไม่สามารถจะอดทนต่อไปอีก จึงหันไปกระซิบสาธุคุณที่นั่งติดกับผม ซึ่งท่านเตรียมจะขึ้นเวทีอยู่เหมือนกัน ท่านก็มีความเห็นอย่างเดียวกับผมว่าทนไม่ได้ ผมถามท่านว่า เขาพูดอะไรกันนักหนา ท่านยิ้ม ๆ แล้วพึมพำกับผมว่า เขากำลังสาปแช่งสงครามและเรียกร้องศาสนิกทุกหมู่เหล่าให้สามัคคีกันต่อต้าน เพื่อรักษาสันติสุขของโลกไว้ เมื่อเวลายิ่งน้อยเข้ามาผมก็ยิ่งวิตกว่า ตนเองจะไม่ได้อ่าน เพราะว่ากษัตริย์เนปาลและพระราชินีจะเสด็จเวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกาพอถึง ๑๐ โมงครึ่งก็จะต้องหยุดพูดและเตรียมรับเสด็จแล้ว ในที่สุดผมก็ตัดสินใจให้สัญญาณกรรมการบนเวทีด้วยการสั่นศีรษะและชี้มือไปยังผู้ซึ่งกำลังพูดอยู่

พอได้สัญญาณจากผม ดร.วอน ยองกัง จากเกาหลีซึ่งอยู่บนเวทีก็นำเศษกระดาษขึ้นหนึ่งไปยื่นให้ผู้พูด ซึ่งกำลังเมามันด้วยใบหน้าที่อมยิ้มในลักษณะที่เกรงใจ แต่จำเป็นต้องพูด บัดดลนั้น เสียงผู้พูดก็อ่อยลงและยุติอย่างไม่เต็มใจ

ผู้พูดหลังจากนั้นก็ไม่กล้าพูดยาว รวมทั้งสาส์นของท่านสัญญาของเราหน้าเดียวก็กินเวลาเพียง ๗ นาที

สาส์นท่านสัญญาที่ผมอ่านนั้นมีใจความว่า ท่านชื่นชมที่ได้มีโอกาสส่งสาส์นไปร่วมในการชุมนุมศาสนิกครั้งยิ่งใหญ่นั้น นับว่าเป็นการร่วมกันสร้างคุณธรรมและสันติสุขให้แก่โลก ท่านได้กล่าวถึงความสำเร็จที่เกิดแต่น้ำมือของนักวิทยาศาสตร์ว่า เวลานี้สูงมาก แต่เป็นความเจริญในด้านวัตถุ ซึ่งถ้าขาดคุณธรรมในด้านศาสนาแล้วก็จะเกิดสันติสุขไม่ได้ ท่านอำนวยพรให้ศาสนิกร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ต่อไปสู่ความก้าวหน้าและความสำเร็จอันสูงสุด ท่านเขียนดี ใช้ภาษาสูง จนผมไม่สามารถจะถอดออกมาเป็นถ้อยคำภาษาไทยที่เหมาะกับความหมายของท่านได้ หลังจากอ่านแล้ว ได้มีคนขอจับมือผมหลายคน ทำให้ใจชื้นขึ้นมาบ้าง ตรงที่ว่ามิได้ทำให้ขายหน้าคนไทย โดยเฉพาะพวกที่ไปด้วยกัน ซึ่งมีจำนวนถึง ๒๑ คน

▲ *ผู้เขียนกำลังอ่านสาส์นท่านสัญญาในวันเปิดประชุม*

ไม่นานนักหลังจากนั้น กษัตริย์เนปาลก็เสด็จมาพร้อมกับพระราชินี พวกเราทั้งหมดยืนขึ้นถวายความเคารพ เพลงสรรเสริญพระบารมีก็กระหึ่มขึ้นเหมือนในหลวงของเรา เมื่อท่านทอดพระวรกายลงประทับแล้ว พวกเราก็กรูกันถ่ายรูป แต่โอกาสจะถวายหนังสือภาษาอังกฤษเรื่องเมืองไทยที่ผู้แทนจากวัดพระธรรมกายเตรียมแทนพวกเราปิดสนิท พวกเรากระซิบปรึกษากันลงมติว่าจะกรูไปถวายตอนท่านเสด็จกลับ

บรรยากาศในห้องพิธีเปิดประชุมอันกว้างใหญ่ดำเนินไปด้วยความคารวะ หลังจากมีกระแสพระราชดำรัสเปิดงานแล้ว ทั้งสองพระองค์ก็เสด็จกลับ ผมจึงรีบคว้าพานรองใส่หนังสือที่จะถวายเดินแหวกฝูงชนซึ่งยืนถวายความเคารพออกไปดักที่ทางพระราชดำเนิน พร้อมกับดร.วิบูลย์ และพวกเราที่ถือกล้องก็รีบวิ่งตามไปเพื่อจะถ่ายรูปขณะผมถวายของ พอท่านเสด็จถึงที่ที่ผมยืนรอก็มีชายคนหนึ่งซึ่งอยู่ถัดผมไปคลี่ผ้าสะไบออกถวาย ทำให้พระองค์ทรงหยุดรับเป็นโอกาสของผมแล้ว ผมมิได้รอช้ารีบยื่นพานของถวายออกสู่พระพักตร์ด้วยปิติอย่างล้นพ้นที่สบโอกาสโดยไม่คาดฝัน ส่วนคนถ่ายรูปซึ่งเป็นผู้หญิงสู้คลื่นมหาชนไม่ได้ จึงตามไปไม่ทัน เป็นอันว่าไม่ได้รูปขณะถวายของไว้ดูเลยสักรูปเดียว

หลังจากนั้นก็มีการเลี้ยงอาหารว่าง เป็นของหวานและเครื่องดื่ม แม้ผู้คนจะมากเป็นประวัติการณ์แต่ของเลี้ยงก็เหลือเฟือรับประทานกันทั้งในและนอกโรงแรมก็ไม่หมด เป็นเวลาที่พวกเราจะได้พบปะวิสาสะกัน ขณะนั้นแสงแดดจ้าแต่ไม่ร้อน หมู่เมฆที่ครึ้มเมื่อเริ่มงานอันตรธานไปสิ้น ฝรั่งที่มาจากเมืองหนาวก็ถือ

โอกาสคุยกันกลางแจ้ง ส่วนพวกเราหลบไปนั่งคุยกันอยู่ใต้ชายคาข้างสระว่ายน้ำพร้อมกับขนมเค้กคนละจานและเครื่องดื่มคนละถ้วย ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าหายไปสิ้น หลายคนอุทานว่า ถ้าไม่ได้ไปเนปาลคราวนั้นจะเสียใจจนวันตาย

ใกล้ ๆ กับพวกเรามีกลุ่มผู้แทนจากอินโดนีเซีย ซึ่งมีทั้งมุสลิมและฮินดู มีสตรีจากฟิลิปปินส์คุยอยู่ด้วย บุตรชายของเธอได้เห็นบทความของผมเรื่อง "ผมนับถือพระเจ้า" ซึ่งทางเจ้าภาพจัดพิมพ์แจก ได้ปราดเข้ามาถามผมว่า ชาวพุทธนับถือพระเจ้าด้วยหรือ คุณไม่เชื่อกฎแห่งกรรมหรืออย่างไร ผมก็เลยอธิบายให้เขาฟังว่า ชาวพุทธในประเทศไทยนั้นนับถือเทพเจ้ากันมาก ตามบ้านมีศาลเจ้าอยู่ทั่วไป ที่เมืองหลวงก็มีศาลเจ้าพ่อหลักเมือง หลาย ๆแห่งมีศาลพระพรหมไว้ให้ประชาชนบูชาขอพรในลักษณะต่าง ๆ สำหรับกฎแห่งกรรมนั้นแน่นอน ผมได้พูดไว้ในบทความแล้วว่า เราหลีกไม่พ้นผลแห่งกรรมที่เราทำ แต่ว่าเทพท่านสามารถบันดาลให้เป็นไปตามกรรมดีได้ เช่น คนที่ซื้อสัตว์ที่กำลังจะถูกฆ่ามาปล่อย เป็นความเมตตาคือกรรมดี เทพท่านก็ใช้กรรมดีนั้นบันดาลให้เขามีอายุยืนยาวไม่เจ็บไม่ไข้เป็นต้น

เขาถามผมว่า เทพมีกี่องค์ ผมก็ตอบตามความเข้าใจของผมว่า มีหลายองค์ นับไม่ถ้วน ชั้นสูงขึ้นไปเป็นพรหม และสูงที่สุดคือ พระผู้สร้าง ซึ่งเป็นผู้บันดาลการกระทำของสรรพสิ่งให้เป็นไปตามกฎแห่งพระองค์ ไม่มีใครขัดขืนได้ มนุษย์ผู้ประกอบกุศลกรรมตายไปเป็นพรหม เมื่อเสวยกรรมดีนั้นแล้ว พระผู้สร้างก็จะดลให้พรหมกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก เป็นต้น

ชาวอินโดผู้นับถือศาสนาฮินดูพูดทีเล่นทีจริงว่า คนที่ให้ทานมาก ๆ เทพท่านอาจบันดาลให้ถูกลอตเตอรี่ก็ได้ เขาถามผมต่อไปว่า คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธนั้น นับถือพระเจ้ากันทุกคนหรือไม่

ผมตอบตามความเห็นของผมเองว่า บางคนก็นับถือ บางคนก็ไม่นับถือ

ส่วนใหญ่นับถือพระเจ้าองค์สูงสุด ซึ่งบันดาลให้เป็นไปตามกรรมที่เขาทำ คนพวกนี้เขาไม่ไหว้วอนเพราะเขาถือว่าถึงอย่างไรก็เป็นไปตามกรรมอยู่ดี เท่ากับเขาไม่นับถือพระเจ้า ส่วนอีกพวกหนึ่งนับถือเทพพรหม ซึ่งมีหลายองค์ พวกนี้มักจะไหว้วอนร้องขอในลักษณะต่าง ๆ

มร.ฮารูนจากอินโดนีเซียพูดขึ้นว่า เมืองเขาก็เหมือนกัน ผมก็เลยเสริมว่า ที่ไหน ๆก็เหมือนกันคนเขาเห็นอะไรเขาก็เชื่อตามนั้น เหมือนตัวผมเองไปเฝ้าพระพรหมสหัมบดี ผมทำ

อะไรท่านทราบหมดและสั่งสอนให้ผมทำแต่กรรมดี ผมเห็นว่าถ้าไม่มีองค์พระพรหม คนทรงคงไม่รู้ทรอกว่าผมทำอะไร ผมนับถือเพราะผมได้เห็นและสัมผัสมาจริง ๆ คนที่เขาไม่เคยเห็นเขาก็ไม่เชื่อ

มร.ไจลานี ซึ่งเป็นมุสลิมจากอินโดนีเซียอีกคนหนึ่ง เป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัย พูดสรุปว่า ดังนั้นทุกคนมีพระเจ้าผู้ใหญ่ยิ่งสูงสุดองค์เดียวกัน ไม่ว่าจะเรียกชื่ออะไร ใช่ไหม ผมตอบว่าใช่ พอดีพรรคพวกของผมมาตามพวกเราที่คุยกันอยู่ให้ไปขึ้นรถ พวกเราจึงรีบแยกย้ายกันไปขึ้นรถคันของตนกลับโรงแรมบลูสตาร์

(ต่อฉบับหน้า)

สวนไทย

ส. พลายน้อย

ตอนที่ ๑

ตามความเข้าใจของคนไทยสมัยก่อน เมื่อพูดถึง "สวน" ก็นึกไปถึงบริเวณที่ปลูกต้นไม้ไว้เป็นจำนวนมาก มีคันดินกั้นเป็นตอน ๆ เรียกว่า "ชนัด" แต่ถ้าจะให้ความชัดก็จะต้องบอกว่าสวนอะไรหรือปลูกอะไร เช่น สวนมะม่วง สวนทุเรียน สวนอ้อย สวนมังคุด ฯลฯ คนไทยมีอาชีพในทางเกษตร จึงรู้จักสวนเหล่านี้ดีกว่าสวนอื่น ๆ เคยมีคำพูดติดปากมาแต่โบราณว่า "สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง"

สวนในอยู่ทางฝั่งธนบุรีหรือทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่เมืองนนทบุรีลงมาอุดมไปด้วยผลไม้ต่าง ๆ ผลไม้บางตำบลก็มีชื่อเสียงเช่น เงาะบางยี่ขัน ฝรั่งบางเสาธง สวนนอกก็มีมะพร้าว พริก เป็นต้น นอกจากสวนผลไม้สวนผัก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็เคยมีพระราชประสงค์ทำสวนกาแฟขึ้นที่บริเวณวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ใกล้กับพระบรมมหาราชวัง สวนกาแฟมีชื่ออีกแห่งหนึ่งก็คือ สวนกาแฟของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์

สวนที่มีชื่อแปลกออกไปก็คือ "สวนกระต่าย" มีเรื่องปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า เจ้าฟ้ากรมขุนพรพินิต ประทับอยู่ที่ตำหนักสวนกระต่ายในพระราชวังหลวง และในพระราชวังบวรสถานมงคลสมัยกรุงเทพฯ ก็เคยมีสวนเลี้ยงกระต่ายเอาอย่างกรุงศรีอยุธยาอีกแห่งหนึ่งเรียกว่า "สวนหลวง" จะเป็นสวนอะไรไม่ทราบ ครั้นเมื่อถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระสุริโยทัยแล้ว ได้โปรดเกล้าฯให้สร้างวัดขึ้นตรงที่ทำพระเมรุเรียกว่า "วัดสวนหลวงสบสวรรค์" เพราะเดิมเป็นสวนหลวงติดกับวัดสบสวรรค์

เขาไกรลาศสำหรับพระราชพิธีโสกันต์ชั้นเจ้าฟ้าและเจ้านายในสมัยรัชกาลที่ ๕

สวนดังกล่าวข้างต้น เข้าใจว่าจะมีแต่ไม้ยืนต้นหรือไม้พุ่ม อาจจะปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติให้ดูร่มรื่น ต้นไม้บางชนิดถึงจะมีดอกบ้าง อย่างเช่น สวนกาแฟ แต่ก็ดูเป็นธรรมดาไป ฉะนั้นในบางแห่งจึงทำเป็นสวนดอกไม้ไทยโดยเฉพาะ เช่น สวนมะลิ ซึ่งในเวลานี้ยังเรียกว่า ตำบลสวนมะลิอยู่ สวนกุหลาบที่มีชื่อในประวัติศาสตร์ก็คือ สวนกุหลาบในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯให้ทำสวนปลูกต้นกุหลาบสำหรับเก็บดอกใช้ในราชการเช่น แต่งเครื่องนมัสการ เป็นต้น ถ้าดูจากรูปถ่ายเก่า ๆ จะยังเห็นต้นกุหลาบปลูกอยู่ตามแนวริมกำแพง และเป็นเหตุให้เรียกพระตำหนักหมู่หนึ่งที่อยู่ในบริเวณนั้นว่า พระตำหนักสวนกุหลาบ*

การที่ต้องทำสวนกุหลาบในพระราชวังเช่นนี้ ส่อให้เห็นว่าในสมัยก่อนไม่มีสวนดอกไม้ที่ตัดดอกขาย บางแห่งก็ปลูกไว้พอใช้บูชาพระวันละเล็กน้อยไม่มีมากพอที่จะขาย ถึงจะขายก็เข้าใจว่าจะไม่มีคนซื้อ เพราะคนแต่ก่อนไม่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น การใช้เงินทองคนโบราณจะหมดไปด้วยซื้ออาหารการกินมากกว่าอย่างอื่น ฉะนั้นการปลูกกุหลาบไว้ใช้ในพระราชวังสมัยนั้น จึงมีความจำเป็นอยู่มาก ตามตำหนักหรือตามวัง

*ดูเรื่องพิสดารใน "อันเนื่องมาแต่... พระตำหนักสวนกุหลาบ" ของผู้เขียน

เจ้านายและเจ้าจอม ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงเล่นน้ำในสวนศิวาลัย

เจ้านาย จึงย่อมปลูกไม้ดอกไว้บูชาพระ พวกเด็กๆ จะไปเด็ดเอามาเล่นไม่ได้เป็นอันขาด

บางท่านไม่ได้ปลูกไว้เป็นการเฉพาะส่วนตัว แต่เผื่อแผ่ไปถึงผู้อื่นด้วย อย่างเช่นเจ้าจอมมารดาตานีในรัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นธิดาเจ้าพระยามหาเสนา *(บุนนาค)* ท่านผู้นี้เป็นช่างร้อยดอกไม้ฝีมือดีอย่างยิ่งในสมัยนั้น ใครมีงานก็ขอบไปขอดอกไม้ที่ท่าน และแทนที่ท่านจะให้ดอกไม้ไปเปล่าๆ ท่านกลับร้อยดอกไม้ไปช่วยงานเขาเลยทีเดียว เรียกว่าช่วยทั้งของทั้งแรง อย่างนี้ก็เป็นธรรมดาที่คนจะต้องขอบมาขออยู่เป็นประจำ กล่าวกันว่าดอกไม้ในสวนของท่านถูกเด็ดจนไม่มีโอกาสจะบานอยู่กับต้น จนคุณพุ่มกวีหญิงปากกล้าอธิษฐานว่า ถ้าจะเกิดชาติใดใดก็ตาม ขออย่าให้เกิดเป็นดอกไม้ในสวนของเจ้าจอมมารดาตานี เพราะกลัวจะถูกเด็ดไปเสียก่อนไม่ทันบานนั่นเอง

ในสมัยสุโขทัยถึงจะปลูกต้นไม้กันมาก ก็ไม่เรียกว่าสวน แต่เรียกกันว่าป่า เช่น ป่าพร้าว ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีอะไรมากๆ ก็เรียกว่าป่าเหมือนกัน เช่น ป่าตอง เข้าใจว่าจะมีใบตองขาย ป่าผ้าเหลืองมีสบงจีวรขาย ป่าขนมมีขนมขาย ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัยกล่าวไว้ว่า "ปลูกต้นไม้ต้นใหญ่หลายพรรณ" สันนิษฐานว่าจะเป็นต้นไม้ป่าประเภทมีดอกหอม อาจจะปลูกเรียงรายกันไป ใช้ร่มเงาเป็นที่กำบังแดดได้ด้วย ทำนองเดียวกับวัดต่างๆ ในอยุธยาและในกรุงเทพฯ ที่นิยมปลูกต้นไม้ใหญ่ ที่มีดอกหอม เช่น จำปี จำปา พิกุล ไม้ขนาดเล็กก็มีพวกต้นแก้ว เช่นมีเพลงของพวกมโหรีฝ่ายในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีข้อความว่า

"เย็นย่ำ จะค่ำลงแล้วอยู่รอนๆ
สาวน้อยพากันจร ไปเก็บดอกแก้วเล่นเย็นๆ
ที่เกยเราเคยเห็น เป็นพวงเป็นพู่ดูน่าชม
เก็บได้บ้างทัดหู บ้างเดินดูแล้วเด็ดดม
บ้างเก็บไว้ใส่ผ้าห่ม บ้างแซมผมสำราญใจ
โฉลนคนหนึ่งจึงร้องห้าม ที่พวงงามๆ อย่าเด็ดไป
ห้ามแล้วหาฟังไม่ จะไปเรียนเจ้าคุณประตูดิน"

บางสมัยก็นิยมปลูกต้นเข็มไว้สองข้างทางเดินทำเป็นพุ่มหรือปลูกไม้ประดับประเภทใบสวยจำพวกโกสนสรุปว่าเป็นการปลูกเพื่อตกแต่งสถานที่เท่านั้น หรือถ้ามีดอกหอมก็เพื่อให้มีกลิ่นหอมในตอนกลางคืน ไม่เป็นสวนดอกไม้โดยเฉพาะ

เท่าที่สังเกตจากหนังสือวรรณคดีสมัยอยุธยา จะพบว่ามีการจัดสวนในรั้วในวัง เช่น ในเรื่อง ลิลิตพระลอ มีโคลงที่พอจะนำมาอ้างได้ ดังนี้

ข้าไหว้พระบาทผู้ อุดม
เชิญบพิตรเสด็จชม ช่อไม้
อุทยานสราญรมย์ สองราชย์ แลพ่อ
สรรสนุกไม้ไหล้ แหล่งเหล้นสองศรี
พระชมการเกดแก้ว หอมหา ยากนา
หอมหื่นกลเกสา รวดเร้า
พระชมมุลิลา ลานสวาท
ชมดอกไม้เกี้ยวเกล้า เพื่อนไท้แพงทอง

หรือใน สมุทรโฆษ คำฉันท์ ของพระมหาราชครูพรรณนาไว้ว่า

ปางนั้นสมเด็จไท้ ธรณินทรลีลา
ลงเล่นในสระสา ธรท้าวธโสรจสรง
อำมาตย์มนตรี พลพิรีย์ต่างลง
อรอาบในสระบง กชแก้วอันเบ่งบาน

กล่าวกันว่า สวน หรือ อุทยาน ที่มีสระน้ำนั้นตามประเพณีโบราณมีเฉพาะในพระราชอุทยาน หรือตามบ้านขุนนางที่มียศศักดิ์สูงที่ข้าทาสบริวารมากเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เข้าใจว่า การขุดสระจะต้องมีที่ดินมากพอ และต้อง

ภายในสวนศิวาลัย มองเห็นพระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาทอยู่ที่มุมซ้าย และพระพุทธรัตนสถานอยู่ทางด้านขวาของภาพ

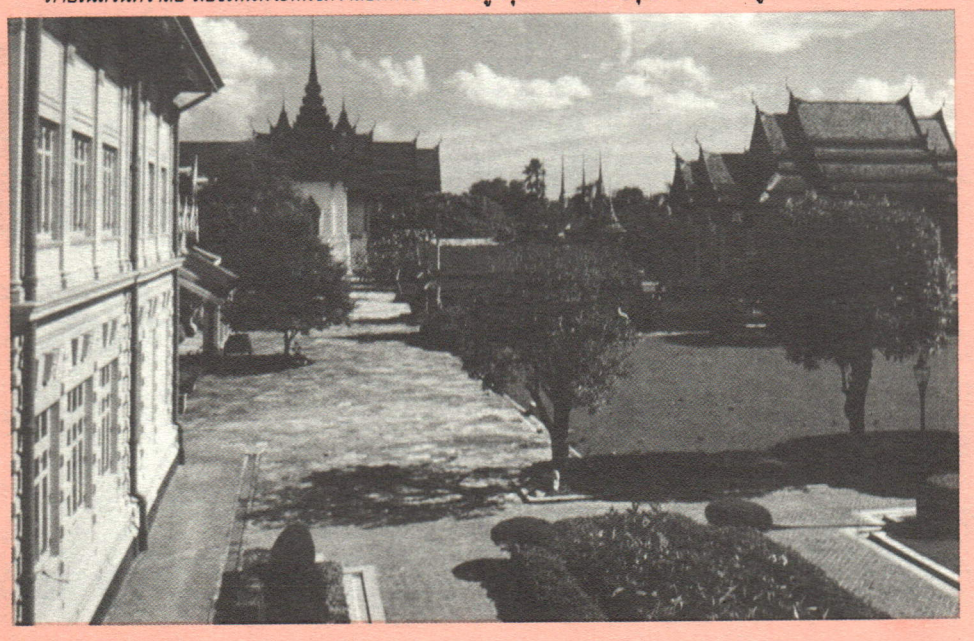

ใช้กำลังคนลงทุนลงแรงมาก คนธรรมดาสามัญไม่มีกำลังพอที่จะทำ อย่างไรก็ตามลักษณะสวนหรืออุทยานดังกล่าวก็ยังเป็นสวนตามลักษณะธรรมชาติ เป็นสวนแบบไทย ๆ ลักษณะของสวนไทยเป็นอย่างไร จะขอคัดบันทึกของหม่อมเจ้าหญิงดวงจิตร จิตรพงศ์ มาให้พิจารณาดังนี้

"สวนที่มีเขามอสูงใหญ่ มีถ้ำมีเกิ่ง อยู่ข้างพระที่นั่งพิมานรัตยานั้นเรียกว่า สวนซ้าย สร้างเป็นสวนเพื่อประดับพระราชวังให้ร่มรื่นงดงาม ไม่ได้มีความหมายสิ่งใด เขามอเป็นแบบอย่างวิธีจัดสวนมาแต่โบราณ เห็นจะถ่ายแบบมาจากของจีน ยังมีสวนเช่นนี้อีกแห่งหนึ่ง สร้างในรัชกาลที่ ๒ เคยสร้างอยู่ในสวนศิวาลัยเดี๋ยวนี้ เรียกว่า สวนขวา มีสระมีเกาะสร้างเกิ่ง ก่อเขา ปลูกลำเนาไม้จำลองมาอย่างงดงาม โดยพระราชปรารภว่า เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในซึ่งไม่สู้จะมีโอกาสได้ไปชมของจริงได้ชมเล่นเป็นที่เพลิดเพลินใจ สวนอย่างนี้ควรจะเรียกว่าสวนไทย ด้วยทำจำลองเลียนธรรมชาติของไทย"

การสร้างสวนขวาดังกล่าวข้างต้น มีเหตุมาจากเมื่อพ.ศ. ๒๓๖๑ ราชทูตที่ไปเมืองจีนกลับเข้ามากราบบังคมทูลว่า จะเป็นที่เมืองปักกิ่งหรือเมืองกวางตุ้งก็ดี พวกเศรษฐีมีทรัพย์นิยมทำสวนประกวดประชันกันเป็นที่งดงามยิ่งนัก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงทรงพระราชดำริว่า

"แต่เขาเป็นเศรษฐี ก็ยังทำสวนที่เที่ยวขึ้นชมเล่นได้ เราเป็นถึงพระเจ้าแผ่นดิน บ้านเมืองก็ใหญ่โต ไม่มีที่ รโหฐานสำราญราชหฤทัยให้เป็นเกียรติยศแผ่นดินไว้บ้าง ชาวนานาประเทศก็จะหมิ่นประมาทหาว่าเป็นเมืองเล็กน้อย จะต้องทำขึ้นไว้สักแห่งหนึ่ง ให้ชาวนานาประเทศแลหัวเมืองประเทศราชเข้ามาเยชมแล้วจะได้เล่าลือไปในเมืองน้อยเมืองใหญ่ว่า เมืองไทยมีที่ประพาสของพระเจ้าแผ่นดินสนุกสนานยิ่งนัก"

เมื่อทรงปรึกษาด้วยพระราชวงศานุวงศ์ แลเสนาบดีเห็นพร้อมด้วยกระแสพระราชดำริ จึงโปรดเกล้าฯให้พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ *(รัชกาลที่ ๓)* เป็นแม่กองจัดสร้างการสร้างสวนขวาครั้งนั้น เอิกเกริกใหญ่โตเป็นที่สนุกสนานยิ่งนักในพระราชพงศาวดาร บรรยายไว้ว่า

"จึงกะเกณฑ์ข้าราชการแบ่งหน้าที่ให้จัดการสถาปนาพระมหามณเฑียรองค์ใหญ่ มีมุขสามด้านเป็นที่ประทับองค์หนึ่งแล้วให้จัดการขุดสระใหญ่ ข้างสระนั้นลงเขื่อนแล้วก่ออิฐบังหน้าเขื่อนพื้นสระนั้นให้ปูอิฐถือปูนทั่วไป ทำเหมือนอ่างแก้ว ให้ขุดท่อน้ำเป็นสามสาย ปิดเปิดน้ำถ่ายไปได้สะอาดเป็นอันดี ไม่มีเลนตมแลมีเกาะน้อยแลเกาะใหญ่รายเรียงไปในสระเป็นหลายเกาะ ชักตะพานถึงกันทำเกิ่งแลก่อภูเขาไว้ริมเกาะ เกาะละสองเกิ่งบ้างสามเกิ่งบ้าง ขอบสระใหญ่นั้นให้ก่อภูเขาทำเกิ่งลงที่ลาด ๆ ท่วงทีเหมือนอย่างแพจอดไว้รอบสระเรียกว่า แพหลังเกิ่งแพให้ปลูกต้นไม้ใหญ่ ๆ มีผลต่าง ๆ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นศักดิพลเสพ เป็นแม่กองก่อภูเขาและปลูกต้นไม้

แลให้ทำพระที่นั่งอย่างฝรั่งพื้นสองชั้นขึ้นองค์หนึ่ง เป็นที่ทรงฟังมโหรี แลทำป้อมที่ริมน้ำเป็นที่จอดประทับเรือพระที่นั่งสำปั้นเกิ่งใหญ่ ทำเรือเก้งเป็นที่ประทับอีกแห่งหนึ่ง และทำป้อมสูงสำหรับทอดพระเนตรแข่งเรือ และทอดพระเนตรในจังหวัดพระราชอุทยานนั้นและเกิ่งใหญ่ที่เสวยอีก อีก ๓ เกิ่ง แล้วโปรดให้พระยาสุริยวงศ์มนตรี (สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหา

(บน) พระที่นั่งพิมานรัตยา ด้านทิศตะวันออก และสวนซ้ายในเขตพระราชฐานชั้นใน

(ซ้าย) เขาไกรลาศในสวนซ้าย สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๕ สำหรับเป็นที่สรงในพิธีโสกันต์ และเกศากันต์

(ล่าง) ส่วนหนึ่งของเขาไกรลาศ

ประยูรวงศ์) พระยาศรีสุริยวงศ์ (สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ) ทำเก๋งโรงละครขึ้นเก๋งหนึ่ง"

นอกจากนี้ยังมีเก๋งและแพซ่องเจ้านายฝ่ายใน อีกหลายสิบหลังต่างตกแต่งประดับประดากันแปลก ๆ *"ตั้งโต๊ะเครื่องบูชา ตั้งตู้กตา เท่าคนนั่งบ้างยืนบ้าง ปั้นให้ละม้ายคล้ายรูปคนจริง ๆ มีชื่อต่าง ๆนุ่งห่มแต่งตัวด้วยเครื่องทองจริง ๆ แลที่เก๋งที่แพนั้น ท่านผู้เจ้าของตกแต่งประกวดประชันกันยิ่งนัก ไม่ได้คิดว่าสิ่งของราคาจะถูกจะแพงสุด แต่ว่าจะให้ชนะกันฝ่ายเดียว แต่ได้โคมหม้อคู่หนึ่งราคาถึงสิบสองตำลึงก็ยังซื้อแต่ง*

อนึ่งโปรดให้หาสัตว์จตุบาท ทวิบาทต่าง ๆควรปล่อยก็ปล่อยไป ควรขังก็ทำกรงถักด้วยลวดขังไว้ นกแก้ว นกขุนทอง นกโนรี สัตวานกที่จับคอนก็ห้อยแขวนไว้ทุกแห่งทุกตำบล เสียงพลอดและพูดเซ็งแซ่ไปในพระราชอุทยาน การทำครั้งนั้นสนุกสนานยิ่งนัก"

พระราชอุทยานดังกล่าวพรรณนาไว้ในพระราชพงศาวดารดูจะวิจิตรพิสดารกว่าพระราชอุทยานสมัยกรุงศรีอยุธยา และยิ่งเป็นการเล่นสนุกในสระนั้นด้วย

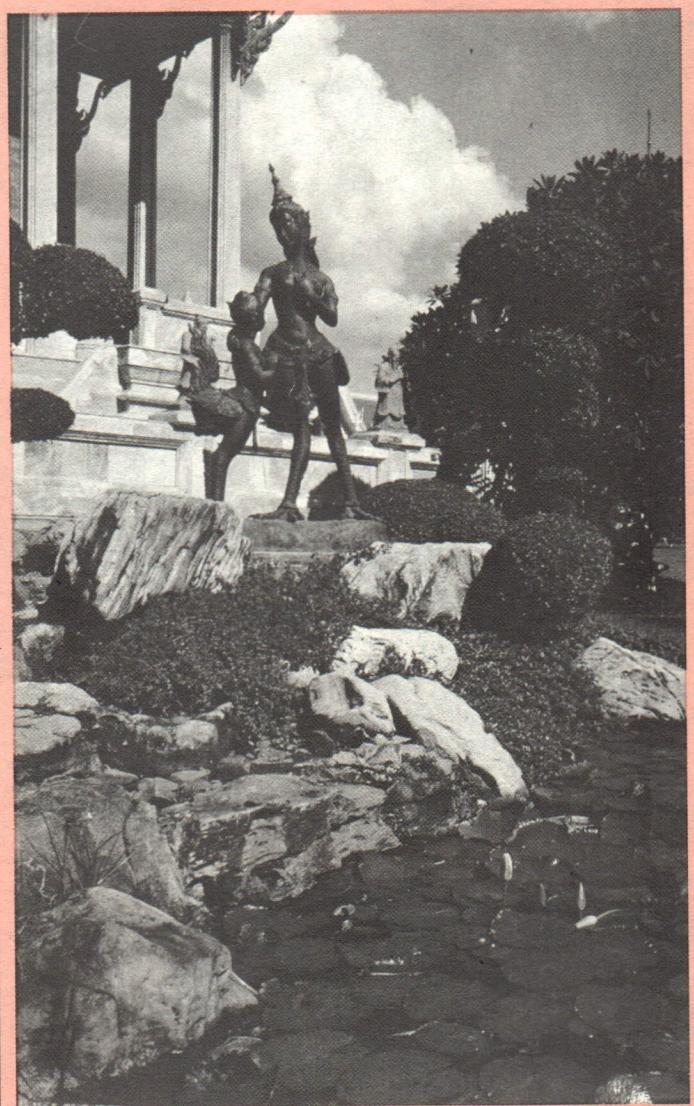

สวนหินและตัวกินนรในสวนศิวาลัยด้านหลังพุทธรัตนสถาน

แล้ว ก็ยากที่จะเนรมิตให้เกิดขึ้นอีกได้ ในพระราชพงศาวดารกล่าวว่า *"ครั้นเวลาพลบค่ำก็เสด็จออกประพาสลงเรือพระที่นั่งสำปั้นน้อย เจ้าจอมเป็นฝีพายนุ่งยกไหมบ้าง แพรบ้าง สวมเสื้อและผ้าห่มแพรสลับสีต่าง ๆ คาดเข็มขัดลงเรือสำปั้นลำละหกคนเรือเจ้าคุณวังหลวงลำหนึ่ง เจ้าคุณวังหน้าลำหนึ่ง เป็นเรือตำรวจไปหน้า เรือปี่พาทย์สองลำฯลฯ พายตามเสด็จเที่ยวทอดพระเนตรเก๋ง และแพที่เจ้านายข้าราชการแต่งไว้ทั่วทุกแห่ง แลลดเลี้ยวไปตามเกาะใหญ่เกาะน้อยนั้น ๆ*

ครั้นเสด็จขึ้นที่ประทับแล้ว เสด็จประทับเก๋งแพใหญ่น้ำลึกกว่าทุกแห่ง มีปี่พาทย์ มโหรีทำด้วย มีพระราชดำรัสสั่งให้เจ้าจอมพายเรือแข่งกัน แลแล่นไล่กันตามระหว่างเกาะ ให้เรือที่อยู่โยงออกไล่จับได้ลำหนึ่ง ผู้แพ้ต้องเสียเงินให้ผู้ชนะสามสลึงแล้วเรือลำที่แพ้นั้นก็ออกไล่ต่อไป จับเรือลำอื่นได้ก็ได้เงินสามสลึงเหมือนกัน เมื่อจับกันได้พามาที่เสาโยง หม่อมคนรำเล็ก ๆ ที่ยังพายเรือไม่ได้ มีรับสั่งให้ร้องเป็นลำนำต่าง ๆ ทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ว่าเยาะเย้ยคนถือท้าย แลเจ้าของเรือลำนั้น ถ้าจับกันไม่ได้ เรือหนีเข้าโยงหมดสามเที่ยว เรือไล่นั้นก็ต้องโทษปรับให้รำบ้าง ให้ออกลิงออกยักษ์บ้าง ให้สวมเทริดโมงครุ่มแลสวมงอบบ้าง สวมหน้ากากข้างหลังบ้าง สวมหน้าโขนบ้าง เป็นหน้าเนื้อบ้าง ให้พายเรือไล่จับกันต่อไป"

มีเรื่องเล่ากันว่า คราวหนึ่งเรือไล่คงจะจับเรือของหม่อมน้อยงอกได้ มีรับสั่งให้หม่อมน้อยงอกออกรำทำยักษ์ แต่จะออกท่ายักษ์ยังไม่ดีหรืออย่างไรไม่ทราบ จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์ให้คนร้องว่า

"จับเรือหม่อมน้อยงอก
รับสั่งให้ออกอินทรชิต
อย่าอายอย่าเหนียมเลยนะแม่
แยงแย่ลงอีกสักนิด"

อีกคราวหนึ่งจับได้เรือเจ้า

(ต่อหน้า ๙๖)

ภาษาไทย ของเรา

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

"ภาษาไทยของเรา" บทนี้ ข้าพเจ้าขออนุญาตท่านผู้อ่านเขียนเนื้อความพิเศษสำหรับเดือนตุลาคม อันเป็นเดือนอนุสรณ์สำคัญอยู่ในหัวใจของคนไทยมาแปดสิบกว่าปีแล้ว

พระมหากรุณาธิคุณและพระบรมเดชานุภาพแห่งสมเด็จพระบรมกษัตริย์ในจักรีบรมมหาราชวงศ์แต่ละพระองค์ สืบต่อกันมามิขาดสาย แต่ละพระองค์เสด็จผ่านพิภพสืบราชสันตติวงศ์ เป็นพระประมุขผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของทวยไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ทรงปกปักรักษาแผ่นดิน ให้ดำรงคงมั่นพ้นจากสรรพอุปัทวันตรายตลอดมาตราบปัจจุบันกาล แต่ละพระองค์ทรงพระปรีชากล้าหาญ บริบาลประเทศชาติประชาชนด้วยพระราชวิริยะ อุตสาหะ พระยันติธรรมอันแรงกล้า ล้ำเลิศด้วยพระเมตตากรุณาบารมีอุดมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และเสนามาตย์ข้าราชการผู้ภักดี สัตย์ซื่อต่อชาติไทย และชนไทยทั้งผอง ปฏิบัติงานสนองพระเดชพระคุณตามพระบรมราโชบายอันสุขุมคามภีรภาพไพศาล เหมาะกับเหตุการณ์และภาวะของบ้านเมืองในแต่ละสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงก้าวไกล ของสากลโลก รู้ผ่อนผันสั้นยาวนำชาตินำชนผ่านพ้นกาลวิกฤต ประสิทธิ์ศุภผลดลบันดาลความสุขสงบร่มเย็น มาสู่เศียรเกล้าของพสกนิกรทุกหมู่เหล่าตลอดมา

ด้วยประการฉะนี้ ประชาชาวไทยจึงมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอดุลยภาพ แห่งสมเด็จพระบรมมหากษัตริย์ของไทยมิได้วายเว้นอยู่ทุกทิพาราตรี

ทาสไทยรำพัน

โอ้พระทูลกระหม่อมแก้ว
พระโปรดทาสให้เป็นไทย
ทาสไทยได้อิสระ
ดูคนได้เต็มตา
ข้าแต่พระพ่อเจ้า
สยามชาติปราศหมองมัว
พระเมตตาสยามินทร์
เหล่าทาสขอถวาย
สนองพระคุณพระพ่อเจ้า
จักทอดชีพแสวงหา
ในแผ่นดินในแผ่นน้ำ
ได้พิภพจบบาดาล
นี่ยังมิทันสนองไท้
เสด็จทิ้งราษฎร์หญิงชาย
ด่วนเสด็จเสวยสวรรค์
น้ำตาหลั่งเพียงเลือดลาม
เสียงร้องร่ำเสียงคร่ำครวญ
ดินฟ้าสุทธาลัย
พระพ่อเจ้าสุดประเสริฐ
ซับน้ำเนตรเหล่าประชา
พระเสด็จสวรรคไต
แผ่พระคุณคุ้มดินแดน
สืบจักรีบรมราช
หลักไทยนำไทยเพิ่ญ
ผู้เลิศแล้วจะหาไหน
พระคุณล้นพ้นเกศา
ไม่ระทมกัมพักตรา
สิ้นทุกข์เข็ญได้เป็นตัว
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เพราะบารมีพระมากหลาย
ธ หลั่งรินมิขาดสาย
ชีวิตไว้ใต้บาทา
อันใดเล่าทรงปรารถนา
มาบำเรอพระบทมาลย์
ในเถื่อนถ้ำห้วยละหาน
ลูกจะสรรแสวงถวาย
โอ้ไฉนพระภาสาย
ทิ้งแผ่นดินทิ้งถิ่นสยาม
อกลูกอั้นจะแตกตาม
ชะโลมดินทั่วถิ่นไทย
ช่างโหยหวนจับหัวใจ
กันแสงโศกวิโยคหา
โปรดลูกเถิดทรงกรุณา
ผู้จงรักภักดีแสน
ขอให้เปิดวิมานแมน
คุ้มทวยไทยให้อยู่เย็น
วงศ์ผงาดสง่าเป็น
พร้อมสุขสันติ์นิรันดร์เทอญ

เมื่อสมัยกาลบรรลุถึงดุลาคมมาสของทุกปี ไพร่ฟ้าประชาชีต่างสำนึก รำลึกถึงพระเดชพระคุณสุดพรรณนาได้ แห่งพระมหาราชพระองค์หนึ่งในพระบรมมหาราชวงศ์จักรี ผู้ที่ประชาชนไทยรักเทิดทูนไว้เหนือเกล้า กาลเวลาที่พระพ่อเจ้าพระองค์นั้น เสด็จสู่สวรรคาลัยไปเมื่อพระพุทธศักราช ๒๔๕๓ พสกนิกรทั้งแผ่นดินไทยต่างน้ำตาไหลหลั่งลามด้วยวิโยคโศกศัลย์เหลือจะบรรยาย

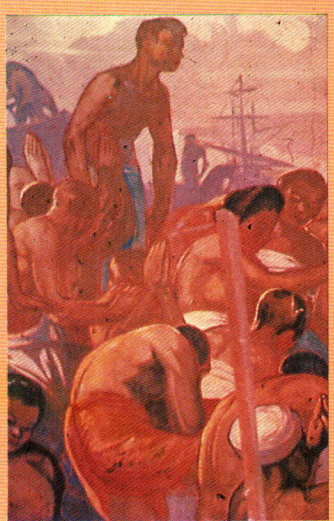

จากนิสัยชอบความสบายถึงวัฒนธรรมไทย

ระพี สาคริก

> “ทุกสิ่งทุกอย่างหากมีรากฐานที่แท้จริง
> ย่อมนำมาซึ่งประโยชน์สู่วิถีทางที่สร้างสรรค์ด้วยกันทั้งสิ้น....
> แต่ถ้าขาดรากฐานจริง
> ย่อมปรากฏออกมาในลักษณะที่เกินเหตุเกินผล
> ทำให้ชีวิตหลุดออกไปจากความเป็นคน
> นับเป็นสิ่งส่งผลสูญเสียที่ร้ายแรงที่สุด”

มักมีคนชอบพูดว่า ความสบายเป็นแบบไทยๆ บ้างก็พูดว่าคนไทยชอบทำอะไรตามสบาย กระแสทำนองนี้เราได้ยินกันมานานแล้ว จนกระทั่งทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาและชินชาที่จะนำมาคิดวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลแต่ก็เชื่อว่าคงไม่ทั้งหมด อาจมีบางคนสนใจขุดค้นว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นกับเกิดคำถามว่า ความสบายเป็นวัฒนธรรมไทยจริงหรือ และเชื่อว่าหากสามารถหาคำตอบจากคำถามนี้ได้คงพบปัญหาหัวใจสำคัญ ๆของสังคมไทยได้อย่างแน่นอน

ก่อนอื่นใคร่ขอกล่าวย้ำว่าในกระแสการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นชาติไหนภาษาไหนก็ตาม ธรรมชาติได้ให้ความเป็นมนุษย์มาไว้ในพื้นฐานตนเอง ซึ่งวิถีทางที่แท้จริงควรมุ่งค้นหาให้รู้ได้เห็นได้เด่นชัดยิ่งขึ้น เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ตนเอง

หากสังคมใดต้องถูกกำหนดให้ตกเข้าไปอยู่ในสภาวะที่ชอบความสบาย ส่งผลเสียหาย ถ้ายังมีกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมหลงเหลืออยู่บ้าง คงสะท้อนภาพที่มีการหยิบยกประเด็นขึ้นมาศึกษากันอย่างจริงจัง

ทุกสิ่งทุกอย่างหากมีรากฐานที่แท้จริง ย่อมนำมาซึ่งประโยชน์สู่วิถีทางที่สร้างสรรค์ด้วยกันทั้งสิ้น...เราจึงมิได้ปฏิเสธความสบายหากมีรากฐานดังกล่าว แต่ถ้าขาดรากฐานจริง ย่อมปรากฏออกมาใน ลักษณะทำเกินเหตุเกินผล ทำให้ชีวิตหลุดออกไปจาก ความเป็นคน นับเป็นสิ่งส่งผลสูญเสียที่ร้ายแรงที่สุด

ชีวิตที่สูญเสียความเป็นคนสืบเนื่องมาจากกระแสความสบายที่หมายถึง น่าจะมีเหตุมีผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของรูปวัตถุที่นำมาสนองวิถีทาง ซึ่งไม่เพียงเท่านั้นหากเป็นรูปวัตถุที่มีเงื่อนไขสำคัญคือมีมนุษย์ด้วยกันเองนี่แหละที่ไปนำเอาชิ้นส่วนซึ่งปรากฏอยู่ในโครงสร้างของระบบธรรมชาติมาเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งประดิษฐ์โดยแฝงเอาความต้องการประโยชน์ของตนเข้าไว้ในพื้นฐาน

ซึ่งระบบสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวไม่เพียงมุ่งใช้สนองความสบายของตนเองเท่านั้น หากยังนำออกเผยแพร่ในลักษณะยัดเยียด และแน่นอนที่สุดที่ กระแสยัดเยียดย่อมส่งผลมอมเมาเพื่อนมนุษย์ ผู้ได้รับรสชาติให้เกิดภาวะยึดติดขึ้นภายในรากฐาน กำหนดให้กระแสที่แท้จริงซึ่งเคยอยู่กับพื้นฐานตนเองของแต่ละคนต้องหันเหออกไปพึ่งพาอิทธิพลภายนอกขึ้น

อีกเงื่อนไขหนึ่งที่ควรให้ความสนใจศึกษาวิเคราะห์ก็คือ ในเมื่อวิถีชีวิตของแต่ละคน แต่ละชุมชน มีกระบวนการธรรมชาติประจำท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญและรูปลักษณะตลอดจนบทบาทการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติในแต่ละท้องถิ่นก็มีความแตกต่างหลากหลายตามสภาพที่เป็นจริง ทำให้พื้นฐานชีวิตและความคิดของแต่ละคนและของแต่ละชุมชนแตกต่างกันไป

การถ่ายทอดกระแสอิทธิพลของรูปวัตถุข้ามถิ่นข้ามชาติจึงถูกกำหนดให้เป็นไปในลักษณะ "ยัดเยียด" ดังเช่นที่เห็นกันได้ทุกวันนี้ในกระแสการพัฒนาชนบทที่มักกล่าวกันจนติดปากว่า "การถ่ายทอดเทคโนโลยี" ซึ่งหากมองที่แนวคิดและวิธีปฏิบัติก็ยังยึดติดอยู่กับวิธีการที่มีลักษณะยัดเยียดย่อมทำให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีภาวะยึดติดอยู่แล้วในรากฐานตนเองสามารถเห็นได้เพียงด้านที่เป็นรูปวัตถุ

เนื่องจากรากฐานที่ขาดอิสระและเปิดโอกาสให้คิดได้ถึงเหตุและผลซึ่งอยู่ในกระแสความเป็นมาของสิ่งนั้น ๆ หากเป็นสิ่งสอดคล้องกันกับทิศทางซึ่งฝ่ายประดิษฐ์คิดค้นต้องการให้ตนเองและพรรคพวกได้รับประโยชน์ในด้านวัตถุอย่างต่อเนื่องจากอีกฝ่ายหนึ่งที่นำไปใช้ และสืบสานต่อไปถึงฝ่ายประดิษฐ์ที่พยายามกำหนดกระแสการเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้สนองความสบายมากขึ้น

หวนกลับมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งถึงคำปรารภที่ว่า อยู่กับความสบายแล้วคือแบบไทยๆ หากฉุกคิดได้คงถามก่อนอื่นว่า ความเป็นไทยจริงๆ นั้นคืออะไรกันแน่

ใคร่ขอเริ่มต้นด้วยหลักการของทุกชีวิตว่า มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมานั้น ต่างก็เกิดอย่างอิสระ ไม่มีอำนาจบุคคลใดมากำหนดให้ต้องเกิด กับอีกด้านหนึ่งขณะที่เกิด ก็มีเงื่อนไขภายนอกที่จำเพาะตัวบุคคลบนพื้นฐานซึ่งมีกฎธรรมชาติเป็นเงื่อนไขกำหนด

ชีวิตไทยเกิดในสภาพแวดล้อมและบนแผ่นดินที่เป็นถิ่นร้อนของโลก มีรูปลักษณะการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุและฤดูกาล ไม่ว่าภาพทัศน์หรือพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ตลอดจนกระแสพลังงานที่จำเพาะท้องถิ่นมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นของตัวเองอย่างจำเพาะ

เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกิดจากสิ่งดังกล่าวแล้วที่มีผลต่อรากฐานจิตใจคนไทย จึงมีผลกำหนดกระแสวัฒนธรรมและแนวคิดที่เป็นของตัวเองหรือเป็นเอกลักษณะประจำชุมชนประจำชาติ หากสิ่งเหล่านี้คงอยู่และสามารถทำหน้าที่รองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายให้ดำเนินไปได้อย่างอิสระ โดยที่ประชาชนซึ่งร่วมกันทำหน้าที่อนุรักษ์ไว้ได้ สังคมย่อมดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข และพัฒนาไปได้ตามเหตุและผล และยังความภูมิใจให้แก่แต่ละคน ซึ่งสิ่งดังกล่าวย่อมถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่แท้จริง

ขณะนี้ชีวิตผู้เขียนเรื่องนี้ซึ่งขออนุญาตกล่าวว่า ตนเองสนใจศึกษาสิ่งต่าง ๆในสังคมจากของจริงมาโดยตลอดก็เข้าสู่วัย ๗๐ ปีแล้ว แม้จะเป็นช่วงเวลาชีวิตบุคคลหนึ่งที่ถือว่าสั้นนิดเดียว แต่หากเปรียบเทียบกับความเป็นมาของพื้นฐานจริงซึ่งไม่มีคำว่าสั้นหรือยาว คงมุ่งมองที่ภาพรวมของวิถีการเปลี่ยนแปลงเป็นหลักสำคัญ ก็พออ่านจากรูปลักษณะของสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในระบบของกระแสได้ว่า แม้ในช่วงเวลาเพียงชีวิตหนึ่งของบุคคลหนึ่งก็พอเห็นภาพได้ว่า สังคมไทยที่เคยถูกกระแสสังคมชูภาพตัวเองว่ามีความเป็นไทนั้น มีการเปลี่ยนแปลงมาแล้วอย่างไร และได้รับผลอย่างไร

บางคนอาจแย้งว่า จะให้เหมือนเดิมได้อย่างไรกัน ขอให้เข้าใจว่าสิ่งซึ่งกำลังวิเคราะห์อยู่นี้มิได้มีเจตนาให้เป็นเหมือนเดิม เรายังคงเด่นชัดอยู่กับหลักการว่า ทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามกฎแห่งธรรม

หากเรื่องนี้ หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นเงื่อนไขแฝงอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงหากมองเห็นได้ย่อมทำให้ต้องตั้งคำถาม ถามว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่เป็นมาแล้วจนทุกวันนี้นั้น เงื่อนไขธรรมชาติอันควรถือเป็นพื้นฐานท้องถิ่น ไม่ว่ามองที่ชีวิตคนซึ่งสัมพันธ์อยู่กับพื้นฐานของแผ่นดินนี้ ที่ควรมีแนวคิดให้ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณะของท้องถิ่นเด่นชัดยังคงมีหลงเหลืออยู่มากน้อยแค่ไหน และเราจะหันเหทิศทางกลับคืนสู่สภาพปกติได้อย่างไร

หากมองในด้านรูปวัตถุจากอาคารสิ่งก่อสร้าง ไม่ว่าขณะนี้เราจะมีอาคารเตี้ยหรือสูงสักกี่ชั้น และมองเห็นแนวโน้มที่แผ่กระจายเข้าแทนที่ภาพทัศน์ที่ถือเป็นพื้นฐานกระแสจริยธรรมแก่ชีวิตคนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เราคงมีคำถามที่ฝากไว้ให้แต่ละคนค้นหาคำตอบว่า เป็นสิ่งมีโครงสร้างรวมที่สะท้อนภาพให้เห็นเด่นชัดว่า สอดคล้องเชื่อมโยงถึงธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐานท้องถิ่นของเราเองหรือเปล่า

ปัญหาภัยธรรมชาตินานารูปแบบ ซึ่งก็ไม่สามารถแก้ไขได้ลึกซึ้งพอจะทำให้ผู้อยู่ในสังคมมั่นใจอนาคตของตนเองได้ แถมยังคงเสียเงินมากมายทุกครั้งที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นโดยไม่น่าจะต้องเสียมากมายเช่นนั้น ปัญหาชุมชนแออัดที่เกิดขึ้น และขยายขอบเขตออกไปเรื่อย ๆ แม้ในต่างจังหวัดเท่าที่ระดับหนึ่งของการพัฒนาในด้านวัตถุเข้าไปถึง กับมลพิษทั้งหลายซึ่งคนในกลุ่มอำนาจทุกระดับ ยังมุ่งเน้น

ไปเพียงที่น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ

สารพันปัญหาดังได้ทยิบยกมาเป็นตัวอย่างดังกล่าวแล้ว หากระบบความเป็นไทยในรากฐานแต่ละคนยังอยู่ ย่อมตกไปเป็นปัญหาปลีกย่อยที่สามารถแก้ได้ไม่ยากด้วยตัวของมันเอง

กระแสวัตถุทั้งที่เป็นรูปแบบและค่านิยมซึ่งมีพื้นฐานอยู่กับชนต่างถิ่นต่างชาติ และต่างวัฒนธรรมที่ได้รับโอกาสจากคนไทยด้วยกันเองเปิดให้ไหลเข้ามาทำลายรากฐานไทย จนมองไม่เห็นว่าอะไรจะหลงเหลืออยู่อีก ก็ยังคงได้รับการเทิดทูนบูชา และใช้อำนาจจากประชาชนคนไทยด้วยกันเอง เป็นเครื่องมือปกป้องเอาไว้ด้วยความทวงแทนอย่างลึกซึ้ง

กับอีกด้านหนึ่งก็ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือแบ่งพรรคแบ่งพวกระหว่างคนในชาติเดียวกัน และที่ร้ายที่สุดก็คือ แบ่งแยกระหว่างผู้ที่ใหญกว่ากับผู้ที่เยาว์กว่า ซึ่งสัญญานนี้เองสะท้อนให้เห็นได้ว่าชุมชนและเชื้อชาติไทยเองจะสามารถสืบทอดต่อไปได้อีกแค่ไหน

ภาพที่เห็นได้ชัดเจนในทุกวันนี้ ไม่ว่าชาติไหนภาษาไหนที่มีอิทธิพลในด้านเงินและด้านวัตถุเหนือกว่าที่เล่นเกมจัดตั้งและชูกระแสกิจกรรมระดับโลกขึ้นมาให้เห็นเด่นชัด อำนาจไทยก็จะต้องแห่กันไปมุงและคล้อยตามกันอยู่ที่นั่น และเชิดชูกันอย่างไม่สนใจคิดคำนึงว่า พื้นฐานจริง ๆ ของคนไทยแต่ละคนที่ควรมีไว้และให้ความสำคัญก่อนอื่นนั้นอยู่ที่ไหน แต่อีกด้านหนึ่งกลับยอมเป็นเครื่องมือถ่ายทอดกระแสอิทธิพลเหล่านั้นลงมาจัดการกับคนไทยด้วยกันเอง

> “บุคคลมีอำนาจในระดับต่าง ๆ ภายในระบบ หากมุ่งสัมผัสคนซึ่งอยู่ในระดับเหนือกว่า มักแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน และเสมือนเชื่อฟัง แต่ขาดความจริงใจ”

ปัจจุบันนี้เราสามารถมองเห็นกระแสจากภายนอกที่มุ่งทำลายสังคมไทยอย่างถึงรากฐานได้ทั้งสองด้านอย่างชัดเจนมาก ทั้งในด้านอนุรักษ์และในด้านพัฒนา เมื่อมองสู่ระบบอนุรักษ์บนโครงสร้างข้ามชาติซึ่งกลุ่มคนต่างถิ่นเป็นฝ่ายกำหนดขึ้น เราก็กำลังให้ความร่วมมือแก่เขาโดยการกำหนดอำนาจระดับโลกมาเป็นใหญ่

ซึ่งโดยหลักการอนุรักษ์ที่แท้จริงจำเป็นต้องมีคุณธรรมจากกลุ่มอำนาจเป็นพื้นฐาน โดยที่กระแสการจัดการอนุรักษ์ก็ดี พัฒนาก็ดี ควรสืบเนื่องหรือถ่ายอำนาจจากล่างขึ้นสู่บน แต่เรากลับถ่ายทอดกระแสอำนาจจากระดับโลกลงมาสู่ระดับชาติ ซึ่งก็ยังอยู่ในสภาพด้อยพัฒนา และถ่ายทอดกระแสภายในจากอำนาจระดับบนลงมาใช้บังคับระดับล่างอีกชั้นหนึ่งด้วยตัวของเราเอง

ส่วนในด้านพัฒนา เราก็มุ่งไปยึดติดรูปแบบที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจระดับโลกและได้รับผลคือ “ถือเอาเงินและวัตถุเป็นพระเจ้า” ร่วมมือกันถ่ายทอดกระแสอิทธิพลดังกล่าว เข้ามาสู่ชุมชนในชาติ แล้วนำลงไปทำลายพื้นฐานความเป็นไทยของคนในระดับส่วนใหญ่ด้วยตัวของเราเองรวมแล้วเราปิดพื้นฐานตัวเองให้พ้นไปจากโอกาสที่จะปลดตัวออกสู่อิสรภาพและความเป็นไทยโดยแท้ใช่หรือไม่

พื้นฐานจริง ๆ ของความเป็นเป็นไทยนั้น ธรรมชาติได้มอบให้ไว้เป็นเงื่อนไขภายในรากฐานจิตใจของทุกชีวิตที่เกิดบนผืนแผ่นดินนี้เป็นสัจธรรมโดยแท้ ทาใช่อยู่ที่ป้ายโฆษณา คำขวัญ คำพูด หรือตัวหนังสือบนแผ่นกระดาษซึ่งเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปแล้วไม่ อำนาจรูปวัตถุที่เข้ามาแพร่อิทธิพลหนักมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ โดยหลักการได้คนไทยแต่ละคน ยิ่งสูงขึ้นด้วยอำนาจก็ยิ่งสะท้อนภาพให้เห็นกันได้ชัดเจน

กับอีกด้านหนึ่งก็เกิดระบบความคิดที่ยอมรับบุคคลผู้มีลักษณะพื้นฐานดังกล่าวเข้าสู่อำนาจด้วยพฤติกรรมที่สะท้อนภาพจากคนกลุ่มนี้ก็คือ บุคคลผู้มีอำนาจระดับต่างๆ ภายในระบบ หากมุ่งสัมผัสคนซึ่งอยู่ในระดับเหนือกว่า มักแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน และเสมือนเชื่อฟังแต่ขาดความจริงใจ กับอีกด้านหนึ่ง หากมุ่งสัมผัสคนในระดับที่อยู่ใต้อำนาจ มักแสดงการใช้อำนาจเพื่อแก้ปัญหาในสิ่งซึ่งตนเองคิดเอาเองว่าคือประเด็นปัญหาจริง

ซึ่งจริง ๆ แล้ว กระแสดังกล่าวมีเหตุมีผลมุ่งทำลายโดยแท้ เนื่องจากคนเป็นเหตุเป็นผลของทุกสิ่งทุกอย่างที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่กับวิถีชีวิตของคน หากมีการทำลายคนย่อมหมายความได้ว่า คือ การทำลายทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างไม่เลือก

สิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้วในสังคมไทย ไม่ว่าใครคิดว่าดีหรือชั่ว หากชีวิตแต่ละคนซึ่งสัจธรรมได้ให้มาสู่โลกด้วยตัวเปล่า และกำหนดให้เริ่มต้นเรียนรู้จากด้านที่เป็นวัตถุก่อนอื่น แต่อีกด้านหนึ่งก็เปิดโอกาสไว้ให้สามารถแสวงหาสัจธรรมได้อย่างอิสระ เพื่อหวังว่าวิถีชีวิตจะได้มุ่งสู่การสร้างสรรค์ทั้งแก่รากฐานตนตนเอง และนำสู่สังคม และแต่ละชีวิตจำเป็นต้องเติบโตขึ้นมาตามวิถีอำนาจด้วย แม้ว่าจะไม่เท่ากัน หากตนเองยังคงรักษา "สภาพตีนอยู่กับพื้นดิน" ไว้ได้อย่างมั่นคงเด่นชัด ทั้งในด้านแนวคิดและด้านวัตถุเพื่อใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุและผล สังคมไทยก็คงไม่เป็นเช่นที่เห็นกันอยู่ทุกวันนี้เป็นแน่และยังนับวันจะหนักยิ่งขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ตาม ในอีกเหตุผลหนึ่ง เมื่อรากฐานชีวิตของแต่ละคนตื้นลึกไม่เท่ากัน หากได้รับผลกระทบจากปัญหาที่หนักหน่วงมากขึ้น ก็คงมีคนกลุ่มหนึ่งเริ่มรู้สึกได้ และนับวันจะมีมากยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ

> "ธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคน คงไม่มีผู้ใดประสงค์ที่จะอยู่ท่ามกลางปัญหาความรุนแรง แต่อีกแง่คิดหนึ่งคงมองได้ว่า อะไรคือความรุนแรงหรือไม่รุนแรง"

ธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนคงไม่มีผู้ใดประสงค์ที่จะอยู่ท่ามกลางปัญหาความรุนแรง แต่อีกแง่คิดหนึ่งคงมองได้ว่า อะไรคือความรุนแรงหรือไม่รุนแรง เนื่องจากสิ่งนี้ไม่มีตัวตนให้ยึดถือได้ หากเกิดจากสองด้านที่เข้ามาสัมผัสกันและกัน โดยที่ด้านหนึ่งมีการสร้างพฤติกรรมอย่างไร อีกด้านหนึ่งก็ส่งเหตุและผลตอบสนองเช่นนั้น

แนวโน้มที่น่ามองก็คือ ด้านที่ถืออำนาจและมีเครื่องมือทำลายได้โดยตรง หากสามารถรู้ได้ว่าการทำลายอีกด้านหนึ่งนั้น ด้านซึ่งตนเองยืนอยู่ต้องสูญเสียด้วย และอาจสูญเสียรุนแรงกว่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ก็คงได้สติไม่ว่าขณะใดที่คิดและกระทำอะไรก็ตาม

ความคิดที่แตกต่างกันเป็นเรื่องธรรมดาของคนซึ่งมีการอยู่ร่วมกันแต่แตกต่างหลากหลายด้วยเงื่อนไขภายในรากฐานของแต่ละคน ถ้าหากได้มีโอกาสสัมผัสซึ่งกันและกันบนพื้นฐานที่จริงใจย่อมนำไปสู่การให้โอกาสแก่กันและกันแทนการใช้อำนาจและใช้อารมณ์ตนเองเป็นเครื่องตัดสินปัญหาต่าง ๆซึ่งล้วนแล้วเป็นสิ่งเกิดจากคนด้วยกันทั้งสิ้น

หากกระแสดังกล่าวสามารถเป็นไปได้ วิถีชีวิตมนุษย์แต่ละคนที่เติบโตขึ้นมา ย่อมมีความหวังมุ่งสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่แท้จริงยิ่งขึ้น และภายในรากฐานตนเองก็จะสามารถมองสู่สิ่งต่าง ๆ ร่วมกันได้ใกล้ยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งภาพที่มองร่วมกันและยอมรับร่วมกันได้นั้น หาใช่เป็นของบุคคลใดหรือคนกลุ่มใดพวกไหนไม่ หากเป็นแก่นแท้ของสัจธรรมที่แต่ละคนพึงมีหน้าที่ศึกษาและเรียนรู้นั่นเอง

พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง

"เมษ"

Madame Tussaud (ค.ศ. ๑๗๖๑-๑๘๕๐)

เมื่อเอ่ยถึงพิพิธภัณฑ์ แทบทุกคนจะนึกถึงภาพสถานที่ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาและจัดแสดงโบราณวัตถุศิลปวัตถุที่มีความล้ำค่า หายากยิ่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละชาติ แต่พิพิธภัณฑ์ที่จะกล่าวถึงในที่นี้ไม่ได้มีลักษณะอย่างข้างต้นเลย เพราะเป็นพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง

พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งในโลกนี้มีอยู่ไม่กี่แห่ง แต่ที่มีชื่อเสียงที่สุดในขณะนี้คือพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งของมาดามทูสโซด์ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เพราะเป็นสถานที่แสดงหุ่นขี้ผึ้งที่มีผู้เข้าชมมากที่สุดในโลก โดยเฉลี่ย ประมาณปีละ ๒ ล้าน ๕ แสนคน เพราะเหตุใดเล่า สถานที่แห่งนี้ถึงได้มีมนต์ขลังและเป็นที่น่าสนใจมากถึงขนาดนี้

ผู้ที่ก่อให้เกิดมนต์ขลังนี้ขึ้นมาคือ มาดามทูสโซด์ ย้อนหลังไปเมื่อกว่า ๒๐๐ ปี คือในปี พ.ศ. ๒๓๐๔ หญิงม่ายคนหนึ่งได้ให้กำเนิดทารกเพศหญิงขึ้นในบ้านเล็ก ๆ หลังหนึ่งที่เมืองสตราสเบิร์ก หนูน้อย มารี โกรสโฮลซ์ (Marie Groshaltz) ผู้อาภัพไม่ได้มีโอกาสเห็นหน้าบิดาของเธอ เพราะเขาได้เสียชีวิตไปก่อนหน้านี้แล้ว เนื่องจากความยากจน มารดาของมารีได้ไปทำงานเป็นแม่บ้านของ ดร.เคอร์ตีส ซึ่งเป็นศิลปินที่มีฝีมือเลิศคนหนึ่ง เมื่อมารีมีอายุ ๖ ขวบ เธอได้มีโอกาสติดตาม ดร.เคอร์ตีส ซึ่งเดินทางไปเปิดการแสดงหุ่นขี้ผึ้ง ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส นับแต่วันนั้น ดร.เคอร์ตีส ก็เกิดความรักใคร่เอ็นดูในตัวเด็กหญิงมารี และได้ถ่ายทอด

ศิลปะการปั้นหุ่นขี้ผึ้งให้แก่เธอในเวลาต่อมา

ชีวิตของมารีเริ่มรุ่งโรจน์เมื่ออายุ ๑๗ ปี เนื่องเพราะเธอได้มีโอกาสแสดงฝีมือปั้นหุ่นจำลองของวอลแตร์ นักเขียนมีชื่อของฝรั่งเศส และนั่นเองเป็นจุดที่ก่อให้เกิดความสนใจแก่อลิซาเบธ พระขนิษฐาของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ แห่งประเทศฝรั่งเศส เธอได้เชื้อเชิญมารีไปเป็นครูสอนศิลปะที่พระราชวังแวร์ซายส์ มารีได้ใช้ชีวิตใกล้ชิดกับราชวงศ์ฝรั่งเศสอยู่เป็นเวลานานถึง ๙ ปี

หุ่นขี้ผึ้งของราชวงศ์ฝรั่งเศส

แต่แล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๒ ได้เกิดเหตุการณ์น่าสะพรึงกลัวขึ้น นั่นคือการปฏิวัติฝรั่งเศส ดร.เคอร์ตีสได้เรียกตัวมารีกลับปารีสในทันที และในช่วงระยะเวลา ๕ ปีของการปฏิวัติ มารีต้องรับหน้าที่เป็นผู้ปั้นหุ่นหน้ากากของบรรดาบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ต้องจบชีวิตลงด้วยเครื่องกิโยติน นับตั้งแต่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ พระนางมารี อังตัวเน็ต ตลอดจนนักปฏิวัติฝรั่งเศสเป็นจำนวนมาก

เมื่อการปฏิวัติสิ้นสุดลง ดร.เคอร์ตีสได้เสียชีวิตลงในเวลาต่อมา และได้ทิ้งมรดกหุ่นขี้ผึ้งไว้ให้มารี หลังจากนั้น ๑ ปี มารีได้แต่งงานกับฟรังซัว ทูสโซด์ แต่สภาพการณ์หลังการปฏิวัติทำให้ประเทศฝรั่งเศสตกอยู่ในฐานะลำบาก มาดามทูสโซด์ต้องต่อสู้ดิ้นรนทุกวิถีทางเพื่อให้งานแสดงหุ่นขี้ผึ้งของเธอคงอยู่ต่อไป แต่โชคไม่เข้าข้าง เธอจึงตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว ละทิ้งสามีและลูกชายคนเล็ก เดินทางพร้อมลูกชายคนโตมุ่งหน้าไปเผชิญโชคที่ประเทศอังกฤษ นับแต่วันนั้น เธอไม่มีโอกาสกลับมาฝรั่งเศสและพบหน้าสามีของเธออีกเลย

ด้วยจิตใจที่เด็ดเดี่ยวและมุ่งมั่น มาดามทูสโซด์ได้ตระเวนเปิดการแสดงนิทรรศการหุ่นขี้ผึ้งของเธอไปทั่วนครใหญ่ ๆ ในประเทศอังกฤษ โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยและท้อถอย เป็นระยะเวลานานถึง ๓๓ ปี จวบจนย่างเข้าวัย ๗๔ ปี เธอจึงได้ยอมยุติการเดินทาง และสร้างอาคารแสดง

◀ กษัตริย์เฮนรี่ ที่ ๘ ของอังกฤษ

โมซาร์ด คีตกวีเอกของโลก ▼

▼ หุ่นราชวงศ์ของอังกฤษในปัจจุบัน

เจ้าฟ้าชายชาร์ลและเจ้าหญิงไดอานา ▼

◀ "The Guillotine" เครื่องประหารชีวิตกิโยติน

▼ "Jack the Ripper's Victorian London"

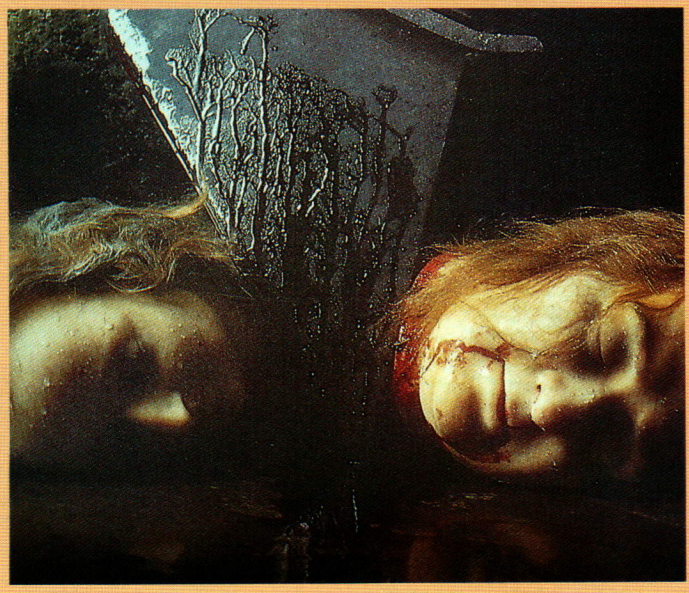

▲ "The death masks of Louis XVI and Marie Antoinette"
พระเศียรของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ และพระนางมารีอังตัวแนท

"The Hanging Man" ▶
การประหารด้วยการแขวนคอ

◀ "The Electric Chair"
การประหารคนด้วยเก้าอี้ไฟฟ้า

ทุ่นขี้ผึ้งถาวรขึ้นเป็นครั้งแรก ที่ถนนเบเกอร์ ในนครลอนดอน เมื่อเธอเสียชีวิตลงในปี พ.ศ. ๒๓๙๓ กิจการทั้งหมดได้ตกทอดต่อมาถึงรุ่นลูกหลาน และใน ปี พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้มีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ทุ่นขี้ผึ้งขึ้นใหม่ที่ถนนมารีเลอโบน ในกรุงลอนดอน และพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้ขยายกิจการรุ่งเรือง และมีชื่อเสียงแพร่หลายมากขึ้นเป็นลำดับจนเป็นที่รู้จักกว้างขวางทั่วโลกอยู่ในปัจจุบันนี้

ผู้ที่ได้มีโอกาสเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทุ่นขี้ผึ้งของมาดามทูสโซด์ จะมีความรู้สึกตื่นตาตื่นใจ ระคนฉงนสนเท่ห์ในความงดงาม ความมีชีวิตชีวาของบรรดาทุ่นขี้ผึ้งที่ได้รับการรังสรรค์ปั้นแต่งให้เสมือนมนุษย์ที่มีชีวิตเลือดเนื้อ ไม่ว่าจะเป็นผิวพรรณ สีหน้า แววตา ท่าทางและการแต่งกาย ทั้งมีความรู้สึกประทับใจเสมือนได้พบปะใกล้ชิดบรรดาบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงทั่วโลก ทั้งในอดีตและปัจจุบัน พร้อมกันในเวลาและสถานที่เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นพระมหากษัตริย์ ประมุขของประเทศ ผู้บำเพ็ญประโยชน์แก่มนุษยชาติ ศิลปินที่มีชื่อเสียงสาขาต่าง ๆ นักกีฬารวมทั้งฆาตกรโหดที่ก่อเหตุสยองขวัญทั่วโลก

ส่วนที่เป็นจุดดึงดูดผู้ชมมากที่สุดคือบริเวณห้องโถงใหญ่ (The Grand Hall) ที่นี่ทุกคนจะได้สัมผัสกับบุคคลผู้มีชื่อเสียงทั่วโลกทั้งในอดีตและปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ และพระนางมารี อังตัวเน็ต แห่งประเทศฝรั่งเศส กษัตริย์และพระราชินีอังกฤษที่มีชื่อเสียงในอดีต พระราชวงศ์อังกฤษในปัจจุบัน ประมุขของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ประธานาธิบดี จอร์จ บุช แห่งสหรัฐอเมริกา นายกรัฐมนตรี จอห์น เมเจอร์ ของอังกฤษ ประธานาธิบดีฟรังซัว มิตเตอรองค์ แห่งฝรั่งเศส นายกรัฐมนตรีของประเทศเยอรมันและคานาดา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้นำทางการเมืองคนสำคัญและมหาบุรุษในอดีตผู้ต่อสู้เพื่อมนุษยชาติ อาทิ ประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกล แห่งฝรั่งเศส ประธานาธิบดี ไอเซนเฮาว์ แห่งสหรัฐอเมริกา และเซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ซึ่งเป็น ๓ ผู้นำของประเทศพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประธานาธิบดี อับราฮัม ลิงคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกา และ มหาตมะ คานธี แห่งอินเดีย ผู้ต่อสู้เพื่ออิสรภาพ นายมาร์ติน ลูเธอร์ คิง และอาร์คบิชอบ เดสมอน ตูตู

◀ จักรพรรดิ์นโปเลียน ของฝรั่งเศส

▼ วิลเลี่ยม เชคสเปียร์ กวีเอกชาวอังกฤษ

▲ Andrew Sachs และ Benny Hill ในกลุ่มทุ่นขี้ผึ้งชุด Garden Party

ผู้รณรงค์การแบ่งแยกเชื้อชาติจนได้รับรางวัลโนเบล นโปเลียน โบนาปาร์ต และดยุ๊กแห่งเวลลิงตันในสงครามวอเตอร์ลู นายเลนิน ประธานาธิบดีคนแรกแห่งสหภาพโซเวียต เป็นต้น สำหรับผู้ชื่นชมในงานศิลปะจะได้มีโอกาสพบนักเขียน จิตรกร และนักดนตรีที่มีชื่อเสียงก้องโลก เป็นต้นว่า วิลเลียม เช็คสเปียร์ โมซาร์ท ปีโอเฟน ปิกัสโซ และ เฮนรี่ มัวร์

นอกจากบริเวณห้องโถงใหญ่แล้ว ผู้ชมจะได้สัมผัสกับบรรยากาศอันรื่นรมย์ของงานอุทยานสโมสร (Garden Party) และมีความรู้สึกเสมือนได้เข้าไปร่วมอยู่ในงานเลี้ยงสังสรรค์ ได้พบปะพูดคุยกับบุคคลที่มีชื่อเสียงในทุกวงการทั้งดาราภาพยนตร์ ดาราโทรทัศน์ นักดนตรี นักร้อง นักกีฬา ส่วนผู้ที่คลั่งไคล้ดาราก็จะได้มีโอกาสกระทบไหล่กับซูเปอร์สตาร์ที่อยู่ในความใฝ่ฝันของคนทั่วโลก นับตั้งแต่ ไมเคิล แจ็กสัน เอลวิส เพรสลี่ย์ มาริลิน มอนโร เจมส์ ดีน ชาลี แชปลิน ซิลเวสเตอร์ สตาโลน ไมเคิล เคน โจอัน คอลลินส์ หรือแม้กระทั่งซูเปอร์แมน

ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ คงยังไม่ลืมเลือนบรรยากาศอันน่าสะพรึงกลัวในห้องสยองขวัญ (Chamber of Horrors) ไปได้ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับฆาตกรโหดพร้อมเหยื่อที่ถูกสังหารในสภาพอันน่าสยดสยอง ได้พบเห็นการประหารชีวิตนักโทษด้วยการแขวนคอ ด้วยการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้า และท้ายสุดอาจจะกรีดร้องด้วยความกลัวสุดขีด ที่ได้เห็นคมมีดกิโยตินเกรอะกรังไปด้วยโลหิตปักคาอยู่ระหว่างพระศอของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ และพระนางมารี อังตัวเน็ต ในคราวปฏิวัติฝรั่งเศส

ปิดท้ายรายการด้วยการท่องไปในแดนอวกาศสู่โลกในอนาคต ก็เป็นอันถือได้ว่า การชมพิพิธภัณฑ์ทุ่นยี้ผึ้งของมาดามทูสโซด์ได้จบลงอย่างสมบูรณ์แล้วนับเป็นการเดินทางท่องเที่ยวพบปะบุคคลสำคัญทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตภายในระยะเวลาสั้นที่สุด แต่ได้ผลคุ้มค่ามากที่สุดเท่าที่เคยพบมาในชีวิต แล้วท่านผู้อ่านไม่สนใจจะเดินทางไปชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้บ้างหรือ

▲ *เมื่อตัวจริงมายืนเปรียบเทียบกับหุ่น*

◀ *แยกออกหรือไม่ว่าคนไหนเป็นหุ่นคนไหนเป็นตัวจริง*

ดาราภาพยนตร์ ดัง ๆ อย่างเช่น Silvester Stallone

▼ *ก็มีแบบจำลองหุ่นกับเขาด้วยเหมือนกัน*

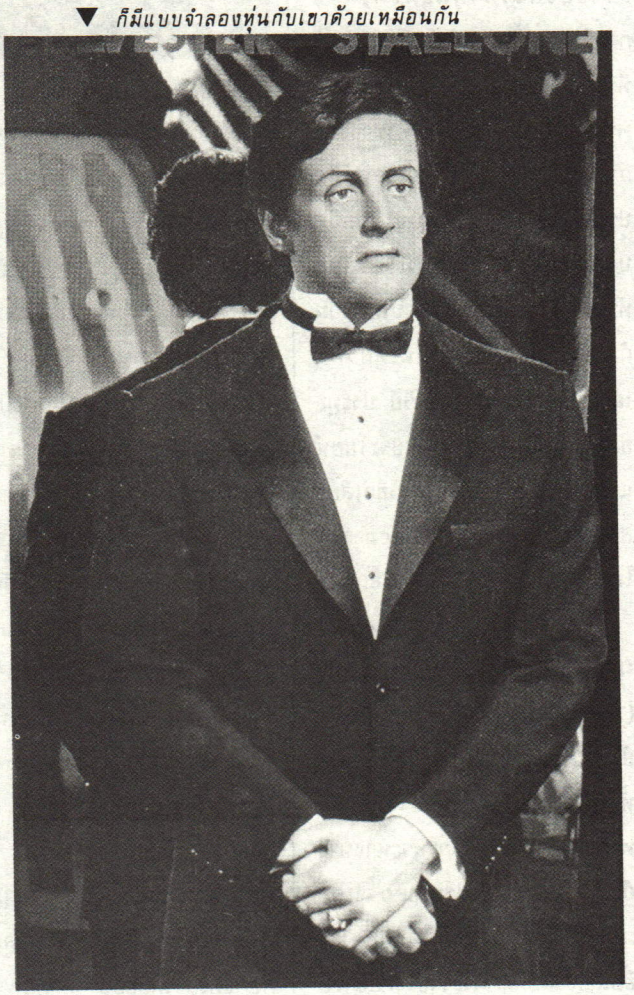

วัฒนธรรมพื้นเมือง

ท. กล้วยไม้ ณ อยุธยา

ประวัติตำนาน นิทานปรัมปรา ของแต่ละท้องถิ่น เป็นเสน่ห์เป็นประเด็นที่น่าสนใจจูงใจนักเที่ยวให้ข้ามฟ้าข้ามทะเลมารับความซาบซึ้งประทับใจต่อการท่องเที่ยวในดินแดนต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้เขียนยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า นอกเหนือไปจากนิทานของชาวบ้าน วัฒนธรรมพื้นเมืองสาขาต่าง ๆ เช่น เพลงพื้นเมือง บทเห่กล่อมเด็ก บทเล่นของเด็ก กีฬาพื้นเมือง และประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ล้วนแต่เป็นจุดสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

วัฒนธรรมพื้นบ้านพื้นเมือง ก็คล้ายกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย คือ มีเกิดเจริญเติบโต แล้วก็เที่ยวแห้งตายไป แต่วัฒนธรรมประเพณีจะตายยากถ้ามีการยอมรับมรดกทางสังคมจากคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ รู้จักดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะแก่กาลสมัย และในที่สุดรู้จักอุบายที่จะถ่ายเทมรดกเหล่านี้ให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานรับสืบต่อกันไป รวมความว่าวัฒนธรรมนั้นต้องปรับปรุงแก้ไขกันตลอดเวลา แต่จะแก้อย่างไรจึงจะให้เจริญด้วยแล้วก็ยังจำกันได้ด้วยว่ามีบุคลิกลักษณะของวัฒนธรรมเดิม ดังนั้น ผู้มีอำนาจหน้าที่แก้ไขวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องศึกษาของเก่าให้เข้าถึงแก่นแท้เสียก่อนว่าวัฒนธรรมประเพณีนั้นเกิดขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เหตุใด มีองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอย่างใด ได้มีวิวัฒนาการแก้ไขเพิ่มเติมอะไรบ้าง เมื่อใด เพราะเหตุใด และจะปรับปรุงกันต่อไปอย่างใด เพื่ออะไร

การท่องเที่ยวที่หวังหาความเพลิดเพลินด้วย และหวังโอกาสที่สามารถรู้จักเพื่อนมนุษยชาติสังคมใดสังคมหนึ่งด้วยนั้น เราจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราว ๕ ประการ คือ ประวัติศาสตร์ นิยายโบราณ ศิลปกรรม ความเป็นอยู่โดยทั่วไปและขนบประเพณี ในเรื่องความเป็นอยู่โดยทั่ว ๆ ไปนั้น สมัยเมื่อฝรั่งมีอาณานิคมตามดินแดนต่าง ๆ เขาได้พยายามศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะทำให้ทราบนิสัยใจคอและความคิดเห็นของชาวพื้นเมืองที่เขาปกครองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นักค้นคว้าเหล่านี้ได้พยายามรวบรวมเพลงพื้นเมืองของราษฎรสามัญมาพิจารณามากที่สุด เพราะเพลงพื้นเมืองของราษฎรสามัญนั้น เปรียบเหมือนกระจกเงาที่ฉายความรู้สึกนึกคิด ความชอบเนื้อพึงใจ ความมุ่งมาดปรารถนาอันแน่นแฟ้นเป็นนิสัยของชาติ เพลงร้องเล่น เพลงเกี้ยวกัน เพลงกล่อมลูก เพลงร้องในเทศกาลนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ให้ความรู้เรามากในเรื่องลักษณะนิสัยของคน

บทความนี้จึงอยากจะพาท่านไปรู้จักกับ บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก บทเด็กเล่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นเมืองของเรา แต่ผู้เขียนจะไม่ขอพาท่านไปอย่างนักศึกษา เพราะไม่มีความรู้ขนาดนั้น อย่างดีก็เป็นอย่างสิ่งละอันพันละน้อย และถ้ามีหน้ากระดาษพอก็ใคร่จะเรียนถึงกีฬาพื้นเมืองสักเล็กน้อย

ในคำอธิบายหนังสือเยาวพจน์ตอน ๖ ซึ่งพิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในงานกฐินพระราชทานกรมคลัง ณ วัดหิรัญรูจี พ.ศ. ๒๔๗๙ กรมศิลปากรได้กล่าวถึงเรื่องบทกลอนกล่อมเด็กไว้ดี จึงขอคัดลอกมาดังนี้

"อันบทกลอนกล่อมเด็ก ปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น ย่อมจะมีกันอยู่เห็นจะทุกชาติทุกภาษาเพราะมีธรรมดาทั่วไปในหมู่มนุษย์ทุกชาติ เด็ก ๆ ย่อมจะจำบทกลอนชนิดนี้ได้ไม่มากก็น้อยแทบทุกคน และบทกลอนบางบทก็เห็นจะเป็นของเก่าแก่สืบต่อกันมาทางปากช้านาน ทำไมบทกลอนเหล่านี้จึงคงสืบต่อด้วยปากจำกันได้สืบมาไม่สาปสูญไป ก็น่าจะเป็นด้วยโดยปกติของมนุษย์มักชอบฟังเรื่องราวนิยายนิทาน ถ้าเรื่องนั้นผูกขึ้นไว้เป็นบทกลอนก็ฟังเพราะหู ชวนให้จำได้ง่าย แต่ก่อนที่จะรู้จักฟังบทกลอนเป็นให้ได้รู้เรื่องราวก็จะต้องได้ยินได้ฟังบทกลอนสำหรับเด็กมาก่อน ธรรมดาบทกลอนถึงว่าจะเป็นเรื่องอย่างที่เด็กร้องเล่นก็ดี ผู้ต้นคิดที่ผูกขึ้นก็มัก

เอาความคิดความอ่านและขนบธรรมเนียมประเพณีหรือสิ่งของที่มีอยู่ในสมัยผู้แต่ง เข้าไปแทรกอยู่ในบทกลอนที่แต่งขึ้นโดยที่ตนเองไม่รู้สึกหรือมุ่งหมายไว้ว่าความคิดความอ่านเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาของคนรุ่นหลัง เพราะบทกลอนของเก่าที่เล่าหรือจดจำกันได้สืบมา ถ้ายังไม่ถูกแก้ข้อความและคำในภาษาแล้วย่อมจะเป็นดั่งหนึ่งแว่นฉายให้เห็นเรื่องราวในครั้งเก่าก่อนที่เร้นอยู่ได้ดี ยกตัวอย่างเช่น เวลาพวกเด็ก ๆ จะเล่นซ่อนหา หรือเล่นอะไรต้องการให้คนหนึ่งรับเคราะห์เป็นผู้อยู่โยง ก็จะมีการล้อมกันเป็นวง แล้วคนหนึ่งตั้งตัวเป็นหัวหน้าเอาเอง เอามือชี้ไปที่ตัวเด็กคนอื่นทีละคนปากก็ร้องว่า "กะเกยเลยละกุ้งกะมุไม้" ถ้ามีเด็กมากด้วยกัน บางทีก็ใช้นั่งกันเป็นวงแบมือทั้งสองข้างลงกับพื้นเอามือจี้ปากก็ว่า "จ้ำจี้" เป็นทำนองเดียวกัน ถ้าใครถูกจี้ด้วยคำสุดท้ายในบทก็ออกไปจากวง ทเช่นนี้เวียนไปหลายหนจนเหลือคนสุดท้ายก็รับเคราะห์เป็นผู้อยู่โยง การเล่นของเด็กชนิดที่กล่าวนี้ ปรากฏว่ามีอยู่ทุกชาติทุกภาษา บทที่ใช้ร้องก็เลื่อนเปื้อนฟังไม่ได้เรื่องไม่ได้ราวเหมือนกัน

"นักปราชญ์ชาวตะวันตกที่ใฝ่ใจในเรื่องชนิดนี้ ได้รวบรวมบทที่เด็กชาติต่าง ๆ ใช้ร้องเล่นกันแล้วเอามาเปรียบเทียบพิจารณา คือ ทำการค้นคว้าหาความรู้จึงเห็นได้ว่าวิธีจ้ำจี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับวิธีที่ชนชาติป่าเถื่อนอนารยชนยังคงใช้อยู่สำหรับเสี่ยงทายตัวผู้ที่จะไปทำการอะไรอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า ออกไปสู้รบตบมือตัวต่อตัวกับศัตรู หรือต้องออกไปฝ่าอันตรายหรือเป็นผู้ที่จะต้องรับเคราะห์ถูกฆ่าบูชายัญเป็นต้น เพราะฉะนั้น จ้ำจี้เห็นจะเป็นวิธีเดียวกับที่กล่าวมาข้างต้นที่สืบมาแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ซึ่งต่อมามนุษย์มีความเจริญดีขึ้น ได้เลิกใช้เสียแล้ว จะคงเหลือเป็นเค้าให้เห็นมารางๆ ก็ที่เป็นการเล่นของเด็กเท่านั้น เพราะเด็กๆ กับชนชาติป่าเถื่อนที่ยังไม่เจริญก็มีลักษณะต่างๆ คล้ายคลึงกัน น่าจะเป็นด้วยเหตุผลเช่นนี้ ชาวประเทศที่รุ่งเรืองเขามักรวบรวมบทกลอนจำพวกนี้ไว้ มีบทกล่อม บทปลอบ และบทเล่นของเด็กที่มีอยู่ในภาษาของเขา เพราะได้ประโยชน์ที่จะรักษาคติประเพณีของเดิมซึ่งเป็นสมบัติของชาติไว้ และอีกอย่างหนึ่งก็ใช้เป็นหนังสือสำหรับเด็กอ่านได้ด้วยเพราะเด็กๆ มีความคิดนึกโลดโผน เรื่องชนิดนี้ตลอดจนนิยายนิทานจึงเป็นเรื่องที่ชอบอัธยาศัยของเด็ก ชวนให้เด็กชอบอ่านฟังมากกว่าเรื่องชนิดอื่น

"ว่าในส่วนบทกลอน บทกล่อม และบทเล่นของเด็กในภาษาไทย สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงดำริรวบรวมบทที่มีอยู่แพร่หลายในกรุงเทพฯ พิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ แล้วทรงแจกจ่ายหนังสือนั้นไปยังเจ้าพนักงานอำนวยการโรงเรียนต่างๆ ตามหัวเมือง ขอให้ช่วยสืบหาบทกลอนอันใช้กันอยู่ในหัวเมืองนั้นแล้วจัดส่งมาให้หอสมุดฯ ในเวลานี้หอสมุดแห่งชาติมีบทกลอนจำพวกนี้รวบรวมไว้แล้วมากกว่า ๑,๐๐๐ บท มีทุกหัวเมืองมณฑล ทั้งปักษ์ใต้ และฝ่ายเหนือ เป็นหนังสือที่ถ้ามีผู้ศรัทธาพิมพ์ขึ้นไว้ไม่ให้สูญก็จะเป็นประโยชน์ทางความรู้ไม่น้อย ทั้งจะเป็นการรักษาสมบัติของชาติไทยไว้ได้อีกส่วนหนึ่ง"

จากคำอธิบายข้างต้นทำให้เราได้ทราบว่า ราชบัณฑิตยสภาได้พยายามเสาะแสวงรวบรวมพวกเพลงกล่อมลูกจากท้องถิ่นต่างๆ ทั่วราชอาณาจักรได้ถึงกว่า ๑,๐๐๐ บท และได้คัดเลือกตีพิมพ์ไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ รวม ๗๓ บท บทที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์จึงคงเหลืออีกมากแต่ก็ไม่มีผู้สนใจตีพิมพ์ต่อ เพราะไม่เกิดประโยชน์โภชน์ผลอะไรแก่ผู้ตีพิมพ์ รวมความว่าเราพอใจกินมรดกทางสังคมของคนรุ่นพ่อแม่แต่เพียงนี้ มิได้คิดอ่านจะเสาะแสวงหาเพิ่มเติม เคยมีพวกครูบาอาจารย์เขียนบทความเกี่ยวกับบทกล่อมเด็กอยู่บ้างก็ไม่มีอะไรใหม่ขึ้นนอกจากจะวนเวียนอยู่ใน ๗๓ บทดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนเชื่อแน่ว่าท่านคงไม่เคยขอดูต้นฉบับที่ยังมิได้ตีพิมพ์อีกกว่า ๙๒๘ บทเป็นแน่ ดังนั้นคงจะกินเวลาหลายสิบปีที่จะมีคนดีศรีอยุธยามาเกิดมาสนใจรวบรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านั้นแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่และเปรียบเทียบวิเคราะห์ความหมายตามแบบวิชาการ

อย่างไรก็ดี ได้มีหลายท่านที่สนใจพวกบทเห่กล่อมพื้นเมือง และได้นำเอาไปดัดแปลงให้เหมาะแก่ประโยชน์โดยเฉพาะ เช่น ด้วยการอาศัยเป็นเค้าโครงไปแต่งเป็นบทดอกสร้อยสุภาษิตเป็นที่แพร่หลายจนบัดนี้ อาทิ เด็กเอ๋ยพายนายเอ๋ยโยก ตุ๊ดตู่อยู่ในรูกระบอกไม้ มดแดงจิงโจ้โล้สำเภา ตั้งไข่ล้มต้มไข่กิน ฯลฯ เรื่องบทดอกสร้อยสุภาษิตนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อยังทรงเป็นกรมหมื่น และเป็นอธิบดีกรมศึกษาธิการในครั้งรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงชวนพวกกวีแต่งขึ้น โดยอาศัยคำกล่อมเด็ก หรือบทที่เด็กชอบร้องกันเล่นในพื้นเมือง มาเป็นกระทู้ความ แล้วต่อมาได้ทรงขอให้เจ้าพระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ *(ม.ร.ว. หลาน กุญชร)* เลือกทำนองเพลงให้เข้ากับบทซับร้องเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๓ ในวันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปทรงทำพิธีเปิดโรงเลี้ยงเด็ก และต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ใช้เป็นแบบสอนอ่านเป็นบทอาขยานในโรงเรียนจึงแพร่หลายมากจนทุกวันนี้

ถ้าท่านได้อ่านบทดอกสร้อยสุภาษิตอย่างพินิจพิจารณา ก็คงจะเกิดแง่คิดขึ้นหลายประการ เช่น น่าชมความคิดของกวีที่เอาบทกลอนกล่อมเด็กเลอะเทอะเลื่อนเปื้อนไม่เป็นภาษา มาแต่งเป็นบทสุภาษิตที่ไพเราะทั้งในเชิงภาษาและเชิงกวี มีความหมายสอนใจ เช่น ของเดิมว่า *"อ้ายตุ๊กแกเอย ตัวมันลายพร้อยพร้อย งูเขียวตัวน้อย ห้อยหัวลงมา เด็กนอนยังไม่หลับ กินตับเสียเถิดวา อ้ายตุ๊กแกเอย"* จากบทเดิมเท่านี้ นายทัด เปรียญ ได้นำเค้าของเดิมมาแต่งใหม่ว่า *"ตุ๊กเอ๋ยตุ๊กแก ตับแก่แช่ร้องกึกก้องบ้าน เหมือนเตือนหูให้งูรู้อาการ น่ารำคาญเสียแท้แท้แส่จริงจริง อันความลับเหมือนกับตับที่ลับแน่ อย่าตีแผ่ให้กระจายทั้งชายหญิง ที่ควรปิดปิดไว้อย่าไหวติง ควรจะนิ่งนิ่งไว้ในใจเอย"* และเมื่อนำบทดอกสร้อยนี้ไปร้องด้วยทำนอง "สะสม" ก็เป็นเพลงที่ไพเราะยิ่ง

แต่ถ้าเราคิดอีกแง่หนึ่ง การที่กวีเอาบทกลอนกล่อมเด็กของชาวบ้านสามัญไปแต่งใหม่มันก็ไม่เป็นตัวแทนรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านสามัญต่อไปอีก เพราะได้กลายเป็นความรู้สึกนึกคิดของกวีซึ่งเป็นบุคคลคนละชั้นกับชาวบ้านไปเสียแล้ว ยิ่งกว่านั้นถ้ากวีเอาไปปรุงแต่งเสียจนกลืนบุคลิกลักษณะเดิมของความรู้สึกนึกคิดอย่างชาวบ้านของเดิมก็เป็นอันสาปสูญไป แต่ถ้าจะถามว่าถ้าเช่นนั้นก็แปลว่าจะไปแตะต้องของเก่าไม่ได้เลยหรือ แล้วจะมีวิวัฒนาการได้อย่างไร ก็ต้องตอบว่าการแตะต้องของเก่านั้นทำได้ แต่ต้องอาศัยความแนบเนียนและค่อยเป็นค่อยไปเหมือนกับกระแสน้ำที่ไหลมาตามลำธาร ทั้ง ๆ ที่เราดูเห็นว่าเป็นกระแสน้ำเดียวกัน แต่ความจริงมันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา คือน้ำเก่าไหลไป น้ำใหม่ไหลมาหากแต่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ทำอย่างแนบเนียน คลุกเคล้าประสานกันระหว่างเก่ากับใหม่จนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

บุคคลที่น่าเทอดทูนยิ่งว่าเป็นผู้รักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้อย่างฉลาดสุขุมและได้ประโยชน์เต็มที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ พระองค์ท่านได้ทรงนำบทกล่อมเด็ก บทเด็กเล่นเข้าไปแทรกไว้ในพระนิพนธ์บทละครดึกดำบรรพ์ไว้อย่างแนบเนียนหลายแห่ง ทำให้ผู้อ่านผู้ชมได้เกิดความสนุกสนานไปกับบทเล่นพื้นเมืองเหล่านี้อย่างไม่รู้สึกตัวเช่น ในเรื่องอิเหนาตอนไหว้พระ ก็ทรงแทรกการเล่นแม่งูไว้ดังนี้

ร้องลำงูกลืนหาง

พ่องู -	*แม่เอยแม่งู*	*เจ้าไปอยู่ที่ไหนมา*	
แม่งู -	*ฉันไปกินน้ำหนา*	*กลับมาเมื่อตะกี้*	
พ่องู -	*ไปกินน้ำบ่อไหน*	*จงบอกไปให้ถ้วนถี่*	
แม่งู -	*ฉันจะบอกบัดเดี๋ยวนี้*		
พ่องู -		*บอกไปซื่อย่าเนิ่นช้า*	
แม่งู -	*ไปกินน้ำเอย*	*ไปกินน้ำบ่อหิน*	
ลูกงู -	*ไปกินน้ำบ่อหิน*	*บินไปบินมา*	*(ทวน)*
แม่งู -	*บินเอยบินร่อน*	*ดังกินรบนเวหา*	
ลูกงู -	*รักเจ้ากินรา*	*บินมาบินไปเอย*	*(ทวน)*
พ่องู -	*เราจะขอถามอีกสักหน่อย*		
แม่งู -		*ถามอะไรบ่อยบ่อยไปทีเทียว*	
พ่องู -	*เราจะขอถามอีกสักหน่อย*		
	เออเมื่อเจ้าไปเที่ยว	*กินน้ำบ่อเดียวหรือไฉน*	
แม่งู -	*เราไปกินอีกบ่อ*	*หนึ่งหนาเจ้าพ่องูใหญ่*	
พ่องู -	*ไปกินน้ำบ่ออะไร*	*จงบอกไปเร็วเถิดหนา*	
แม่งู -	*ไปกินน้ำเอย*	*กินน้ำบ่อโศก*	
ลูกงู -	*ไปกินน้ำบ่อโศก*	*โยกไปโยกมา*	*(ทวน)*
แม่งู -	*โศกเอยโศกเศร้า*	*คิดถึงเจ้าทุกเวลา*	
ลูกงู -	*รักเจ้าพวงดอกโศก*	*โยกมาโยกไปเอย*	*(ทวน)*

เจรจา

แม่งู -	*กินหัวหรือกินหาง*
พ่องู -	*กินกลางตลอดตัว* *(ไล่)*

ในเรื่องสังข์ศิลปชัย ก็เอาบทเล่น *"ซุ่มซุ่มมรตี ระวังจงดี จะต้องปะเต๊ะ"* เข้ามาแทรก และตอนจะผลักสังข์ศิลปชัยตกเหว ก็เอาบท *"กะเกยมาลำพู ใครมาดูแล เอากูออกก่อน สาวศรีพี่น้อง กินข้าวกะเกลือ เหลือไว้ให้น้อง ติดต้องดังเม เลเพหัวหอม กระท่อมตีนเปี้ยะ"* เมื่อร้องไล่เปี้ยะตกอยู่แก่ใครคนนั้นก็ต้องอยู่โยง การเอาบทเล่นพื้นเมืองมาแทรกในบทละครเช่นนี้ จึงทำให้พระราชนิพนธ์ของพระองค์มีลักษณะสนุกสนานและเข้าถึงจิตใจของประชาชนในสมัยนั้นเป็นอย่างยิ่ง

อีกท่านหนึ่งที่สนใจเกี่ยวกับบทกล่อมเด็กควรจะกล่าวถึง คือ นายโมรา หรือเรียกกันว่า เปโมรา นายโมราได้เก็บเอาบทกลอนชาวบ้านเกี่ยวกับการกล่อมเด็ก บทเล่นของเด็ก มาผูกเป็นกลอนขยายความออกไปจนเป็นบทละครขนาดใหญ่ มีตัวเอกเป็นพระราชาชื่อขุนทองและมเหษีชื่อนางนมพวง สำนวนความและโวหารนับว่าแต่ง

ดีขวนอ่าน น่าชมเป็นอย่างยิ่งว่าสามารถเอาบทกลอนคนละเรื่องคนละราว และบางทีก็ไม่เป็นภาษา มาคุมกันเป็นบทละครจนได้

นายโมรา เป็นคนสมัยแผ่นดิน พระพุทธเจ้าหลวง รับราชการเป็นทหารมหาดเล็ก มียศเป็นเปชายัน เทียบชั้นจ่านายสิบในปัจจุบันนี้ แต่เรียกกันเป็นสามัญว่า "เปโมรา" ซึ่งนักเลงหนังสือรุ่นเก่ารู้จักกันโดยมาก เพราะเปโมราเป็นผู้ชอบแต่งหนังสือชนิดที่ขบขันโลดโผน มีปฏิภาณว่องไว และก็แต่งได้ดีขวนอ่าน ให้เกิดความบันเทิงขึ้นได้ นับว่าเป็นศิลปของกวีอย่างหนึ่ง ยากที่จะเป็นได้ทุกคน ดังเช่นตำราเวชศาสตร์ของเก่าแต่งว่า *"หมอเอ๋ยจงฟังสาร คำโบราณท่านกล่าวมา เป็นหมอให้ศึกษา เวชศาสตร์และทางลม"* แต่เปโมรากลับไปยักกระสายเป็น *"หมอเอ๋ยจงฟังสาร คำโบราณท่านกล่าวมา เป็นหมอให้ยกขายื่นข้างหนึ่งแล้วจึงเบา"* อีกแห่งหนึ่งหนังสือแบบเรียนปฐมกถาท่านแต่งไว้ว่า *"อย่าเรียนกลองแขก ทำให้ใจแตก มันไม่เป็นผล เร่ตีหน้าบ้าน รำคาญหูคน เขาว่าเขาบ่น ผู้คนนินทา"* เปโมราแก้ เป็น *"จะเรียนกลองแขก อย่าตีให้แตก จึงจะเป็นผล เที่ยวตีตามบ้าน ทำการมงคล ไม่มีใครบ่น ผู้คนนินทา"*

คราวหนึ่งเปโมราตามเสด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ จากพระนครไปถึงท้ายเกาะใหญ่ได้ยินเสียงอะไรโหยหวน ก็รับสั่งถามเปโมราว่า แน่ะอะไรร้อง เปโมรากราบทูลเป็นโคลงสี่สุภาพทันใดว่า *"เสียงนุชนาฏเจ้า จับใจ"* แต่พอกราบทูลได้เพียงเท่านี้ก็ได้ยินเสียงบึ่ง ๆ ต่อท้าย จึงรู้ได้ว่าเป็นเสียงสุนัขหอน เปโมราก็เลยต่อให้จบเป็นโคลงบทหนึ่งดังนี้

"เสียงนุชนาฏเจ้า จับใจ
เอ๊ะ ผิดประหลาดไป เห่าด้วย
โอ๊ะ กัดพี่ยาไย หยอกเล่น หรือแม่
เอ๊ะ ผิดมนุษย์ม้วย แน่แล้วนางหมา"

ผู้เขียนขอเล่าเรื่องเยาวพจน์สักเล็กน้อยว่า เปโมราเอาบทกลอนของเดิมมาแต่งได้อย่างใด เช่นบทว่า *"แมงมุมเอย ขยุ้มหลังคา ลูกเจ็บหนักหนา วางลูกเสียเถิด"* และ *"ฝนตกแดดออก นกกระจอกเข้ารัง แม่หม้ายใส่เสื้อ ถ่อเรือไปดูหนัง"* เปโมราเอาไปแต่งได้ดังนี้

๏ เมื่อนั้น ขุนทองเธอนิมิตรผิดวิสัย ว่าฝนตกแดดออกประหลาดใจ นกกระจอกบินไขว่เข้ารัง ยังมีแม่หม้ายใส่เสื้อ ถ่อเรือลดเลี้ยวเที่ยวดูหนัง เลยละเมอเพ้อว่ามาดัง ๆ หลับสนิทจิตพะวังสบายครัน ฯ

๏ เมื่อนั้น นมพวงดวงจิตนิมิตรฝัน ว่าแมลงมุมขึ้นขยุ้มหลังคาพัน จับตัวแมลงวันว่าจะกิน แมลงวันนั้นประหลาดพูดว่า ว่าลูกเจ็บนักหนาอย่ากระโดดดิ้น จงวางลูกเสียเถิดจะลาบิน ฝันสิ้นก็ฟื้นตื่นพลัน พอรุ่งแจ้งแสงทองส่องฟ้า จึงปลุกภัสดาขมีขมัน ตื่นเถิดพระองค์ทรงธรรม์ นางสั่นองค์ไหวอยู่ไปมา ฯ

ในกระบวนบทเห่กล่อมของชาวบ้าน ถ้าเราไปขนบทที่ห่างไกลจากอารยธรรมสมัยใหม่ เราอาจได้ยินแม่กล่อมลูกด้วยเพลงแต่โบร่ำโบราณ สิ่งแรกที่เราจะประทับใจต่อความง่าย ๆ ของเพลง คือ ความรักของแม่ที่มีต่อลูก แม่ที่กล่อมลูกด้วยความรักจากหัวใจ เสียงอือ ๆ อา ๆ ของแม่ไม่ต้องห่วงว่าจะถูกต้องตามแบบแผนดุริยางคศิลป์หรือไม่ แต่เสียงนั้นก็เป็นเสียงทิพย์เสียงสวรรค์ของทั้งแม่และลูก บทขับกล่อมของแม่ง่าย ๆ ใช้คำธรรมดา ๆ ไม่ต้องพะวงว่าจะตรงตามฉันทลักษณ์หรือเปล่า แต่ก็เป็นบทกล่อมที่สกัดเอาความรักความทวงแทนของแม่ที่ต่อลูกออกมาเป็นคำกล่อมให้ลูกนอน ถ้าท่านไม่เชื่อท่านก็ลองอ่านบทกล่อมลูกบทนี้ดู จะเห็นได้ว่าอานุภาพแห่งความรักของแม่ที่มีต่อลูกนั้นล้นฟ้าล้นดินเพียงใด

กาเหว่า

๏ กาเหว่าเอย ไข่ไว้ให้แม่กาฟัก
แม่กาก็หลงรัก คิดว่าลูกในอุทร
คาบเอาข้าวมาเผื่อ ไปคาบเอาเหยื่อมาป้อน
ถนอมไว้ในรังนอน ซ่อนเหยื่อมาให้กิน
ปีกเจ้ายังอ่อนคลอแคล ท้อแท้จะสอนบิน
แม่กาพาไปกิน ที่ปากน้ำพระคงคา
ตีนเจ้าเหยียบสาหร่าย ปากก็ใช้หาปลา
กินกุ้งแลกินกั้ง กินหอยกระพังแมงดา
กินแล้วก็โผมา จับที่ต้นหว้าโพธิ์ทอง
ยังมีนายพราน เที่ยวเยียมเยียมมองมอง
ยกเอาปืนขึ้นส่อง จ้องเอาแม่กาดำ
ตัวหนึ่งว่าจะต้ม อีกตัวหนึ่งนั้นว่าจะย่า
กินนางแม่กาดำ ค่ำวันนี้อุแม่นา ฯ

บทกล่อมเด็กนอกจากแสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูกแล้ว ยังสะท้อนความรู้สึกนึกคิด และสภาพความเป็นอยู่ของสังคมอยู่ด้วยมิใช่น้อย เช่น

วัดโบสถ์

๏ วัดเอยวัดโบสถ์ ปลูกต้นข้าวโพดสาลี
ลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี
ต้นข้าวโพดสาลี ปานฉะนี้จะโรยรา ฯ

บทเห่กล่อมบทนี้แสดงถึงสัมพันธไมตรีระหว่างแม่ยายกับลูกเขยคนไทยไว้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ อาทิ เรื่องขุนช้างขุนแผน นอกจากนั้นยังได้แง่คิดเกี่ยวกับเรื่องโบสถ์ กล่าวคือ การสร้างวัดของคนไทยแต่ดั้งเดิมนั้น ส่วนใหญ่มีลักษณะง่าย ๆ คือมีเจดีย์เป็นประธาน มีวิหารไว้เป็นศาลาประชาคม เป็นที่ชุมนุมทำบุญฟังเทศน์ และกิจกรรมอื่น ๆ อีกร้อยแปด วัดส่วนใหญ่จึงไม่มีโบสถ์ หรือมีก็เป็นขนาดเล็กพอให้พระภิกษุลงทำสังฆกรรมเท่านั้น ฉะนั้น ถ้าวัดไหนมีโบสถ์จึงถือว่าเป็นกรณีพิเศษ เช่น วัดสามเสนก็ต้องเรียกว่าวัดโบสถ์สามเสนด้วยความปลาบปลื้มยินดี อีกอย่างที่ได้จากบทกล่อมบทนี้ คือ เรื่องข้าวโพด ข้าวโพดเป็นข้าวชนิดหนึ่ง ลำต้นสูงคล้ายอ้อย เมล็ดกลม ๆ เท่าถั่วลันเตา ออกแน่นเป็นฝักกลม ๆ ยาว ๆ รูปสาก มีกาบหุ้มหลายชั้น ถิ่นเดิมนัยว่าอยู่เม็กซิโก เดิมผู้เขียนก็งงว่าทำไมข้าวโพดจึงไปเกี่ยวกับข้าวสาลี เพราะข้าวสาลีนั้นมิใช่พืชพื้นเมือง ต่อมาเมื่อไปรับราชการอยู่ทางเหนือ จึงถึงบางอ้อ กล่าวคือ ภาคพายัพเรียกข้าวโพดว่าข้าวสาลี การเอาคำต่างท้องถิ่นซึ่งแปลเหมือนกันมาเรียกคู่กันนั้นมิใช่สร้อยคำ แต่มีวัตถุประสงค์จะให้เข้าใจกันทุกถิ่น เช่น เสื่อสาดซึ่งเป็นคำเดียวกันนั่นเอง

เรายังมีหน้ากระดาษเหลืออยู่บ้างเล็กน้อย พอที่จะตั้งข้อสังเกตเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับบทกล่อมเด็ก บทเด็กเล่นบางบท เช่นบทชื่อว่า "เจ้าทองสุก" มีเนื้อว่า *"เจ้าทองสุกเอย สุกเหมือนจะย้อย สุกนักแม่จะชักเป็นสายสร้อย ทำขวัญให้เจ้าร้อยชั่งเอย"* คำว่าเจ้าร้อยชั่งหรือแม่ร้อยชั่ง ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยพบ นอกจากเพลงชื่อสาวน้อยร้อยชั่ง สมัยก่อนการหมั้นผู้หญิง ถ้าฝ่ายหญิงเป็นสตรีมีตระกูล มีฐานะดี ก็ต้องหมั้นด้วยเงินถึงร้อยชั่ง นับว่าสูงสุดแล้วที่จะให้กันได้ คำว่าแม่ร้อยชั่ง จึงเป็นคำแสดงความชื่นชมยินดีให้เกียรติยกย่องกัน

อีกบทชื่อ "นกขมิ้น" มีเนื้อว่า *"นกขมิ้นเหลืองอ่อนเอย ค่ำแล้วจะนอนที่ตรงไหน จะนอนไหนก็นอนได้ สุมทุมพุ่มไม้ก็เคยนอน ลมพระพายชายพัดมาอ่อนอ่อน เจ้าเคยมานอนรังเอย"* บทกล่อมเด็กบทนี้แพร่หลายในรูปเพลงไทยเดิมและเพลงไทยปัจจุบันที่ไพเราะยิ่ง ที่มาของเพลงนี้คือนกขมิ้น เป็นนกที่มีนิสัยชอบทำรังในที่ลับตาคน จนพวกเราคิดไปว่านกชนิดนี้ไม่ทำรังนอน ค่ำแล้วนอนไหนก็นอนได้ จึงเกิดสำนวนเรียกชายหนุ่มเจ้าสำราญไม่ชอบนอนบ้านนอนช่องว่า *"พ่อนกขมิ้นเหลืองอ่อน"*

บทที่ตลกสนุกสนาน คือ "นาฬิเกต้นดก" ท่านผู้อ่านเป็นจำนวนมากคงจำได้ว่าร้องดังนี้

๏ โอละเห่ เจ้านาฬิเกต้นดก
ปลูกเอาไว้แถมพก หนุ่มน้อยจะมีเมีย
แค้นใจด้วยกระรอก มันกัดเอาดอกมะพร้าวเสีย
เจ้าก็ชวดมีเมีย ว่าจะกินยาตาย
เจ้ากินข้าวเหนียวนึ่ง กินน้ำผึ้งกับนมควาย
กินเสียจะให้ตาย เสียดายแต่นวลอุแม่นา ฯ

นาฬิเกก็คือ นาฬิกาหรือมะพร้าวนั่นเอง และเมื่อเขียนมาถึงตอนนี้เพื่อนคนหนึ่งเป็นชาวสวนมาหา เขาขยายความต่อไปว่า เป็นมะพร้าวชนิดหนึ่ง ผลเล็ก สีเหลืองจัด น้ำหอมหวาน แต่ก่อนเขาใช้กระโหลกมะพร้าวเจาะรูให้น้ำค่อย ๆ เข้าจนจมเป็นเครื่องวัดเวลา จึงเรียกเครื่องวัดเวลาว่านาฬิกา ที่ปลูกมะพร้าวไว้ใช้ในงานแต่งงานเห็นจะเอาไว้ใช้ตอนเปิดเตียบไหว้ผี ครั้นเจ้าหนุ่มชวดมีเมียก็ให้น้อยอกน้อยใจกินยาตาย โดยกินข้าวเหนียวกับน้ำผึ้งและนมควาย แต่แทนที่จะตายกลับเป็นยาบำรุงอาหาร เพราะตามตำรับยาไทยซึ่งนายกสมาคมเภสัชและอายุรเวชโบราณแห่งประเทศไทยเป็นผู้เรียบเรียงได้ยืนยันไว้ว่าน้ำผึ้งมีรสหวาน ร้อนฝาด มีสรรพคุณผายธาตุ แก้ผอมแห้ง ส่วนน้ำนมควายก็มีรสหวาน กินแก้พรรดึก ให้เจริญรสอาหาร

บทเห่กล่อมจากท้องถิ่นต่าง ๆ ก็แสดงร่องรอยทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอยู่มิใช่น้อย เช่น

เมืองนคร

๏ เมืองนครเอย แต่ก่อนเขาเล่ามา
พระศรีธรรมโศกราชมีวาสนา ได้ก่อมหาธาตุยอดทองคำ
ไว้เป็นที่บูชามหาชน ผู้งคนนับถืออุปถัมภ์
ที่หรุดโทรมซ่อมไว้ไม่ตกต่ำ เช้าค่ำมีคนไปบูชาเอย ฯ

ไปนคร

๏ ไปเอยไปนคร ไปแลพระนอนพระนั่ง
พระพิงเสาดั้ง หลังคามุงกระเบื้อง
เข้าไปนั่งแค่แค่ แลเหมือนพระทรงเครื่อง
หลังคามุงกระเบื้อง งามนักพระทูลหัวเอย ฯ

มีบทกล่อมทางเหนืออยู่บทหนึ่งฟังแล้วน่าสงสาร แสดงสภาพของครอบครัวที่ยากจนครอบครัวหนึ่ง ลูกร้องไห้อยากกินเนื้อกินปลา ก็ไม่มีใครไปหาไปซ้อนมาให้ มีแต่ข้าวเย็นอยู่สองสามก้อน ก็เอามาป้อนแล้วปลอบให้หลับไป แต่แม่ก็ยังมีความหวังว่าต่อไปลูกคงจะมีความสุขความเจริญเหมือนกับลูกของคนอื่น เนื้อร้องเขามีดังนี้

อื่ออือจา

๏ อื่ออือจา นายหลับสองตำอย่าไปให้
แก้วแก่นให้ลูกแม่จะใหญ่วันหนึ่ง นายให้อยากกินจิ้น
บ่มีไผคนใดแล่นไปส้อน มีข้าวเย็นอยู่สองสามก้อน
ป้อนแล้วค่อยหลับไป อดใจ๋หลับสองตา
แก้วนอนจาอย่าไปให้ แก้วแก่นให้ลูกอื่แม่จะใหญ่วันนึ่ง ฯ

ถ้าท่านได้อ่านบทเด็กเล่นก็คงจะนึกถึงความหลัง ความสนุกสนานในสมัยเด็ก เช่นเล่น รี ๆ ข้าวสาร งูกินทาง โพงพาง ตะเข้ตะโขง จ้ำจี้มะเขือเปาะ แม่ศรีลาสะ และอื่น ๆ อีกมาก แต่มาสมัยลูกสาวของผู้เขียนที่โรงเรียนอนุบาล เขาสอนให้เล่นแบบเด็กฝรั่งไปหมด เพราะครูเขาเรียนมาจากเมืองฝรั่ง ก็ได้แต่มาเล่าสู่กันฟังไว้เท่านั้น ไม่มีสติปัญญาจะไปแก้ไขอย่างใด ในบทเด็กเล่นเหล่านี้สนุกสนานมาก และมีเนื้อความน่าสนใจตามเคย ดังจะขอยกตัวอย่างสักเล็กน้อย คือ

ฉะป่อย

๏ ฉะป่อยแม่นางป่อยเอย ใครใช้ใครสอย
ไปซื้อหอยสามเพ็ง อ้ายเจ็กมันมากมันจะลากเข้าเก๋ง ฯ

อ่านแล้วให้นึกถึงพระราชนิพนธ์เจาะป่าของพระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งทรงไว้ว่า

๏ ข้าหน่อยแม่นางก็อยเอย อย่าทำใจน้อยหน้าตาบูดบึ้ง
ยิ้มเสียให้แฉ่งอย่าแสร้งมืนตึง ข้าหน่อยแม่นางก็อยเอย ฯ

ทำให้คิดไปว่า อาจทรงรับ เอาท่วงทำนอง บทเด็กเล่นเหล่านี้เข้าไปดัดแปลงแทรกพระราชนิพนธ์ด้วยก็ได้ และในเนื้อบทเล่นแสดงสภาพความเป็นอยู่ของกรุงเทพฯ สมัยก่อนว่า เราเคยจัดให้ชาวต่างประเทศอยู่กันเป็นย่าน ๆ เช่น ที่ถนนตานี ที่บ้านญวน ที่บ้านเขมร ที่กุฎีจีน ส่วนพวกจีนนั้นเดิมมีรกรากอยู่ที่บางกอก แต่เมื่อพระพุทธยอดฟ้าฯ มีพระราชประสงค์จะสร้างพระบรมมหาราชวังตรงบริเวณนั้น จึงโปรดให้อพยพพวกจีนลงไปอยู่ที่สามเพ็ง สามเพ็งจึงกลายเป็นย่านของคนจีนมาตั้งแต่สร้างกรุงรัตนโกสินทร์ ในหนังสือตำราแม่ครัวหัวป่าก์ของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ได้แถลงไว้ว่าตามสามเพ็งเป็นตลาดที่คึกคักไปด้วยอาหารนานาชนิด โดยเฉพาะสัตว์น้ำ ดังนั้นในบทร้องจึงว่า *"ใครใช้ใครสอย ไปซื้อหอยสามเพ็ง"* และสินค้าที่ขึ้นชื่อของสามเพ็งอีกอย่างก็คือหญิงนครโสเภณี จึงมีคำด่ากันว่าเป็น *"ผู้หญิงสามเพ็ง"* เท่ากับ *"หญิงบางจำพวก"* ในขณะนี้นั่นเอง

ใครตด

๏ ใครตด กันเน่ากันหนอน พระอินทร์ถือศรยี่ม้าไล่ฟัน ดวงจันทร์ลั่นปัอ ยอปิ่งยั้งเปี้ยวเลี้ยวปู๊ด ฯ

บทใครตดนี้แปลกมากที่พระอินทร์ยี่ม้าถือศร เพราะธรรมดาพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ และถือวชิระ และยังแถมมีเรื่องโกรธเคืองกับพระจันทร์เสียอีก ซึ่งไม่ปรากฏในเทพนิยายฉบับใด

นางแมว

๏ นางแมวเอย ท่านให้ขอฝน
ให้ขอน้ำมนต์ รดหัวนางแมวบ้าง
ขอเบี้ยค่าจ้าง หามนางแมวมา
ให้ถูกทั้งข้าว อย่าให้ข้าวตายฝอย
ข้าวเกวียนละสองร้อย อ้อยลำละยี่สิบ
ไปซื้อหมากดิบ ถึงเมืองไชโย
ลูกสาวโตโต เร่งให้มีลูก
ทั้งข้าวก็ให้ถูก ลูกไม้อย่าให้แพง
ทำตาแดง ๆ ร่อนรับร่อนเร่
ฝนก็เทลงมา ๆ ฯ

ประเพณีแห่นางแมว เป็นประเพณีของชนชาติกสิกรรม เป็นความเชื่อถือเกี่ยวกับความงอกงามและความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ซึ่งทางมานุษยวิทยาเรียกว่า Fertility rites และได้ทำสืบเนื่องกันมาแต่โบราณ ในเรื่องแห่นางแมวนั้นเป็นประเพณีของชาวไทยภาคกลาง ถ้าปีใดฝนล่าแล้งผิดปกติก็จับแมวตัวเมียตัวหนึ่งใส่ตะกร้าชลอมตามแต่จะหา ออกแทนแห่ไปตามละแวกบ้าน ตีม้องกลองฉาบฉิ่งให้สนั่นหวั่นไหวไปหมด พร้อมกับร้องบทแห่นางแมวอย่างสุดเสียง บางทีก็มีกระเดียดไปทางทยาบโลน แต่ก็ตะโกนเน้นตอนสำคัญ ๆ กันเต็มที่ เมื่อแห่ถึงหน้าบ้านใคร เจ้าของบ้านก็ต้องตักน้ำจากตุ่มหน้าบ้านสาดแมวให้เปียก แล้วให้รางวัลแก่ขบวนแห่ส่วนใหญ่เป็นเหล้าและของกิน พอแห่สุดเขตบ้านแล้วก็กลับ มาชุมนุมเลี้ยงดูกันอย่างสนุกสนาน พร้อมทั้งปล่อยแมวให้เป็นอิสระ อาการที่ทำอย่างนี้เป็นเรื่องที่เรียกว่า แมยิก (Magic) ซึ่งเป็นวิชาทางไสยศาสตร์ เพื่อบังคับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติให้เป็นไปตามประสงค์ที่ต้องการ แมยิกในกรณีนี้เข้าลักษณะที่ว่า *"สิ่งที่เหมือนกันย่อมเผล็ดผลเหมือนกัน"* (Like produces like) กล่าวคือ เมื่อถูกสาดน้ำเปียกก็จะทำให้สิ่งอื่นเปียก (คือฝนตก) เหมือนกัน

บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น เป็นเรื่องชวนอ่านให้คิดเพลินดังเช่น ท่านเสฐียรโกเศศได้เขียนบทความเรื่องจิงโจ้มาโล้สำเภาอ่านแล้วสนุกสนานมาก ซึ่งสรุปความได้ว่าจิงโจ้

นั้นเห็นจะเป็นนกชนิดหนึ่งเป็นญาติ ๆ กับพวกนกขมิ้น เวลามันร้องมันโยกย้ายไปมายงโย่ยงหยกไม่อยู่กับที่เลยเอาเสียงที่มันร้องมาใช้กินความถึงท่าทางของมันด้วย และลามปามเอามาตั้งชื่อให้แก่สิ่งที่มีท่าทางคล้ายคลึงเช่นนั้น เป็นเรื่องย้ายความหมาย ในบทเด็กร้องจึงหมายถึงเจ๊กที่โล้เรือโคลงไปโคลงมา หมาเห็นแปลกจึงไล่เห่า เล่าเอาเจ๊กตกใจโดดน้ำหนีจนเปียกปอนไปหมด จนเจ้าของหมาต้องเอากล้วยมาทำขวัญถึง ๒ หวี

ผู้เขียนจะจบก็จบไม่ลง เพราะอ่านบทกลอนเหล่านี้แต่ละบทก็น่าอ่านน่าคิดทั้งนั้น แต่เนื่องจากหน้ากระดาษจำกัด จึงขอจากกันเท่านี้ และจะรู้สึกยินดีมาก ถ้ามีส่วนทำให้มีผู้สนใจในมรดกของสังคมขึ้นมาบ้าง แม้จะเป็นเพียงเล็กน้อยก็ยังดี

แวะเยือนทั่วไทย

(ต่อจากหน้า ๕๗)

ไม่ต้องบอกก็คงเดากันออกว่าเป็นยังไง ก็เราไปเอาช่วงปลายเดือนธันวาคมชะด้วย แต่ถึงจะหนาวอากาศก็บริสุทธิ์ ยิ่งตอนเช้าด้วยแล้วอากาศสดชื่นดีจริง ๆ ทิวเขาเต็มไปด้วยทะเลหมอกบาง ๆกระจายครอบคลุมเนินเขาที่ลดหลั่น และเป็นแหล่งกำเนิดของชาวาวี ชาที่ดีที่สุด *(คนที่นั่นเขาบอกว่าดีที่สุดในโลกด้วย)* เพราะที่ราบและเนินเขาเราจะเห็นต้นชาขึ้นเต็มไปหมด ซึ่งก็คงจะเดากันออกอีกนั่นแหละว่าชาวาวีจะมีอาชีพอะไร ของที่ระลึกสำหรับการมาเยือนวาวีก็คงจะไม่พ้น "ชาโอวหลง" หรือ ชาวาวี เราลองชิมแล้วรสเด็ดจริง ๆ

หมู่บ้านวาวีแห่งนี้อยู่ในเขตป่าสงวน มีชาวจีนฮ่อ *(จากยูนาน)* อาศัยอยู่มากที่สุด มีทั้งผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ ที่นั่นจะมีวัดไทยที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบพม่า มัสยิดของอิสลาม และโบสถ์ ของศาสนาคริสต์ รวมทั้งวิหารเจ้าแม่กวนอิม ลักษณะอาคารบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะถอดแบบมาจากบ้านในชนบทจีน *(คล้าย ๆกับที่เราเคยเห็นกันในภาพยนตร์กำลังภายในนั่นแหละ)* ภาษาที่ใช้คือภาษาจีนกลาง แต่พวกเขาก็พูดภาษาไทยกลางกันได้นอกจากพวกจีนฮ่อแล้ว ที่นี่ก็ยังเป็นที่ ๆ มีชาวเขาทุกเผ่าอยู่มากที่สุดด้วย สมญานามของที่นี่ก็คือ"ดินแดนแห่งภูเขาและชาวดอย" มีชาวเขาเผ่าอีก้อ ซึ่งเขาเรียกตัวเองว่า "อะข่า" อยู่มากที่สุด รองลงมาก็คือ ลีซอ และลาฮู *(หรือมูเซอร์)* ชาวเขาพวกนี้นับถือผี ไม่มีประเพณีเหมือนพวกเย้า แต่สำหรับคนในหมู่บ้านวาวีที่เป็นจีนฮ่อนั้น จะถือขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีน พวกเราได้มีโอกาสขึ้นไปเยือนหมู่บ้านของพวกอะข่าด้วย ได้ไปดูลานสาวกอด ซึ่งก็ได้ทราบความจริงเกี่ยวกับลานสาวกอด ซึ่งผิดไปจากที่เคยได้รู้มา ที่จริงลานสาวกอดนี้เป็นสถานที่ที่ชาวอะข่าจะมารำร้องทำเพลงกันในคืนเดือนหงาย ถึงเทศกาลปีใหม่ก็จะมีพิธีโล้ชิงช้า และเล่นลูกช่างกัน เป็นเสมือนลานอเนกประสงค์ ไม่ใช่เป็นที่สำหรับหนุ่มสาวมาพรอดรักกันอย่างที่หลายคนเคยเข้าใจกัน ประเพณีแต่งงานของพวกเขาก็แปลก ตามธรรมเนียมหญิงจะแต่งงานที่บ้านของชาย ก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่ที่แปลกก็คือ พ่อแม่ของหญิงไม่มีสิทธิ์ไปกินเลี้ยงที่บ้านจ้าวบ่าว ไม่ว่าที่ไหน ๆ สิทธิสตรีดูจะไม่มีทางที่จะทัดเทียมกับบุรุษได้ เรากลับมาดูอะไรในหมู่บ้านวาวีกันต่อดีกว่า ที่นี่มีสภาพคล้ายกับเมือง ๆหนึ่ง คนพื้นราบจะเรียกที่นี่ว่า "นครวาวี" เพราะที่นี่มีทุกสิ่งทุกอย่างพร้อม ชนชาววาวีมีฐานะค่อนข้างดี ที่นี่มีทั้งวัดหลายนิกาย สถานพยาบาล โปรษณีย์ ตลาด ร้านขายอาหารของชำต่าง ๆ ในด้านบันเทิงก็มีร้านขายสุรา บาร์เล็ก ๆ โรงวิดิโอ โต๊ะสนุกเกอร์ และดิสโก้เธคแบบพื้นบ้านด้วย รวมทั้งแหล่งที่ให้การศึกษากับเด็ก ๆลูกหลานชาววาวีด้วย คือ โรงเรียนบ้านวาวี ซึ่งการเดินทางของพวกเราในครั้งนี้ ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศึกษาฯ วสันต์ ขมสวัสดิ์ และคุณสดศรี สุวรรณพัฒน์ ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านวาวี การได้มาเยือนนครวาวี ดินแดนแห่งภูเขาและชาวดอยในครั้งนี้รวมทั้งได้พบกับผู้คนที่มีอัธยาศัยไมตรีใบหน้าฉาบไปด้วยรอยยิ้ม ทุกสิ่งทุกอย่างที่นี่จะยังคงอยู่ในความทรงจำของพวกเราตลอดไป

ต้นไม้ในหน่วยงาน

วิจิตร อาวะกุล

หน่วยงาน สถานที่ราชการ บริษัทห้างร้าน เอกชน นอกจากจะประกอบไปด้วยชื่อเสียง เกียรติคุณ ภาพพจน์ บุคคลิก ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ธุรกิจการค้า ตัวอาคาร บริเวณที่กว้างขวางแล้ว การปลูกต้นไม้ ตัดแต่ง ประดับประดาด้วยต้นไม้ นับว่าเป็นอาภรณ์อันสำคัญยิ่งอีกส่วนหนึ่งของการบริหารหน่วยงานด้วย เพราะต้นไม้ในหน่วยงานจะบ่งบอกถึง การดูแลเอาใจใส่หน่วยงาน บ่งบอกถึงรสนิยม ความละเอียดอ่อน และสุนทรีย์ของผู้บริหารด้วย ต้นไม้ในหน่วยงานจึงอาจบ่งบอกแสดงออกสร้างเสริมหรือทำลายบุคลิกภาพพจน์ของหน่วยงานได้เสมอ

เมื่อเราเข้าไปในหน่วยงาน บางหน่วยงานจะรู้สึกร่มรื่น เพราะมีการปลูกต้นไม้ใหญ่ยืนต้นให้ร่มเงาอย่างทั่วถึง ทั่วบริเวณ บางหน่วยงานไม่มีต้นไม้หรือว่าต้นไม้น้อยอากาศทั่วบริเวณจะร้อนเมื่อแดดส่องไปยังถนนหรือบริเวณคอนกรีต หรือตัวอาคารก็จะอมความร้อนและแผ่รังสีความร้อน เพิ่มความร้อนไปทั่วบริเวณ จึงทำให้อากาศในหน่วยงาน หรือบ้านเรือนที่ไม่ได้ปลูกต้นไม้ร้อนอบอ้าวหรือร้อนจัดไม่น่าอยู่ ทำให้ผู้อาศัยเกิดอารมณ์หงุดหงิดอากาศก็ไม่สะอาดบริสุทธิ์ การปลูกต้นไม้ในบริเวณหน่วยงาน สถานที่ เป็นการสร้างความสง่างามให้กับหน่วยงานอีกทั้งเป็นอาภรณ์ประดับเพิ่มความสวยงามอีกต่างหากอีกด้วย ต้นไม้ยิ่งมีมากเท่าไรก็จะเพิ่มความร่มเย็น ร่มรื่นอากาศบริสุทธิ์ เพราะต้นไม้จะดูดคาร์บอนไดอ๊อกไซด์ และคายก๊าซอ๊อกซิเจน ทำให้มนุษย์ใจคอเยือกเย็น สุขุมไม่ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย

นอกจากนั้น ผู้ทำงาน พนักงาน ข้าราชการ จะได้อาศัยร่มเงาของต้นไม้ในขณะสัญจรไปมาในบริเวณหน่วยงาน การเดินทางจากตึกหนึ่งไปยังอีกตึกหนึ่ง ซึ่งอยู่ห่างกันโดยไม่ต้องตากแดดที่แผดเผาการเดินทางทำให้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นการออกกำลังให้ได้รับอากาศบริสุทธิ์จากต้นไม้ด้วย การเดินทางทำให้พนักงานได้พบปะกัน เห็นหน้าเห็นตากัน ทำให้เกิดความคุ้นเคยกัน ได้พูดจารู้จักกันได้เป็นการสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์ขึ้นไปหน่วยงาน

อาจจัดม้าหิน ม้านั่ง ที่พักผ่อนใต้ต้นไม้ แทนที่จะเก็บตัวอยู่แต่ภายในห้องหรือที่ทำงานตลอดเวลา ถ้าหากไม่มีต้นไม้ แดดร้อนผู้คนก็ไม่อยากออกไปเดินตากแดดที่ร้อนซึ่งเป็นอันตรายต่อผิวหนังหรือทำให้ผิวดำคล้ำไป

การปลูกต้นไม้ในหน่วยงานหรือบริเวณต่าง ๆ ควรมีการวางแผนการปลูกต้นไม้เพื่อให้การปลูกต้นไม้มีระเบียบสวยงาม พิจารณาว่าตรงไหนบริเวณไหนจะปลูกต้นอะไรจะแซมด้วยต้นอะไรบ้าง ส่วนไหนควรจะปลูกต้นไม้พุ่ม ส่วนไหนจะปลูกดอกไม้ประดับอะไรบ้าง ต้องช่วยกันคิด ช่วยกันเสนอแนะ นอกจากการวางแผนการปลูกต้นไม้แล้วต้องมีการดูแลรักษาและพัฒนาต้นไม้อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ปล่อยไว้จนรก พอถึงวันสำคัญหรือวันพัฒนาก็ทำกันครั้งหนึ่ง การตัดแต่ง บูรณะปลูกซ่อมต้องทำกันทุกวัน ทุกอาทิตย์ เพราะ

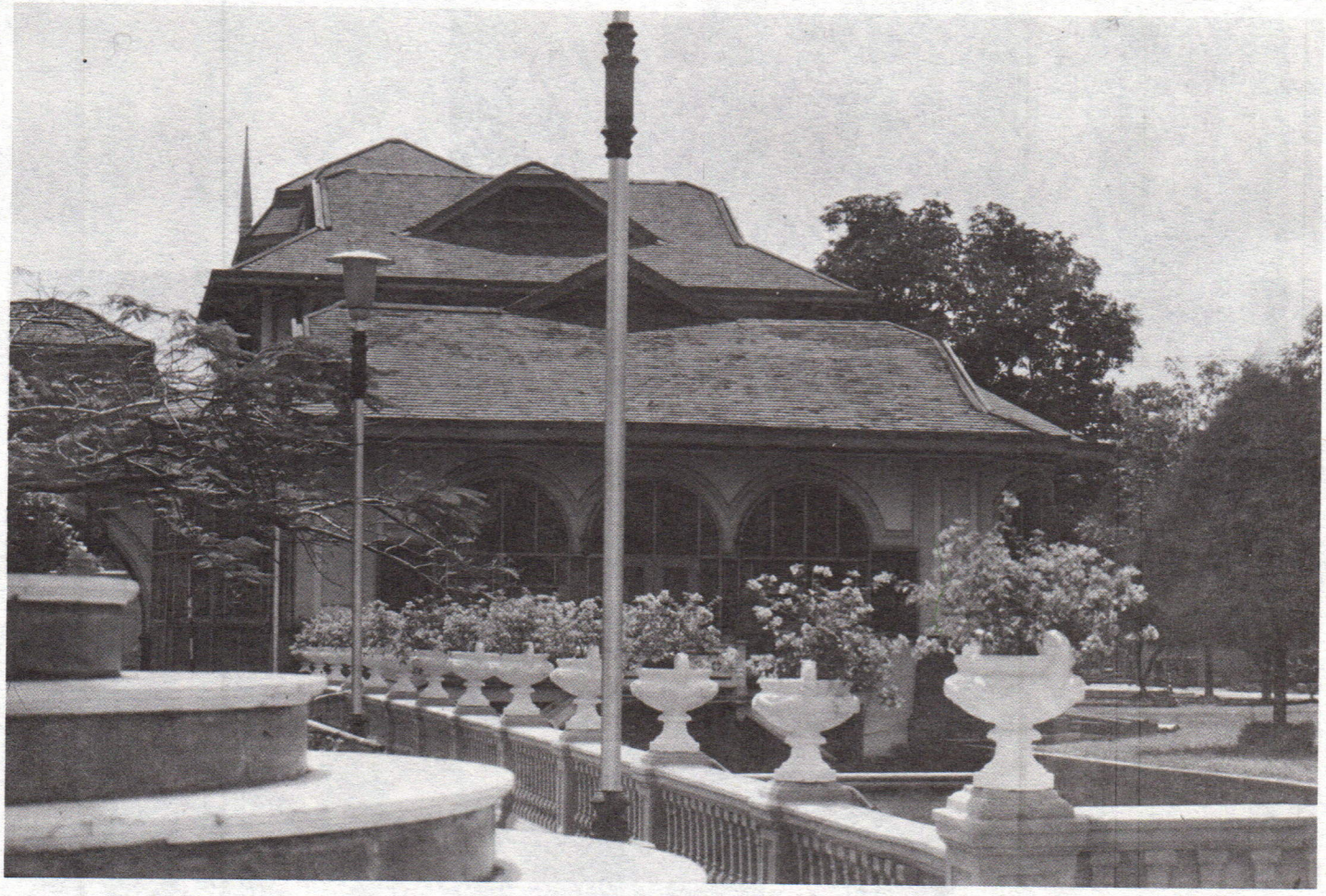

“

การปลูกต้นไม้ในบริเวณหน่วยงาน สถานที่
เป็นการสร้างความสง่างามให้กับหน่วยงาน
ต้นไม้ยิ่งมีมากเท่าไร
ก็จะเพิ่มความร่มเย็น ร่มรื่น อากาศบริสุทธิ์
ทำให้มนุษย์ใจคอเยือกเย็น สุขุม
ไม่ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย

”

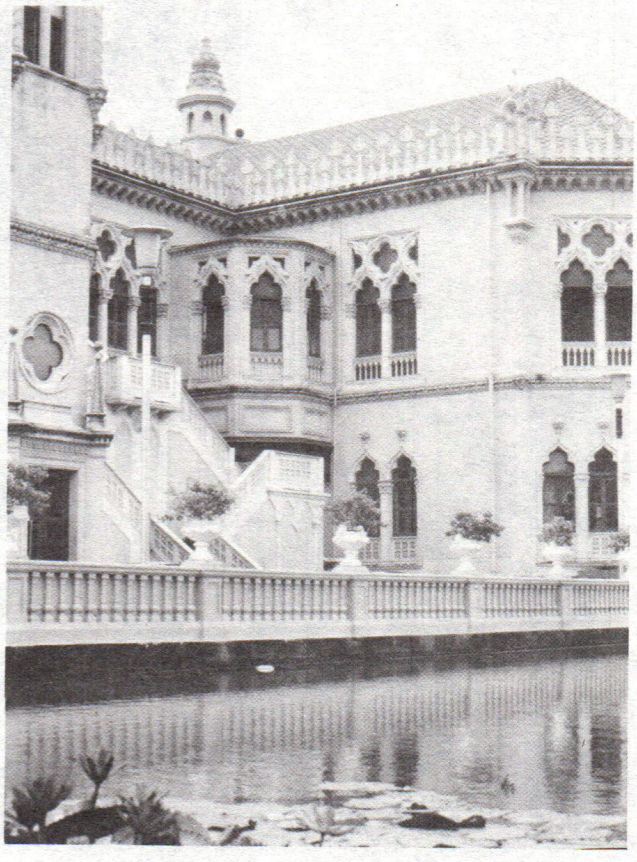

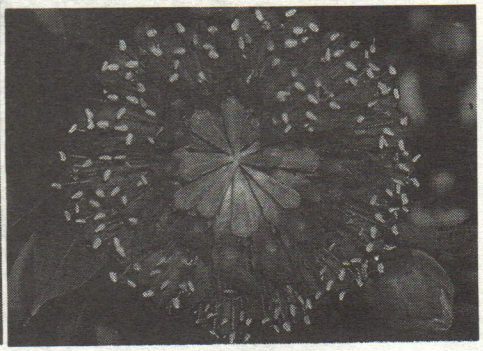

๑. ชงโค
๒.อโศกสปัน
๓.หางนกยูง
๔.สุพรรณิการ์
๕.บานบุรี

บริเวณที่ต้นไม้ได้รับการดูแลเอาใจใส่กับบริเวณที่ปล่อยปละละเลยนั้นต่างกันที่ความสวยงามความเป็นระเบียบเรียบร้อย

การตัดแต่งกิ่งต้นไม้ให้สวยงามไม่รกรุงรัง หรือปล่อยให้ต้นไม้แตกกิ่งอย่างเปะปะไปตามธรรมชาติจะทำให้รกรุงรังไม่สวยงาม ควรจะมีการตัดแต่งกิ่งที่ยาวเกินไป กิ่งที่ชี้ไม่เป็นระเบียบควรตัดออกเสียบ้างเพื่อให้สวยงาม ตัดแต่งกิ่งใบที่ทึบเกินไปให้โปร่งเพื่อให้แสงแดดสอดส่องเข้าถึงในพุ่ม กิ่งที่แห้งตำตัดทิ้งไป จะทำให้ต้นไม้แตกใบใหม่ที่สวยงาม ควรแต่งทรงแต่งพุ่มทุกพุ่มอยู่ตลอดเวลาเพราะธรรมชาติของต้นไม้ย่อมงอกใบแตกกิ่งอยู่ทุกวัน ทุกอาทิตย์ เช่นเดียวกับเส้นผมและเล็บของคนเรา ต้องคอยตัดคอยแต่งให้สวยงาม ถ้าเราไม่ตัดผม ไม่สระผม ไม่ตัดไม่แต่งเล็บ ไม่ขอย ไม่เซทผม ไม่หวีผมเสียเลยเป็นเวลานาน ผมเผ้าคงน่าเกลียดและสกปรกไม่น่าดู เช่นเดียวกับต้นไม้ที่เจ้าของไม่ได้เอาใจใส่ เพียงแต่ปลูก ปลูก ปลูก ให้มีต้นไม้ แต่ไม่เอาใจใส่อย่างเพียงพอระดับหนึ่งก็จะกลายเป็นป่ารกกลายเป็นต้นไม้ในป่า ซึ่งเป็นคนละแบบกับการปลูกต้นไม้ในหน่วยงานที่เรากล่าวถึงซึ่งเป็นการปลูกต้นไม้ในบริเวณที่อยู่อาศัยหรือหน่วยงาน

เมื่อต้นไม้ต้นใดตาย ต้องมีการปลูกซ่อมแซมแทนต้นที่ตายไปอย่าปล่อยให้ขาดช่วง เกิดช่องว่าง เมื่อมีโรค มีหนองแมลง เจาะไชต้นไม้ ต้องรีบทำการฉีดยารักษา ไม่ปล่อยให้หนอนแมลงทำลายต้นไม้ต้นแล้วต้นเล่า ตายไปต่อหน้าต่อตาก็ยังเฉยเมยอยู่ ต้นกาฝากที่เกาะที่กิ่งต้นไม้ต้องตัดกิ่งนั้นออกไป

บางแห่งปล่อยให้กาฝากเจริญเติบโตเป็นพุ่มใหญ่ก็ยังทิ้งไว้

การปลูกต้นไม้ การดูแลเอาใจใส่ การตัดแต่งกิ่ง การกำจัดแมลงและหนอนจากต้นไม้ หากหน่วยงานได้ทำอยู่เป็นประจำก็จะเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ที่อยู่ในหน่วยงานนั้นจากการที่ได้เห็น ได้สังเกต วิธีปลูก วิธีรดน้ำ ดูแลรักษา การฉีดยาป้องกันแมลง ก็สามารถจำเอาไปปฏิบัติในการปลูกต้นไม้ในบ้านตนเองหรือที่อื่นได้

ต้นไม้ที่ให้ร่มเงา และให้ดอกสวยงามที่จะเลือกปลูกได้มีหลายชนิดให้เลือก บางชนิดก็ไม่ค่อยทิ้งใบ น่าปลูกไม่น้อย การปลูกก็อาจทำได้หลายวิธีเช่น ปลูกเป็นแถวยาวตลอด หรือปลูกเป็นตอน ๆ เป็นหมู่ตามแผน ตามความต้องการได้ เช่น ต้นมะม่วง ต้นมะขาม ต้นมะขามเทศ ต้นประดู่บ้าน ต้นอโศกน้ำ ต้นโพธิ์ ต้นตะแบกนา ต้นเสลา ต้นกระทิง ต้นมะฮอกกานี สนประดิพัทธ์ ฯลฯ

ต้นไม้ที่ให้ร่มและดอกสวยงาม เช่น ต้นราชพฤกษ์ ต้นหางนกยูง ต้นทองกวาว ต้นศรีตรัง ต้นสุพรรณิการ์ ต้นปีบทอง ต้นแคแสด ต้นชงโค ต้นฝ้ายคำ ต้นหางนกยูงฝรั่ง ต้นอินทนิลน้ำ เป็นต้น

บางทีต้องการปลูกจำพวกไม้เลื้อย ที่ให้เลื้อยบนรั้ว หรือให้เลื้อยบนค้างเพื่อให้ร่มเงาสำหรับทางคนเดิน อาจใช้ไม้เลื้อยต่าง ๆ เช่น การเวก พวงประดิษฐ์ เฟื่องฟ้า ไม้ดอกอื่น ๆ เช่น ชบา เข็ม ผกากรอง ดอนย่าบัวต่าง ๆ ปลูกในสระน้ำ

ต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ ถ้าทุกแห่งปลูกในหน่วยงานบริเวณสถานที่ต่าง ๆ จะเพิ่มความสวยงาม ร่มเย็น ให้ความเขียวชจี มีสีสันของดอกไม้ทำให้สถานที่มีชีวิตจิตใจไม่แห้งแล้งเป็นการเสริมสร้างบุคลิกที่ดีให้แก่สถานที่ ซึ่งขณะนี้ได้มีการรณรงค์ให้ปลูกต้นไม้เพิ่มความเขียวสด ลดมลพิษ ต้นไม้จะช่วยลดมลพิษให้ความเขียวสดงดงาม ให้ความชุ่มชื่น จึงขอเชิญชวนท่านทั้งหลายได้วางแผนปลูกต้นไม้ในหน่วยงานของท่านกันเถอะ ปลูกต้นไม้ให้มาก ๆ ความแห้งแล้งจะลดลง อากาศ ก็จะบริสุทธิ์ ทำให้บ้านเมืองสังคมน่าอยู่อาศัยขึ้นอีกมาก

"โป๊ยเซียน"

ไม้ประดับที่มีการส่งออกขายต่างประเทศแล้ว

ชาคริต จุลกะเสวี

ท่านผู้อ่าน "วารสารไทย" ทั้งหลาย คงจะมีเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่มีโอกาสจะได้ทราบว่า ปัจจุบันมีไม้ประดับอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งเริ่มติดตลาดส่งออกขายต่างประเทศได้บ้างแล้ว นั่นก็คือ "โป๊ยเซียน" ต้นไม้ชื่อเก่าแก่ที่ออกจะคุ้นหูคนไทยเรามานานแล้วนั่นเอง

ต้น "โป๊ยเซียน" เป็นไม้ประดับที่คนไทยเรารู้จักชื่อกันมานานแล้ว และแต่ก่อนยังมีความเชื่อถือกันด้วยซ้ำไปว่า ถ้าหากผู้ใดปลูกต้นโป๊ยเซียนให้มีดอกขนาดใหญ่ และมีดอกเป็นจำนวนมากได้แล้วละก็จะเกิดโชคลาภนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ผู้ปลูกได้ด้วย

แต่ปัจจุบันนี้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การเกษตร ได้ให้ความเชื่อดังกล่าวเริ่มเลือนหายไปแล้วละครับ ทั้งนี้ก็เนื่องจากได้มีผู้ที่สามารถใช้วิชาการเกษตรแผนใหม่ มาช่วยปรับปรุงพันธุ์โป๊ยเซียน ทำให้ได้ต้นที่มีขนาดดอกใหญ่กว่าปกติ และสามารถทำให้มีจำนวนดอกได้มากถึง ๖๔ ดอกใน ๑ ช่อ หรือมากกว่านั้นเสียอีกด้วยซ้ำไป แถมยังมีดอกซ้อนเป็นชั้น ๆ และมีสีดอกที่แปลกมากมายหลากหลายสีหลายลักษณะ จึงเป็นไม้ประดับที่นิยมแพร่หลายมีเพาะปลูกกันมากยิ่งขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อนำไปใช้ในการประดับตกแต่งอาคาร และใช้ในการจัดตกแต่งสวนก็ได้ดีมาก

อย่างเช่นที่ "สวนศรีอรุณ" ของคุณประนอม ศรีอรุณสว่าง เลขที่ ๑๔๐ ถนนเพชรเกษม ซอย ๒๘ ตำบลคูหาสวรรค์ เขตภาษีเจริญ กทม. โทรศัพท์หมายเลข ๔๕๗-๕๘๘๒ ซึ่งที่สวนนี้เป็นแหล่งที่สำคัญแห่งหนึ่งในการปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์ต้นโป๊ยเซียนนี้ โดยได้มีการผลิตออกขายส่งและขายปลีก ทั้งภายในประเทศและส่งขายต่างประเทศได้ด้วย ชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางแล้วนั้น ก็คงพอจะเป็นตัวอย่างให้เห็นความจริงในเรื่องนี้ได้ดีขึ้น

พันธุ์โป๊ยเซียนที่ได้ปรับปรุงขึ้นมาใหม่นั้น มีอยู่มากมายหลาย

พันธุ์ เช่น พันธุ์ชมพูพัทยา พันธุ์อินทิรา พันธุ์เพชรดอยคำ พันธุ์ส้มราชา พันธุ์วาเลนไทน์ และพันธุ์ออมทอง เหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีพันธุ์ที่ได้ผสมขึ้นมาใหม่ แต่ยังไม่ได้รับการตั้งชื่อ โดยจะเรียกกันทั่วไปว่าลูกผสมเฉย ๆ อย่างนี้ก็ยังมีอีกมากมายหลายพันธุ์

พันธุ์โป๊ยเซียนใหม่ ๆ เหล่านี้ จะมีขนาดดอกที่ใหญ่กว่าพันธุ์ดั้งเดิมมาก มีสีสรรสวยงามที่แปลกออกไป และมีลักษณะของการมีจุดประ มีสีดอกที่แตกต่างกันไปอีกด้วย นอกจากนี้แล้วก็ยังมีลักษณะการบานของดอก ที่มีลักษณะแตกต่างกันไปอีกด้วย จากลักษณะของต้นและดอกโป๊ยเซียนที่พัฒนาขึ้นมานี้เอง จึงเป็นที่สนใจของนักนิยมไม้ดอกไม้ประดับ ทั้งในและนอกประเทศไทยเราด้วย

ซึ่งทางสวน "ศรีอรุณ" ที่ผมขอยกมาเป็นตัวอย่างแห่งนี้ สามารถส่งต้นโป๊ยเซียนออกสู่ประเทศญี่ปุ่น ขายได้ราคาที่ดีมาก เช่นบางพันธุ์สามารถขายได้มีราคาสูงถึงต้นละ ๕๐,๐๐๐ บาท และส่งออกได้คราวละมาก ๆ สำหรับภายในประเทศก็ได้มีขายส่งภายในกรุงเทพฯ และมีส่งไปขายยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศอีกด้วย

จากที่ได้มีการพัฒนาการปลูก และการขยายพันธุ์โป๊ยเซียนนี้ จนสามารถทำให้ปฏิบัติตามกันได้ไม่ยากนัก ทั้งยังสามารถทำรายได้ให้แก่เจ้าของได้อย่างดีด้วย จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้โป๊ยเซียนนี้เป็นพันธุ์ไม้ที่ได้รับความนิยมกันมากขึ้นแล้ว และทางกรมส่งเสริมการเกษตร ก็ได้ให้มีการส่งเสริมในเรื่องการปลูกโป๊ยเซียนนี้ เพื่อทำให้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งในอนาคตให้จงได้

ต้นโป๊ยเซียนเป็นพืชที่ชอบอากาศร้อนชื้น มีลำต้นอวบน้ำ มียางสีขาว ซึ่งอาจเป็นพิษสำหรับผู้ที่แพ้ฤทธิ์ยางของมันได้ และยังมีหนามที่แหลมคม ปัจจุบันที่นิยมปลูกกันมากขึ้นแล้วนั้น ก็มีสีสรรของดอกมากมายหลากหลายสี ดอกและต้นโป๊ยเซียนจะมีความสวยงามเป็นพิเศษในฤดูหนาว

ปกติแล้วดอกโป๊ยเซียนเป็นดอกสมบูรณ์เพศ คือมีทั้งเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน แต่เกสรตัวเมียจะชูขึ้นสูงกว่า และบานก่อนที่อับละอองเกสรตัวผู้จะสมบูรณ์ จึงทำให้การผสมนั้นจะต้องผสมข้ามดอก นี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งในการที่จะทำการผสมข้ามต้นและข้ามพันธุ์ เมื่อให้ได้ต้นโป๊ยเซียนพันธุ์ใหม่ที่ดีขึ้นด้วย

เมื่อได้ทำการผสมเกสรดอกโป๊ยเซียนติดแล้ว ประมาณ ๒ ถึง ๓ วันก็จะเริ่มเห็นมีกระเปาะเมล็ดเกิดขึ้น และจะต้องใช้เวลาอีก ๑๕ วันนับจากวันทำการผสมเกสร กระเปาะเมล็ดนั้นก็จะแก่ และเมื่อแก่จัดเมล็ดจะดีดตัวออกจากกระเปาะได้เอง โดยปกติ ๑ กระเปาะอาจมี ๑ ถึง ๕ เมล็ด ดังนั้น จึงควรระมัดระวังทำการเก็บกระเปาะเมล็ดโป๊ยเซียนนั้นก่อนที่เมล็ดจะดีดตัวตกหายไปเสียก่อน เมื่อได้เมล็ดจากการผสมนี้มาแล้ว ก็จะมีวิธีการทดสอบพันธุ์ที่ได้นั้น เพื่อหาพันธุ์ที่มีความสมบูรณ์เหมาะสมสวยงามดี

ที่สุด โดยจะต้องทำการเพาะเมล็ด

ซึ่งมีวิธีการเพาะเมล็ดดังนี้ คือ ควรจะคลุกสารกันเชื้อราให้กับเมล็ดนั้นก่อน แล้วจึงนำเมล็ดนั้นเพาะลงบนวัสดุเพาะ ซึ่งวัสดุที่ใช้เพาะนั้นจะใช้ดินผสมรองใส่กันกระถาง ใส่ดินผสมนี้ลงให้เกือบเต็ม คงเหลือที่ไว้ประมาณ ๑ เซนติเมตรจะถึงขอบกระถาง และเมื่อวางเมล็ดลงเพาะแล้วก็โรยปิดทับหน้าด้วยทรายผสมกับขุยมะพร้าวในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑

สำหรับดินผสมที่รองกันกระถางนั้น เป็นการผสมระหว่างดินกับขุยมะพร้าว กาบมะพร้าวสับ และมีปุ๋ยคอกอยู่ด้วย ในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑ ต่อ ๒ ต่อ ๑ ซึ่งดินผสมสูตรนี้จะทำให้ดินโปร่งขุยน้ำระบายได้ง่ายอย่าให้มีน้ำขังแช่ ต้นโป๊ยเซียนก็จะไม่เน่าง่าย จะเติบโตได้สมบูรณ์ดี

การเพาะเมล็ดโป๊ยเซียนนั้น จะทำได้โดยการเจาะดินที่เตรียมไว้ดีแล้วนั้นเป็นหลุมเล็กๆ และใส่เมล็ดลงเพาะ ๑ หลุมๆ ละ ๑ เมล็ด เมื่อใส่เมล็ดลงเพาะครบทุกหลุมแล้วต้องกลบดินทับเมล็ดโดยการใช้มือลูบเบาๆ ให้ทั่ว แล้วรดน้ำด้วยบัวฝอยๆ ให้ชุ่ม แล้วนำกระถางที่เพาะเมล็ดเสร็จเรียบร้อยแล้วนี้ ไปตั้งไว้ในบริเวณที่มีแสงรำไร โดยบริเวณที่วางเมล็ดนั้นจะต้องมีน้ำหล่อข้างใต้ เพื่อป้องกันไม่ให้มดขึ้นมากัดกินเมล็ดเสียหายได้ หากมีมดขึ้นมาก็จำเป็นต้องฉีดพ่นสารเซฟวิน ม่ามดเหล่านั้นให้หมดเสียก่อน อย่าปล่อยให้มีขึ้นทำลายเมล็ดได้

วันต่อมาจะต้องรดน้ำให้ชุ่มทั้งกระถาง ทั้งเช้าและเย็น หากเป็นช่วงที่อากาศแห้งก็ให้รดบ่อยครั้งขึ้นได้ สังเกตได้โดยใช้มือแตะผิววัสดุเพาะนั้นดู หากวัสดุเพาะแห้งก็ให้รดน้ำให้ชุ่ม ต้นกล้าจะเจริญเติบโต มีขนาดโตขึ้นมาเรื่อยๆ เป็นระยะๆ ได้สมบูรณ์ดี

เมื่อต้นกล้ามีขนาดโตขึ้นพอสมควรแล้ว จึงทำการแยกต้นกล้าออกปลูกลงในกระถาง โดยคัดเลือกต้นที่มีความสมบูรณ์ ต้นอวยมีขนาดใหญ่ มีลักษณะใบที่ดีก็ควรคัดออกมาก่อน หากไม่สามารถแยกออกได้หมดในคราวเดียว ก็ให้ปล่อยต้นกล้านั้นโตในกระถางเพาะต่อไปได้ จนกล้าที่มีความสมบูรณ์สามารถชีวิตรอดอยู่ได้นั้น เจริญเติบโตเด่นออกมาก็จะทำการแยกต้นออกมาใส่กระถางได้อีก จนกระทั่งเหลือแต่ต้นที่มีลักษณะไม่ดี หรือไม่มีความสมบูรณ์เพียงพอก็ให้ทิ้งไปได้

สำหรับวัสดุที่ใช้ในการแยกต้นกล้าลงปลูกนั้น ควรจะใช้ดินผสมสูตรดังเช่นที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วนั่นแหละ และกระถางที่ใช้แยกต้นกล้าลงนั้น ควรมีขนาดผ่าศูนย์กลาง ๔ นิ้ว หรืออาจใช้วัสดุที่หาได้ง่ายๆ แทนก็ได้ เช่น กระบอกพลาสติกก็ใช้แทนได้ เมื่อแยกต้นกล้าลงกระถางปลูกแล้วต้องรดน้ำให้ชุ่ม นำไปตั้งเลี้ยงไว้ในที่ร่มรำไร รดน้ำเป็นประจำให้ด้วยนิดหน่อยทุกเช้าและเย็น ต้นโป๊ยเซียนนั้นก็จะเติบโตได้เป็นปกติดี

การขยายพันธุ์โป๊ยเซียนเพื่อจำหน่าย ทั้งภายในและภายนอกประเทศนั้น ก็ทำได้ไม่ยากนั้น คือ เมื่อแยกต้นกล้าโป๊ยเซียนลงกระถางขนาด ๔ นิ้ว และทำการดูแลจนต้นมีขนาดโตพอสมควร และสูงประมาณ ๑ ฟุตแล้ว จึงค่อยทำการย้ายลงปลูกในกระถางที่มีขนาดโตขึ้น เป็นกระถางขนาด ๘ นิ้วได้แล้วพร้อมทั้งจะต้องเปลี่ยนวัสดุปลูกใหม่ด้วย เพื่อให้มีธาตุอาหารที่เหมาะสม และเพียงพอแก่การเจริญเติบโตของต้นโป๊ยเซียนนั้น

โดยวัสดุที่ปลูกนั้นก็ยังใช้ดินผสม ที่ทาง "สวนศรีอรุณ" เขาคิดค้นสูตรขึ้นเอง คือ มีดิน มีขุยมะพร้าว กาบมะพร้าวสับ และปุ๋ยคอกซึ่งเป็นพวกขี้ไก่เก่าๆ ผสมแกลบ ในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑ ต่อ ๒ ต่อ ๑ ซึ่งจะทำให้ดินโปร่งและระบายน้ำได้ดี ต้นโป๊ยเซียนจะได้ไม่เกิดโรคเน่าง่าย

โป๊ยเซียนขนาดปลูกในกระถาง ๘ นิ้วแล้วนี้ ก็สามารถจะนำออกจำหน่ายได้แล้ว โดยราคาจำหน่ายนั้น ปัจจุบันจะมีตั้งแต่ ๓๐๐ บาทไปจนถึง ๕,๐๐๐ บาท และบางต้นราคาขายอาจสูงถึง ๕๐,๐๐๐ บาทก็มีแล้ว ถ้าทำการส่งออกต่างประเทศ ราคานี้จะขึ้นอยู่กับว่า ถ้าเป็นพันธุ์ที่รู้จักกันมานานแล้วก็จะมีราคาถูกลงหน่อย และถ้าเป็นพันธุ์ลูกผสมใหม่ก็จะ

มีราคาแพงขึ้น แต่ถ้ายังไม่นำไปจำหน่ายก็จะต้องดูแลรักษาต่อไปให้ดี เมื่อต้นมีขนาดใหญ่มากขึ้นแล้ว ก็จะต้องทำการเปลี่ยนกระถางให้มีขนาดใหญ่ขึ้นไปได้อีกเรื่อย ๆ ตามความเหมาะสมกับขนาดของต้นโป๊ยเซียนนั้น

ในด้านการขยายพันธุ์โป๊ยเซียน นอกจากสามารถเพาะจากเมล็ด ซึ่งเป็นวิธีการขยายพันธุ์โดยอาศัยเพศได้แล้ว ยังสามารถขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศ คือ โดยวิธีตัดกิ่งปักชำได้อีกวิธีหนึ่งด้วย ทำการตัดกิ่งแขนงจากต้นแม่พันธุ์ที่มีลักษณะของพันธุ์ดีแน่นอนแล้ว ซึ่งควรจะเลือกกิ่งที่แก่ มีขนาดยาวตั้งแต่ ๒ นิ้วขึ้นไป ควรตัดกิ่งให้ชิดลำต้น เนื่องจากบริเวณโคนกิ่งนั้นเป็นไม้เนื้อแข็ง เมื่อนำมาทำการปักชำแล้วจะทำให้โอกาสที่กิ่งเน่าเกิดขึ้นจะมีได้น้อยลง

สำหรับกิ่งที่นำมาปักชำนั้น เมื่อตัดออกมาจากต้นตามจำนวนที่ต้องการแล้ว ก็ให้นำกิ่งนั้นไปล้างน้ำให้ยางขาวซึ่งมีพิษหมดไป เพื่อช่วยให้กิ่งนั้นสามารถเจริญเติบโตงอกรากออกมาได้เร็วขึ้น และโอกาสที่กิ่งจะเน่าจากการรดน้ำนั้นก็มีได้น้อยลงด้วย ต่อมาจึงนำกิ่งนั้นไปผึ่งในที่ร่ม ทิ้งเอาไว้เป็นเวลา ๑ คืน

ในวันรุ่งขึ้นจึงนำกิ่งที่ผึ่งเอาไว้แล้วนั้นไปทำการปักชำโดยปักชำลงในกระถางขนาด ๔ นิ้ว หรือภาชนะอื่นที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และมีราคาถูก ๆ เช่น

กระบอกพลาสติกก็ยังได้ ใส่รองกันด้วยกาบมะพร้าวสับ ประมาณ ๑ ใน ๓ ส่วนของกระถาง แล้วปิดทับด้วยดิน และกาบมะพร้าวสับในอัตรา ๑ ต่อ ๑

ควรปักกิ่งชำนี้ลงให้ลึกประมาณ ๑ ถึง ๒ เซนติเมตร กดดินผสมรอบโคนกิ่งให้แน่น นำไปเก็บในโรงเรือนที่มีแสงรำไร รดน้ำให้ชุ่ม ใช้เวลาประมาณ ๑ เดือน รากก็จะงอกออกมาได้ไม่ยากเลย

การปักชำกิ่งนี้ เป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่ได้ผลดี และได้ผลเร็วดีพอสมควร เหมาะสำหรับการผลิตจำหน่าย เผยแพร่พันธุ์ใหม่ออกไปเป็นจำนวนมาก ให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป แต่ราคานั้นก็จะถูกกว่าต้นพันธุ์ที่เพาะจากเมล็ด ซึ่งการขายต้นพันธุ์ที่เพาะจากเมล็ดนั้น ถือว่าจะเป็นการขายลิขสิทธิ์ของผู้ปรับปรุงพันธุ์ ให้ผู้ซื้อนำไปขยายพันธุ์เพื่อการจำหน่ายต่อไปอีกได้ ไม่มีว่ากัน

ในการปลูกและดูแลรักษาต้นโป๊ยเซียนนี้ ให้มีการเจริญเติบโตงอกงามดี และมีดอกขนาดใหญ่มีสีสรรสวยงามนั้น ประการที่สำคัญก็ คือ ต้องเป็นคนที่รักต้นไม้ด้วยนะครับ เพราะจะทำให้มีความสนใจและเอาใจใส่ในการดูแลต้นไม้ได้อย่างใกล้ชิด สามารถเห็นถึงความผิดปกติ ที่อาจจะมีเกิดขึ้นกับต้นโป๊ยเซียนของเราได้ดีขึ้น

ตามหลักในการดูแลโดยทั่วไปนั้น เริ่มด้วยต้องการปลูกต้นโป๊ยเซียนนั้น ลงในวัสดุที่มีความโปร่ง ระบายน้ำได้ดี ควรมีการรดน้ำให้พอเหมาะและสม่ำเสมอทั้งเช้าและเย็น โดยจะต้องระวังอย่าให้เครื่องปลูกแห้งหรือ

แฉะจนเกิดไป และต้องรักษาความชื้นในบริเวณที่ปลูกนั้นไม่ให้แห้ง เช่นควรจะปลูกต้นเตยเอาไว้ใต้ร้านที่วางกระถางต้นโป๊ยเซียน เพื่อกันไม่ให้ความชื้นสูญเสียไปจากสวน และยังได้รับผลพลอยได้จากการขายใบเตย เพื่อใช้ในการประดับต้นไม้ หรือใช้คั้นน้ำผสมอาหาร หรือขายต้นเป็นรายได้เสริมได้อีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับการบำรุงต้นโป๊ยเซียนนั้น ทำโดยการใส่ปุ๋ยสูตร ๑๖-๑๖-๑๖ ผสมกับปุ๋ยคอก ในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๕๐ ส่วน ใส่ให้เดือนละ ๑ ครั้ง โรยรอบกระถางให้หนาประมาณ ๑ เซนติเมตร โดยต้องทำการขุยดินก่อนแล้วจึงค่อยใส่ปุ๋ยให้

ในด้านการป้องกันโรคและแมลงวันนั้น ควรจะใช้สารแคปแทน-๕๐ สำหรับป้องกันเชื้อรา และหากมีพวกหนอนคืบ หรือมดก็ใช้ฉีดด้วยสารเซฟวิน-๘๕ ทำลายทิ้งเสีย โดยการฉีดสารนี้ควรจะกระทำเมื่อมีการระบาดมากเท่านั้น สารฆ่าแมลงอื่น ๆ ไม่ควรจะนำมาใช้เลย เพราะจะมีผลกระทบต่อต้นโป๊ยเซียนได้มาก โดยมักจะทำให้ใบไหม้ หรือดอกร่วง และต้นไหม้แห้งตายไปเหล่านี้ก็มีได้ง่าย ๆ เหมือนกัน

ต้นโป๊ยเซียนนั้น จริง ๆ แล้วเป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาไม่ยากจนเกินไปนัก และในปัจจุบันนี้ก็มีพันธุ์ใหม่ ๆ ที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนดอกมาก และมีสีสรรที่สวยงามหลากสี มีลักษณะลำต้นและใบที่แตกต่างกันออกไป มีหลายรูปแบบ กำลังเป็นที่สนใจของทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งยังสามารถขายได้ในราคาที่ดีขึ้นมากแล้วและพันธุ์ลูกผสมใหม่ที่ชนะการประกวดเมื่อไม่นานมานี้มีราคาสูงถึง ๑ แสนบาท ก็มีเป็นตัวอย่างแล้ว

จึงเห็นได้ว่าโป๊ยเซียนเป็นไม้ดอกไม้ประดับที่น่าสนใจ ซึ่งยังมีแนวทางในการพัฒนาต่อไปได้อีกมาก ดังนั้น จึงเป็นพืชที่ควรสนใจ และน่าจะติดตามกันต่อไปในอนาคตได้ดีอีกพืชหนึ่ง ท่านผู้อ่าน "วารสารไทย" ผู้ใดที่มีโอกาสเหมาะสม และมีใจรักทางด้านไม้ดอกไม้ประดับ ก็น่าจะสนใจลองปลูกโป๊ยเซียนไว้ชมไว้ขายกันบ้างก็คงจะดี

อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

"ภูชงค์"

อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง มีอาณาเขตครอบคลุม ๒ จังหวัด คือ พิษณุโลก และเพชรบูรณ์ ซึ่งอยู่ในเขตท้องที่อำเภอวังทอง อำเภอนครไทย ของจังหวัดพิษณุโลก และอำเภอเมือง อำเภอหล่มสัก อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีที่ทำการอุทยานอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ ๘๐ ทางหลวงสายพิษณุโลก - หล่มสัก รวมจำนวนเนื้อที่ของอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงประมาณ ๑,๒๕๓ ตารางกิโลเมตร สภาพทั่วไปยังคงเป็นธรรมชาติ และป่าไม้ที่สมบูรณ์แบบมีทิวทัศน์สวยงามหลายแห่ง เช่น ถ้ำ น้ำตก ทุ่งหญ้าโล่งกว้างใหญ่ ป่าสนสองใบ พันธุ์ไม้และสัตว์ป่านานาชนิด ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาคล้ายหลังเต่าสูง ๆ ต่ำ ๆ ทางด้านตะวันตกเป็นเทือกเขาหินปูนทอดเป็นแนวยาวเหนือจดใต้ ตอนกลางประกอบด้วยเทือกเขาสูงหลายแห่ง มีจุดสูงสุดคือ บริเวณเขาแค

แมงมุมชักใยบนยอดหญ้าห่ามกลางไอหมอกในยามเช้า

สวนธรรมชาติ ประดับประดาด้วยโขดหิน สายธาร ดอกคุสิดา
ยิ้นสลับกับหญ้านิว

เถื่อนนวลจันทร์

เถื่องม่าวิ่ง

ดอกเอนอ้า

บนทุ่งในฤดู บริเวณที่ราบจะมีดอกเยื่องนวลจันทร์ขึ้นเป็นหย่อม ๆ

กระดุมเงิน

สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑,๐๒๘ เมตร จึงทำให้บริเวณนี้เป็นต้นน้ำลำธารหลายสาย เช่น ห้วยเช็กใหญ่ ห้วยเช็กน้อย ลำน้ำหุ้ม คลองชมภู และคลองวังทอง เป็นต้น

ลักษณะภูมิอากาศแถบนี้จะหนาวเย็นในฤดูหนาว คือ ช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน กุมภาพันธ์ สำหรับฤดูฝน คือ ระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม จะมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ ๑,๗๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ส่วนในฤดูร้อน คือ ระหว่างเดือนมีนาคม - มิถุนายน จะมีอุณหภูมิสูงสุดประมาณ ๒๙ องศาเซลเซียส

สภาพป่าอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ประกอบไปด้วย ป่าดงดิบ ดงดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สนสองใบ ไม้ก่อ ยาง ตะเคียน มะม่วงป่า แดงน้ำ มะค่า สัก เก็ดแดง เก็ดดำ ประดู่ เป็นต้น และยังมีทุ่งหญ้าเป็นพื้นที่โล่งกว้างใหญ่ มีสนและพันธุ์ไม้ดอกขึ้นสลับกัน สัตว์ป่าก็มีมากมายหลายชนิด เช่น ช้าง สือ กวาง เก้ง ลิง ค่าง หมูป่า กระต่าย และนกชนิดต่าง ๆ เป็นต้น*

ทุ่งแสลงหลวงเป็นทุ่งหญ้าแบบสวันนา อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติประมาณ ๖๐ กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นทุ่งหญ้าโล่งใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีทุ่งหญ้าแบบสวันนาสลับกับป่าสนสองใบอีก ๒ แห่ง คือ ทุ่งโนนสน และทุ่งหญ้าเมืองเลน มีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าและป่าสนกว้างไกลสุดตา ในฤดูหนาวดอกหญ้าและดอกไม้ป่าจะออกดอกสะพรั่ง และนี่เองที่เป็นแรงจูงใจที่ทำให้คณะของเราต้องดั้นด้นเดินทางไปเก็บภาพธรรมชาติ และดอกไม้ป่าสวย ๆ มาฝากผู้อ่านวารสารไทย

คณะของเราที่ไปคราวนี้ ไม่มีใครเคยไปทุ่งโนนสนกันมาก่อนเลย และสภาพการทำงานในเมืองหลวงทำให้เราห่างไกลจากการเดินป่ามาเป็นระยะเวลานานพอควร พวกเราไม่ได้เตรียมตัวอะไรกันมากนัก เพราะงานแต่ละคนรัดตัวจนกิ่วยกเว้นหนุ่มน้อยบางคนที่เราสั่งให้ฟิตร่างกาย (โดยเฉพาะขา) เพื่อเตรียมตัวเดินป่าเพราะเขาผู้นี้ไม่เคยยาตราไปในสภาพการณ์แบบนี้เลย แต่นอกนั้นเราไม่ห่วง เพราะเล่นกีฬากันเป็นประจำอยู่แล้วพอไว้ใจได้ว่ากำลังขาคงพอไหว ก่อนหน้าที่เราจะเดินทาง เราได้ติดต่อเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง เพื่อนำทางเพราะพวกเรายังไม่มีใครอยากหลงป่า ถึงแม้จะรักธรรมชาติกันอย่างเหลือเกินก็ตาม

เมื่อเราไปถึงที่ทำการอุทยานฯ จังหวัดพิษณุโลก ก็ได้พบกับคุณสุภาพ ลีทอง เจ้าหน้าที่ฯ ซึ่งได้พาพวกเราไปว่าจ้างรถแทรกเตอร์เพื่อพาเข้าไปยังปากทางทุ่งโนนสน เพราะรถชนิดอื่นไม่สามารถจะแล่นเข้าไปได้ หลังจากนั้นพวกเราก็เดินทางมาถึง หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ตำบลหนองแม่นา กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เรามาถึงใกล้ค่ำ คืนนั้นเลยต้องพักบ้านพักของหน่วยฯ คืนหนึ่ง พวกเราได้รับการต้อนรับอย่างดีจาก คุณเอกสิทธิ์ จันทสิริยากร และเจ้าหน้าที่ที่หน่วยฯ ซึ่งให้ความเป็นกันเองกับพวกเรามาก คืนนั้นสั่งกันไว้ว่าให้พยายามนอนกันให้เต็มอิ่ม เพราะพรุ่งนี้จะต้องใช้พลังงานในการเดิน เรารู้สึกห่วงผู้ร่วมทาง เพราะแต่ละคนดูจะไม่ค่อยคุ้นกับคำว่า "ป่า" เท่าไรนัก รูปร่างของคณะของเราแต่ละคน เห็นแล้วก็ไม่คิดว่าจะเดินป่ากันได้ ขนาดคุณสุภาพเห็นพวกเรา ถึงกับบอกเลยว่าคงใช้เวลาเดินถึงทุ่งโนนสนประมาณ ๗-๘ ชั่วโมง พวกเราก็ได้แต่ยิ้มลูกเดียว

เช้ารุ่งขึ้น พวกเราตื่นกันแต่เช้า อากาศสดชื่นมาก รู้สึกกระปรี้กระเปร่า หลังจากทานอาหารกันเสร็จก็มารอรถแทรคเตอร์ และลูกหาบซึ่งเราว่าจ้างไว้ช่วยแบกสัมภาระและอุปกรณ์กล้อง ๓ คน พอรถแทรคเตอร์มา ต่างคนต่างก็ปีนขึ้นนั่งมุมที่ตัวเองพอใจ พวกเราสมัครใจนั่งส่วนหลังและตรงกลาง ให้คนนำทางและลูกหาบนั่งเป็นด่านหน้า เราออกจากหน่วยฯ ไปได้สักครู่ ก็มีอันต้อง

---

*"อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง", วารสารส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๓๔

หยุดเพราะทางเป็นแอ่งน้ำและโคลนตม คนขับรถไม่กล้าเสี่ยงฝ่าไป แต่ลำพังน้ำหนักรถแทรกเตอร์แล่นไปก็เรียบร้อยติดหล่มแน่ ยืนวิพากษ์วิจารณ์หาทางกันสักครู่ใหญ่ คุณสุภาพก็เลยต้องสวมวิญญาณนักวิศวกรสำรวจทางสายใหม่โดยให้รถแทรกเตอร์ขับทับพงอ้อพงหญ้าข้างทางอ้อมทางด้านข้างไปโผล่บนถนนข้างหน้า ที่จริงไม่อยากเรียกว่าถนนเลย เพราะสภาพมันเป็นทางโคลนตมตะปุ่มตะป่ำเสียมากกว่าที่จะเรียกว่าถนน แล้วพวกเราก็เดินทางต่อไป นั่งกระดอนกระโดกกระเดกกันต่อไป หนึ่งในคณะของเราก็เสียเลือดกันนิดหน่อยและเสื้อวอร์มอีกหนึ่งตัว จากการมัวแต่นั่งเหม่อมองวิวธรรมชาติ จนลืมมองพงหนามของต้นไม้ที่ขึ้นข้างทาง ซึ่งก็ทำให้พวกเราต้องก้ม ๆ เงย ๆ กันไปตลอดทาง ระยะทางจากหน่วยจนถึงปากทางทุ่งโนนสน ๑๕ กิโลเมตร แต่ใช้เวลาบนรถแทรคเตอร์เอา ๒ ชั่วโมง เพราะทางไม่มีส่วนใดที่เรียบเลยก็ว่าได้ เคยนั่งรถมาหลายชนิด ก็เพิ่งครั้งนี้แหละที่นั่งรถแทรคเตอร์ ทุกคนพอลงจากรถก็หัวสั่นหัวคลอนไปตาม ๆ กัน พอเท้าถึงพื้นก็เซกันไปมาคนละนิดหน่อย บางคนถึงกับร้องว่า *"โอ๊ย อาหารเช้าที่กินมาหมดแล้ว"* พอเอาสัมภาระ ลงจากรถแทรคเตอร์ ก็นัดกับคนขับรถอีก ๒ วัน ให้มารับเราตรงจุดเดิม พวกเราต้องเดินเท้าเข้าไปอีกประมาณ ๑๔ กิโลเมตร ลูกทาบที่แบกสัมภาระกันเต็มอัตราเดินล่วงหน้าไปก่อน พวกเราก็แบกเป้หลังและเข้าของของแต่ละคนกันเอง แล้วปัญหาแรกก็เกิดกับพวกเรา เพราะไม่มีปัญญาแบกขวดน้ำพลาสติกที่เตรียมไปได้หมด สิ่งที่กลัวกันไม่ใช่ขาดอาหาร แต่เป็นน้ำเสีย มากกว่า เพราะคุณสุภาพบอกว่า ทางข้างหน้ามีแหล่งน้ำเป็นลำธารเล็ก ๆ เพียงแห่งเดียว และจะไม่มีอีกเลยจนกว่าจะถึงทุ่งข้างบน พวกเราเทน้ำใส่กระติกจนเต็ม และเอาขวดน้ำติดตัวไปกันอีกเท่าที่สามารถจะแบกไปได้ น้ำเปล่าที่เหลืออีกโหล หนึ่งก็เลยต้องซ่อนแอบไว้หลังพุ่มไม้ข้างทาง

คุณสุภาพเริ่มนำเป็นคนแรก พวกเราเดินทางเรียงเดี่ยวกันเป็นขบวน แรก ๆ ก็เดินคุยกันไป ตื่นตาชื่นชมกับสภาพป่าเบญจพรรณและป่าดงดิบ สองข้างทาง ดีใจที่ยังได้เห็นต้นไม้ใหญ่ขนาด ๔-๕ คนโอบรอบ พันธุ์ไม้ต่าง ๆ รอยเท้าสัตว์ ขนหมี กระโหลกสัตว์ ซึ่งคุณสุภาพจะคอยชี้ให้เราดูไปตลอดทาง ทุกคนเดินกันไปคุยกันไป บ้างก็ผิวปากฮัมเพลงกันไปตามเรื่อง พอสักพักใหญ่เสียงต่าง ๆของพวกเราก็ชักเงียบลง ได้ยินแต่เสียงของป่า และเสียงฮอบแฮก ๆ ด้วยความเหนื่อยของแต่ละคน แรก ๆ น้ำหนักจากเป้หลังไม่ค่อยเป็นปัญหาเท่าไร แต่พอนาน ๆ เข้าแถบอยากจะเขวี้ยงทิ้งเอาเหมือนกัน เสื้อกันหนาวที่ใส่เพราะอากาศเย็นจำต้องถอดออกมาคาดเอวไว้ เพราะถึงแม้อากาศจะเย็น แต่ต้องใช้พลังงานในการเดิน เหงื่อก็เลยชักซึม จนขึ้นแล้วก็เปียก ไม่รู้และไม่อยากถามว่าเมื่อไรจะถึง อีกนานไหม เพราะคิดว่าถึงเมื่อไรก็รู้เอง ทางแถว ชักเริ่มห่างจากหัวแถว จนคนข้างหน้าต้องร้องส่งเสียงเพราะกลัวจะหลงกัน ต่างคนต่างเงียบ สีหน้าเริ่มบ่งบอกถึงความเหนื่อยอ่อน แต่ก็ไม่มีใครขอพัก และแล้วคุณสุภาพก็หันมาบอกให้กำลังใจกับพวกเราว่า จวนจะถึงธารน้ำเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ประมาณกลางทางของทุ่งโนนสนแล้ว ตอนนั้นเราใช้เวลาเดินเกือบ ๓ ชั่วโมงแล้ว ลำธารน้ำเล็ก ๆ แห่งนี้เป็นลำธารน้ำแห่งเดียวเท่านั้น เพราะทางข้างหน้าจะไม่มีอีกแล้ว พวกเรานั่งพักดื่มน้ำกันสักครู่ ก็ออกเดินทางต่อ เพราะคิดว่าถ้านั่งนาน ๆเข้าขาอาจจะเคยตัวเดี๋ยวพาลไม่อยากเดินเอาเลยก็ได้ คราวนี้รู้สึกขาจะก้าวไปข้างหน้าอย่างอัตโนมัติ เหมือนเครื่องจักร ระหว่างทางบางช่วงจะมีต้นไม้ใหญ่ล้มขวางทางอยู่เป็นระยะ ๆ ต้องปีนข้ามกัน บางช่วงก็ต้องเดินเกี่ยว

เถาวัลย์กันไปเรื่อย ถ้าหากคนข้างหลังเดินตามมาติด ๆ ไม่ทิ้งระยะกันบ้างล่ะก็ เกิดไปเหยียบเถาวัลย์ที่เกี่ยวขาคนหน้าอยู่แล้วล่ะก็ ก็ทำเอาคนที่เดินข้างหน้าหน้าขมำไปได้เหมือนกัน

แต่ในที่สุดเราก็มาถึงทุ่งโล่งกว้างใหญ่ เดินตัดผ่านไปยังที่สำหรับตั้งแคมป์ พอถึงตรงนั้นพวกเราก็ทรุดฮวบลงทันที ดีใจที่ถึงแล้ว บางคนถึงกับต้องเอาขาพาดต้นไม้ พวกเราใช้เวลาทั้งหมดในการเดิน ๕ ชั่วโมง กับอีก ๑๕ นาที ก็เร็วกว่าที่คุณสุภาพกะเอาไว้มาก นับว่าทำเวลาได้ดีพอใช้ เดินกันเก่งเหมือนกัน ต้องขอชมพวกพ้องหน่อย แต่ที่น่าทึ่งมากก็คือ พวกลูกหาบที่แบกสัมภาระกันเต็มอัตรา แต่พวกเขากลับเดินได้เรื่อย ๆ เหมือนกับไม่เหนื่อยเลย สอบถามก็ได้ความว่า พวกเขาเคยเป็นทหารพรานกันมาก่อน พวกเราเริ่มกางเต้นท์กัน ส่วนพวกลูกหาบก็แยกกันไปพักห่างจากเราไม่ไกลนัก ชายหนุ่มบางคนในทีมเรารักความสะอาดมาก คว้าผ้าขาวม้าได้ก็ลงอาบน้ำในลำธารใกล้ ๆ โดยไม่หวั่นไหวต่ออากาศที่หนาวเย็นเลย อีกพวกหนึ่งก็จุดกองไฟ ทุงข้าวสำหรับอาหารเย็น เป็นมื้อที่อร่อยมาก เพราะเป็นการรวบมื้อสาย บ่าย เย็น เอาไว้ในมื้อค่ำนี่เอง แม้ท้องฟ้าจะมืดมิด บรรยากาศรอบข้างดูจะมืดสนิทเอาซะจริง ๆ จะมีแต่แสงสว่างจากกองไฟของเราเท่านั้น แต่พวกเราก็ได้สัมผัสไอบริสุทธิ์ของป่า ชนิดที่หาไม่ได้ในเมืองหลวง พวกเราบางคนรีบเข้านอนเพราะความเพลีย และเพื่อเพิ่มพลังสำหรับเช้าวันรุ่งขึ้นที่ต้องตื่นมานั่งเฝ้าพระอาทิตย์เพื่อถ่ายภาพในตอนเช้า ใครบางคนนอนในเต้นท์ไม่ได้ เพราะตกดึกอากาศหนาวจับจิต ก็ต้องย่องกันออกมาต้มกาแฟและนั่งผิงไฟกัน สำหรับเราสบายหน่อยเพราะมีถุงนอน แต่ตกดึกเราเริ่มมีปัญหากับมือขวา นิ้วสามสี่นิ้วแทบกระดิกไม่ได้ ปวดมาก เราเองก็นึกสาเหตุไม่ออก ตอนนั้นนึกแต่เพียงว่า พรุ่งนี้เช้าจะถ่ายรูปได้อย่างไรเท่านั้น ต้องลุกขึ้นมากินยาและเอายานวดมือ ภาวนาให้หายในวันพรุ่งนี้เช้า นอน ๆ อยู่ก็รู้สึกว่าจะได้ก้ลิ่นสาบสัตว์ แล้วก็เสียงสวบสาบแถว ๆ เต้นท์ เสียงลมพัดยอดไม้หวีดหวิว ดูน่ากลัวข้างนอกมืดสนิท กองไฟเริ่มมอดลง เราไม่อยากสนอะไรแล้ว นอนเอาแรงดีกว่า

รุ่งอรุณของวันใหม่ อากาศภายนอกยังมืดครึ้มอยู่ เรารีบตื่นเตรียมกล้อง นิ้วมือยังปวดอยู่เลยต้องนั่งไหว้เจ้าป่าเจ้าเขากันเลยล่ะ ไปที่ไหนก็ไม่เคยเจอประสบการณ์แบบนี้เลย สักครู่แสงแดดเริ่มทอแสงพ้นยอดเขา สาดแสงลอดตามยอดไม้ พวกเราดื่มด่ำกับภาพธรรมชาติที่งดงามในยามเช้า อากาศแม้จะหนาวเย็น แต่ก็อบอวลไปด้วยไอแห่งความบริสุทธิ์ น้ำค้างจับตัวเป็นเกร็ดอยู่บนยอดหญ้า และใยแมงมุมเมื่อต้องแสงแดดอ่อน ๆ ช่างสวยงามมาก ดอกไม้ป่าขึ้นจับเป็นกลุ่ม ๆ อยู่เต็มทุ่ง ดูเหมือนภาพจิตรกรรมแบบ Impressionism ที่จิตรกรธรรมชาติได้แต่งแต้มสีสรรไว้อย่างตระการตา เราเพลินต่อการถ่ายรูปดอกไม้และธรรมชาติยามเช้าได้สักพักใหญ่ ทุลักทุเลหน่อยกับมือไม้ที่ต้องมาเจ็บเอาในตอนนี้ แล้วอารมณ์เราก็เริ่มเซ็งและหงุดหงิดขึ้นมาอีก เมื่อพบว่ากล้องที่ใช้ประจำอยู่เกิดม่านชัดเตอร์กดไม่ลงเข้าอีก นี่มันอะไรกัน คุณสุภาพบอกกับเราว่า เคยมีช่างภาพหนังสือฉบับหนึ่ง ก็ประสบปัญหาแบบนี้เหมือนกัน ขึ้นมาถึงกล้องก็พาลเสียเอาดื้อ ๆ ต้องถอดเสื้อกางกันบนยอดหญ้าขึ้น ๆ ซ่อมกันตรงนั้นเลย เพราะฉะนั้นเราไม่ใช่กลุ่มแรกที่เจอกับปัญหาแบบนี้ ช่วงเวลาที่เราขึ้นไปเป็นช่วงเวลาที่ดอกไม้ป่านานาชนิดบานสะพรั่งเต็มทุ่งพอดี คุณสุภาพบอกว่าเราเป็นคณะที่สองที่ขึ้นมาในปีนี้ ก่อนหน้าเราเพียงอาทิตย์เดียวมีขึ้นมากลุ่มหนึ่ง ดอกไม้ก็ยังบานไม่เต็มที่เท่ากับตอนที่พวกเราขึ้นมา

เล่นเอาเราหงุดหงิดใจชะมัดเลย เป็นอันว่ากล้องใช้ไม่ได้ แต่ยังดีที่มีกล้องอื่นติดไปด้วย แต่ก็ใช้เลนส์มาโครไม่ได้อยู่ดี เพราะคนละขนาด *"สงสัยปีหน้าคงต้องมาอีกล่ะมั้ง"* ใครคนหนึ่งในกลุ่มของเราพูดขึ้น แต่ตอนนั้นคิดถึงตอนเดินขึ้นมาก็เล่นเอาเพลียใจไปตาม ๆ กัน เราเลิกสนใจกับกล้องตัวนั้น เจ็บจริง ๆ ใช้มาหลายปีไปมาหลายที่ก็ไม่เคยเป็นแบบนี้ ทำไมต้องมาเป็นคราวนี้ด้วยก็ไม่รู้ คุณสุภาพพาพวกเราเดินตัดทุ่งไปอีกด้านหนึ่ง ดอกเอื้องนวลจันทร์สีเหลือง เอื้องม้าวิ่งสีม่วง เอนอ้าสีม่วงอมชมพู หญ้าบัวสีเหลืองอร่าม ต่างออกดอกบานสะพรั่ง ไหวเอนตามสายลม เดินต่อไปอีกก็พบดอกหงอนนาคชูดอกไสว คล้ายพญานาคชูคอล้อเล่นลมอยู่ เดินลัดเลาะมาเรื่อย ๆ ก็พบกับทุ่งดอกดุสิตาสีม่วงสลับกับดอกมะตูมเงินสีขาว ดูระยิบระยับแผ่กระจายเต็มทุ่ง ก็ได้ถ่ายรูปกันสมใจ มือที่เจ็บอยู่เริ่มใช้การได้ดีขึ้น ถึงเจ็บก็ต้องทน ก็ธรรมชาติมันชวนให้อยู่เฉย ๆ ได้ซะเมื่อไรล่ะ อยากให้คนอื่น ที่ไม่มีโอกาสมาได้เห็นความสวยงามของธรรมชาติบ้าง พอบ่ายเราก็เดินมาถึงน้ำตกที่ไม่ค่อยจะชู่ซ่านักแต่ก็เป็นแหล่งน้ำแหล่งเดียวบนนี้ พวกเราพักเท้าและทานอาหารกลางวันกัน หายเหนื่อยก็เดินกันต่อไปถึงทุ่งกระดุมเงิน ย้อนกลับผ่านลานหินซึ่งมีเอื้องนวลจันทร์ เอื้องม้าวิ่งขึ้นเป็นกลุ่มกอ สภาพป่าบนทุ่งโนนสนนับว่ายังสมบูรณ์มาก อาจเป็นเพราะการเข้าไปถึงไม่ง่ายนัก และได้เจ้าหน้าที่ของกองอุทยานฯ แห่งนี้ดูแลเป็นอย่างดีก็ได้ ดูแต่คุณสุภาพผู้นำทาง แกยังไม่ยอมให้พวกเราเดินไปเหยียบย่ำดอกไม้ป่าของแกเลย แกบอกว่า ไม่อยากให้คนขึ้นมากันมากนักเพราะกลัวคนจะเดินเหยียบดอกไม้ป่านานาชนิดของแกราบเป็นแถบ ๆ พวกเรายังอดชื่นชมแกอยู่ในใจไม่ได้เลย พบเจ้าหน้าที่ที่รักป่าแบบนี้ ป่าไม้ของเราจะยังคงสภาพธรรมชาติไว้ได้ดีที่สุดแน่ เรากลับถึงเต็นท์เอาจวนจะค่ำทำภารกิจต่าง ๆ เสร็จก็เข้านอน เพื่อการเดินทางในวันรุ่งขึ้น

เมื่อเช้าวันใหม่มาเยือนอีกครั้ง พวกเราตื่นแต่เช้า พร้อมกับเก็บข้าวของ เพื่ออำลาจากทุ่งโนนสนที่งดงามไป ในใจคิดว่าอยากจะกลับมา ณ ที่นี่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ภาพดังใจ ได้สัมผัสธรรมชาติและอากาศ บริสุทธิ์อย่างนี้อีกวันนั้นจะมีหรือไม่ *"ฤาจักได้หวนกลับมาเนาว์"*

การเดินทางเริ่มขึ้นอีกครั้งกับทางสายเก่า แต่คราวนี้ของส่วนใหญ่เราฝากลูกหาบแบกได้ เพราะ อาหารและน้ำได้หมดไปบ้างแล้ว ค่อยเดินกันอย่างสบายตัวหน่อย ขากลับรู้สึกว่าชินทาง เลยดูจะเดินได้เร็วกว่าขาขึ้นหน่อย แต่ขาที่ใช้เขามาตลอด ๒ วัน ก็เริ่มเพลีย และอ่อนแรงลง บอกกับตัวเองว่า *"ล้มไม่ได้ ต้องเดินต่อไป"* คิดถึง แต่ปากทางเข้า และน้ำที่เราแอบซ่อน ไว้เมื่อตอนขาขึ้น เพราะน้ำในกระติก ของแต่ละ คนเริ่มพล่องและหมดกันบ้างแล้ว อาจจะเป็นเพราะความกระหายน้ำ เลยเดินจ้ำเอา ๆ เป็นคนที่ ๒ ต่อจากคุณสุภาพ อยากจะให้ถึง ปากทางเร็วที่สุด พวกที่เดินอยู่ข้างหลังหดหาย ทิ้งห่างกันไป พอถึงปากทางก็ ตะโกนร้องบอกคนข้างหลังว่า ถึงปากทางแล้ว ก็ได้ยินเสียง ร้องอย่างดีใจจากพวกที่อยู่ข้างหลัง คุณสุภาพเป็นคนที่ไปเอาน้ำที่ซ่อนไว้ออกมาแจกจ่ายกัน ขากลับเราทำ เวลาได้ ๔ ชั่วโมง ๓๕ นาที เร็ว กว่าตอนขาขึ้น รถแทรคเตอร์ได้มารอเราอยู่แล้ว เพื่อการเดินทางต่อไป ยังทุ่งพญาดินแดนแห่งสน สองใบ อาหารกลางวันไม่มีการพูดถึง พวกเราปีนขึ้นแทรคเตอร์เหยียดขากันอย่างเต็มที่ เราต้องนั่งแทรคเตอร์ กระโดกกระเดกออกมาอีก ๑๕ กิโลเมตรจนถึงทางแยก และนั่งต่อไป ๑๒ กิโลเมตร จนถึงทุ่งหญ้า ระหว่าง สองข้างทางช่วงแรกเป็นป่าหญ้าคมบางคมสมชื่อจริง ๆ ถึงแม้จะไม่ต้องเดิน แต่การนั่งรถแทรกเตอร์บนทางตะปุ่มตะป่ำไปตลอดทางนั้นก็คงพอ ๆ กับนั่งเรือเล็กออกไปกลางทะเลนั่นแหละ แต่หนักกว่าหน่อยตรงที่กระเทือนเครื่องในของพวกเราเหลือเกิน มีบางคนพูดขึ้นว่า *"ตับไตไส้พุงกระเพาะลำไส้ คงพันกันยุ่ง"* แต่นั่นแหละ ถ้าให้เรา เดินอีก ๒๗ กิโลเมตร มีหวังคงคางเหลืองแน่

พ้นจากเขตป่าหญ้าคมบาง รถก็ตัดเข้าเขตป่าดงดิบ พรรณไม้ร่มรื่นสองข้างทาง ริมทางจะมีดอกไม้ป่าแปลก ๆ ขึ้นอยู่เป็นระยะ

สภาพป่าสองฮ้างทางเข้าทุ่งพญา ดินแดนแห่งสนสองใบ ซึ่งอยู่ภายในอาณาบริเวณทุ่งแสลงหลวง (ภาพล่าง) ป่าสนสองใบ แห่งทุ่ง-พญาเมืองเลน

เราใช้เวลาร่วม ๕ ชั่วโมงกว่าจะถึงทุ่งพญาแต่พอถึงก็รู้สึกหายเหนื่อย เพราะบรรยากาศแวดล้อมด้วยสนสองใบสูงลิบ อากาศเย็นสบาย สงบ มีแต่เสียงลมที่สัมผัสกับใบสน เรายืดลานกว้างภายใต้ต้นสนสองใบเป็นที่กางเต้นท์ พื้นเต็มไปด้วยใบสนที่แห้งแล้วและลูกสนตกอยู่ประปราย พวกเราถึงกับนอนราบกับพื้นได้เลย แหงนมองท้องฟ้ายามเย็น สูดอากาศบริสุทธิ์กันอย่างเต็มปอด รู้สึกเป็นสุขที่ป่ายังเป็นป่า ไม่เหมือนบางแห่งที่เราเคยไป ป่ามีแต่ต้นไม้ที่ถูกโค่น หรือถูกเผาจนไหม้เกรียม ซึ่งเห็นแล้วรู้สึกหงุดหงิดชะมัด แต่ที่นี่เห็นแล้วรู้สึกเป็นสุขอย่างบอกไม่ถูก ถ้าหากเราช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติเอาไว้ เยาวชนรุ่นหลังต่อไปในอนาคต เมื่อได้มีโอกาสมาสัมผัสกับธรรมชาติ ก็คงจะเป็นสุขเช่นเดียวกับที่เรารู้สึกอยู่ในขณะนี้ ใกล้พระอาทิตย์ตก เราไม่รอช้าคว้ากล้องออกเดินเก็บภาพ คืนนั้น รอบกองไฟ เราได้มีโอกาสนั่งคุยกันสารพัดเรื่อง และสิ่งที่ขาดไม่ได้ในยามค่ำคืนก็เห็นจะเป็นเรื่องผี ๆ รวมทั้งนิยามปรำปราของทุ่งแสลงหลวง เกี่ยวกับเขาพนมฉัตร พนมทองซึ่งเล่าลือกันว่ามีสมบัติซ่อนอยู่ในถ้ำ มีคนเคยไปเห็น แต่ไม่สามารถนำออกมาได้ ก็ถือเป็นนิทานก่อนนอนในคืนนั้น

เช้าวันใหม่ เรารีบตื่นก่อนคนอื่นเพราะจะเก็บภาพป่าสนยามเช้า สายหมอกไม่ทึบนักพอพระอาทิตย์เริ่มทอแสงสีทองทะลุผ่านแนวต้นสน ช่างเป็นภาพที่สวยงามมาก แต่เช้านี้พวกเราก็ต้องจำใจจากที่นั่น เพราะถึงเวลากำหนดกลับ เราย้อนกลับทางเดิมด้วยรถแทรคเตอร์คันเดิม อากาศตอนกลางวันเริ่มอุ่นจนร้อน เพราะต้องนั่งตากแดด ถึงหน่วยพิทักษ์อุทยานหนองแม่นาเอาเลยเที่ยง พวกเราเตรียมตัวกลับกรุงเทพฯ และหวังเอาไว้ว่า สักวันหนึ่งคงจะได้กลับมา ณ ที่แห่งนี้อีกอย่างน้อยก็เพื่อโคลสอัพภาพดอกไม้นานาชนิดให้สมใจ เพราะคราวนี้กล้องที่ติดเลนส์มาโคร ก็เกิดอาการใช้การไม่ได้ ณ ที่แห่งนี้ เมื่อเวลาผ่านไป มันคงเป็นอดีตที่ อยู่ในความทรงจำ "อ้า, อดีตที่ล่วงผ่านไป.....ฤาจัก (ได้) หวนกลับมาเนาว์..." อดีตคงไม่ดังเงา "ที่เลือนลางว่างเปล่าล่วงผ่านแล้วลับวับหาย" *(ขอยืมบทกลอนจาก "ในฝัน" ของ โรสลาเรน เขามาหรอก)* ความทรงจำที่ดี ๆ คงจะอยู่กับพวกเราตลอดกาล และก็ขอให้ธรรมชาติที่สมบูรณ์ยังคงอยู่คู่กับมนุษยชาติ ตลอดไปด้วย

คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา

(ตอนที่ ๓)

สุชีพ ปุญญานุภาพ

"พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแรกที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยสอนให้เลิกระบบทาส ไม่เอามนุษย์มาเป็นสินค้าสำหรับซื้อขาย ห้ามมิให้ภิกษุมีทาสไว้ใช้ กับทั้งสอนให้เลิกทาสภายในคือไม่เป็นทาสของความโลภ ความโกรธ และความหลง"

การเลิกทาส

ประเพณีการมีทาสไว้ใช้ และการซื้อทาสขายทาสนั้นดูเหมือนจะมีอยู่ทั่วไปในโลก

ผู้ที่สนใจในปัญหาเรื่องระบบทาสโดยเฉพาะ ได้แสดงรายละเอียดไว้ในที่หลายแห่งด้วยกัน ในการค้นรายละเอียดเรื่องทาสอันเป็นปัญหาของโลกนี้ ข้าพเจ้าได้อาศัยหนังสือ Encyclopaedia of Social Sciences หนังสือ The New Popular Encyclopaedia กับหนังสือ Encyclopaedia Britanica และบรรดาหนังสือประวัติศาสตร์รวมทั้งหนังสือกฎหมายเก่า ๆ ประกอบกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ค้นหลักฐานทั้งวินัยปิฎก และสุตตันตปิฎก

ในเรื่องที่มาของความเป็นทาสหรือทางที่คนเราจะกลายเป็นทาสนั้น ได้มีผู้ประมวลไว้ว่า มี ๕ ประเภทคือ :-

๑. เป็นทาสโดยสายโลหิต คือ พ่อแม่เป็นทาส มีลูก ลูกนั้นก็กลายเป็นทาสด้วย โดยเจ้าของทาสนั้นถือเป็นสมบัติพลอยได้ของตน (Birth)

๒. พ่อแม่แม้ไม่เป็นทาส แต่เพราะยากจนหรือมีความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งขายลูกของตนไปให้เป็นทาสของผู้อื่น (Sale of Children by their free Parents)

๓. มีการสงครามเกิดขึ้น ฝ่ายชนะกวาดต้อนคนไปเป็นทาส (Capture in war)

๔. ทำการโจรสลัด หรือลักพาตัวคนมาเป็นทาส (Piracy or kidnapping)

๕. การค้าทาสที่ทำกันเป็นอาชีพเป็นล่ำเป็นสันทั้งในกรีกและประเทศอื่น ๆ เป็นเหตุให้เกิดการนำคนมาเป็นทาส ด้วยวิธีต่าง ๆ อีกเป็นอันมาก (Commerce)

แต่เมื่ออ่านตอนที่ ๒ ของหนังสือเรื่องนี้มาแล้ว เชื่อว่าทุกคนคงเห็นพ้องกันว่าควรเพิ่มไว้อีก ๑ ข้อ เป็นข้อที่ ๖ คือ การที่คนเป็นหนี้ผู้อื่นแล้วไม่มีทางจะใช้หรือใช้ได้ไม่ทันตามกำหนด มีกฎหมายของกรีก และโรมันโบราณที่อนุญาตให้เจ้าหนี้เอาลูกหนี้เป็นทาสได้ โดยเฉพาะกฎหมายอันรับรองสิทธิของเจ้าหนี้ ให้นำลูกหนี้เป็นทาสได้นี้ โซลอนได้เป็นผู้ประกาศเลิกล้มเมื่อ ๕๙๔ ปีก่อนคริสตศก ส่วนกฎหมายของโรมันอันว่าด้วยเรื่องนี้ ยังคงอยู่ต่อมาอีกนาน อย่างไรก็ตาม การเลิกกฎหมายกำหนดความเป็นทาส เพราะหนี้สินมิได้หมายความว่า เลิกล้มระบบทาสแบบอื่น เพราะฉะนั้น การซื้อขายทาสจึงคงมีอยู่ทั่วไป

แต่อันที่จริงยังมีทาสอีก ๒ ประเภท ซึ่งอาจจัดได้เป็นประเภทที่ ๗ และประเภทที่ ๘ คือ ประเภทที่ ๗ ได้แก่ บุคคลผู้สมัครขายตัวไปเป็นทาสผู้อื่น เพื่อนำเงินไปให้มารดาบิดาเป็นการสนองคุณ เพื่อให้มารดาบิดาใช้หนี้ผู้อื่นบ้าง บุคคลบางคนมองไม่เห็นทางว่า ตนเองจะเป็นอยู่ได้อย่างไร เพราะไม่มีอาชีพ ไม่มีทุน เป็นทาสของผู้อื่นยังได้อาศัยเป็นทางเลี้ยงชีพ โดยไม่ต้องกังวลในเรื่องปากเรื่องท้อง ก็สมัครใจไปเป็นทาสเองบ้าง ประเภทที่ ๘ ได้แก่ ทาสกรรมกร (forced labour) คือ ผู้ที่ถูกบังคับให้ทำงานแบบทาสทั้ง ๆ ที่มิได้เป็นทาสอันเป็นเรื่องที่แม้ในปัจจุบันก็ยังมีอยู่ในหลายประเทศ และเป็นปัญหาที่สหประชาชาติก็พยายามอย่างยิ่งที่จะกำจัดให้หมดไป ความพยายามเหล่านี้ได้ปรากฏผลออกมาอย่างหนึ่งคือ การประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ *(ค.ศ. ๑๙๔๘)* ซึ่งมีข้อความอันต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การจับกุมตามอำเภอใจ, ระบบทาส, ทาสกรรมกร (Forced labour) เป็นต้น ปรากฏว่า ในการลงมติรับรองประกาศนี้ มีคะแนนรับรอง ๔๘ ประเทศ ไม่มีประเทศไหนคัดค้านเลย มีแต่ประเทศที่งดไม่ออกเสียงบางประเทศ ซึ่งมิใช่ความมุ่งหมายของหนังสือนี้ที่จะระบุว่าประเทศไหนบ้าง

เมื่อพูดถึงระบบทาสแล้ว ก็ใคร่จะนำท่านผู้อ่านให้ได้ความรู้เบ็ดเตล็ดเรื่องทาสต่อไปอีกสักเล็กน้อย

ชนชาติเฮบรูโบราณ° มีธรรมเนียมให้มีทาสไว้ใช้ได้ แม้จะเป็นชนชาติเดียวกัน แต่เมื่อครบ ๗ ปีแล้ว ก็ปลดปล่อยให้เป็นอิสระพร้อมทั้งให้ข้าวของเครื่องใช้รวมทั้งปศุสัตว์ แต่ถ้าทาสนั้นยังพอใจจะอยู่กับนายของตนต่อไป ก็จะได้รับการเจาะหูเป็นที่ระลึกแห่งการอาสาสมัครเป็นทาส การเจาะหูและสวมห่วงหูเป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นทาสในสมัยโบราณ

มีคำกล่าวว่าทาสในประเทศกรีกได้รับความเห็นอกเห็นใจจากเจ้าของทาสมากกว่าในโรม พวกทาสในกรุงโรมถูกฆ่าตายเสียมากต่อมาก ถ้าทำอะไรไม่ถูกใจผู้เป็นนาย ต่อมาระหว่าง ค.ศ. ๘๖ ถึง ๑๖๑ อันตรงกับ พ.ศ. ๖๒๙ ถึง ๗๐๔จักรพรรดิอันโตนินุส ปิอุส ได้ประกาศเลิกสิทธิของเจ้าของทาสที่จะประหารชีวิตทาสของตน แต่ก็ไม่มีรายละเอียดว่าได้ห้ามทำทารุณกรรมอื่น ๆ หรือไม่ เพราะกฎหมายของโรมันให้สิทธิแก่เจ้าของทาสที่จะแยกคู่ผัวเมียของทาสได้ ทั้งเป็นเจ้าของแห่งทรัพย์สินใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ทาสนั้นด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงสมัยกลาง *(ระหว่าง พ.ศ. ๑๐๐๐ เป็นต้นมา)* ทาสในอังกฤษได้รับสิทธิเพิ่มขึ้นคือ อาจจะมีบ้านและที่ดินได้โดยต้องเสียค่าเช่าและอาจได้รับอิสรภาพได้โดยเงื่อนไขหลายประการ ในปี ค.ศ. ๑๘๐๗ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๕๐ รัฐสภาอังกฤษได้ลงมติออกกฎหมายห้ามการค้าทาสอย่างเด็ดขาด ซึ่งประเทศอื่น ๆ ในยุโรปก็ได้เจริญรอยตาม แต่ก็ยังมิได้ห้ามการมีทาสไว้ใช้ ซึ่งถือกันว่าเป็นสมบัติหรือสิทธิส่วนบุคคล ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๓๔ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๗๗ จึงได้ออกกฎหมายเลิกระบบทาสทั้งในอังกฤษและในเมืองขึ้น โดยมีโครงการให้เลิกเด็ดขาดภายในเวลาที่กำหนด และได้ใช้วิธีการละมุนละม่อม คือ ได้ตั้งงบประมาณสำหรับชดเชยแก่เจ้าของทาสถึง ๑๕ ล้านปอนด์ *(ประมาณ ๗๕๐ ล้านบาท)* แต่เมื่อจ่ายจริงปรากฏว่าต้องใช้เงินถึง ๒๐ ล้านปอนด์ *(หรือประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านบาทในขณะนี้)* นับเป็นความเสียสละอย่างสูงที่พึงจารึกไว้ในประวัติศาสตร์มนุษยธรรม

ระบบทาสนี้ได้เลิกล้มไปในประเทศฝรั่งเศส และเมืองขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๘๔๘ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๙๑ ในประเทศสวีเดนเมื่อ ค.ศ. ๑๘๔๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๘๙ ในประเทศเดนมาร์ก ปีเดียวกับประเทศฝรั่งเศส ในประเทศปอร์ตุกัลเมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๕ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๙๙ และในสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๐๘

บางศาสนากับระบบทาส

หนังสือ The New Popular Encyclopaedia กล่าวไว้ว่า ทางการศาสนาคริสต์ มิได้ดำเนินการใด ๆ ที่เลิกล้มระบบทาสเลย การค้าทาสยังคงดำเนินไปเป็นเวลาประมาณ ๑,๐๐๐ ปีในชนชาติที่นับถือศาสนาคริสต์ในยุโรป ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังความล่มจมของอาณาจักรโรมัน แต่ก็ได้ยอมรับว่าศาสนาคริสต์มีส่วนช่วยให้ระบบทาสเลิกล้มไปอยู่เหมือนกันโดยการสั่งสอนของพระ *(ทั้งที่ไม่มีหลักการในคัมภีร์ศาสนา)*

หนังสือเล่มเดียวกันได้กล่าวถึงศาสนาอิสลามว่าระบบทาสได้มีอยู่ในศาสนาอิสลาม โดยคัมภีร์ศาสนานั้นอนุญาตให้มีทาสได้โดยการรบชนะ แต่หนังสือนั้นได้กล่าวต่อไปว่าดูเหมือนจะมิใช่ความประสงค์ของพระมะหะหมัดที่จะได้ทาสมาโดยวิธีนี้

วิลเลียม ลินน์เวสเตอร์ มันน์เขียนไว้ในเรื่อง Ancient Slavery ว่า ในสมัยโบราณ *(ก่อน พ.ศ.ถึง พ.ศ. ๑๐๐๐)* มิได้มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อจะเลิกล้มระบบทาส องค์การทางศาสนา หรือแม้ศาสนาคริสต์เองก็มิได้ดำเนินการนี้ การเปลี่ยนท่าทีต่อบุคคลชั้นทาสนั้นได้เกิดขึ้น ในรูปแห่งกฎหมายซึ่งพระจักรพรรดิแห่งโรมันได้กำหนดขึ้น นับได้ว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของมนุษย์ประการหนึ่ง

บทความของวิลเลี่ยม ลินน์ เวสเตอร์มันน์ ซึ่งเขียนไว้ในหนังสือ Encyclopaedia Britanica ค่อนข้างจะโจมตีศาสนาคริสต์ในเรื่องระบบทาสอยู่บ้าง

สำหรับความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน แม้ข้อห้ามในเรื่องระบบทาสจะมิได้มีบัญญัติไว้ในศาสนาคริสต์ หรืออิสลาม ผู้เขียนก็เชื่อว่านักพรตหรือผู้นำในศาสนาทั้งสองนั้นคงจะมีอยู่ไม่น้อยที่มีส่วนช่วยสั่งสอนให้มนุษย์ได้เลิกล้มระบบทาสไปในที่สุด

เพราะกล่าวกันด้วยความเป็นธรรมแล้ว บรรดาความไม่ดีไม่งามทั้งหลาย เท่าที่สามัญสำนึกของคนเราพอจะเล็งเห็นได้ นักบวชแห่งศาสนาต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีจิตใจสูงก็คงช่วยกันชี้แจงให้ประชาชนพากันงดเว้นบ้าง ไม่โดยตรงก็โดยอ้อมด้วยเหตุนี้ แม้ผู้เขียนเป็นศาสนิกชน ก็ไม่ได้มองนักบวชแห่งศาสนาอื่นไปในแง่ร้าย ยิ่งกว่านั้นเมื่อกล่าวตามหลักพระพุทธศาสนา ก็จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายมิได้ทรงปฏิเสธความดีของศาสนาใด ๆ ทรงกล่าวไว้เป็นกลาง ๆ ว่า คำสอนของศาสนาต่าง ๆ ที่ตรงกันกับของพระองค์ก็มี ที่ไม่ตรงกันก็มี ทรงสอนถึงความถูกต้องเป็นหลัก ใครก็ตามเมื่อกล่าวถูกต้องก็ทรงรับรองว่าถูก ข้อนี้จึงน่าเป็นเครื่องเตือนใจชาวเรามิให้มองศาสนาอื่นไปในแง่ร้าย หรือเห็นคนนับถือศาสนาอื่นเป็นศัตรูไปหมด บางทีอาจจะเป็นเพราะพระพุทธศาสนามีหลักธรรม ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกศาสนาและทุกลัทธิอย่างนี้ จึงมีชาวยุโรปเปลี่ยนจากศาสนาอื่น มานับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ความพยายามของสันนิบาตชาติ

เมื่อเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้ว ชาติทั้งหลายได้มีการประชุมกันตั้งสันนิบาตชาติขึ้น มีสำนักงานกลาง ณ เมืองเยนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสันติภาพและได้ดำเนินกิจการเพื่อล้มระบบทาสที่ยังมีเหลืออยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลกโดยดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

๑. ใช้อนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๑๙ *(พ.ศ. ๒๔๖๒)* ว่าด้วยการเลิกทาสด้วยวัตถุประสงค์ที่จะพยายามให้ได้มาซึ่งการระงับระบบทาสในทุกกรณี รวมทั้งการค้าทาสทางบก และทางทะเลอย่างเด็ดขาด

๒. ได้ตั้งคณะกรรมาธิการผู้เชี่ยวชาญทางการเลิกระบบทาสขึ้นโดยเฉพาะที่เรียกว่า Committee of Experts ในปี ๑๙๒๔ *(พ.ศ. ๒๔๖๗)*

๓. ได้ใช้อนุสัญญาว่าด้วยระบบทาส (Slavery Convention) ค.ศ. ๑๙๒๖ *(พ.ศ. ๒๔๖๙)* ซึ่งมีประเทศต่าง ๆ ให้สัตยาบันรวม ๒๖ ประเทศ

๔. ได้ใช้อนุสัญญาว่าด้วยทาสกรรมกร (Forced Labour Convention) เพื่อขจัดปัญหาเรื่องการบังคับใช้แรงงานโดยไม่เป็นธรรม ค.ศ. ๑๙๓๐ *(พ.ศ. ๒๔๗๓)*

๕. ได้ตั้งคณะกรรมาธิการชุดที่ ๒ ขึ้นอีกเรียกว่า Second Slavery Committee เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๒ *(พ.ศ. ๒๔๗๕)*

๖. ได้ตั้งคณะกรรมาธิการว่าด้วยระบบทาสเป็นการถาวรเป็นคณะกรรมาธิการที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ใน ค.ศ. ๑๙๓๒ คือในปี ๒๔๗๕ นั้นเอง

ด้วยประการฉะนี้ เราจึงเห็นได้ว่ามนุษยชาติได้พยายามเพียงไรในการเลิกล้มสิ่งที่เป็นการกดขี่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง

ระบบทาสยังมีอยู่ในโลก

ท่านผู้อ่านบางท่านอาจจะจำได้ว่าหนังสือพิมพ์เมืองไทยหลายฉบับเคยตีพิมพ์ข้อความจากสำนักแถลงข่าวต่างประเทศ *(พ.ศ. ๒๕๐๐)* ซึ่งแสดงว่าระบบทาสยังมีอยู่ในโลกนี้อีกหลายแห่ง

ข่าวนั้นกล่าวว่า ตามถ้อยแถลงของนายฟอกชปิตต์ เลขานุการสมาคมกำจัดประเพณีทาส ซึ่งเป็นสมาคมที่ตั้งมา ๑๕๐ ปี และมีสำนักงานใหญ่อยู่ในอังกฤษ ได้ความว่า ในปัจจุบันการเอาคนลงมาเป็นทาสยังเป็นประเพณีที่ชอบด้วยกฎหมายในรัฐอาหรับต่าง ๆ หลายรัฐ เช่น ในเยเมน ซาอุดิอาราเบีย และบริเวณทะเลโอมาน รวมทั้งในแคว้นโมริตาเนียในแอฟริกาเหนือ และในลุ่มน้ำอะเมซอนในอเมริกาใต้ด้วย นายฟอกชปิตต์ ชี้แจงไว้ด้วยว่าราคาทาสที่ซื้อขายกันในดินแดนเหล่านั้นย่อมแตกต่างกันไปตามเพศตามวัยและเหตุประกอบอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น หญิงทาสที่สูงอายุคงขายกันคนละไม่เกิน ๓๕ ปอนด์สเตอร์ลิงก์ ทาสชายที่รูปร่างแข็งแรง อาจขายได้ถึง ๑๕๐ ปอนด์ สำหรับหญิงรุ่น ๆ ที่อายุไม่เกิน ๑๕ จัดว่ามีราคางาม อาจขายได้ถึง ๔๐๐ ปอนด์ *(เป็นเงินไทยประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท)*

ระบบทาสในประเทศไทย

ตามกฎหมายโบราณของไทยอันว่าด้วยลักษณะทาสได้จัดประเภทของทาสไว้ ๗ อย่างคือ

๑. ทาสไถ่มาด้วยทรัพย์ หมายความว่า เป็นทาสของคนอื่น ซึ่งมีค่าตัวเท่านั้นเท่านี้ แล้วผู้ใดผู้หนึ่งนำเงินไปไถ่ นำทาสนั้นมาเป็นทาสของตน

๒. ลูกทาสเกิดในเรือนเบี้ย หมายความว่า เมื่อมารดาบิดาเป็นทาส ลูกที่เกิดมาก็พลอยเป็นทาสไปด้วย

๓. ทาสได้มาแต่ฝ่ายมารดาบิดา หมายความถึง ทาสที่บุคคลได้รับมรดกจากมารดาบิดาของตน

๔. ทาสที่มีผู้ให้

๕. ทาสอันได้มาด้วยการช่วยกังวลธุระทุกข์แห่งคนอันต้องโทษทัณฑ์

๖. ทาสอันได้เลี้ยงไว้ในกาล

เมื่อข้าวแพง

๗. ทาสที่ได้มาจากการรบศึกชนะ

ประเทศไทยได้ประกาศเลิกทาสในสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ การเลิกทาสมิได้กระทำเด็ดขาดลงไปคราวเดียว แต่ได้มีพระราชบัญญัติสลับกับประกาศพระบรมราชโองการเป็นคราว ๆ ไป จนถึงได้ออกพระราชบัญญัติทาสในที่สุด ซึ่งถ้าจะประมวลการดำเนินงานเป็นขั้น ๆ ตามตัวบทกฎหมายก็จะเห็นได้ดังนี้ :-

๑. พระราชบัญญัติพิกัดเกษียณอายุลูกทาสลูกไท ออกเมื่อจุลศักราช ๑๒๖๓ โสณสังวัจฉระ สาวนมาส ชุณหปักษ์ นวมีดิถีศุกรวาร *(ตรงกับวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๑๗)* กำหนดให้ทาส ๗ ประเภท ดังกล่าวข้างต้น ที่เกิดตั้งแต่ปีมะโรงสัมฤทธิศก จ.ศ. ๑๒๓๐ *(คือปี พ.ศ. ๒๔๑๑ อันเป็นปีเสวยราชย์)* เป็นต้นไป ให้ขึ้นค่าตัวจนถึงอายุ ๘ ปี ต่อจากนั้นให้ลดลงตามระยะเดือน ปี อันตราไว้ในพระราชบัญญัติ จนถึงอายุ ๒๑ ปี หมดค่าตัวทั้งชายหญิง รวมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ

๒. หมายประกาศลูกทาส ทำเป็นพระบรมราชโองการ ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ ปีจอ ฉศกจุลศักราช ๑๒๓๖ *(ตรงกับวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๔๑๗)* ให้สลักหลังสารกรมธรรม์ของทาสที่เกิดในปีมะโรงสัมฤทธิศก *(พ.ศ. ๒๔๑๑)* ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติพิกัดเกษียณอายุลูกทาสลูกไท โดยให้อำเภอ กำนันพร้อมกันกับตัวทาสสลักหลังสารกรมธรรม์ไว้เป็นแผนก กับให้ระบุลูกทาสซึ่งติดมากับมารดาบิดาโดยชัดเจน ถ้ามีผู้ไปติดต่อที่อำเภอห้ามเรียกเงินค่า

๓. ประกาศเกษียณอายุลูกทาสลูกไท ทำเป็นพระบรมราชโองการ ณ วันอาทิตย์ เดือน ๑๑ ขึ้น ๘ ค่ำ ปีจอ จุลศักราช ๑๒๓๖ *(ตรงกับวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๔๑๗)* เป็นการแถลงข้อความเข้าใจ ที่มีข่าวว่าเกิดเสียงแสดงความไม่พอใจอยู่ทั่วไป เตือนให้เห็นแก่เมตตากรุณาและความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง พร้อมทั้งชี้แจงวิธีการเลิกซึ่งค่อยเป็นค่อยไป

๔. พระราชบัญญัติทาส ร.ศ. ๑๒๔ ประกาศ ณ วันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๒๔ *(ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๘)* มีข้อกำหนดให้ลูกทมสทั้งปวงได้เป็นไทย มิให้มีพิกัดเกษียณอายุดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติลูกทาสลูกไท จุลศักราช ๑๒๓๖ *(พ.ศ. ๒๔๑๗)* อีกต่อไป บรรดาคนที่เป็นไทอยู่แล้วหรือทาสที่หลุดพ้นค่าตัวไปแล้วต่อไป ห้ามมิให้เป็นทาส บรรดาทาสที่มีอยู่ในเวลาออกพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ทาสที่หลบหนีให้เจ้าเงินลดค่าตัวให้คนละ ๔ บาทต่อเดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน *(๒๔๔๘)* เป็นต้นไป ถ้าทาสจะเปลี่ยนเจ้าเงินใหม่ ห้ามมิให้ทำสารกรมธรรม์ขึ้นค่าตัวมากกว่าจำนวนค่าตัวในเวลานั้น

ผู้เขียนมีศรัทธาค้นเรื่องนี้ พร้อมทั้งค้นศักราชวัน เดือน ปี เทียบ พ.ศ. ให้ด้วย ก็เพราะเห็นว่าการเลิกทาสในประเทศไทยต้องผ่านความยากลำบาก ต้องต่อสู้กับเสียงแสดงความไม่พอใจของเจ้านายข้าราชการ พ่อค้าคฤหบดี ซึ่งเป็นนายเงิน อันเคยมีความสะดวกในการใช้ทาส รวมทั้งเสียงไม่พอใจของทาสบางคนผู้ไม่รู้ว่าเมื่อได้รับปลดปล่อยแล้วจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไร เพราะเคยชินในการอาศัยคนอื่นกินอยู่ตลอดหลายชั่วอายุคน ถ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงอ่อนแอ กลัวโน่นเกรงนี่แล้วอย่างไรเสียก็คงทรงทำงานอันมีคุณค่าชิ้นนี้ไม่สำเร็จเป็นแน่ เพราะจะเห็นได้ว่าเพียงการออกกฎหมายกรุยทางเพื่อจะออกพระราชบัญญัติทาส ในที่สุดนั้นก็ต้องกินเวลาถึง ๓๑ หรือ ๓๒ ปี

การพยายามปลดเปลื้องข้อผูกมัดความไม่เสมอภาคและความทุกข์ยากต่าง ๆ ของประชาชนนั้น ได้กระทำกันอย่างเป็นขั้นเป็นอันในสมัยรัชกาลที่ ๕ *(๒๔๑๑-๒๔๕๓)* อันที่จริงแม้รัชกาลที่ ๕ จะเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ แต่ในระยะแรกมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มาเริ่มทรงบริหารราชการแผ่นดินโดยเด็ดขาด ก็เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๗ ภายหลังงานบรมราชาภิเษกเป็นครั้งที่สอง อันเป็นเสมือนหนึ่งการประกาศพระราชภาระในการบริหารประเทศชาติโดยตรงตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไป

งานปลดเปลื้องความเดือดร้อนของประชาชน ในรัชกาลที่ ๕ นั้น พอที่จะรวบรวมมากล่าวได้ดังนี้ :

๑. คนพลเรือนทุกคนจะอยู่อย่างไม่มีสังกัดไม่ได้ ต้องมีสังกัด สักข้อมือเป็นเลขไพร่หลวงบ้าง ไพร่สมกำลังบ้าง เลขทาสบ้าง คนไม่มีสังกัดเรียกว่า คนข้อมือขาว *(เพราะไม่มีรอยสัก)* ต้องจับสักเป็นไพร่หลวง ธรรมเนียมนี้เลิกในรัชกาลที่ ๕

๒. การเกณฑ์แรงใช้ราชการ ผู้ถูกเกณฑ์ไม่ได้อะไรตอบแทน ในรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดให้เลิกเสียโดยมาก ถ้าจะมีการเกณฑ์ก็ต้องมีค่าจ้างหรือค่าป่วยการตอบแทน

๓. การตัดถนนทนทางหรือการเวนคืนที่ของราษฎรเพื่อใช้ในราชการนั้น สมัยก่อนมิได้ให้ค่าตอบแทนแก่เจ้าของที่ดินหรือเจ้าของอาคาร ในรัชกาลที่ ๕ ได้พระราชทานค่าที่ดินและค่าชดเชยสิ่งก่อสร้างตามควรแก่ราคา

๔. ราคาหรือศักดิ์ของคนเรานั้นในสมัยก่อนกำหนดด้วยนา เช่น ศักดินาเท่านั้นเท่านี้ คนมีศักดินาสูงก็ได้เปรียบคนมีศักดินาต่ำ แต่เดิมในการเป็นความกัน ผู้มีศักดินาต่ำกว่า ๔๐๐ แต่ทนายว่าอรรถคดีแทนตนไม่ได้ จึงเป็นการเสียเปรียบพวกศักดินาสูง ในเวลาเป็นความกันในศาล ผู้มีศักดินาสูงสามารถแต่งทนายได้ฝ่ายเดียว ในรัชกาลที่ ๕ ได้มีพระราชบัญญัติ

ให้แต่งทนายได้เสมอหน้ากัน

๕. การเลิกทาสในรัชกาลที่ ๕ นั้น มีวิธีการอยู่มากหลาย เช่น ผู้ยังไม่เคยเป็นทาสหรือหลุดพ้นแล้วก็ห้ามไม่ให้ขายตัวเป็นทาส ผู้เป็นทาสอยู่แล้วก็ไม่ยอมให้ขึ้นค่าตัว ทั้งมีการกำหนดให้นายลดค่าตัวเป็นรายเดือน เพื่อเร่งรัดให้หมดทาสโดยเร็ว นอกจากนั้นยังใช้วิธีกำหนดว่าผู้เกิดสมัยรัชกาลที่ ๕ ถ้าเป็นทาสมาเดิมตามพ่อแม่ให้พ้นจากเป็นทาส เมื่ออายุครบกำหนดหรือเมื่อวันประกาศใช้พระราชบัญญัติทาส

๖. ในคดีที่เป็นอาชญาแผ่นดิน ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกทรมานด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้รับสารภาพ อันเรียกว่าจารีตนครบาล ในรัชกาลที่ ๕ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิก

๗. ในรัชกาลที่ ๕ ได้มีการพระราชทานงดลงพระราชอาญาเมี่ยนนักโทษที่ต้องคำพิพากษาให้เมี่ยนตั้งแต่ ๕๐ ทีลงมาเป็นจำคุกแทน

เรื่องใหญ่ ๆ ทั้ง ๗ ข้อที่กล่าวมานี้ เพียงพอที่ประชาชนชาวไทยในรัชกาลที่ ๕ จะรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ เพราะฉะนั้น การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับพระนามว่า พระปิยมหาราช คือ พระมหาราชา ผู้เป็นที่รักของปวงชนนั้น จึงเป็นพระนามที่เหมาะสมอย่างยิ่ง เชื่อว่าผู้มีวิจารณญาณและรักความเป็นธรรมทั้งหลายแม้จะเกิดไม่ทันในสมัยของพระองค์ท่าน ก็คงเห็นร่วมกันว่าพระองค์ได้ทรงประกอบกรณียกิจปลดแอกของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นจึงเป็นการสมควรแล้วที่เรายังจัดให้มีงานถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้าทุกวันที่ ๒๓ ตุลาคม เป็นการประจำปี

พระพุทธศาสนากับระบบทาส

ในเรื่องพระพุทธศาสนากับระบบทาสนี้ ผู้เขียนขอกล่าวด้วยความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณต่อข้อความในหนังสือพุทธคุณกถา ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส อันเป็นข้อความที่ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจและติดตามค้นคว้าหลักฐานในพระไตรปิฎกต่อมา เมื่อลงมือเขียนเรื่องนี้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้น ทรงนิพนธ์ไว้ว่า *"อนึ่ง ในครั้งนั้น การขายทาสเช่นไปสงครามจับเชลยมาได้แล้วขายเอาสินและขายต่อไปอีกดุจสัตว์พาหนะยังไม่เห็นกันว่าเป็นดุร้าย และยังไม่มีกฎหมายห้าม สมเด็จพระบรมศาสดาได้ทรงห้ามไว้โดยเป็นกิจอันอุบาสกคือคฤหัสถ์ผู้เคร่งในทางพระศาสนาไม่ควรทำโดยที่สุดจนทาสสินไถ่ก็มิได้ทรงอำนวยตาม ทรงห้ามมิให้ภิกษุมีทาสเช่นนั้น"*

ที่มาในเรื่องพระพุทธศาสนากับระบบทาสนี้มีทั้งในวินัยปิฎก อันเป็นข้อห้ามสำหรับพระภิกษุ ทั้งในสุตตันตปิฎกอันเป็นข้อแนะนำ ดังจะกล่าวต่อไป

หลักฐานในวินัยปิฎก

๑. วินัยปิฎกเล่ม ๗ หน้า ๓๔๖ ห้ามมิให้ภิกษุมีทาสหญิงชายไว้ใช้ ภิกษุใดฝ่าฝืนต้องอาบัติทุกกฎ

๒. วินัยปิฎกเล่ม ๔ หน้า ๑๕๖ แสดงว่าทาสที่มาบวชแล้วได้รับสิทธิทั้งปวงเท่าเทียมกับภิกษุอื่น และพระเจ้าแผ่นดินในครั้งนั้นก็ถือว่า ทาสที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้วให้ถือว่าเจ้าของไม่มีสิทธิที่จะจับกุมหรือเรียกตัวคืน แต่เพื่อตัดปัญหายุ่งยาก พระบรมศาสดาจึงทรงบัญญัติสิกขาบทให้ผู้จะเข้าบวชมิใช่ผู้หนีเขามา ต้องได้รับอิสรภาพก่อนจึงมีคำถามที่ว่า ท่านเป็นไทหรือ หมายความว่า ไม่เป็นทาสหรือ

หลักฐานในสุตตันตปิฎก

๑. สุตตันตปิฎกเล่ม ๒๒ หน้า ๒๓๒ ทรงแสดงเรื่องการค้าขายที่อุบาสกควรงดเว้นว่ามีการค้าทาสรวมอยู่ด้วยข้อหนึ่ง

๒. ทรงแสดงคุณลักษณะของนักบวช ว่าจะต้องไม่รับทาสีทาสาที่มีผู้มอบให้ในสุตตันตปิฎกเล่ม ๑๒ หน้า ๒๘๔ และเล่ม ๒๔ หน้า ๒๒๐

๓. ในสุตตันตปิฎกเล่ม ๒๓ หน้า ๔๖ มีเรื่องเล่าว่า พราหมณ์คนหนึ่งกำลังตั้งพิธีบูชายัญเพื่อจะฆ่าสัตว์ต่าง ๆ ชนิดละ ๕๐๐ ตัว ซึ่งเป็นการบูชายัญครั้งสำคัญครั้นแล้วจะคิดอย่างไรไม่ปรากฏได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลถามถึงเรื่องการบูชาไฟและบูชายัญ พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องการบูชาไฟ แบบตีความหมายใหม่ (Reinterpretation) ว่า ในพระพุทธศาสนามีการบูชาไฟเหมือนกัน แต่ไฟในที่นี้ไม่ใช่ไฟจริง ๆ หากเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนในลักษณะต่าง ๆ กันโดยทรงแสดงว่า ไฟที่พึงบูชามี ๓ ประเภทคือ :

๑. ไฟคือบุคคลผู้ควรเคารพ (อาหุเนยยัคคิ) ได้แก่มารดาบิดา เป็นไฟที่ควรสักการะ เคารพ นับถือ บูชา และปฏิบัติต่อในทางที่ให้มีความสุขโดยชอบ

๒. ไฟคือคฤหบดี (คหปตัคคิ) ได้แก่บุคคลผู้เกี่ยวข้องในบ้าน คือ บุตร ภริยา ทาส และคนรับใช้ เป็นไฟที่ควรสักการะ เคารพ นับถือ บูชา และปฏิบัติต่อในทางที่ให้มีความสุขโดยชอบ

๓. ไฟคือบุคคลผู้ควรแก่ทักขิณา คือของที่ให้โดยเคารพ (ทักขิเณยยัคคิ) ได้แก่ สมณพราหมณ์ผู้เว้นจากความมัวเมา ประมาท ผู้ตั้งอยู่ในขันติ ความอดทน และโสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม ผู้ฝึกตนทำตนให้สงบระงับเป็นไฟที่ควรสักการะ เคารพ นับถือ บูชา และปฏิบัติต่อในทางที่ให้มีความสุขโดยชอบ

พราหมณ์ได้ฟังดังนั้น ก็เลิกบูชายัญ ปล่อยสัตว์ให้เป็นอิสระ เพราะเห็นว่าการบูชาไฟแบบตนเป็นการทรมานสัตว์ สู้การบูชาแบบปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อบุคคลในสังคมไม่ได้

มีข้อพึงสังเกตว่า คำว่าบูชา สักการะ เคารพ ในที่นี้เป็นคำที่ใช้เพื่อเลียนแบบการบูชาไฟของพราหมณ์เท่านั้น เมื่อกล่าวถึงบุตร ภริยา ทาส คนรับใช้ ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นด้วยดี ก็ไม่ใช่หมายความว่าให้ลงกราบหรือแสดงความเคารพอย่างไร หากให้ปฏิบัติตามความเหมาะสมให้เขามีความสุข

จึงเห็นได้ชัดว่า ในกรณีที่ห้ามไม่ให้ซื้อทาสขายทาส หรือชี้แจงให้ละเว้นการมีทาสไว้ใช้ แต่ไม่สำเร็จในบางราย พระพุทธเจ้าก็ทรงสั่งสอนให้ปฏิบัติต่อทาสด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี ให้ทาสมีความสุข ไม่ใช่โหดร้ายทารุณต่อเขา

บัดนี้ท่านผู้อ่านอาจพิจารณาได้เองว่า คำสอนเรื่องนี้เป็นคุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

พระพุทธศาสนากับการปลดเปลื้องทาสภายใน

คำว่าทาสภายในนั้นหมายความว่า บางครั้งคนเรามีอิสรภาพทางกายไปไหนมาไหนได้ หรือมีตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาคนอื่นด้วยซ้ำ แต่การมีอิสรภาพทางกายมิได้หมายความว่าคนเราเป็นผู้มีอิสรภาพสมบูรณ์แล้ว เพราะบางทีคนเราก็เป็นทาสแห่งอำนาจฝ่ายต่ำเช่น ความทะยานอยาก *(ตัณหาทาโส)* หรือความโลภ ความโกรธ และความหลงอย่างโงหัวไม่ขึ้น ยอมทำความชั่วทุจริตหรือแสดงอาการที่เลวทรามทุกอย่างสุดแต่ความโลภ ความโกรธ และความหลงจะใช้หรือบัญชาให้ทำอะไรลงไป

เคยมีผู้เปรียบกิเลสคือความโลภ ความโกรธ ความหลงว่าเหมือนม้าที่ผูกเชือกกล่ามกับคนผู้เป็นเจ้าของ บางครั้งเจ้าม้าสามตัวนี้เกิดแสดงฤทธิ์เดชออกวิ่งนำหน้าเจ้าของอย่างรวดเร็วจนเดินหรือวิ่งตามไม่ทัน แล้วลองนึกหลับตาวาดภาพดูทีหรือว่าจะเป็นอย่างไร ภาพที่คนถูกม้าซึ่งล่ามเชือกติดกันไว้ ฉุดกระชากลัมลุกคลุกคลานถลอกปอกเปิกถึงขนาดอาจเสียชีวิตได้ในที่สุดนั้น อาจเป็นคติเตือนใจได้ดีว่าถ้าเราไม่พยายามรั้งบังเหียนขี่หลังม้า ควบคุมไว้ให้อยู่ในอำนาจเราบ้าง ก็จะต้องได้รับความลำบากเดือดร้อนดังตัวอย่างนี้

เราคงได้ยินข่าวคนฆ่าตัวตายเพราะรักไม่สมหวัง เพราะอยากสอบไล่ได้แต่กลับสอบตก หรือข่าวคนฟันกัน ยิงกัน หรือประหัตประหารกันด้วยวิธีอย่างอื่น เพียงเพื่อสนองความไม่พอใจอันเกิดขึ้นประเดี๋ยวเดียว แต่ส่งผลให้คนที่ทำร้ายกันนั้นต้องบาดเจ็บหรือเข้าคุกเข้าตะรางไปทนทุกข์ทรมานอยู่แรมปี หรือบางครั้งไม่ใช่เรื่องของความโลภ ความโกรธ แต่เป็นเรื่องของความหลง ซึ่งกินความถึงความมัวเมาประมาท เช่น ขับรถเร็วด้วยความคะนอง รถคว่ำหรือชนต้นไม้ตกคู ตัวผู้ขับเสียชีวิต หรือทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต ดื่มสุราจนควบคุมสติไว้ไม่อยู่ตกน้ำตายบ้าง กลับบ้านไม่ถูก หรือเข้าบ้านผิดบ้าง

ความจริงคนเราที่เกิดมานี้ที่ยังมิได้บรรลุมรรคผลก็ต้องมีโลภโกรธหลงกันทุกคนเป็นธรรมดา เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจและน่าให้อภัยในการที่มนุษย์ยังต้องลุ่ม ๆ ดอน ๆ สุขบ้างทุกข์บ้าง ดีกันบ้างทะเลาะกันบ้าง แต่ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าถ้าพอจะรู้สึกตัวได้ ก็อย่าถึงกับปล่อยให้ความโลภ ความโกรธ และความหลงมันฉุดกระชาก หรือบังคับบัญชาเราเสียจนล่มจมปั่นปี้ ต้องคอยรั้งบังเหียนไว้บ้างด้วยการหักห้ามใจ หรือสอนใจ เตือนใจตัวเราเอง

มีข้อที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ ถ้าเรารู้ว่าเรากำลังโลภ กำลังโกรธ กำลังหลง ก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่บางครั้งเจ้าความโลภ โกรธ หลงนี้ มันปลอมตัวมาในรูปมิตร ทำให้เราหลงเคารพ บูชา หรือไม่รู้สึกตัวว่าเราเป็นทาสมัน นี่สิร้ายนัก เพราะมันจะทำให้เรารู้สึกว่าเราทำถูกแล้ว เราไม่ได้เป็นทาสโดยของอะไรเลย ถ้าพูดตามภาษาสมัยใหม่ก็ต้องว่า ความโลภ โกรธ หลง มันทำงานใต้ดินเอา เราเป็นทาสโดยไม่รู้สึกตัว พอรู้สึกก็ระเบิดตูมตามออกมาแล้ว คือเกิดความพินาศป่นปี้อย่างแก้ไขไม่ได้แล้ว จึงเป็นข้อที่ควรระวังมาก

พระพุทธศาสนาสอนให้เราปลดปล่อยตัวเราเองให้พ้นจากความเป็นทาสภายในโดยวิธีการ ๓ ขั้นดังนี้ :-

๑. ความเป็นทาสอย่างหยาบ คือ ความโลภ โกรธ หลง อย่างรุนแรงถึงเป็นเหตุให้ประพฤติชั่วทางกายกับวาจา ให้แก้ด้วย ศีล คือตั้งใจเว้นจากการฆ่า การโกง การลักขโมย เป็นต้น

๒. ความเป็นทาสอย่างกลาง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลงอย่างพอประมาณให้แก้ด้วยธรรม เช่น ให้มีความเมตตากรุณา ให้มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้มีสติสำรวมระวัง คำว่า ศีลธรรม ที่มาคู่กัน ก็หมายความว่าศีลนั้นให้เว้นความชั่ว ส่วนธรรมคือให้อบรมความดี ศีลแก้ความเป็นทาสภายในอย่างหยาบ ธรรมแก้ความเป็นทาสภายในอย่างกลาง หรือจะกล่าวอีกสำนวนหนึ่งก็ได้ว่าศีลแก้กิเลสอย่างหยาบ สมาธิแก้กิเลสอย่างกลาง คำว่าสมาธิหมายความว่า

(ต่อหน้า ๙๖)

---

๑. ขอข้อมความเข้าใจกับท่านผู้อ่านไว้ก่อน ที่เรียกว่าสมัยโบราณนั้นคือ ระยะเวลาก่อน พ.ศ.จนถึงพ.ศ. ๑๐๐๐ สมัยกลางคือ พ.ศ. ๑๐๐๐ ถึง พ.ศ. ๒๐๐๐ สมัยใหม่คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๐ มาจนถึงบัดนี้ ดู A Philosophic and Scientific Retrospect by A. Wolf หน้า ๓ ถึงหน้า ๔๕ และหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนาในแง่ปรัชญาและวิทยาศาสตร์ของผู้เขียนหน้า ๑๕-๑๖

๒. หนังสือพุทธคุณกถา หน้า ๕๗

เกร็ดความรู้

"ผมกับแชมพู"

อาภา อภิชาติไตรสรณ์

ผมของคนเราดู ๆ ไปก็เปรียบได้กับเครื่องประดับที่ติดตัวมาแต่อ้อนแต่ออกเหมือนกัน แม้กระทั่งเวลาตัดผมในแต่ละครั้ง คิดแล้วคิดอีกว่าจะตัดทรงไหนดีให้รับกับใบหน้า ยิ่งสมัยนี้มีทรงผมแปลก ๆ ใหม่ ๆ ออกมาให้ดูอยู่เสมอ นอกจากเรื่องการตัดผมแล้ว การใช้แชมพูสระผมให้เข้ากับสภาพเส้นผมก็ดูจะเป็นเรื่องที่หลายคนให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้มีการโฆษณาสินค้าประเภทแชมพูแข่งขันกันอย่างมากมาย บางชนิดถึงกับแยกสินค้าของตนออกมาแล้วบอกว่าเหมาะสมกับสภาพเส้นผมแบบใด ถ้าอย่างนั้นเราลองมาดูกันดีไหมว่า สภาพเส้นผมนั้นแบ่งออกเป็นกี่ลักษณะ และอะไรบ้างคืออย่างนี้ ถ้าแบ่งสภาพของเส้นผมทางเครื่องสำอางแล้ว แบ่งได้เป็น 3 แบบ

แบบแรกคือแบบ**ผมแห้ง** ลักษณะของเส้นผมจะกรอบ หยาบกระด้าง แห้งคล้ายฟางข้าว ไม่แวววาว ขาดง่ายแล้วก็เปราะด้วย ทั้งนี้ก็เนื่องจากเส้นผมขาดน้ำมันและความชุ่มชื้น หรืออาจเกิดจากสภาพที่ชั้นผิวหนังถูกทำลายไปเนื่องจากความเป็นด่างที่มากเกินไป ของแชมพูสระผมหรือเกิดจากการเป่าผมบ่อย ๆ ก็เป็นได้

สภาพของเส้นผมอีกชนิดคือ**ผมมัน** เส้นผมชนิดนี้มีลักษณะมันเยิ้มมองดูคล้ายสกปรก ไม่มีชีวิตชีวาปวกเปียก ไม่ยืดหยุ่นเลย ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะต่อมน้ำมันขับน้ำมันออกมามากเกินไป และเป็นสาเหตุหนึ่งของรังแคน้ำมันด้วย

สภาพของเส้นผมชนิดสุดท้ายก็คือ**ผมธรรมดา** เป็นเส้นผมที่มีสุขภาพแลดูมีน้ำหนัก อ่อนสลวย เงางาม เป็นประกาย มีสปริง หวีเข้ารูปทรงง่าย แล้วก็ไม่ยุ่งเหยิงหรือฟูฟ่องเลย

ทีนี้พอรู้ถึงสภาพเส้นผมแล้ว เวลาจะเลือกซื้อแชมพูเพื่อนำมาสระผมก็ควรจะเลือกแชมพูให้เหมาะสมกับสภาพเส้นผม เช่น ผมแห้งก็ควรเลือกใช้แชมพูที่เป็นครีมหรือโลชั่นเพื่อช่วยบำรุงรักษาเส้นผมหรือในกรณีที่ศีรษะมีรังแคก็ควรเลือกใช้แชมพูที่ผสมสารขจัดรังแค แต่อย่างไรก็ตาม แชมพูที่มีสารปรับสภาพเส้นผมก็เป็นชนิดที่ควรเลือกสำหรับการสระผมโดยทั่วไปอยู่ดี เพราะนอกจากแก้ไขสภาพผมแห้งให้ดีขึ้นแล้ว ยังปรับสภาพผมธรรมดาให้ดีขึ้นด้วย เว้นเสียแต่คนที่มีสภาพผมมันจริง ๆ เท่านั้น ที่ควรใช้แชมพูสำหรับผมมันโดยเฉพาะ เพราะแชมพูชนิดนี้มีการเพิ่มสารลดแรงดึงผิว เพื่อขจัดความมันของผมที่มากเกินไป และควรสระผมบ่อย ๆ ด้วย เพราะผมมันสกปรกง่าย แต่บางครั้งเราก็ไม่สามารถแยกได้แน่ชัดว่าสภาพผมเป็นอย่างไร ถ้าอย่างนั้นก็ควรเลือกใช้แชมพูชนิดอ่อนไว้ก่อนดีกว่า

นอกจากนี้ แชมพูที่ดีสมบูรณ์แบบ ยังต้องมีคุณสมบัติอื่น ๆ อีกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ต้องสามารถทำความสะอาดเส้นผมและหนังศีรษะได้อย่างหมดจด

๒. เมื่อใช้สระผมต้องไม่ทำให้เส้นผมเหนียวหวียาก เส้นผมหลังสระจะต้องลื่น อ่อนนุ่มเป็นประกายแวววาว และยืดหยุ่นตัวได้ดี

๓. ไม่ทำลายไขมันตามธรรมชาติของเส้นผม ไม่ทำให้ผมแห้งกรอบหรือหนังศีรษะแห้งกรอบ หรือหนังศีรษะแห้งจนเกินไป

๔. เกิดฟองปริมาณมากและสม่ำเสมอ ฟองคงทนบนเส้นผม แม้ขณะที่มีน้ำมันหรือสิ่งสกปรกมาก

๕. ล้างออกได้ง่ายโดยใช้น้ำธรรมดาและน้ำกระด้าง

๖. ไม่ทำให้เกิดการแพ้ ระคายเคือง แสบตาหรือเป็นอันตรายต่อเยื่อตา ผิวหนังอักเสบหรือผมร่วง

๗. มีกลิ่นหอมที่ไม่ก่อความระคายเคือง

๘. มีความคงตัวดี สี กลิ่นและความหนืดไม่เปลี่ยนแปลง แม้เมื่อถูกแสงหรืออุณหภูมิสูง

คงไม่ยากเลยใช่ไหมที่จะเลือกหาแชมพูที่เหมาะสมกับท่านดังที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เดี๋ยวนี้มีผู้ผลิตจำหน่ายแชมพูออกมามากมาย ผู้ผลิตแต่ละคนล้วนแล้วแต่พยายามผลิตสินค้าของตนให้ออกมาดีที่สุด เรา ๆ ท่าน ๆ เป็นผู้เลือกใช้ก็เลยสบายไป

ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน

โรคเบาหวานเป็นโรคที่พบมากในกลุ่มผู้สูงอายุ โรคนี้ไม่ติดต่อ แต่ปรากฏว่าผู้ที่เป็นโรคนี้เพิ่มมากขึ้นทุกปี สถิติพบว่าเป็นกันทั่วโลกประมาณ ๑๓๐ ล้านคน และเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ปีละ ๖% หรือเพิ่มขึ้น ๘ ล้านต่อปี

ด้วยความห่วงใยต่อสุขภาพของพี่น้องประชาชน วันนี้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จึงจะให้ความรู้เรื่องโรคเบาหวาน

โรคเบาหวานเป็นชื่อของกลุ่มอาการของโรคซึ่งร่างกายไม่สามารถใช้น้ำตาลได้ตามปกติ ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้น เมื่อเกินขีดที่ไตจะสามารถเก็บกักเอาไว้ได้ จึงถูกขับออกมาทางปัสสาวะ เมื่อร่างกายขาดพลังงานจากน้ำตาลจึงเปลี่ยนมาใช้โปรตีนและไขมัน ทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้โปรตีนและไขมันตามไปด้วย สาเหตุของการเป็นโรคเบาหวานอาจเนื่องมาจาก**พันธุกรรม** อิทธิพลจาก**สิ่งแวดล้อม** อาจเป็นแบคทีเรีย ไวรัส หรือสารเคมีบางชนิด อาจเป็นยารักษาโรคบางอย่างก็ได้ซึ่งมักไปทำลายเบต้าเซลล์ของตับอ่อน ทำให้ไม่สามารถหลั่งฮอร์โมนอินซูลินได้เพียงพอ ร่างกายจึงใช้น้ำตาลให้เป็นพลังงานไม่ได้ตามปกติ นอกจากนี้ปัจจัยเรื่องอื่น ๆ เช่น ความเครียด ความอ้วน การไม่ออกกำลังกายหรือตั้งครรภ์ บ่อยครั้งก็อาจเป็นสาเหตุให้เป็นโรคเบาหวานได้ โรคเบาหวานในระยะแรกอาจไม่จำเป็นต้องประทานยาหรือฉีดยา เพียงระวังในเรื่องอาหารและการออกกำลังกายเท่านั้น หากผู้ป่วยละเลยเห็นเป็นเรื่องเล็กก็จะนำไปสู่ปัญหาแทรกซ้อนต่าง ๆ อีกมากมาย อาการของผู้ที่เป็นมากแล้ว จะมีอาการปัสสาวะบ่อยและมาก กระหายน้ำบ่อย กินจุแต่ผอมลง น้ำหนักลดและอ่อนเพลียง่ายเป็นแผลฝีง่ายแต่รักษายาก คันตามตัว ผิวหนังและอวัยวะสืบพันธุ์ ปวดชาตามปลายมือปลายเท้า ตามัวและต้องเปลี่ยนแว่นตาบ่อย ๆ ความรู้สึกทางเพศลดลง

ปัญหาแทรกซ้อนของโรคเบาหวานแบ่งออกได้เป็น ๒ พวก คือ โรคแทรกซ้อนเฉียบพลันและโรคแทรกซ้อนเรื้อรัง

โรคแทรกซ้อนเฉียบพลัน คือ โรคที่เกิดขึ้นรวดเร็วและรุนแรง ได้แก่

การติดเชื้อ เช่น ผิวหนังเป็นฝี แผล ที่พบมากคือ แผลที่เท้า การติดเชื้อระบบขับถ่าย ปัสสาวะจะมีอาการอักเสบของท่อปัสสาวะ กระเพาะปัสสาวะหรือไต การติดเชื้อระบบหายใจ เป็นปอดบวมหรือ

การหมดสติ เนื่องจากน้ำตาลในเลือดสูงมาก อาจมีหรือไม่มีภาวะเลือดเป็นกรดร่วมด้วย มักพบในผู้ป่วยที่ไม่ค่อยรักษาตัวหรืออาจหมดสติจากการมีน้ำตาลในเลือดต่ำ ซึ่งเกิดจากการกินหรือฉีดยา มีน้ำตาลมากเกินไปก็ได้

โรคแทรกซ้อนเรื้อรัง โรคเบาหวานไม่ใช่โรคเพียงโรคเดียว แต่เป็นกลุ่มอาการของโรคร่วมกับโรคนี้ทำให้ผนังด้านในหลอดเลือดแดงเกิดการเปลี่ยนแปลงหนาขึ้นและเกิดอุดตัน อาจเกิดโรคหัวใจจากหลอดเลือดเลี้ยงหัวใจอุดตันหรือหลอดเลือดเลี้ยงสมองอุดตัน ทำให้เป็นอัมพาต เส้นเลือดในตาที่ 'เรตินา' เสียทำให้ตาบอด เกิดโรคไตวายสูงกว่าคนปกติ เส้นเลือดเลี้ยงขาอุดตันทำให้เนื้อตายเนื่องจากขาดเลือดไปเลี้ยง ต้องถูกตัดขา

การป้องกันและรักษาเบาหวาน มีดังนี้

๑. รับประทานอาหารถูกหลักและคงที่ ควรรับประทานพวกแป้งชนิดที่ไม่หวาน เช่น ข้าว จะดีกว่าแป้งชนิดอื่น หลีกเลี่ยงพวกน้ำตาล อาหารโปรตีน ควรได้จากพืชและสัตว์ ส่วนไขมัน ควรเป็นไขมันจากพืชและจำเป็นต้องได้รับแร่ธาตุรวมทั้งวิตามิน ซึ่งพบมากในอาหารประเภทผัก จึงควรรับประทานผักให้มากเพราะส่วนใหญ่เป็นกาก ทำให้การดูดซึมอาหารของลำไส้ช้าลง ช่วยทำให้น้ำตาลในเลือดไม่สูงมาก ควรงดพวกของเค็ม ของหวาน แอลกอฮอล์และบุหรี่

๒. การออกกำลังกาย นอกจากจะช่วยร่างกายแข็งแรงแล้วยังทำให้เนื้อเยื่อของร่างกาย เช่น กล้ามเนื้อ นำเอาน้ำตาลกลูโคสไปใช้เพิ่มขึ้น ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดลดลง สำหรับผู้ป่วยที่สูงอายุสามารถออกกำลังกายได้ แต่ต้องอยู่ในขีดจำกัดตามคำแนะนำของแพทย์

๓. รับประทานยาหรือฉีดยาตามแพทย์สั่ง การที่ผู้ป่วยควบคุมระดับน้ำตาลให้อยู่ในเกณฑ์ปกติและคงที่ได้โดยการควบคุมอาหารและออกกำลังกายเท่านั้น นับว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่ประหยัดและปลอดภัย

ข้อแนะนำหรือข้อควรระวังสำหรับผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน คือ ควรเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของโรคเบาหวาน รับประทานยาหรือฉีดยาตามแพทย์สั่ง ตรวจสุขภาพตามกำหนด ควรพกน้ำตาลก้อนหรือท๊อฟฟี่เพื่ออมหรือเคี้ยวได้ทันทีเมื่อมีอาการน้ำตาลในเลือดต่ำ คือ มีอาการหิว ใจสั่น ตาพร่า หรือมึนงง วิงเวียนคล้ายจะเป็นลม ซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้อาจชักหรือหมดสติได้ รับประทานอาหารให้ถูกหลักและคงที่ ออกกำลังกายให้สม่ำเสมอ แต่ไม่หักโหม รักษาเท้าให้สะอาด ตรวจดูแลเท้าทุกวัน อย่าปล่อยให้อ้วนจนเกินไป ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด

โรคตับ

ยุวดี สิทธิพาที

ตับนั้นเป็นอวัยวะที่สำคัญมาก เป็นที่ ๆ ผลิตน้ำดีสำหรับย่อยอาหาร ตับเป็นที่เผาผลาญอาหารและสารที่มีพิษและไม่มีพิษทั้งหลาย รวมทั้งแอลกอฮอล์ด้วย และยังเป็นที่เก็บอาหารต่าง ๆ เมื่อตับผลิตน้ำดีแล้วจะส่งไปเก็บไว้ที่ถุงน้ำดีเมื่อคนรับประทานอาหารถุงน้ำดีจะบีบตัวและหลั่งน้ำดีออกมาสู่ท่อน้ำดีลงลำไส้เล็ก น้ำดีมีความสำคัญมากในการย่อยและดูดซึมอาหารโดยเฉพาะไขมัน ถ้าน้ำดีมีความผิดปกติหรือมีน้อยเกินไปหรือเกินกว่าปริมาณที่มีไขมันในเลือดอาจจะทำให้เกิดนิ่วในถุงน้ำดีได้

โรคตับที่สำคัญและพบได้ในประเทศไทยมีด้วยกันหลายชนิดคือ โรคตับอักเสบแบบเฉียบพลัน ซึ่งเกิดได้จากเชื้อไวรัสต่าง ๆ หรือจากพิษสุรา โรคตับอักเสบเรื้อรัง โรคตับแข็ง โรคฝีในตับและมะเร็งของตับ ทั้งนี้โดยที่โรคฝีในตับเป็นโรคที่พบได้บ่อยและมีความสำคัญมากเพราะอาจมีอาการปวดมากแต่สามารถรักษาหายขาดได้ถ้าพบแพทย์ทันท่วงที ฝีในตับเกิดได้จากเชื้อโรคทุกชนิด แต่ส่วนใหญ่มาจาก ๒ กลุ่มคือ

๑. เชื้อบิดชนิดหนึ่งที่เรียกว่า บิดอะมีบา

๒. จากเชื้อโรคทั่ว ๆ ไป

สำหรับอาการของโรคฝีในตับนั้นอาจจะค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป หรือมีอาการรุนแรงขึ้นมาทันทีก็ได้ ถ้าผู้ป่วยเป็นฝีในตับจากเชื้อบิดอะมีบา ผู้ป่วยนี้อาจมีประวัติของการเป็นบิดมาก่อนคือปวดท้อง ถ่ายท้องเป็นมูกเลือด เป็นไข้ซึ่งอาการเหล่านี้อาจหายไปเองหรือได้หายจากการรักษา อาการของฝีในตับคือเป็นไข้ หนาวสั่น จะเริ่มปวดบริเวณชายโครงขวาส่วนล่างและหรือใต้ชายโครงขวาซึ่งถ้ากดจะเจ็บมาก อาจจะมีก้อนนูนขึ้นมาด้วย ซึ่งกดจะนุ่มเจ็บมาก และอาจร้อนและแดง ผู้ป่วยอาจจะไอ และเวลาหายใจเข้าออกจะรู้สึกขัด ๆ หรือเจ็บบริเวณชายโครงขวาถ้าเป็นมาก ๆ ผู้ป่วยอาจมีดีซ่านด้วย ฉะนั้นสำหรับท่านทั้งหลาย หากพบว่ามีอาการดังกล่าวหรือมีอะไรที่น่าสงสัยก็ควรจะต้องรีบไปหาแพทย์ แพทย์จะซักประวัติ ตรวจร่างกายเพื่อดูว่าตับโตและเจ็บหรือไม่ ถ้าเป็นเช่นนี้แพทย์อาจจะต้องวินิจฉัยให้แน่ชัดด้วยการตรวจเอ็กซเรย์ของตับที่เรียกว่า ลิเวอร์สแกน หรือทำอุลตราซาวด์ ซึ่งการทำทั้ง ๒ วิธีนี้จะช่วยให้เห็นว่าตับโตและมีก้อนในตับหรือไม่ นอกจากวิธีดังกล่าวนี้แล้ว แพทย์อาจจะตรวจเลือดเพื่อดูว่าเม็ดเลือดขาวสูงหรือไม่ เพื่อหาเชื้อโรคที่เป็นต้นเหตุด้วย สำหรับการรักษานั้นก็ขึ้นอยู่กับเชื้อที่ทำให้เป็นฝี เพราะยาที่จะให้ฆ่าเชื้อโรคจะไม่เหมือนกัน นอกจากยาฆ่าเชื้อโรคแล้ว แพทย์ยังมักจะเจาะหนองออกจากฝีซึ่งจะทำให้หายปวดเร็วขึ้น แทบจะทันทีและโรคหายเร็วขึ้น ถ้าไม่เจาะหรือทิ้งไว้นานฝีอาจจะแตกเข้าไปในอวัยวะอื่น ๆ เช่นช่องท้อง ปอด ฯลฯ ได้

โรคตับอ่อน

ตับอ่อนนั้นเป็นอวัยวะที่สำคัญ ร่างกายมีทั้งตับและตับอ่อน ตับแข็งเป็นโรคชนิดหนึ่งของตับ เพราะฉะนั้นทำความเข้าใจกันไว้เสียแต่ตอนนี้ก่อนเลยว่า ตับอ่อนเป็นชื่อของอวัยวะไม่ใช่โรค ตับอ่อนนี้มีหน้าที่ผลิตน้ำย่อยที่ใช้ในการย่อยอาหารทุกชนิด ตั้งแต่โปรตีน แป้งและไขมัน ซึ่งตับอ่อนจะส่งน้ำย่อยเหล่านี้ลงสู่ลำไส้เล็กโดยผ่านท่อทางเดินของตับอ่อน นอกจากผลิตน้ำย่อยตับอ่อนยังผลิตอินซูลิน ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่สำคัญมาก เพราะคอยควบคุมระดับของน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับปกติด้วย ถ้าร่างกายผลิตอินซูลินไม่เพียงพอกับความต้องการจะทำให้เกิดโรคเบาหวานได้ และถ้าตับอ่อนทำหน้าที่ไม่ได้ ร่างกายจะย่อยและดูดซึมอาหารประเภทต่าง ๆ ไม่ได้ ทำให้อุจจาระมีไขมันมาก เหม็น และลอยน้ำ ผู้ป่วยจะผอมลงมาก สำหรับโรคตับอ่อนที่พบได้บ่อยมีอยู่ ๒ ชนิดคือ โรคตับอ่อนอักเสบและโรคมะเร็ง อย่างไรก็ดี ในวันนี้จะพูดถึงเฉพาะเรื่องของโรคตับอ่อนอักเสบเท่านั้น

สาเหตุของโรคตับอ่อนอักเสบนั้นมีอยู่ ๓ กลุ่มด้วยกันคือ

๑. โรคถุงน้ำดีอักเสบจากการที่มีนิ่ว

๒. แอลกอฮอล์

๓. โรคต่าง ๆ อีกมากมายที่รวมกันแล้วยังไม่ถึง ๕% ของสาเหตุทั้งหมด

ส่วนกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งไม่พบสาเหตุของการที่มีตับอักเสบ อาการของโรคตับอ่อนอักเสบนี้มักรุนแรงมาก คือ จะมีอาการปวดท้องอย่างรุนแรงขึ้นมาทันที อาจเกิดขึ้นหลังอาหารมื้อใหญ่ หรือหลังดื่มเหล้าหนัก ผู้ป่วยจะอาเจียนมากและนอน ท้องจะแข็งเป็นบางส่วน หรือทั่วท้อง ผู้ป่วยอาจพบว่านอนหงายจะยิ่งปวดท้อง แต่ถ้านั่งตัวงออาจจะสบายขึ้นบ้าง ถ้ามีอาการคล้ายคลึงตามที่กล่าวมาควรรีบไปหาแพทย์ เพราะอาการของโรคนี้คล้ายคลึงกับโรคอื่น ๆ ที่ต้องทำการรักษาด้วยการผ่าตัดด่วน เช่น แผลของกระเพาะอาหารทะลุ ส่วนโรคตับอ่อนอักเสบถึงแม้จะไม่ต้องผ่าตัดแต่ก็สมควรที่จะได้รับการวินิจฉัยและรักษาที่ถูกต้องโดยด่วนเช่นกัน ทั้งนี้ แพทย์จะสามารถแยกโรคตับอ่อนอักเสบออกจากโรคอื่น ๆ ได้จากการซักประวัติ ตรวจร่างกาย การฉายเอ็กซเรย์หน้าท้อง การเจาะเลือดหาระดับอะมีลาส ซึ่งในโรคตับอ่อนอักเสบแบบฉับพลันจะสูงมากและมากกว่าโรคอื่น ๆ ที่อะมีลาสอาจขึ้นสูงได้เมื่อได้รับการวินิจฉัยที่ถูกต้องแล้ว การรักษาโรคตับอ่อนอักเสบคือ หนึ่งการให้หยุดรับประทานอาหารน้ำ และทุกอย่างทางปาก สองใส่สายยางเพื่อดูดน้ำย่อยกระเพาะอาหารออกมา เพราะน้ำย่อยกระเพาะอาหารจะเป็นตัวที่ไปกระตุ้นให้ตับอ่อนอักเสบมากขึ้น และสามการให้น้ำเกลือและยาทางเส้นเลือด เพราะผู้ป่วยโรคนี้จะขาดน้ำมากเนื่องจากเลือดและน้ำเหลืองจะไหลออกนอกเส้นเลือดของตับอ่อนลงไปในช่องท้อง ผู้ป่วยจึงอาจมีสภาวะขาดน้ำได้ แพทย์จะทราบได้ว่าขาดน้ำมากน้อยแค่ไหนได้หลายวิธี แต่วิธีหนึ่งคือ การดูสีและปริมาณของปัสสาวะที่ถ่ายออกมา

นอกจากนั้นผู้ป่วยอาจปวดมากจนต้องได้รับยาฉีดแก้ปวด โดยปกติจะต้องรักษาตามนี้จนผู้ป่วยหาย ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 5-10 วัน แล้วแต่ความเป็นมากน้อยของโรค ถ้าผู้ป่วยเป็นมากและไม่ดีขึ้นอาจต้องใช้วิธีผ่าตัด แต่ถ้าผู้ป่วยหายจากอาการดังกล่าวโดยการรักษาทางยาเท่านั้น แพทย์จะต้องตรวจหาสาเหตุของการเป็นโรคตับอ่อนอักเสบให้ได้ และถ้าพบสาเหตุเช่นเป็นนิ่วในถุงน้ำดี ผู้ป่วยควรได้รับการผ่าตัด เพราะมิฉะนั้นจะเป็นอีก ส่วนผู้ป่วยที่เป็นจากการดื่มแอลกอฮอล์ควรหยุดดื่ม มิฉะนั้นจะเป็นอีก และกลายเป็นโรคตับอ่อนอักเสบเรื้อรัง

โรคตับแข็ง

คนทั่วไปมักจะเข้าใจว่าผู้ที่เป็นโรคตับแข็งนั้นมักจะเป็นเฉพาะกับผู้ที่ดื่มเหล้า ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำเท่านั้น ซึ่งความจริงในเรื่อง

นี้ รศ.นพ. พินิจ กุลละวณิชย์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคตับแข็งนี้ไว้ว่า

โรคตับแข็งซึ่งเป็นโรคที่พบได้บ่อยในประเทศไทยของเรานี้ มีทั้งที่มีสาเหตุและไม่พบสาเหตุ ทั้งนี้สำหรับสาเหตุต่าง ๆ ที่พบว่าทำให้เป็นโรคตับแข็งนั้นก็คือเชื้อไวรัสของตับชนิดบี แอลกอฮอล์ พยาธิใบไม้ในตับ สภาวะการขาดอาหารระยะยาวนาน ฯลฯ ดังนั้น ผู้ที่เป็นโรคตับแข็งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์เสมอไป ยิ่งกว่านั้นผู้ป่วยอาจเป็นโรคตับแข็งโดยไม่มีอาการอะไรเลยก็ได้ จากการสังเกตของคุณหมอนั้นพบว่า ผู้ป่วยหลายรายก็ได้รับการผ่าตัดจากโรคอื่นและเมื่อแพทย์ผ่าเข้าไปจะพบว่าตับเป็นโรคตับแข็ง ทั้ง ๆ ที่ไม่มีอาการเลยและการตรวจเลือดเกี่ยวกับการทำงานของตับก็ปกติ หรือผู้ป่วยอาจไม่มีอาการของโรคตับแข็ง แต่มีอาการแสดงบ้างเล็กน้อย จึงมาหาแพทย์ด้วยอาการของโรคอื่น ๆ สำหรับอาการของโรคตับแข็งที่ผู้ป่วยอาจมีได้นั้นก็คือ อาการอ่อนเพลีย ไม่มีแรง กล้ามเนื้อลีบ ผอมลง ผมร่วง มีจุดแดง ๆ ขึ้นที่หน้าอก แขน ความรู้สึกทางเพศหายไป มีก้อนในท้อง ซึ่งเป็นตับหรือม้ามที่โต หรือน้ำในช่องท้อง อาจมีดีซ่านคือมีอาการตัวเหลืองด้วย ฉะนั้น ผู้ป่วยที่มีอาการดังกล่าว หรือผู้ที่ดื่มเหล้าจัด ควรไปหาแพทย์เพื่อตรวจโดยละเอียด แพทย์จะซักประวัติ ตรวจร่างกายโดยละเอียด แล้วยังจะต้องตรวจปัสสาวะ เลือด เอ็กซเรย์ตับ ส่วนการวินิจฉัยที่จะถูกต้องที่สุดสำหรับโรคตับแข็งคือ การเจาะตับเพื่อเอาเนื้อตับมาตรวจดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ การตรวจนี้ผู้ป่วยต้องเข้าโรงพยาบาลประมาณ ๒-๓ วัน ซึ่งจะทำโดยฉีดยาชา

โรคตับแข็งนี้ ขณะนี้ยังไม่มีการรักษาใด ๆ ที่จะทำให้ตับหายจากสภาวะตับแข็งมาเป็นปกติได้ แต่มีวิธีที่จะช่วยทำให้ตับสามารถทำหน้าที่ของมันให้ดีที่สุดและนานที่สุดได้โดยแพทย์จะให้การแนะนำ วิธีที่ควรจะปฏิบัติตนเองคือ หยุดดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด ไม่รับประทานยาโดยที่แพทย์ไม่ได้สั่ง รับประทานอาหารให้เหมาะสม ซึ่งอันนี้ต้องแล้วแต่ระยะของโรคที่เป็น ถ้ายังเป็นไม่มากรับประทานโปรตีนมาก ๆ และแป้งพอสมควรจะดี แต่ถ้าถึงระยะหนึ่งอาจต้องลดโปรตีนลง ซึ่งถ้าถึงระยะนี้แพทย์จะเป็นผู้แนะนำท่านเอง นอกจากนี้ก็ควรพักผ่อนนอนหลับพอสมควร ไม่ควรโหมงานหรือออกกำลังกายมากเกินไป อย่างไรก็ตาม แพทย์สามารถป้องกันโรคตับแข็งที่จะเกิดจากเชื้อไวรัสของตับชนิดบีได้ด้วยการฉีดวัคซีนป้องกัน สำหรับผู้ที่ไม่มีเชื้อซึ่งวัคซีนนี้จะป้องกันการเกิดมะเร็งของตับจากเชื้อไวรัสบีด้วย ดังนั้นหากท่านสนใจก็ควรไปตรวจเลือดหาเชื้อและภูมิต้านทานเชื้อไวรัสบีเสีย ถ้าไม่มีทั้งเชื้อและภูมิต้านทานควรจะฉีดวัคซีน ซึ่งปัจจุบันนี้ทราบว่าที่สถานเสาวภาวัคซีนมีราคาเพียงเข็มละ ๒๕๐ บาท โดยจะต้องฉีด ๓ เข็ม

มะเร็งตับ

วีระชัย แก้วพันธุ์

ในบรรดาโรคร้ายที่ยังคร่าชีวิตคนเราไปไม่น้อย เป็นโรคที่ต้องระมัดระวังให้มาก โรคที่ว่านี้ก็คือ มะเร็ง วันนี้เรามารู้จักมะเร็งตับซึ่งเป็นกันมาก คณะผู้จัดทำได้รับจุลสารจากงานสุขศึกษา ฝ่ายศึกษาและฝึกอบรม สถาบันมะเร็งแห่งชาติ ขออนุญาตนำเอาเรื่องมะเร็งตับมาบอกกล่าวเล่าสู่กันฟังในวันนี้

- มะเร็งตับ พบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบได้น้อยในภาคใต้
- มะเร็งตับ พบมากในเพศชายเป็นอันดับ ๑ และเป็นอันดับ ๔ ในเพศหญิง อัตราเฉลี่ยชาย : หญิง ๓ : ๑
- มะเร็งตับ มักจะเกิดในระหว่างอายุ ๓๕-๖๕ ปี

สาเหตุสำคัญของมะเร็งตับ

๑. การเกิดของโรค แยกออกตามประเภทได้ ๒ ชนิด คือ
   - ชนิดที่เกิดกับตับโดยตรง
   - ชนิดที่ลุกลามมาจากอวัยวะอื่น

๒. พบว่ามีปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเกิดโรค เช่น โรคไวรัสตับอักเสบชนิดบี พยาธิใบไม้ตับ สารเคมีต่าง ๆ ยารักษาโรคบางชนิด ยาฆ่าแมลงสารพิษที่เกิดจากเชื้อรา สารเคมีที่เกิดจากอาหารหมักดองสุรา ฯลฯ ภาวะทุพโภชนาการ คุณสมบัติทางพันธุกรรม และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เป็นสาเหตุช่วยในการเกิดโรค

อาการของมะเร็งตับ

- เริ่มด้วยอาการเบื่ออาหาร แน่นท้อง ท้องผูก
- อ่อนเพลีย น้ำหนักลด และมีไข้ต่ำ
- ปวดหรือเสียดชายโครงด้านขวา อาจคลำก้อนได้
- ตัวเหลือง ตาเหลือง ท้องโต และบวมบริเวณขาทั้ง 2 ข้าง

การวินิจฉัย

การตรวจและการรักษาโรคมะเร็งตับตั้งแต่ระยะเริ่มแรกจะได้ผลดี

- โดยการตรวจหาระดับแอลฟ่าฟิโตโปรตีนในน้ำเหลือง
- การใช้เครื่องมือพิเศษ ได้แก่ เครื่องตรวจความถี่สูง และเครื่องแสดงภาพอวัยวะด้วยรังสีไอโซโทป และเครื่องเอ็กซเรย์คอมพิวเตอร์
- การดูลักษณะของเซลล์ด้วยการเจาะเอาเนื้อตับมาตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์

การรักษา

- โดยการผ่าตัด ในกรณีที่ก้อนมะเร็งมีขนาดเล็ก และยังอยู่ในขอบเขตที่จะทำการผ่าตัดได้
- การใช้ยาสังเคราะห์บางประเภท

- การรักษาอาจจะใช้วิธีเดียว หรือร่วมกันหลายวิธีก็ได้

การป้องกัน

- ไม่กินอาหารที่มีเชื้อรา ระมัดระวังอาหารที่ตากแห้ง รวมทั้งอาหารที่เตรียมแล้วเก็บค้างคืน เพราะอาจมีเชื้อราปะปนอยู่
- ไม่บริโภคอาหาร ซ้ำ หรืออาหารที่ใส่ยากันบูด
- ไม่กินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ เช่น ปลาดิบ ก้อยปลา เพราะอาจจะทำให้เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ หรืออาหารที่หมัก เช่น ปลาร้า ปลาเจ่า แหนม ฯลฯ เพราะมีสารไนโตรซามิน ซึ่งทำให้เป็นโรคมะเร็งตับได้
- ควรบริโภคอาหารที่สะอาด และปรุงสุกใหม่ ๆ

อย่างไรก็ดี ถ้าหากมีอาการผิดปกติเหล่านี้เกิดขึ้น ก็ควรไปปรึกษาแพทย์

- เบื่ออาหาร โดยไม่มีสาเหตุ
- แน่นท้อง ท้องผูก ท้องอืด ท้องเฟ้อเป็นประจำ
- อ่อนเพลีย น้ำหนักลดอย่างรวดเร็ว
- มีไข้ต่ำเป็นประจำ ปวดหรือเสียดชายโครงด้านขวาหรือคลำก้อนในช่องท้องได้

ที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นนั้น ก็เป็นเรื่องมะเร็งตับ จากสถาบันมะเร็งแห่งชาติ ก็คงจะเป็นประโยชน์ต่อท่าน เพื่อจะได้ดูแลสุขภาพของตัวเอง มีอะไรผิดปกติอยู่ใกล้หมอเป็นดีที่สุด

โรคอัมพาต

ศิรินทร อมรสิงห์

คนเรานั้นเมื่อมีอายุมากขึ้น สมรรถภาพทางร่างกายก็ย่อมลดน้อยลงเป็นธรรมดา จะให้แข็งแรงกระฉับกระเฉงเหมือนสมัยเป็นหนุ่มสาวคงไม่ได้ โรคภัยก็มักจะมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ ถ้าไม่ระวังให้ดี โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุคือ โรคอัมพาต รองศาสตราจารย์นายแพทย์พินิจ กุลละวณิชย์ ได้ส่งข้อมูลแนะนำวิธีการป้องกันโรคอัมพาตว่าทำได้อย่างไร ก็เชิญลองอ่านดู

อาการของโรคอัมพาตนั้น เราก็รู้อยู่แล้วว่า คนที่จะใช้อวัยวะของตนไม่ถนัดคือ อ่อนแรงไป หรือใช้ไม่ได้เลย สาเหตุที่ทำให้เป็นอัมพาตส่วนใหญ่มาจากการที่เส้นเลือดที่ไปหล่อเลี้ยงสมองตีบตัน หรือมีเนื้องอก มีฝีในสมอง ทำให้สมองขาดอาหาร สมองจึงไม่สามารถสั่งการบังคับบัญชาอวัยวะต่าง ๆ ให้ทำหน้าที่ตามระบบได้ การเป็นอัมพาตจะเป็นมากน้อยแค่ไหนหรือเป็นที่ใด ขึ้นอยู่กับว่า เส้นเลือดที่ตีบอุดตันนั้น ขนาดใหญ่หรือเล็ก และเป็นการอุดตันหรือเพียงแต่ตีบลง รวมทั้งเป็นทันทีหรือค่อย ๆ เป็น และเป็นที่ไหน ทั้งนี้เพราะถ้าเป็นทันทีร่างกายของคนเราเปลี่ยนแปลงไม่ทัน ผู้ป่วยจะเป็นอัมพาตมาก แต่ถ้าการตีบของเส้นเลือดเกิดขึ้นช้า ๆ ร่างกายจะปรับตัวเองได้ สามารถสร้างเส้นเลือดสายใหม่ไปหล่อเลี้ยงสมองส่วนนั้นแทน ในรายที่เส้นเลือดใหญ่ตีบ ผู้ป่วยอาจเสียชีวิตทันทีถ้าเป็นเส้นเลือดเล็กอาจมีอาการอัมพาตเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายเท่านั้น เช่น ที่หน้าขาหรือแขน

คนที่จะเป็นอัมพาต อาจมีอาการเตือนล่วงหน้า เช่นเวียนหัว หน้ามืด ปวดหัว อ่อนเพลีย หรือชาที่หน้า ที่แขน เคลื่อนไหวแขนขาไม่ได้ชั่วระยะเวลาสั้น ๆ หรือเดินไม่ค่อยได้ เมื่อเดินจะหกล้ม อาการเหล่านี้อาจเป็นเพียง ๑-๒ วัน หรือเป็นหลายสัปดาห์แล้วจึงเป็นอัมพาต คนที่เป็นอัมพาตนั้นอาจเดินไม่ได้ หน้าอาจเบี้ยวหรือกลืนอาหารไม่ได้ หนังตาปิดไม่สนิท ยิ้มไม่ออก น้ำลายไหล แต่คนเป็นอัมพาตบางคนไม่มีอาการนำ อยู่ดี ๆ อาจเป็นลมไปหกล้มแล้วพบว่าแขนและขาชาไปข้างหนึ่งก็ได้

วิธีการป้องกันโรคอัมพาต ที่มีสาเหตุมาจากเส้นเลือดตีบหรืออุดตันนั้น มันก็เกี่ยวโยงกับการระวังไม่ให้อ้วนเกินไป เพื่อที่ว่าไขมันจะได้ไม่ไปเกาะในเส้นเลือด คนสูงอายุแล้วก็ควรระวังอาหาร กินอาหารให้น้อยลง หนักไปในทางพวกเนื้อที่ไม่มีมันและหนัง กินผักมาก ๆ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังควรระวังโรคต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดอัมพาตได้ง่าย เช่น ความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวานอีกด้วย

เมื่อใดก็ตามที่ผู้ป่วยมีอาการเป็นอัมพาตขึ้น วิธีการที่อาจช่วยตัวเองได้ระหว่างรอแพทย์ ถ้าผู้ป่วยหายใจไม่สะดวก กลืนอาหารหรือน้ำลายไม่ได้ ควรให้นอนตะแคงซ้ายหรือขวาก็ได้ และกระดกคอไว้ เพื่อกันไม่ให้ลิ้นไปจุกคอ โรคอัมพาตบางรายก็ไม่มีความจำเป็นต้องอยู่โรงพยาบาล ญาติอาจดูแลได้ดีเท่าพยาบาลก็ได้ ถ้าสนใจและเสียสละพอ และได้รับการแนะนำที่ถูกต้องจากแพทย์ในระหว่างนี้ผู้ป่วยควรกินอาหารที่กลืนง่าย พยายามออกกำลังกาย แขน ขา ที่เป็นอัมพาตอยู่เสมอ โดยเคลื่อนไหว แขน ขา ไปมาเพื่อป้องกันไม่ให้กล้ามเนื้อแข็งตัว

ในรายที่ต้องนอนโรงพยาบาล เพราะกินอาหารเองไม่ได้ หายใจไม่ออก ก็ต้องให้อาหารผ่านสายยางลงกระเพาะ หรือให้น้ำเกลือ นอกจากนั้นควรจับผู้ป่วยพลิกตัวอย่างน้อยทุก ๒ ชั่วโมง เพื่อป้องกันการเป็นแผลจากการนอนนาน ๆ นอกจากนั้นควรเช็ดตัวและล้างปากให้สะอาดอยู่เสมอ

ปัญหาคนเป็นอัมพาตจะหายหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าสาเหตุคืออะไร ถ้าแก้สาเหตุได้ก็จะดี แต่ส่วนมากถ้ายิ่งเป็นนาน โอกาสหายจะน้อยลงทุกที ดังนั้น เมื่อรู้สาเหตุแล้วควรป้องกันที่ต้นเหตุจะเป็นการปลอดภัยกว่า

กิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๔

การผลิตสื่อทางวิชาการของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

หนังสือภาษาไทย

๑. วารสารไทย ฉบับที่ ๔๔ จำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม

ภาพโปสเตอร์

๑. จัดพิมพ์ภาพโปสเตอร์พระราชกรณียกิจสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๔ จำนวน ๑๕,๐๐๐ แผ่น

๒. จัดพิมพ์ภาพโปสเตอร์พระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๓๔ จำนวน ๓๕,๐๐๐ แผ่น

วีดีโอเทปเฉลิมพระเกียรติ ๕ รอบ ๒ รายการ

๑. วิดีโอเทปพระราชกรณียกิจสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ ในวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๔

๒. วีดีโอเทปพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๔

จัดทำสมุดบันทึกประจำวันเพื่อเผยแพร่ภาพพจน์ของประเทศไทย

๑. จัดพิมพ์ "Thailand Executive Diary 1992" จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

ข่าวเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ

งานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๔

ในระหว่างวันที่ ๒ - ๘ ธันวาคม ๒๕๓๔ ได้มีการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๓ ซึ่งอนุมัติในหลักการให้มีการจัดงานฯ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยในปีนี้นายกรัฐมนตรีได้มีบัญชาให้ประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) จัดตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจดำเนินการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมฯ มีพลโทฉลอม วิสมล เป็นประธาน และคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจฝ่ายต่าง ๆ อีก ๔ คณะ ทำหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงาน โดยได้ดำเนินงาน ดังนี้

๑. จัดให้มีพิธีเปิดงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ในวันจันทร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๔ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๐.๓๐ น. ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรีมอบให้ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ รองนายกรัฐมนตรี และประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติเป็นประธานในพิธีเปิดงาน

๒. ได้ขอประทานกราบทูลเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เสด็จประทานสัมโมทนียกถา และทรงนำจิตภาวนา ซึ่งได้มีพระบัญชาให้สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดสระเกศ ปฏิบัติหน้าที่แทนพระองค์

๓. เรียนเชิญผู้นำศาสนาทั้ง ๔ คือ ศาสนาอิสลาม คริสต์ พราหมณ์ - ฮินดูและซิกซ์ กล่าวปราศรัยในพิธีเปิดงาน ซึ่งได้ทำการถ่ายทอดทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยด้วย

๔. ประสานงานกับทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในการถ่ายทอดสารจากนายกรัฐมนตรี เนื่องในสัปดาห์ดังกล่าว

๕. ประสานงานกับสื่อมวลชนทุกประเภท ในการเผยแพร่ข่าวการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมฯ

๖. จัดทำแผ่นพับ จำนวน ๑๐,๐๐๐ แผ่น เพื่อเผยแพร่ไปยังหน่วยงานราชการ องค์การศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนาและจริยธรรม

๗. จัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ในการจัดสัมมนา ณ ตึกสันติไมตรี ทั้งนี้ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ได้ร่วมจัดนิทรรศการเรื่อง **"ทศพิธราชธรรม"** ด้วย ตลอดจนผู้แทนศาสนาต่าง ๆ ได้ส่งภาพมาร่วมจัดนิทรรศการในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

๘. ประสานงานกระทรวง ทบวงกรม หน่วยงานต่าง ๆ เชิญชวนให้ร่วมจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการ เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในด้านศาสนาและจริยธรรม และจัดส่งแบบประเมินผลการจัดงานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินการประเมินผลต่อไป

การใช้สมุนไพร

(ต่อจากหน้า ๒๔)

แล้วใช้มือเคล้าเบา ๆ ให้ดอกไม้ผสมกัน จึงนำบรรจุในภาชนะที่เตรียมไว้ เป็นต้นว่าผ้าโปร่งที่เย็บเป็นรูปต่าง ๆ ซึ่งได้พรมน้ำปรุงไว้เรียบร้อยแล้ว การบรรจุต้องบรรจุหลวม ๆ เย็บถุง ผูกโบ บุหงาสดเตรียมเสร็จแล้วควรใช้เลย

แต่ถ้าเป็น**บุหงาแห้ง** สามารถทำเก็บไว้ใช้ได้ ดอกไม้ที่จะทำบุหงาแห้งนี้ ต้องคำนึงถึงว่าเมื่อแห้งแล้วยังมีกลิ่นหอม และสียังสวยอยู่ เช่น พิกุล มะลิ กลีบกุหลาบ ใบเตย ถ้าใช้บานไม่รู้โรยควรนำมาย้อมสีแล้วทำให้แห้ง การทำดอกไม้ให้แห้ง ใส่ภาชนะแบน ๆ วางไว้ใกล้แดด เมื่อดอกไม้แห้งหมดก็ใช้ได้ นำดอกไม้ทั้งหมดใส่ภาชนะที่มีฝาปิด ถ้าชอบกลิ่นพิมเสน บดพิมเสนให้ละเอียด ใส่ลงในน้ำอบไทยเล็กน้อย ใช้น้ำอบไทยพรมบนดอกไม้ที่ตากแล้วเคล้าให้ทั่ว พรมน้ำปรุง ส่วนภาชนะที่จะบรรจุนั้นต้องอบร่ำในหีบให้หอม โดยวิธีการอบซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง จึงบรรจุดอกไม้ในภาชนะที่เตรียมไว้ หลังจากบรรจุดอกไม้ผูกโบเรียบร้อยแล้ว นำบุหงาเก็บไว้ในหีบอบร่ำเมื่อต้องการใช้ ฉีดพรมน้ำปรุงอีกครั้งหนึ่ง สำหรับภาชนะที่บรรจุ นั้น ปัจจุบันจะใช้ผ้าโปร่ง เครื่องตินเผา เครื่องเคลือบ เครื่องจักสาน ฯลฯ ที่สวยงาม ซึ่งจะทำให้บุหงาที่เตรียมเสร็จแล้ว ดูน่ารักและแปลกตายิ่งขึ้น บุหงานี้นิยมแจกเป็นของชำร่วยในงานมงคลต่าง ๆ เช่น แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ วันเกิด เป็นต้น

น้ำอบไทย

เป็นเครื่องหอมที่เป็นที่นิยมกันแพร่หลายมากอีกชนิดหนึ่ง ที่เตรียมมาจากเครื่องหอมและดอกไม้สดหลาย ๆ ชนิดรวมกัน สำหรับน้ำอบไทยนี้ไม่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ การเลือกดอกไม้ก็เลือกที่มีกลิ่นหอมเย็น ๆ เช่น กุหลาบมอญ ลำเจียก กระดังงาไทย จำปา ชมนาด ใบเตย สำหรับเครื่องปรุงอื่น ๆ มี ชลูด ไม้จันทน์ ผิวมะกรูด กำยาน น้ำตาลทราย พิมเสน แป้งร่ำ น้ำมันจันทน์ หัวน้ำมันมะลิ และหัวน้ำมันไฮยิน

วิธีการเตรียมน้ำอบไทย ใบเตยล้างตัดเป็นท่อน ไม้จันทน์สับให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ เช่นเดียวกับชลูด ใส่ลงในหม้อ ใช้น้ำเดือดเทลงไปแช่เครื่องปรุงทั้งสามชนิด ทิ้งไว้ให้เย็น กรองใส่ขวดโหล น้ำในขวดโหลนี้ถ้าทำมาก ๆ ให้แบ่งน้ำนี้ออกเป็นหลาย ๆ ขวดโหล เพราะถ้าน้ำมากไป เมื่อนำดอกไม้มาลอยอบกลิ่นจะไม่หอมเท่าที่ควร วิธีการอบลอยดอกไม้ในน้ำที่เตรียมไว้ ดอกมะลิแรกแย้มเด็ดก้านทิ้งใส่ลอยลงไปพร้อมกลีบกุหลาบ รวมทั้งดอกไม้อื่น ๆ ส่วนกระดังงาไทยนั้นรมควันเทียนอบก่อนใส่ ปิดฝา ตอนเช้าใช้กระชอนช้อนดอกไม้ทิ้ง นำน้ำนี้ไปอบด้วยกำยานหรือที่เรียกว่าอบร่ำต่อไป

ใช้กำยานที่ป่นละเอียดแล้ว ๒ ส่วน น้ำตาลทราย ๑ ส่วน ผิวมะกรูดหั่นละเอียด ๑/๔ ส่วน หัวน้ำมันจันทน์เล็กน้อย เคล้าให้เข้ากันนำไปใช้อบร่ำได้ ถ้าอบร่ำหลาย ๆ ครั้ง จะได้น้ำที่หอมมากยิ่งขึ้น แล้วจึงนำไปอบด้วยเทียนอบต่ออีก ๑-๓ ครั้ง จากนั้นเอาพิมเสนบดให้ละเอียดใส่แป้งร่ำ หยดหัวน้ำหอมลงชนิดละ ๒-๓ หยุดต่อน้ำประมาณ ๑ ถ้วยแก้ว (๒๔๐ มิลลิลิตร) บดให้น้ำมันพิมเสนแป้งร่ำเข้ากันดี ตักน้ำที่อบร่ำแล้วคนกับเครื่องปรุงที่มีพิมเสน เทลงบนกระชอน กรองใส่ภาชนะดมดูตามใจชอบ ถ้าต้องการให้กลิ่นใดหอมมากก็เพิ่มสิ่งนั้นลงไป

ประโยชน์ในการใช้สอยของน้ำอบไทย ใช้ทาตัวในเมื่อรู้สึกร้อน จะช่วยทำให้เย็นสบายและหอมชื่นใจ ใช้สรงน้ำพระ รดน้ำขอพรจากท่านผู้ใหญ่ ผสมทำแป้งร่ำ บุหงา เติมลงในแป้งกระแจะ และอื่น ๆ

ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

วัน เดือน-ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ด้วยสารานุกรมไทย*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดี เรื่อง *สมุนไพร*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๓ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "จากฟ้า.....สู่ดิน" เรื่อง *มูลนิธิสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี*	๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๐ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง *การฆ่าเพื่อป้องกันตัวบาปหรือไม่*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๑๑ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง *ระดับของภาษา*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๑๒ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง *สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ตอนจบ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๑๓ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง *ศาสตราจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณ ตอน ๒*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง *ศาสตราจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณ ตอนจบ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๑๕ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๑๖ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง *การรักษาอาการเบื้องต้น*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "จากฟ้า.....สู่ดิน" เรื่อง *โครงการปัญหาดอยตุง ในส่วนของกรมส่งเสริมการเกษตร*	๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง *แลหลากภาคเมืองเหนือ*	๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง *อาเศียรพาท*	๐๗.๓๐ - ๐๗.๔๕ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๓ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง *บทอาศิรวาทพระปิยะมหาราช (พระมหากรุณาธิคุณ)*	๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๔ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง *ข้อปฏิบัติในการประกอบศาสนพิธี*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น *เรื่อง ยาแก้ท้องเดินจากสมุนไพรไทย*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๖ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด *กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง การแจ้งย้ายที่อยู่*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ "มรดกของชาติ" เรื่อง *มรดกโลก*	๑๑.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. สถานีวิทยุ ๙๑๙ กรป.กลาง
๒๗ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง *ทหารเสือเมืองพิชัย*	๐๗.๓๐ - ๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๘ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการโทรทัศน์ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง *ธ รวมพิทักษ์ไทย*	๑๗.๐๐ - ๑๗.๓๐ น. สถานีโทรทัศน์ช่อง ๙ อ.ส.ม.ท.
๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยราคาถูก*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง *ความเปลี่ยนแปลงด้านสำนวนในสมัยอยุธยากับสมัยปัจจุบัน*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง *เอกอัครศาสนูปถัมภกที่โลกสดุดี*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "ภาษาไทยของเรา" เรื่อง *"สุนทรภู่"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "กฎหมายสำหรับประชาชน" เรื่อง *"ทะเบียนบ้านและทะเบียนคน, การรื้อบ้านและการสร้างบ้านใหม่"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "มรดกของชาติ" เรื่อง *"วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ตอนที่ ๑"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "มรดกของชาติ" เรื่อง *"วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ตอนที่ ๒"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" *"ลอยกระทงเทศกาล สืบสานเอกลักษณ์ไทย ร่วมใจอนุรักษ์ ร่วมพิทักษ์สิ่งแวดล้อม"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น" เรื่อง *"ปลากระพงขาว"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดศาสนา เรื่อง *"ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง(ไตรลักษณ์)" ตอนที่ ๑* รายการวิทยุ "จากฟ้า.....สู่ดิน" เรื่อง *โครงการธนาคารข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ. ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "ภาษาไทยของเรา"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"การใช้คำในสมัยสุโขทัย"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "กฎหมายสำหรับประชาชน"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"ถ้าสำเนาทะเบียนบ้านชำรุดหรือสูญหาย การสำรวจตรวจสอบทะเบียนราษฎร"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "มรดกของชาติ"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ตอนที่ ๓"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "มรดกของชาติ"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ตอนที่ ๔"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "สถาบันพระมหากษัตริย์"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถแห่งปฐมวงศ์จักรี ตอนที่ ๑"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"การปฐมพยาบาลเมื่อถูกสัตว์มีพิษ"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "ศาสนา"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง (ไตรลักษณ์) ตอนที่ ๒"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น" เรื่อง *"ข้อแนะนำในการใช้ยา"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
		สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "กฎหมายสำหรับประชาชน"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"กฎหมายเรื่องชื่อบุคคล"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "มรดกของชาติ"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ตอนที่ ๕"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง *หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร*	๐๗.๓๐ - ๐๗.๔๕ น.
		สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "มรดกของชาติ"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ตอนจบ"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	บทความพิเศษเนื่องในวันลอยกระทง (๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๔)	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "ภาษาไทยของเรา"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"วิวัฒนาการของคำไทยที่ยืมจากภาษาอังกฤษ"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" บทความพิเศษเนื่องในวันลอยกระทง	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
		สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "ภาษาไทยของเรา"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"คำที่ยืมมาจากภาษาอังกฤษ"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "กฎหมายสำหรับประชาชน"	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น.
	เรื่อง *"การใช้ชื่อสกุลสตรี"*	สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ "มรดกของชาติ" เรื่อง *การสร้างวัดในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น*	๑๑.๐๐ - ๑๑.๓๐ น.
		สถานีวิทยุ ๙๑๙ กรป.กลาง

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *"วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตอนที่ ๑"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *"วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตอนที่ ๒"* รายการโทรทัศน์ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง *ทรงปลุกใจไทยประชา*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ. ๑๗.๐๐ - ๑๗.๓๐ น. สถานีโทรทัศน์ ไทยทีวีสีช่อง ๙ อสมท.
๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "พระมหากษัตริย์" เรื่อง *"สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถแห่งปฐมวงศ์จักรี ตอนที่ ๒"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น" เรื่อง *"การปฐมพยาบาล"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "ศาสนา" เรื่อง *"ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง (ไตรลักษณ์) ตอนที่ ๓"* รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง *พระราชพิธีสมมงคลพระชนม์มายุ ๖๔ พรรษา*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ. ๑๙.๓๐ - ๑๙.๔๕ น. สถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย
๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น" เรื่อง *"อาหารกรุบกรอบอาจมีอันตราย"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" เรื่อง *"การขอใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *"วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตอนที่ ๓"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *"วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตอนจบ"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ ธันวาคม๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *"เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว"*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง *การใช้ภาษาในสมัยสุโขทัย*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง *ครูที่ไม่มีศาสนาจะเป็นครูที่ดีได้หรือไม่ ถ้ามีความยึดมั่นของตัวเองว่าถูกต้อง* รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ. ๑๙.๓๐ - ๑๙.๔๕ น. สถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย
๖ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง *การเลือกซื้ออาหารในฤดูร้อน*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง *บัตรประจำตัวประชาชน*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๘ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ตอนที่ ๑*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ตอนจบ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *โครงการพัฒนาโรงพยาบาลสมเด็จ ณ ศรีราชา สภากาชาดไทย ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปนายิกาสภากาชาดไทย*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง *การใช้คำสรรพนาม*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง *ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง (ไตรลักษณ์) ตอนที่ ๔* รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง *ไทยได้พึ่งพระคุณ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ. ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง *ข้อควรทราบสำหรับผู้ที่เป็นโรคกระเพาะ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๕	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง *บัตรประจำตัวประชาชน บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประชาชน*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตอนที่ ๑* รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง *จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ. ๐๗.๓๐ - ๐๗.๔๕ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตอนจบ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถแห่งปฐมวงศ์จักรี ตอนที่ ๓*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง *เอกลักษณ์ของภาษาไทย*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง *ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง (ไตรลักษณ์) ตอนที่ ๕* รายการวิทยุ "จากฟ้า.....สู่ดิน" เรื่อง *ผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องจากพระราชดำริในรอบ ๑๐ ปี ที่ผ่านมา*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ. ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง *โรคหัวใจอ่อน*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๑ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง *กฎหมายเรื่องสัญชาติ พระราชบัญญัติสัญชาติ ๒๕๐๘ ตอนที่ ๑*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *ศิลปกรรมชิ้นเอกยอดเยี่ยมของไทย ตอนที่ ๑*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *ศิลปกรรมชิ้นเอกยอดเยี่ยมของไทย ตอนที่ ๒*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถแห่งปฐมวงศ์จักรี ตอนที่ ๔*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒๕ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง *ลักษณะของคำยืมจากภาษาอังกฤษและการใช้คำยืม*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง *ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง (ไตรลักษณ์) ตอนที่ ๖* รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง *เจ้าดารารัศมี พระราชชายา*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ. ๑๙.๓๐ - ๑๙.๔๕ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๗ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุดเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง *สารฆ่าแมลงตกค้างในดอกมะลิ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง *กฎหมายเรื่องสัญชาติ พระราชบัญญัติสัญชาติ ๒๕๐๘ ตอนที่ ๒* รายการวิทยุ "มรดกของชาติ" เรื่อง *วัดสามพระยา*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ. ๑๑.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. สถานีวิทยุ ๙๑๙ กรป.กลาง
๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *ศิลปกรรมชิ้นเอกยอดเยี่ยมของไทย ตอนที่ ๓* รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง *การใช้ใบตอง*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ. ๐๗.๓๐ - ๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง *ศิลปกรรมชิ้นเอกยอดเยี่ยมของไทย ตอนจบ*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.
๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๔	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง *สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถแห่งปฐมวงศ์จักรี ตอนที่ ๕*	๑๔.๕๕ - ๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ชส.ทบ.

หมายเหตุ เอกสารที่ สอช.ผลิตขึ้นนี้ ท่านจะหาอ่านได้ที่หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุด ร.ร.มัธยม ร.ร.เทศบาล วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน ที่อ่าน น.ส.พ.ประจำหมู่บ้าน วัดพัฒนา ธนาคารบางแห่ง ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์บริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด ตลอดจนหน่วยราชการ และรัฐวิสาหกิจทั่วประเทศ ฯลฯ ที่ใกล้บ้านท่าน

สวนไทย

(ต่อจากหน้า ๓๘)

คุณพี ก็ทรงพระราชนิพนธ์ล้อว่า *"จับได้เรือเจ้าคุณพี ท่านเป็นผู้ดีมาแต่แผ่นดินโน้น ท่านงามนักเจียวเมื่อสาวเดี๋ยวนี้อ้วนราวกะตะโพน"*

เจ้าคุณพีนั้นเป็นนามที่เรียกกันในชั้นหลัง เมื่อท่านมีรูปร่างอ้วนพีสมบูรณ์ขึ้น นามที่แท้จริงของท่านคือ เจ้าจอมมารดาสี เป็นเจ้าจอมรุ่นแรกในรัชกาลที่ ๒

พระราชอุทยานหรือที่เรียกกันในพระราชพงศาวดารว่า "สวนขวา" เพราะอยู่ทางด้านขวาของพระที่นั่งดังได้เล่ามานี้ ปรากฏว่าในสมัยต่อมาก็ไม่ได้โปรดเกล้าฯให้สร้างขึ้นที่ใดอีก และก็ไม่ได้ทรงหวงห้ามแต่อย่างใด ราษฎรผู้หญิงก็เข้าไปเที่ยวดูได้ตามสบาย ในเวลาที่มีการแต่งเก่ง ซึ่งปีหนึ่งจะมีสักครั้งสองครั้ง ได้มีชาวต่างประเทศและหัวเมืองประเทศราชเข้ามาเฝ้า ก็โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานพาเข้าไปชมก็เป็นที่สรรเสริญพระเกียรติยศเลื่องลือไปนานาประเทศ

ตอนที่ ๒ จะได้กล่าวถึงสวนที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ ต่อไป

คุณลักษณะพิเศษฯ

(ต่อจากหน้า ๔๒)

การทำใจให้สงบระงับ มีวิธีการไม่น้อยกว่า ๔๐ วิธี

๓. ความเป็นทาสอย่างละเอียด ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลงที่แฝงตัวอย่างลึกซึ้งจนเราไม่รู้สึกว่าเป็นกิเลส บางคราวมันเก็บตัวเงียบเหมือนตะกอนนอนก้นตุ่ม พอมีอะไรมากระทบกระเทือนก็แสดงตัวออกทันที ความเป็นทาสอย่างละเอียดนี้ต้องแก้ด้วยใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลให้รู้แจ้งประจักษ์ ในความจริงของสิ่งทั้งหลาย คำว่าปัญญาที่ใช้สำหรับแก้กิเลสอย่างละเอียดนี้ บางครั้งเรียกว่า วิปัสสนา แปลว่า เห็นอย่างแจ่มแจ้ง

จากข้อความที่กล่าวมา อันเกี่ยวกับทาสภายนอกคือ การทำคนให้เป็นทาสของคนจริง ๆ กับทาสภายใน คือ การที่คนเราเป็นทาสแห่งอำนาจฝ่ายต่ำในตัวเองนี้ ท่านผู้อ่านจะเห็นได้เองว่า จะโดยประวัติศาสตร์ หรือโดยหลักฐานใด ๆ ก็ตาม ความก็บ่งชัดอยู่ทั้งสิ้นว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแรกในโลกที่มีหลักการและคำสอนเพื่อให้เลิกระบบทาส อันเป็นการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามที่เรียกร้องกันในปัจจุบันนี้ จึงนับได้ว่าข้อนี้เป็นคุณลักษณะพิเศษประการหนึ่งแห่งพระพุทธศาสนา

(ต่อฉบับหน้า)

แวะเยือนทั่วไทย

ตอน นครวาวี "ดินแดนแห่งภูเขา และชาวดอย"

ครั้งแรกที่เราได้ยินใครคนหนึ่งเอ่ยถึง "ดอยวาวี" เราเริ่มสนใจทันที เพราะชื่อนี้ไม่ค่อยคุ้นหูนัก และคนที่พูดถึงนั้นก็บรรยายสภาพพื้นที่ ความเป็นอยู่ของคนที่นั่น และอะไรอีกหลาย ๆ อย่าง จนเราเกิดความอยากที่จะไปดูให้เห็นจริง ดังนั้นเมื่อถูกชวน เราจึงไม่รอช้าที่จะตอบรับ การไปครั้งนี้เป็นการติดสอยห้อยตามไปกับคณะนักศึกษาจาก ๒ สถาบัน ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยรถไฟถึงเชียงใหม่ แล้วก็ต่อรถโดยสารประจำทางไปที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จากนั้นก็ต้องต่อรถกระบะสองแถวขึ้นดอยวาวี ระยะทางประมาณ ๕๐ กิโลเมตร แต่ใช้เวลานานพอสมควรเนื่องจากทางไม่ได้เรียบเหมือนถนนปกติ เป็นทางป่า ต้องแล่นข้ามห้วยหนองและทางตะปุ่มตะป่ำไปตลอด รถที่จะเข้าในพื้นที่นี้ได้ก็เห็นจะมีแต่รถกระบะหรือจิ๊ปโฟว์วีลเท่านั้น รถอื่นถ้าเข้าก็เรียบร้อยได้กินข้าวลิงแน่ ทางทุลักทุเลพอควร แต่พอถึงหมู่บ้านจีนฮ่อ บนดอยวาวี ก็เหมือนกับได้เข้าไปสู่ชนบทของเมืองจีนเลยทีเดียว เราขึ้นไปถึงตอนเย็น อากาศที่หนาวเย็นยะเยือกก็เริ่มหนาวเฉียบขึ้นทุกทียิ่งตกดึกถึง

(ต่อหน้า ๕๗)

๑.-๒. ภูมิทัศน์ยามเช้าบนดอยวาวี

๓. ถนนสายหนึ่งในนครวาวี

๔. ร้านจำหน่ายชาวาวีและของที่ระลึก

๕. เจ้าของร้านกำลังชงชาวาวีสำหรับแขกผู้มาเยือน

๖. ลา สัตว์เลี้ยงที่ชาววาวีเลี้ยงไว้ใช้งาน

๑

๒

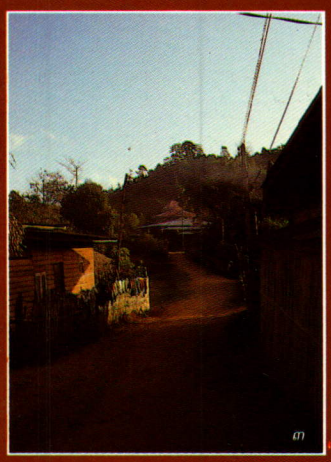

๓

๔

๕

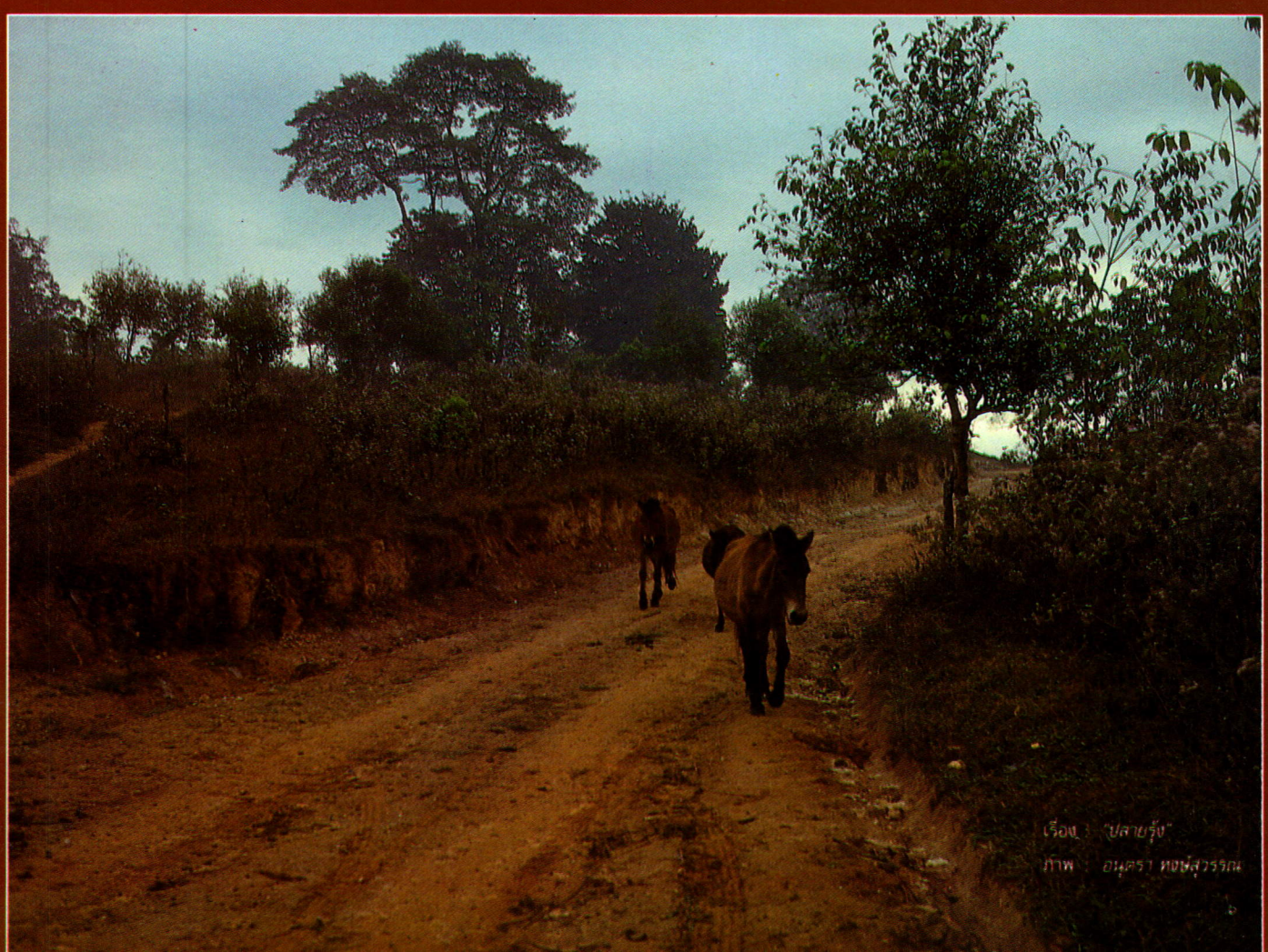

๖

เรื่อง : "ปลายรุ้ง"

ภาพ : อนุศรา หงษ์สุวรรณ

ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ ๗ : เจ้าชายทรงตัดพระเมาลี

เมื่อเสด็จถึงฝั่งแม่น้ำอโนมา เจ้าชายทรงตัดพระเมาลีด้วยพระขรรค์

บรรยาย : *พิทูร มลิวัลย์*

เขียนภาพ : *สนั่น รัตนะ*

พอเวลาใกล้รุ่งก็เสด็จถึงแม่น้ำอโนมา อันเป็นพรมแดนแห่งสักกะกับแคว้นมัลละ เสด็จข้ามแม่น้ำอโนมาเข้าสู่ฝั่งของแคว้นมัลละ ประทับยับยั้งอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำนั้น ทรงตัดพระเมาลีของพระองค์ด้วยพระขรรค์ แล้วทรงอธิษฐานเพศบรรพชิต ทรงผนวชเป็นสมณะ ณ ฝั่งแม่น้ำนั้น แล้วรับสั่งนายฉันนะ ให้นำม้ากัณฐกะ และเครื่องทรงกลับกรุงกบิลพัสดุ์ นับแต่รุ่งอรุณวันนั้นเป็นต้นมา พระสิทธัตถะก็เสด็จแรมอยู่ที่อนุปิยอัมพวัน แคว้นมัลละ แต่พระองค์เดียวชั่วเวลาราว ๗ วัน